

ב"ה
אין ליכט
פון תורה
ספר
חק לישראל
וישב
בלשון הקודש
ואידיש

749

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשנ"ט לפ"ק

מעוהש"ת

ספר
חק לישראל

פרשת וישב

בלשון הקודש ואידיש

עם מ"ב פירושים, מגדולי המפרשים ראשונים ואחרונים
מיט אלע מפרשים אויף עברי טייטש, תנ"ך, משניות, גמרא,
מוסר, הלכה, איבערגעזעצט אויף א לייכט אידישע שפראך, מיט
שיינע ליכטיגע אותיות און קלארע דרוק

יוצא לאור על ידי
הוצאת אמונה

ברוקלין יצ"ו

תפלה לאומרה קודם קריאת התורה

לשם יהוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו ליחרא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל ולאקמא שכניתא מעפרא הריני קורא בתורה שהיא כנגד תפארת דועיר אנפן שבו ג' בלים דג' בחינות נפש רוח נשמה יהו"ה בלי החיצון דנפש. י' יה יהו יהוה בלי אמצעי דרוח. יוד הא ואו הא כלי פנימי דנשמה. ובחינת אורות מקיפים שהם יחידה חיה יהו"ה בנקודת חולם לעשות לה מרכבה. ויהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי שתוכך את רוחי ונפשי שיהיו ראויים לעורר מין תתאין ע"י קריאת התורה הזאת ואל יעכב שום חטא ועון ודחור רע את קריאת התורה הזאת. ויהי נועם אדני אלהינו ומעשה עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך יי לעולם אמן ואמן:

ואינו אמ"כ יתוודים כנאמרים כעפ"י הכתב ד' מדי יום כיומו ולא יולא שום עס מפיו רק יעוין כע"כ:

תפלה לאומרה קודם קריאת נביאים

לשם יהוד קוב"ה ושכינתיה בדחילו ורחימו ליחרא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל ולאקמא שכניתא מעפרא הריני קורא בנביאים שהוא כנגד נצח הוד רז"א שבהם ג' בלים של ג' בחינות נפש רוח נשמה צבאות כלי החיצון דנפש צ' צ"ב צב"א צבא"ו צבאות בלי אמצעי רוח יהו"ה בלי פנימי של נצ"ח ארנ"י בלי פנימי של הוד בחינת נשמה כבחינת אורות מקיפים שהם יחידה חיה של נצח יתקנה ושל הוד יתקנה נקוד חיריק וקבוץ לעשות לו מרכבה ויהי רצון מלפניך יהוה אלהי ואלהי אבותי שתוכך את רוחי ונפשי ונשמתי לעורר מין תתאין ע"י קריאת הנביאים הזאת ואל יעכב שום חטא ועון ודחור רע את קריאת הנביאים הזאת. ויהי נועם אדני אלהינו ועלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך יי לעולם אמן ואמן:

תפלה לאומרה קודם קריאת כתובים

לשם יהוד קוב"ה ושכינתיה בדחילו ורחימו ליחרא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל ולאקמא שכניתא מעפרא הריני קורא בכתובים שהוא כנגד יסוד דועיר ומלכות נוקבא דועיר שהם שלשה שמות בבחינת שלשה בלים נפש רוח נשמה ש"ן רל"ת יו"ד כלי החיצון דנפש ש"ן ש"ן רל"ת ש"ן רל"ת יו"ד בלי אמצעי רוח יאהרונה"י כלי פנימי דנשמה אל"ף רל"ת נ"ן כלי החיצון דמלכות נוקבא דועיר ובבחינת אורות מקיפין י' הו וי' הו חיה יחידה דיסוד רז"א יהוה חיה יחידה של מלכות נוקבא דועיר אנפין ולעשות מרכבה להם. ויהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי שתוכך את רוחי ונפשי שיהיו ראויים לעורר מין נוקבא ע"י קריאת הכתובים הללו ואל יעכב שום חטא ועון ודחור רע את קריאת הכתובים הללו. ויהי נועם אדני אלהינו ועלינו ומעשה ידינו כוננהו. ברוך יי לעולם אמן ואמן:

תפלה לאומרה קודם לימוד משנה

לשם יהוד קוב"ה ושכינתיה בדחילו ורחימו ליחרא שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל ולאקמא שכניתא מעפרא הריני קורא משנה שהוא סוד מסמרו"ן שביצירה שהוא אותיות מש"ה ומשה עולה א"ל שר"י והם גימטריא רצו"ן ושהוא קפ"ר קס"א בזה יו"ד יו"ד ה"י יו"ד ה"י ויו"ד ה"י ויו"ד ה"י אל"ף ה"י יו"ד ה"י יסוד אבא נו יסוד אבא אבא אבא אבא מבריאת ליצירה והוכלל יצירה בבריאה והיא הדר מבריאה ליצירה שלשה שמות אהי"ה בזה אל"ף ה"י יו"ד ה"י אל"ף ה"ה יו"ד ה"ה אל"ף ה"א יו"ד ה"א שהם ה' יודין שהם סוד חמשים שערי בינה הנקראת משנה שהם י"ה ארנ"י מסמרו"ן (כשהוא לומר בסדר זרעים יאבר כך) והריני בסדר זרעים כחסד דנוקבא דועיר שבו שני פעמים א"ל כמלאו בזה אל"ף למ"ד אל"ף למ"ד (וכשהוא לומר בסדר סוער דועיר יאמר) והריני בסדר מועד שהוא כנגד דנוקבא דועיר שבו שם אלהים (וכשהוא בסדר נשים יאמר כך) והריני בסדר נשים שהוא בתפארת דנוקבא דועיר שבו שם צבאות (וכשהוא לומר בסדר נויקין יאמר כך) והריני בסדר נויקין שהוא כנגד דנוקבא דועיר שבו שם א (וכשהוא לומר בסדר קדשים יאמר כך) (וכשהוא לומר בסדר מהרות יאבר כך) והריני בסדר מהרות שהוא א' א"ל אלהי אלהי אלהים. (וכשהוא לומר בסדר מהרות שבו שם ייסוד דנוקבא דועיר שבו שם שר"י להעשות לה מרכבה. ויהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי שתוכך את רוחי ונפשי שיהיו ראויים לעורר מין נוקבין על ידי קריאת המשנה הזאת ויהי רצון מלפניך יי אלהי ואלהי אבותי שאזכה לבחינת נשמה דבריאה אותיות משנה ואל יעכב שום חטא ועון ודחור רע את קריאת המשנה הזאת ויהי נועם אדני אלהינו וגו'.

עניני ישובת יעקב ותולדותיו

או ער האט דאס זייניגע פאר וואס זאל ער געמען
 פרעמדע. און עס קוקט אים גיין דאנק וואס ער
 גייט אלע טאג אין שוהל דאווענען. פאר וואס
 זאל ער גיט גיין אין שוהל דאווענען ער האט דאך
 צייט. און עס קוקט אים גיין דאנק וואס ער
 לערנט תורה ביים טאג און ביים נאכט, פאר
 וואס זאל ער נישט לערנען תורה. ער האט דאך
 ארוהיגע קאפ. אָבער דער מענטש וואס איז
 אַרעם און פארדיגט גיט פון איין טאג אויף דעם
 אנדערין. פון דעסמוועגן וויל ער גיט אַנדערען
 אַפּרעמדן גראשין. ווייל ער גלויבט אין גאט אז
 ער קען אים געבן ביהתר און אז ער וועט געמען
 וואס גיט זייע איז. וועט דאס הקב"ה ביים אים
 צו געמען. און וועגן נאך אסעס וויל ער גיט
 געמען וואס גיט זייע. ווייל הקב"ה האט גיבאמין
 מען זאל גיט געמען פרעמדע געלט, און אַפילו
 ער איז אַרעם פון דעסמוועגן גייט ער אלע טאג
 אין שוהל דאווענען. ווייל ער איז פארניכערט
 אויף הקב"ה אז וועגן דעם דאווענען וועט ער גיט
 פארלייענען זיין פרנסה. און אַפילו ער קוקט אַהיים
 מיד און אָפּעכאטערט פון דעסמוועגן לערונט
 ער תורה. אַפילו זיין תורה לערנען איז נאר
 ווייניג. פון דעסמוועגן איז ביים גאט זיין ביסול
 תורה ליבער ווי די תורה פון די פריערדיגע צוויי.
 ערליי מענטשין. וויא דער תנא זאגט בך היא
 דרבה של תורה. אזוי איז די וועג פון די תורה
 לערנען. אַפילו ער האט גיט מער צו עסין נאר
 אַשטיקול ברויט מיט זאָלץ, און אַפילו וואסער
 צו טרינקען. און אַפילו גיין געט צו שלאפן
 נאר אויף די ערד וועסטו שלאפן. און דיין לעבן
 וועט זיין מיט צער. פון דעסמוועגן וועסטו זיך
 מאטערין דו זאָלסט לערנען תורה. דאס וועט
 זיין דיין זליק אויף די וועלט. וואס דיר וועט גוט
 זיין צו עולם הבא. דאס איז דער עיקר וואס דער
 מענטש איז בשאפן ניווארן אויף די וועלט, ער
 זאל זיך פארנאָרגן צו עולם הבא. און נאר פון

נלשב יעקב באַרץ סגור אָביו באַרץ פּגוען
 רש"י ז"ל זאָגט יעקב האט גיוואַלט זייען
 רהיני, האט הקב"ה גיוואַלט גיט גענוג פאר
 צדיקים וואס פאר זיי איז אָנגעברייט ווען קשים
 וועט קומען וואָדער צו עולם הבא ווילען זיי נאך
 זייען רהיני אויף די וועלט אויף. איז דאך אַקשוא
 וויל דען גיט הקב"ה די צדיקים זאָלן האָבן
 ביידע וועלטין עולם הזה און עולם הבא, נאר
 עס זענען דא צווייערליי מענטשין וואס דינען
 הקב"ה. עס איז דא אַמענטש וואס הקב"ה האט
 אים גיבען ארוהיגע האַרדי, און האט גיין
 נאָך אויף פרנסה. און איז גיט צו פיל בשעפטיגט
 און פארן נאכט אין שוהל דאווענען און לערונט
 תורה אלע טאג אַמאָהל ביי טאג אַמאָהל ביים
 נאכט, ווען ער האט צייט און ער האַנדלט
 עהרליך, דער מענטש ווערט גערופן אַצדיק
 און ער מוהט דעם ווילען פון הקב"ה. און עס
 זענען דא מענטשין וואס זייערע גישעפטין ווערן
 גיטאָהן דורך זייערע ווייבער אָדער דורך
 משתתים און זייא בשעפטיגען זיך נאר גיט מיט
 עולם הזה זאָלן, נאר זיי לערנען טאג און נאכט,
 זייא ווערן געוויס גערופן צדיקים. עס זענען
 אָבער דא מענטשין וואס זענען אַרעם, און
 אַנאָניין טאג מוז ער אַרבעטן אויף זיין שטיקול
 ברויט, און ער קוקט אַהיים ביי נאכט מיד פון
 דעסמוועגן גייט ער גיט שלאפן ביז ער לערונט
 תורה. אָדער ער שטייט אויף פאר טאג צו לערנען
 תורה. און גייט אלע טאג אין שוהל דאווענען.
 און אַפילו זיין פרנסה קומט אים זייער שווער,
 פון דעסמוועגן היט ער זיך, גיט צו גנבן. גיט
 צו גנבן. גיט צו שווינדלען, דער מענטש איז
 ביים הקב"ה שיינערע וויא זענען צוויי מענטשין.
 דער מענטש וואס איז אַנדיך אָדער אַנגיד אָדער
 ער האט אזוי פרנסה גבירה. און ער פארנעמט
 גיט פרעמדע געלט, קוקט אים גיט אזוי אַדאָק.

עניני ישובת יעקב ותלדותיו

איינגשאפט און פון אַרעמקייט און פון צרות צו דינען גאט מיט אַמנה און בַּסחון. דאס איז דער עיקר וואס איז ליב בייא הקב"ה. ווי דער תנא זאגט לפום צערא אגרא. ווי גרויס דער צער איז ביי דעם מענטש ער זאל קענען דינען צו הקב"ה. אזוי גרויס וועט ניין דער שכל וואס הקב"ה וועט אים געבן. דאס זאגט רש"י דל יעקב האט גינואלט ויצען רהיג און דינען צו הקב"ה. האט הקב"ה גיזאגט לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא. עס איז גיט גענוג פאר די צדיקים די עולם הבא וואס ניין וועלן האבן פון דיא הורה און מצות ווען אלץ איז פאר ניין אונגעברייט. ווען זיי ויצען רהיג און האבן עולם הנה. גאר פארקערט זיי זאלן האבן צער און יסורים און דינען גאט. אועלבע עולם הבא דארפן האבן די צדיקים. דריבער האט הקב"ה פאלד געשיקט אויף יעקב דעם צער פון יוסף וואס ער האט געהאט דעם צער ביי ער האט געדראפט ניין אין גלות מצרים. וישב יעקב בארץ מגורי אביו. הקב"ה האט גיזאגט צו דיא יודין ביי גרים ותושבים אהם עמדי. אויב איר וועט שטענדיג טראכטן אז איר זענט גרים אויף די וועלט. איר זענט פון אפערקערן ארט אהער געקומען און איר וועט פונדעם ארט מוזן אקאהל אנוועק גיין. וועט איר ניין תושבים מיט מיר אויף עולם הבא. וועט איר אייביג זיין מיט מיר צו עולם הבא. ווארום יעדער מענטש דארף אייביג שטראכטן אין הארצין אז ער איז אגר אויף דיא וועלט. ווארום ער וועט דאך מוזן פון די וועלט אנוועק גיין. און ער ווייס גיט ווען מען וועט אים פון דיא וועלט הייסן אנוועק גיין. און נאכדעם וויא דיא גשקה גייט אנוועק אין הימל. דאךט הייסט זיא אהושב אבעועסקענע. דאךט דארף די גשקה זיין אויף אייביג. דער מענטש וואס בערעכונט אזוי. וועט ער זיך ווייניג אויפנהן און זארגן אויף עולם הנה. ווארום זארגט דען דער אורח וואס איז געקומען אויף אקורצע צייט אין אפערקדע שטאט און ער ווייס גיט ווען ער וועט דארפן אנוועק פארן. אויב די סטאנציע איז אנוועק אדער אשלקעטע. דער עיקר איז ביי אים ער זאל מאכן אנווען גישעפט. אז ער וועט קוקען אהיים זאל ער האבן פרנסה און זאל קענען ויצען רהיג. בייא דעם מענטש מיט זיין עולם הנה דארף אויף אזוי ניין. אויף די וועלט זאל ער זיין וויא אגר. אארכה. וואס ווייס גיט ווען ער וועט פון דיא וועלט אנוועק גיין. ער דארף זיך גאר פארברייטן צו דער אייביגער

וואהנונג צו עולם הבא. און אזוי האט הקב"ה גיזאגט צו יצחק. גור בארץ הזאת. זייא אגר אין דיא לאנד. און אזוי האט יצחק גיטאקן. וויא עס שטייט אין פסוק בארץ מגורי אביו. אין דעם לאנד וואס זיין פאטער יצחק איז אין איד גינען אגר. אָבער וישב יעקב. יעקב האט גינואלט ויצען אויף די וועלט וויא אבעל ופית. דריבער איז אויף אים געקומען די צרות פון יוסף. ווייל דיא שגאה פון דיא ברידער אויף יוסף איז אויף גינען ווייל זייא האבן גירעכונט אז יוסף וויל גאר עולם הנה דריבער חלוקת אים ער וועט זיין אסקה. דריבער האבן זיי אים פארקויפט פאר אקנעכט ער זאל גיט האבן עולם הנה וועט ער זארגן אויף עולם הבא. זענען די צרות פון יוסף געקומען אויף יעקב מכה בנגר. מכה. גאך קען מען טייטשען וישב יעקב בארץ וגו'. דיא הורה דער צייטל אונז דעם שכל פון יעקב. דען דער נאטור פון יעדן מענטש איז אז ער האט אפאר- מענין גלוסט ער צו אפערקערן פארקענין. אזוי וויא אין פסוק שטייט אהב כסף לא ישבע כסף. דער וואס האט ליב געלט מוהט זיך גיט אן זעטן מיט געלט. און אונזערע חכמים האבן גיזאגט מי שיש לו מנה רוצה מאהים. דער מענטש וואס האט הונדערט גילדן גלוסט ער צו האבן צוויי הונדערט גילדן. ער גלוסט שטענדיג צו האבן פאפילט וויא ער האט. דריבער דער צייטל אונז די הורה אז יעקב אבינו איז גיט אזוי גינעווען גאר אפילו ער האט גיהאט אגרויס פארקענין. פון דעסקווענין האט ער אפ גילאזט דעם נאנצן פארקענין און די גארשיקייט פון דער וועלט און האט זיך בענוצט און לאנד פון זיין פאטער יצחק צו לערנען הורה און צו דינען השירה. דאס זאגט דער פסוק וישב יעקב בארץ מגורי אביו וגו'. יעקב האט זיך בענוצט אין דעם לאנד פאר וואס האט ער זיך גיט בענוצט אין אנאנדער לאנד. דען ער האט דאך גיהאט פיל שאף און רינדער וואס גראכן אנווע פאשע. און אין דער שטאט חברון וויא ער האט זיך בענוצט איז דאך גיט גינעווען ביי גושע פאשע דען זיא איז פיל מיט שטייגער. גאר בוייל מגורי אביו. ווייל זיין פאטער יצחק האט דארטן גיזוואהנט אין האט געדינט השירה איז דאס ארט גינעווען מסוגל צו עבודת השם. צו דינען גאט. און דאס דער צייטל דער פסוק ווייטער אז דיא קינדער האבן געפאשט דיא שאף. אָבער יעקב זעלבסט האט גאר עוסק גינעווען אין הורה ועבודה:

וַיִּשְׁנֶאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָכְלוּ דַבְּרוּ לְשָׁלוֹם: יְתִיב וְיָא צְבוּן דְּמַלְלָא

בעל הטורים

גני' שגלה סוד לו בלכד ואל' נהס: נלסס' חסר ו' עולה ח' שרס נח' של שינוי. ד"א קרי כזן נלסס יסלמו לו נמוז: רישי'

שפתי חכמים

ולמדוים: (ד) ורא יכלו דברו לשלום מתוך גותס למדנו שכסס שלא דברו אחת כפה ואחת כלב: דברו. לדבר עמו:

לסרות של יסנה ארס לכן בין הגנים שפרי כשכיל ב' חו' פלעים שפיה כחונס של יוסף יותר סוב סיו מתקלסס בו אלו' דלון סס משמעות הקרל דחל לא כחיו ורוא אחיו כי עשה לו כחנת פסוס אל' ודל' כשכיל חלומותיו ודבריו סיו מתקלסס בו לכן מניח מדרס ארדה בו מהרש"ל ור"ל פסוס וטורקוין 'פוטופרט ס'סוריס' יממעלסס 'מדוים ור"ל לסי זחל ארדה שחסר ו"ו ממלח סוקריס נכסוק ויעברו ארססי מדוים סוקריס שפריך להיות וסוקריס וף שפעלס כקרא מכירת יוסף

סבת שנאת האחים וחלומות יוסף

קדשו כי לרות רכות יסוכסכו כמשך ימי חייו. ונדולוח ונפללות חוס עליו. ע"כ כדור אליו ביתר שאת. ונס אח כנימון אחיו הקטן ממנו ארכ כיוחר רק לא חוס עליו סוס סתמות כמשך ימי חייו. ע"כ אין מוס לדבר ממנו ומהתקרותו. ונס כלב יוסף לא ה' סוס סתסלות והנדלות על אחיו. ולא הרניס כלבו סוס משטעה עליסס. ומשכ כמיס הפניס פלניס כן לב סלסלס אלסס. וכסרס אין כלבו לא אחיו רק ארסכס ומכחונס כן אס יסרסכו. כל ע"כ כל חלומות אלס ספר לאחיו ססס יסרסכו כל כל חלומות סולכס אחר הפס. אכל אחיו אמרו הפתרון כלסון חומס. מלך מלך מלך עליו אס מוסל תמסל כנו. ותרסס אוקולוס המלכו אח נומי למלך עלנא או שולנן אח סכור למסנן כלב. וסכסו סחסיס סמרון כוס לא יקחיס סתמת שמסכסס כלסס יסרסו ה' אכל עשו נס כוס. כי כל חלומות סולכס אחר הפס דיוק. וכל אחר המחשכס משמכס סמרון ע"כ כלסר ספר לו סיו. ונלכ סלר כלל הלונן סמרון מלך למוסל. מלך נקרא מן שפרי המדינה המליכורו עליסס כרונס סטוב ויחנן לו כחר נלוכס. אז מלך כן נלך. וחסק נקרא מי סככס מדוים אחת סכרכו וקסחו ומושל עליו כיד חוסק אף שלח לרונסס ור"ש כחכות כי לה' סלכוכס ומושל כנויס. כני ישראל כללו עליסס מלכותו יסכרך כלונס סטוב. וסקריונו נעסס לכסמע. אכל ומושל כנויס כע"כ. זהו עכסיו. אכל לע"ל כסחקיוס ועל מוספיעס כפר ליון כפוטוס אח רע עשו אז ירלו כולס גדלוחו יח' וסי' לא לנלך על כל סלרן אפי' על הנויס יקרא סקב"ל ככס מלך. כי סכל קבלו עליסס מלכותו יסכרך. כלרונס סטוב. ור"ש סחסיס לוסף המלך מלך עליו כה' סחסיס. מלוכס לריך להיות כרוננו. סלס סחסיס סלחננו כרוננו מנלך אורף עליו. אז ודלו אינו. כי ארנחו סולכיס אורף אריך נכסיס עלרך כרוננו סחסי' מלך עליו. אס מנול. אילו רלית כלומך סחסי' מושל כנו כיד חוסק. אז יוכל היות. אכר סחסי' ארף כנו כענונו. כי מני וידע מוס סחסי' כרנות סחסיס ומוס סינוור ה' אכל נספור לכנינו ארסכס אורף זה אינו אף כהקב"ל ככיולו. כי אינו מלכות סכסיס. ע"כ סחסי' מלך עליו אז אפסר. ומסחר סלחני כלומך סחסי' מלך. ע"כ מלומך סקר הוס ואל יקחיס לעולס. וסולני רלית סניסס. מלך ומושל. כלסר זה סקר נס או סקר. ומחונס כי חסכו סכל זה סכרכורי דיומח סכל סיוס מחסכס עליסס מחסכות כהנכס ארסכס. וזה נוסך ג"כ סה סכסיס אכיו ומסככו אליו. ע"כ נחוסף כלכס סלח ויוסיוס עוד סנוח אוחו על חלומותיו ועל דכריו. עס כל זה סכסיסו על סמרון ככרכו ככר ספסיס סטוב. ע"כ כלסר כה יוסף עליסס חלומות סני. וספר להס. לא ענו אוחו דכר כי לטוב לא רנו לפתרו. ולרעס לא ידעו ארך לפתרו. וכלסר יוסף

אשר הכתימו הקב"ה לתל לוירו אחריו. ולמדו תורת ה' ומלוחו לתנו יח' לו עוס"כ ג"כ. ולסמעאל יותר כניו נתן מתנות ויטלסס קדמה אל ארן קדס וסרוק אוחס מלחק כנו למנן לא יסיו לו למכסל על רכבו. וסס ידעו כי עוקר ארסכס אכויס ה' לרלל. ואחס לזכ ע"ס סכס היות לו לאסס וספרט ספסות. וסחר מות רחל קורק יעקב אז כנה יוסף. וידע עוד כי כל סכרכות יורוסח ארן כענן הכל מסר ילחך ליעקב ערס לאחו מניח לביח לבן. ומלך סכל סכל הוס כיד יעקב. וכסשו אולי יעקב ירויס סכל ליוסף כי בו סכוכסס הוס לו אוחס יריוח מכל וכל. כלסר עסס אכרכס קנס. וסי' להס אוחות ע"ז כי יס להס לחוס על דכר. א' ויס סכוכיס ארסכס דכסר רעס אל אכויס כלכסיס ריוס אלל אכויס. כ' כל חרונס מוסל וסס ועכר אל למד עמסס רק עס יוסף. ורלו כענן כי ארס נסכסיס אולי אכויס ככניס רק כעדיס וסכרסיס לרעות סלון ורולס להרסיס סתחל על חורס וכל ירויס סטוב"כ. כ' רלו סככוד סככוד כעסייתו כחונס פסוס לו לכדו. וסרדס כפירוס כי רק הוס רליו לאוחו סלעלל וכל כניו סחסיס כי כנה כסככו אללו. וסככו עוד כי רק יוסף מחלמך לנולו חן כעניו אכויס ורואס להסוך סככס אכיו רק אליו וסכסו סכככות כלכות וסכסות להריוח לב אכיו סחסי'. שיעקב יחן לו ויס שיו לו כסמיות וסכריות רק לו לכדו. לכן דנו אח יוסף כדון סחסי ומדיח. סמדיחס סטוב"כ ומוסיו"כ. ע"כ עשו לו מה עשוס. ולרעסס ה' סכל מוחר ומלוס כי סכל לריוכ' סכסס סרנו ומוטל סידח יוד וכל רכיס וכוונס ה' נל"ס סלל יודח. סכרית הקורסס ויסכדו ע"ז זה ע"כ. וספרט כי מלכ חוס כפירוס סמויפף יודח מעכורת ה'. כי ירכעס כן נכס סכס מוסנן יוסף דיח אח כל ישראל כעסוחו העני' וכחחלנו סחלו רק עסרת סככסיס וינלו מלרסל וסל"כ סחלו נס סכט יסרסס ונינוניו וינלו מלרסל. וכל זה כל ע"ס מיופף. ע"כ אין סלכסיס אח סכניו כי כעסוחס כל מה שסס. אכל סקב"ל אחרת סח ורעס ה' הוס קוסס ולכנד מוכר יוסף וסי' הוס סכס ליריח מלרסס וכלל סכרכוס אשר נכסכו מוס. וחלומות סטוביס סרדס יוסף וסכדו אוחס לאחיו. ה' כנותן עליו על סלס לנרנלו סמדיח. וסלסלס ללכ יוסף. אף זה זמן סכיו מלרסל כניח אכויס יסדיו סכרכוס ורואס דכר דכר סמחת ככוד אכויס לא רנו למרחר ריב עס יוסף אכל כסיותס ככרס עס יוסף חסכו מחסכות על זה סרוו כניח אכויס סמחת אכויס אל יוסף. וספרס לנו חומה ארך סחסיס עעו כרנינוס. שמעולס לא ענה על דעת יעקב להריוח מעליו אח יתר כניו ורק חלק סכל ירויס להס כל מה שיו לו. ומה סקר קרב כ"כ אח יוסף הוס מלך סמחונת. שסכר כפירוס כלל אלו. ונולד לקונותו ואין אדס יודע עמו. ומי יגדלו ויסככו. ולכו חוס עליו כרות

לקושים על התורה

אהגס העקרי' אי אפגעעאקט גינארין זעקב'ס זעפין, ריביער אי אפגעעאקט גינארין דאס זעפין פון הייז'ה'ס זנוי קינדער, דאס איז גר אונ אויך נאס זענען גישטארבן אין דער זעקער;

כלב דען ויאי האבין אים אין הארץ פיינט גיהאט האבין ויאי אים נים גיקענט רידין לשלום:

ספר הישר

קרידער אונ זענען דעם האבין די קרידער אים פיינט זעבאטס ווי עס שטייט אין די סוכה:

ואלס קרין בלום סאקריסען ונארקס אים אביין אין דעם קרוב ונעס גר דאריס גיאבילס די קרידער גיאבילס ווי גינארין אונ קאבין אים אביין גינארסין אין קרוב אונ קאבין האס יך זעבאלסין אונטער אפארט גר האט זעבארקס ווי נאכס זעבאלס

הַיְחַלְמִים יוֹסֵף חֲלוֹם וַיֵּגֶד לְאָחָיו וַיֹּסְפוּ
 עוֹד שְׁנָא אֹתוֹ: וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
 שִׁמְעוּ נָא הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתִּי:

עמיה שלם: ה וחכם יוסף
 חלמא וסוי לחחיה
 ואוספו עוד דמסניתייהו:
 ואמר לחון שמעו בעו
 חלמא חדין די חלמית:

פבת שמנת האחים וחלובות יוסף

ויכח את ארתו והנסתו ככלל האומה הישראלית. אם בממשלת
 ההשגחה הטבעית או בממשלת ההשגחה היסודית וסודו המערכת
 או בשמים יתחנן עם. ויאמר כי בראשונה אשר ראה בחלומו
 והנה אחרת מחלומים וגו' והנה תכניה וגו' ותסתחוו וגו'
 מורה על הנמשלה הטבעית. באוגרים בקליד לחמם ויוסף עבר
 להם להם רב כד"ל ויוסף הוא המעביר. לחמם החלוט השני
 אשר ראה בחלומו והנה השמש והירח וגו' מורה על ממשלת
 סידור המערכת השמשית את המזרח הגדול לממשלת היום ואת
 המזרח הקטן לממשלת הלילה ואת הכוכבים ובמזל' (פ' 57)
 חמר ר"י אמר יושע לשמש עבדל כיה כיה לך ראה חמר חמר
 אלא בחלום והנה השמש והירח וגו' חף אחר דום מלפני מיל
 ויוסף השמש כיה מקנאים אוחו על תלומותיו המוריים לו גדולה
 ויהיה ומה כיצד מקנאים אוחו על התמשלה טוויבית. לה טסה את
 והתרוממות של גם בכונה החלוט השני והשקדנותם של אחיו
 ועוד נוסף של אחיו ואמו. וזים בו ג"כ עניניה העטם. והוא
 עמנו כאלוהי ים גם בכונה החלוט השני והשקדנותם של אחיו
 והשמש הוא משל אל האב. וירח אל האם. והכוכבים אל
 האחים. וזה גבר בו יוסף לחמר מה החלוט סוף אשר חלמת
 הבוט נבואתו ואמר וחדיד חסותו וגו'. עלומר מהבין מפתרון
 החלוט ליה ליעקב סוף אל האב. והוא והאחים וגו' החלוט
 הוא חינו אמתי. כי אמך כבר מתה. וסימנה הוריה ואכזי שגר
 את הדבר. ר"ל כי מה שהחלים שילית הסובב מפתרון החלוט
 השני אין זה זולת שאלל מהחלוט שמירה פתרון העטם וזכרון
 זר. אבל את הדבור עמנו כחכתו ובלשונו כוח הדבר. והוא
 השמש ויהי יוחם משתחווים לו כעבדו ענין זה שגר בלבו
 ואך על זה היום קוב מתי יבא ויראה [אפ"י ח"ט]:

ראה כי שתקו אחיו ואינם רוצים לפתור כי אל אכזי. ומחמת
 שחחיו רלו לשמוע מה יאמר אכזה על החלוט הזה. פ"כ הלכו
 גם אל אכזי כשעה שיוסף ראה לספר תלמו אל אכזי. ופ"כ הלכו
 פ"כ אומר הכבוד ויוסף אל אכזי ואל אחיו. לאכזי ספר ואחיו
 שמשו. ומחמת שאכזי ראה כי בניו עוברים אוחו ורוצים לשמוע
 מהספרון נחור מחמת קנאת האחים ע"כ אמר ליוסף כבערה
 בזככם מהו החלוט הזה אשר חלמתם וגו'. אבל כפי עמנו ואכזי
 עבר את הדבר. כי החלוט החלוט מורה רק על עניניה העטם
 שבטובה. אל שחיה הפלטה והסודר. כי החלומות והשמורים לא
 יפתחו לעולם. שונים כעלי השתחווים וכן החלומה והשומר של
 יוסף אינה צנח קומה והחלונות עד שיאמר עליה קמה חלומתי
 גם לנכח. כמשמעות פשוטי בקיום המלחמתיים והשקדנות לפי מה
 שהם. אבל העקר שבפתרון זה הוא הסובב והנמשל שבמחלות
 ועליונים. והוא שהחלומה אשר השתחווים ורומם הכחות
 והמשקדנות אשר באחיו להשכיר נכסם כחמם ורומם לפי העקר
 [אשר החלומה היא סודו וסודו אל הלחם ואל הנידור ואל כל
 מחלב] וחלומותיו היו יוסף רומזו כי ים ויש בחמחותיו להשכיר
 גר לחיו וכל העקשנים אובל למו. ולבעבור זה מלך ימלך
 ושוטט ומשול ומשוכ כם כלשר פתרו לו אחיו. לחמם החלוט השני
 לחמשש והוא שהשמש והירח והכוכבים וים מנביגי כלל המערכת
 הטבעית יכעו כשכנת השקדנות עד כל אשר יאמרו להם
 מורה יוסף ויבאו ישמשו בקולם וכמו שהיו עשין כשמש וירח
 אשר דממו ועמדו ושמשו בקולו של יושע כלוחו עליהם לחמר
 עומו עד יקום גוי פיריו. וזהו סודו אלהים את יוסף כמה
 ואך על זה היום קוב מתי יבא ויראה [אפ"י ח"ט]:

פירוש לתורת אלהים

טו ויחלום אונ עם האם ויה געחלקתה צו יוסף
 שחלום ויגד אונ ער האם דעם חלום גינאגם צו
 ויגע דרידער ויסיש אונ ויי האבין נאך גימערקם

פרקי דרבי אליעזר

יוסף אין עק סדרך נעם שיון דער פאשער מין פארל ויפסן
 פון אים, אונ ויי דאסין געמאכט גווישען זיך אונרם עם זאל
 קיינע זאגן צום פאשער וואס פון דאס גיטאון פייס יוסף,
 גיטיון אלע ברידער זעלן ערלויבן צו זאגן, האם יודעת
 גינאגם צו אונרם דארף פון האבין צען פשען פשען אונ פיר
 זענען

נביאים עמוס ב

חלמתי דנחא צבאות נמש צ צב צבא צבאות רוח יהוה נשמה דנחא ארני נשמה דהור [הנה חיה
 יחידה דנחא יהוה חיה יחידה דהור אל שם ב"ן שבעשה]:

חרנום

א בזה אמר יהוה על-שלושה פשעי ישראל ועל-
 ארבעה לא אשיבנו על-מכרם בכסף צדיק
 ואביזן בעבור נעלים: ב השאפים על-עפר-ארץ
 מ צודת דוד
 א בזה אמר יהוה על-שלושה פשעי ישראל ועל-
 ארבעה לא אשיבנו על-מכרם בכסף צדיק
 ואביזן בעבור נעלים: ב השאפים על-עפר-ארץ
 מ צודת דוד

(א) על שלושה פשעי ישראל. סתתו ועג הכרעית
 לה חסלה: על מכרם. הדוינים מוכרים ככסף
 צודת סתתוים את הליק סוכלי דבין: בעבור נעלים.
 מתיין משמם האביזן סוף לו סדה בין שדותיו כדי טלטרך
 למכור לו את שדה והוא טסה פן כדי לגדור ולנעול
 כל שדותיו יחד: (ב) השואפים. המחכים ומחלומים
 על

בראש דלים ודרך ענוים יפו ואיש ואביו ילכו
 אל הנערה למען חלל את שם קדשי : ג ועל-
 בגדים חבלים יפו אצל כל מזבח ויון ענושים
 ישוהו בית אלהיהם : ד ואנכי השמדתי את-
 האמרי מפניהם אשר פגבה ארזים גבהו והסן
 הוא פאלונים ואשמיד פרוי מפעל ושרשוי מתחת :
 ה ואנכי העליתי אתכם מארץ מצרים ואילך
 אתכם במדבר ארבעים שנה לרשת את-ארץ
 האמרי : ו ואקים מבניכם לנביאים ומבחרים
 לגוירים האף איך-זאת בני ישראל נאם-יהוה :
 קמדרא ארבעין שנין למירת ית ארעא דאמנראה : ו ואקמית מבניון לבניאין ומעולימכו
 קמלפין האף לית דא בני ישראל אמר :

מצודה דוד

דלים כי הסופטים הם המשיים שטרים תחתיהם לכוף הדלים
 לקיים דבר המספט ואם ימלכו ירחוקו כשער לראש ויפילו כחרץ
 וירמסו כרגלים והנה עפר החרץ כחש הדלים : ודרך ענוים
 יפו : מטום דרך ענוים הספר מדרך הספט' להטות דרך עקלתון
 כי יפחזו מהם ויפתחו לכל ילמוס : ואיש ואבי : מטיס יחד
 ולא ייטשו זכ מוז : אל הנערה : ר"ל אל נערה המחרטה לזנות
 עמס : למען חלל : חללו ויחטו לחלל אל שם קדשי כי אם היה
 כעבור הנאל לכך מה להם ללכת אל הרוס' ושניס יחד :
 (ג) ועל בגדים חבולים יפו : ממעטין בגדי המפרכים כמספטם
 ומטיס עמלם למתוך פליסם כעס הסעודס מה עסס פועדים אלל
 כל מונח הסעודס ולספליס : ויון ענושים ישוהו : מפניסם את
 השמדתו : ר"ל שלא אף את הנכרי אשר לא ידשונו חני מענט' כשנסם כי הלא השמדתי מפניסם את סאמורי וזיהו גכסו כאלר
 וחוק כאלון אלון : ואשמיד ובי' : ר"ל השמדתי כחלתי ונסי' שסמטילו לאינן אחר לשון סוטל כספחת' טן פרי שמשירי'
 ספירות ומוקרים שפרסיס : (ה) ואנכי העליתי : ר"ל ואתם הלא ידעתם אחי כי אנכי העליתי אתכם וכו' ומספתי' זרכיכם מדכר
 ארבעים שנה לרשת את חרץ האמורי : (ו) ואקים וכו' : ככל ימי סודרות סקמותי מניכסם לנביאים וספירתי' ספירתי'
 פליסס : ומבחרים לגוירים : לחתי כלכס רוח ספירס להיות גוירים : האף אין זאת : ר"ל וכי נס זאת סחקסו לומר שלא
 היה זאת וכלומר הלא הוא דבר מפורסם ויחל' לנכסס כ :

רש"י על עפר החרץ שהלכו' חליה : בראש דלים . חרץ יגזלו אותם : אל הנערה . מאורסה : (ג) כגורים חבולים . שמענו ממי שהלכו מלחם : ויון ענושים . שנושנין אותם ממון וסתינו בו יין : (ד) והסן : חוק : כאלונים . מין ארז : פרוי מבעל . שנים העלוינים : ושרשוי מתחת . שרים התחמונים : (ו) לגוירים . ללומדים ולפרכים :

כתובים משלי ח

לחמשוך סיסוד וסלכות דלא שיון דלת יוד :מש שיון שיון דלת שיון דלת יוד רוח יאהרזנהי נשמות דיסוד א אד ארנ ארני נשם ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה רסלכות יו הו וו הו חית יחידה דיסוד ירהו חיו ייחיה רסלכות אל שם ב"ן שבעשה :

א כי-אמת ידנה חכי ותועבת שפתי רשע : ב בצדק כל- אמרי-פי אין בדם נפתל ועקש : ג כלם נכחים למבין ישרים למצאי דעת : ד קחור-מומרי ואל-לכסם ודעת מחרוץ ועקוסא : ז וכלן נלנין לאנש דמתבני ותריצין לאלין דצקאין פיריעתא : ד קבירי סרדויתא ולא כספא

מצודה דוד

(ה) ודועבת וכו' . דכרי רשע מחועבת ספתי מלכנס : (ב) נפתל ועקש . עקמימות : (ג) נכוחים למבין . (ג) בצדק כל אמרי פי . נאמרים כללן : (ז) וסכין . (ח) יסע לו כינס להנין אמרים : (ד) אל כסף . ר"ל היו רגיס לקחת מוסר תוכחתי מלקחת את הכסף :

פירוש ע"ס
 וואס פארשטייט מיינע בייד ווייס ער אז וויא
 וענען גאנץ ריכטיג ישרים : במוצאי דעת אונג דער
 סענקשט וואס האט געפונען וויסענשאפט ווייס
 אז מיינע בייד זענען גאנץ גלייך : (ד) קחי מוסרי
 ויא' כסף נעקט מין שטרף . קוקט געקסער הערין
 די שטרף בייד וואס איה בייד צו איה . וועט
 איר

וּבְנוּ לָכֵן וַיִּדְעָתָא מִן דַּהֲבָא נִבְחַר : הַיְיָ מִיִּשְׂרָאֵל חֲכָמָה מְפִינִים וְכָל חֲפָצִים לֹא יִשְׁוּ׃
 סְוִינָא : הַיְיָ מְסֻלּ בְּשָׂבָא בָּהּ : וְ אֲנִי חֲכָמָה שְׂבַנְתִּי עֲרַמָּה וְדַעַת מְזֻמּוֹת אֲמַצְיָא :
 חֲכָמָתָא מִן בִּיפִי מִתְקַתָּא וְכָל
 קִדְרָם לֹא פָחִי לָהּ : וְ אֲנָא חֲכָמָתָא דְרִיתָא עֲרִימוֹתָא וַיִּדְעָתָא וְתַרְעִיתָא מִשְׂבַּחָא אֲנָא :

מצודת דוד

(פ) וכל חפציהם כל הכרבים שלדס חפץ ורושם הם לא ידמו עליהם : (י) שבחתי ערמה : אני סוכן בעלמתי ר"ל ח"ל לפשות המסית וכפל הדבר כמלת שוטה :

רש"י
 ישרים לכל מיני : (ה) מפנינים . מרגליות :
 חמטנות להערים להנלל מיד יור ברע המסית וזלת חכמת החורה : דעת : אני ממילא להודיע המהסות הסתרים על הפללה מיד פירוש ע"מ

אִיר מִיִּין גַּעְלָם פֶּעַרְלָאֲנָעֵן וְדַעַת מְפִינִין נִבְחַר
 וַיִּסְעַנְשָׁאֲפָטָא אִיוּ פֶּעַסְעַר פּוֹן נֶאֱלֵד : (ו) כִּי מִוִּבְחָה
 חֲכָמָה מְפִינִים חֲכָמָה אִיוּ פֶּעַסְעַר פּוֹן בְּרִילֵאֲנָמִין
 וְכָל חֲפָצִים לֹא יִשְׁוּ בָּהּ אֲנִי אֶלֶע שְׁוִיעַרַע וְאֲכִין מֵעֵנֵן
 וְיָד גִּימ פֶּאֲרָגְרִיבִין צוּ דִיא מִיִּיעַרְקִימִיט פּוֹן דִיא
 חֲכָמָתָא : (י) אֲנִי חֲכָמָה שְׂבַנְתִּי עֲרַמָּה אִיוּ חֲכָמָה הֲאֵב
 מִיִּין רֹהוּנָג אִיוּ דִיא פֶּאֲרָשְׁקִימִיט . מִיט חֲכָמָה קֵעֵן
 אִיוּ פֶּאֲרָשְׁמִיִין וְעֵלְבָּעַר מֵעֵנְשָׁא אִיוּ אֶמְתָּא אֲוִב
 וְעֵלְבָּעַר מֵעֵנְשָׁא אִיוּ פֶּאֲרָשׁ וְדַעַת מְסֻמּוֹת אֲמַצְיָא אֲוִב
 מִיט וַיִּסְעַנְשָׁאֲפָטָא וְעַל אִיוּ קֵעֵנֵן גַּעְפִּינֵעֵן
 מִיִּין חֲכָרִים מְרַאֲמֻמּוֹג וְנֹאם עַר מְרַאֲכַמִּיט מִיר
 צוּ מֵאֲחֵן :

ברמנורא

משנה ברכות פרק ט

עיקר תרי"ט

פרק ט א הרואה מקום שנעשה בו גסים . כגון מעברות ים סוף ונחלי ארנון ומעברות הירדן ואכן ישב עליה משה ע"ה כשעשה מלחמה בעמלק ודומימין ולמיסא דרבי' כגון בני דלמרי' מחייבי כ"ט לכרוכי אכל אביסא דיחד כגון הרואה מקום שנעשה לו בו גם חיכו חייב לכרוכי ברוך שעשה לי גם במקום הזה ובנו וכן בנו חייבים לכרך ברוך שעשה גם לנכותי במקום הזה וכל בני ברכות דמתני' בעו הוכרת עם ומנכות לכל ברכה שאין בה הוכרת השם ומנכות אינה ברכה : ב זיקים . כוכב הנראה כמו שפוחתה הדקוע ויורה כחן ממקום למקום ח"ל כוכב שנראה יש לו זכר ארוך (ה) זועות . שהלך מודעו' ורועשת : רעמים . קול הגשעע מים זענים ששפסתי' מים מזה לזה כמה דמתני' לקול תתו המון מים בשמים : ועל הרוחות .

כלי חלטי' דחסד דמלטה דלינה אל אל

[6] ארצנו . כשנעקרה ממקום
 נחרץ ישרא' אכל נעקרה
 ממקום אחר אומר ברוך שעקר
 ע"י ממקום הזה . והשכלתי :
 (ה) זיקים הם גלילות וסע הכניות
 הנראות בשמי' לפרקים כדמות
 כוכבים ויש להם זנבות . הר"ם :

פרק ט א הרואה מקום שנעשו בו גסים
 לישראל . אומר ברוך שעשה גסים
 לאבותינו במקום הזה . מקום שנעקרה ממנו
 ע"י אומר ברוך שעקר ע"י [6] ארצנו :
 ב על היוקין ועל הזועות ועל הברקים ועל
 אומר ברוך שכחו ונבחרו מלא עולם . ועל
 הרוחות ועל הנבעות ועל הגהרות ועל המדברות . אומר
 ברוך עושה (מעשה) בראשית . רבי יהודה אומר הרואה את הים
 הגדול אומר ברוך שעשה את הים הגדול . בזמן שרואה אותו

שכחם כסערה וזעף ואינם מתיים אלא לפרקים : ברוך שכחו מלא עולם . ולי בני מנרך ברוך עושה מעשה בראשית שכל אלו מעשה בראשית הם דכתיב ברכים למטר עשה אכל על ההרים ועל הגבעות וכו' אומר עושה מעשה בראשית דוקא ללא מלי לכרוכי עליהו שכחו מלא עולם שאין נראין ברוך העולם אלא כל אחד ואחד במקומו : הים הגדול . ים אוקיינוס שמקיף העולם : ברוך שעשה הים הגדול . ודומימין גללו ודומימין קובע ברכה לעמו :

פרק ט א הרואה מקום שנעשו בו גסים ישרא' ווען
 אייבער זעהת דעם ארם וואס
 אויף אים זענען געפאהן גינוארין גסים צו דיא
 יודין אויך ברוך שעשה גסים לאבותינו במקום הזה ואל
 ער זאגין געלויבט אין גאט וואס ער האט גיטאן
 גסים צו אונזערע באפערין אויף דעם ארם פארם
 שאנפגהר כסני צנודת פוקבים אז ער זעהת דעם ארם
 וואס דארטען איז אויס געריסען גענוארין געצין
 אויפן ברוך שעקר כרים בארצנו ואל ער זאגין געלויבט
 אין גאט וואס ער האט אויסגעריסען ריא עבודת
 פוקבים פון אינגל לאנד ופון ארץ ישראל : ב זי
 זעהן אז ער האט גיזעהן שאפערין וואס פליען
 אין היקעל פון איין ארם צו דעם אנדערין אדער
 ער האט גיזעהן אשפערין וואס האט אללאנגען
 ווייטער זגי היזען זגל תפרים זגל תפרים זגל הרוחות

(3) וכו' שנת' הרי"ף והר"ם כמד דמיין עמי לו קרקע 3
 שכניו משותפים עמו כו' ולא בני שיפה שותף עמו כטובתו רק
 שיהיה כבשורה טובה גם לאחריים כבלהס. ונר"ם לחית לכו לאחרי
 כהיה: (3) ברך חסד. שכן טובות לו ולאחרי: גמרא:
 (4) והטעם שהכניס המלוי יכר על מה שמלאו חסד תחלה

לפרקים. משלמים יום לשלמים יום: על הגשמים וכו'
 מברך הטוב והמטיב. והוא דלית ליה ארעא כחותמות
 עם אחרייו (3) דהכי משמע הטוב והמטיב הטוב לדויה
 והמטיב לאחריו אבל כי לית ליה ארעא כלל אומר מודים
 אנהו לך ה' אלהינו על כל

עיסה וסיפה שהודת לנו וכו'
 ולא ים לו קרקע לבדו מברך
 שהייתו: ג בנה בית
 חדש וקנה כלים חדשיו.
 בין שיש לו כיואל כהן בין
 אין לו כיואל כהן מברך
 שהייתו: על הרעה מעין
 המטובה. ממש כגמרא
 כגון שלפו מים על ארצו ומסמו
 תנאיתו של סה וז' א"פ ערו
 המים פני האדמה ועשה
 שדהו וסוכתה נשים הכחות
 השחא מיהו רעה היא ומברך
 דיין האמת: ועל הטובה
 מעין הרעה. כגון אלשכח
 מתיאה ח"ג' רעה היא דלי

לפרקים. על הגשמים ועל הבשורות הטובות
 ואמר [3] ברוך הטוב והמטיב. ועל בשורות
 (סיא) שמועות) רעות ואמר ברוך דיין האמת:
 ג בנה בית חדש וקנה כלים חדשים. ואמר
 ברוך שהחיינו. מברך על הרעה מעין הטובה.
 ועל הטובה מעין הרעה. הצועק לשעבר הרי
 זו תפלת שוא. ביצר היתה אשתו מעובדת
 ואמר הרי רצון שתרלך אשתי וזכר ה"ו תפלת
 שוא. היה בא בדרך ושמע קול צווחה בעיר
 ואמר יהי רצון שלא יהיו אלו בני ביתי. הרי
 זו תפלת שוא: ד הנכנס [ג] לברך. [ג] מתפלל
 שתיים. [ה] אחת בבניסתו ואחת ביציאתו.
 בן עזאי ואמר ארבע. שתיים בבניסתו
 ושתיים ביציאתו. ונותן הודאה לשעבר.
 וצועק לעתיד לבא: ה חייב אדם לברך
 על הרעה. בשם שהוא מברך על הטובה.

כמו כה מלכה חכמה כמות וקולו ליה מתייה
 השחא מיהא טובה היא ומברך הטוב והמטיב (ג): הצועק
 לשעבר. המתפלל על מה שכבר היה: הרי זו תפלת
 ביציאתו. בבניסתו אומר שתכילתו לך זה לשלום.
 ככה אומר מודה אני לפניך שהכנסתי לךך זה
 לשלום ה"ו שים בבכנסו. כהן נלחח אומר שתוליתו
 מברך זה לשלום וכ"כ למה מפני שצריך שיתן
 חסד הודאה לבוראו על מה שעשה עמו וזה
 על העתיד שתכל לו טובה: ה חייב אדם לברך על הרעה.

כמו כה מלכה חכמה כמות וקולו ליה מתייה
 השחא מיהא טובה היא ומברך הטוב והמטיב (ג): הצועק
 לשעבר. המתפלל על מה שכבר היה: הרי זו תפלת
 ביציאתו. בבניסתו אומר שתכילתו לך זה לשלום.
 ככה אומר מודה אני לפניך שהכנסתי לךך זה
 לשלום ה"ו שים בבכנסו. כהן נלחח אומר שתוליתו
 מברך זה לשלום וכ"כ למה מפני שצריך שיתן
 חסד הודאה לבוראו על מה שעשה עמו וזה
 על העתיד שתכל לו טובה: ה חייב אדם לברך על הרעה.

דאם אפאלשע תפלה נוארום נואם זיא מראגמ
 שוין דאם נועם זיא ניקארין תיה בא ברה ושפע קוד
 צוהה בעיר נוען איינער קוקט פון נועם אונד הערמ
 אנשוריין אין שקטאם ואמר יהי רצון שלא יהיו אנו בני
 ביתי חרי זו תפלת שוא אונד ער זאגמ הקנאי זאג
 דאם גימ זיין בייא סיון הוינענענד אין דאם
 אפאלשע תפלה נוארום ווא דער געשריי אין
 שוין דארט אין ערו: ד הנכנס לברך מתפלל שתיים
 נוען איינער גייט אריין אין אשקטאם אין ער
 מתפלל צוויי תפלות אחת בבניסתו ואחת ביציאתו
 איין תפלה נוען ער גייט אריין אין שקטאם אונד
 דיא אנדערע תפלה נוען ער גייט ארויס פון
 דער שקטאם בן עזאי אומר ארבע בן עזאי זאגמ פיר
 תפלות זאגמ קען זאגן שתיים בבניסתו ושתיים
 ביציאתו צוויי תפלות זאל ער זאגן נוען ער
 גייט אריין אין שקטאם אונד צוויי תפלות זאל ער
 זאגן נוען ער גייט ארויס פון שקטאם ונותן הודאה
 לשעבר וצועק לעתיד לבא נואם זענען דיא צוויי
 תפלות. ער גיט אלוים צו נאם אויף דיא טובות
 נואם נאם האט מיט אים ניקאהן ב"ו איצט אונד
 ער קעמ צו נאם ער זאל ווייטער קאהן מיט אים
 טובות: ה חייב אדם לברך על הרעה כשהוא מברך על
 הטובה אקעמלש אין מחויב צו זאגן דיא ברכה
 ברוך דיין האמת אויף אשלעקטע זאך ומיט
 שקחהו אזוי נויא ער זאגמ דיא ברכה הטוב

דאם אפאלשע תפלה נוארום נואם זיא מראגמ
 שוין דאם נועם זיא ניקארין תיה בא ברה ושפע קוד
 צוהה בעיר נוען איינער קוקט פון נועם אונד הערמ
 אנשוריין אין שקטאם ואמר יהי רצון שלא יהיו אנו בני
 ביתי חרי זו תפלת שוא אונד ער זאגמ הקנאי זאג
 דאם גימ זיין בייא סיון הוינענענד אין דאם
 אפאלשע תפלה נוארום ווא דער געשריי אין
 שוין דארט אין ערו: ד הנכנס לברך מתפלל שתיים
 נוען איינער גייט אריין אין אשקטאם אין ער
 מתפלל צוויי תפלות אחת בבניסתו ואחת ביציאתו
 איין תפלה נוען ער גייט אריין אין שקטאם אונד
 דיא אנדערע תפלה נוען ער גייט ארויס פון
 דער שקטאם בן עזאי אומר ארבע בן עזאי זאגמ פיר
 תפלות זאגמ קען זאגן שתיים בבניסתו ושתיים
 ביציאתו צוויי תפלות זאל ער זאגן נוען ער
 גייט אריין אין שקטאם אונד צוויי תפלות זאל ער
 זאגן נוען ער גייט ארויס פון שקטאם ונותן הודאה
 לשעבר וצועק לעתיד לבא נואם זענען דיא צוויי
 תפלות. ער גיט אלוים צו נאם אויף דיא טובות
 נואם נאם האט מיט אים ניקאהן ב"ו איצט אונד
 ער קעמ צו נאם ער זאל ווייטער קאהן מיט אים
 טובות: ה חייב אדם לברך על הרעה כשהוא מברך על
 הטובה אקעמלש אין מחויב צו זאגן דיא ברכה
 ברוך דיין האמת אויף אשלעקטע זאך ומיט
 שקחהו אזוי נויא ער זאגמ דיא ברכה הטוב

לפניו : (ד) לפי שיש דברים רבים נחלתם עובד והיה
 אמריתם רשע : וס"כ אין ראו למשלו להסתוות בפניהם : עליו
 פרה גדולה ומפני שאין יודע סופס טרמי והר"י ל' שיתאנו בו
 סבל כפרה עומתו : [1] וביצור רע : לשון סרמ"א אפי' כשעה
 וסערה והכנס והפך שכל זמן שהו יר לע : [2] לא יקל
 הולול והיודע הכנה פ"י ע"ד
 כיצן נתיב ירחשו שזה לא יקל
 ט' סוף לילה אחרו יתכר הדק
 בבית סוף כדלמרי כיבמות ה'ן
 ז' לא מן סתקלס חתם ור' אל"ה
 שמי שסחטיר על סתקלס : תו"ט :
 (א) רש"י ומתיים שיהיה חתם
 סתקלסן שיעורו ל' ערוקי גלי
 כנותר סתקלס כדלמרי כיבמות כס"ב
 וחותה חתם חותם היחה כס"ב
 וכן פחה אז שער חלל בבית כני'
 לא היחה חותם רק שמי סתקלס
 ע"ס לפנים חותם כדלמרי כ"פ ה'
 למה ולתקן הכסדר לה אל"ה :
 (ב) גמ' וס' הר"מ שטעמס

שנאמר ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך
 ובכל נפשך ובכל מאדך : בכל לבבך
 בשני יציריך ביצר טוב [1] וביצר רע : ובכל
 נפשך אפי' הוא נוטל את נפשך : ובכל מאדך
 בכל סמוך ד"א בכל מאדך בכל מדה ומדה
 שהוא מורה לך הוי מורה לו במאד מאד : [2]
 לא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח
 שהוא מכון כנגד בית קדשי הקדשים לא
 יכנס דהר הבית במקלו ובמגעלו ובפונדתו
 ובאבק שעל רגליו : ולא יעשנו קפנדריא ורקיקה
 מקל חומר : כל חותמי ברכות שהיו במקדש
 היו אומרים מן העולם ועד העולם ואמרו

אין עולם אלא אחד התקינו שיהיו אומרים מן העולם ועד העולם
 כפחה זה וללאת כפחה שכנגדו כדי לקרר הלוכו דרך סס ולסון קפנדריא אדמקפנה דרי אשול כהא כלומר כבוד שאני
 צריך להקפיד שורות של כתיים סקלר מהלכי והכנס דרך כלן : ורקיקה : אסור' בקר הבית : מ"ק"ו : ממנעל ומה
 מענל שאינו דרך ציון אסור (1) רקיקה שהוא דרך כלן : כל חותמי ברכות שבמקדש
 המצדך אומר כסוף כל כרכה כרוך ה' אלתי ישראל מן העולם ועד העולם (ועד העולם) חוק ודעת וכן כבולס
 וסוטינו אומרים כרוך כל כבוד מלכותו לעולם ועד שאין עוין אמן אחר כרכה כמקדש דלתיב קומו כרבו
 אח' זה אליהם מן העולם ועד העולם : ואומר אח"כ ויברכו כל כבוד כמור כעולם שונים כרוך כל כבוד
 מלכותו לעולם ועד ואשטעין הכא דמקדש ראשון לא היו אומרים כלל כרוך אלתי ישראל מן העולם ולא
 יותר ולא היו אומרים ועד העולם : שאלו במקדש המינים : שאין מלמינים כתיית הממים : ואמרו אין
 עולם : אלא זה : התקינו : עורה : ובית דין : שיהיו אומרים מן העולם ועד העולם : לומר

והטמא ימים שמתה אויף אננבע ואך : ווארום
 עם שטיים אין פסוק ואתה את ה' אלהיך דו זאלקס
 קרב האבין דיין גאם כלי רבנד ובכל נפשך ובכל מאדך
 מיים דיין גאנצע הארץ אונ מיים דיין גאנצין
 לעשין אונ מיים דיין גאנצין פארקענין כלי רבנד
 קען יודי ביצור טוב וביצור רע דו זאלקס ליב האבין
 גאם מיים דיין גאנצע הארץ דאס מיינט מען מיים
 דעם יצר טוב אונ מיים דעם יצר הרע : מיים דעם
 יצר טוב זעקטו לערנען תורה אונ זעקטס טאהן
 מצות אונ אז דער יצר הרע זעט דיה אנטיידין
 צו אעבריה זאלקטו דיה שטארקין זעגן אים אונ
 זאלקס גיט זינדנען טייל דו האקט ליב גאם
 זיבך נפשך אפייו הוא נוסף את נפשך אפילו מען זעט
 דיה זעליו הרגלן טייל דו דינקט גאם : זאלקטו
 דיה לאזין הרגלן אונ זאלקט דינען גאם ביה דיא
 לעשעט מינטס פון דיין לעבין זיבך אפידע כלי פסונ'
 מיים דיין גאנצע הארץ פארקענין טייל דו דינקט גאם :
 זאלקטו אונען זעבין דיין פארקענין אונ זאלקט
 דינען גאם דבר אחר כלי אפידע כלי מדה ומדה שהוא
 מורה לך הוי מורה לו במאד מאד : איין אפידער פשט
 איי בקל מאודע מיים אלע מאסין זאם גאם מעקט
 דיה ושלעקט צו גומ' זאלקטו אים דאנקען זייער
 אונ זייער לא בלי אדם את ראשו כנגד שער המזרח
 אפיקענטש מאר גיט גרינג מאכין זיין קאפ וצו
 גיין מיים גרויסקייטו אנסקענין דעם פויער זאם

מטוי עולמו' יש העולם הזה והעולם הבא להוליד מלך
 המינים שפורים בחמיית המינים: שיהא אדם שואל
 בשלום חבירו בשם. בשמו של הקב"ה ולא אמרי'
 מזולז הוא בכבודו של מקום כשכיל כבוד הכרתי להוליד
 עם שמים עליו ולמדו מזבחו

(ו) שאמר לקוראים ה' עמכם
 וכי תימא כוונת מדעתיה
 דנפשיה קעבד ולא גמרינן
 מיניה ת"ס מן המלאך שאמר
 לגדעו ה' עמך גבור החיל
 וכי תימא לא שאל המלאך

כסלום גדעון ולא ברכו אלא בשכינה עמו ולא גמרינן מינה ת"ס וואומר אל תבזו כי
 זקנה אמר אל תבזו את כוונתו ל' שמדעתו עשה אלא למוד מוקי אומתך כי יש לו על מי להסמך שאומר את לפנות
 לה' הפרו תורתך: רבי נתן אומר הפרו תורתך. פממים שמכטלים (ח) דכרי תורה כדי לפנות לה' את זה
 המתכוין לשאל כסלום חבירו וזה ראונו של מקום שנאמר כקש שלום ורדפו מותר להפר תורה ולפנות דבר הגרסה חסור:

אנן עוקם הקא ויתקינו שיהא אדם שואל את שלום חברו
 בשם אבן קען האמ קמתן גינעוין או איינער זאל
 געקנשין דעם אנדערין מיט דעם גאקען פון
 גאט שנאמר והנה בוצו בא מביה יתם וגו' ווארום עם
 שמיים אין פסוק בוצו אין געקוקען פון בית לקם
 אין פערל האמ ער גינאנט צו די געקנשין וואס
 האבין געשניטען דיא תבואה גאט זאל זיין מיט
 אייך און דיא געקנשין האבין גיענפערט צו
 בוצו גאט זאל דיק געקנשין האבין זאלע
 דערמאנט דעם גאקען פון הקב"ה בייא דעם
 געקנשוונג וואס זיין האבין גיעקנשט איינער
 דעם אנדערין וואפר ה' עמך גבור החיל גאט זאנט
 דער פסוק דער מלאך האמ גינאנט צו גרעון גאט
 איז מיט דיר דו שטארקער העלד וואפר אל מבו
 כי זקנה אפך גאט שמיים אין פסוק דו זאלקט גיט
 פערצאקטן דיין מוטערס בייד ווארום זיא איז
 אלת. דאס הייקט דו זאלקט גיט פארשעקען די

גמרא ברכות דף ג"ד ע"א

כלסם כי כלה כלי החיטון דנטרה דמלכות דכניאה אלף למד
 פנא הני מיזי אמר ר' יוחנן דאמר קרא ויאמר יתרו ברוך יי' אשר
 הציל וגו' אניסא דרבים מברכינן אניסא. דיהוד לא מברכינן והא
 ההוא גברא דהוה קאזיל בעבר ימינא נפל עליה אריה אתעביד ליה ניסא
 ואתיצל מיניה אתא לקמיה דרבא ואל כל אימת דמטיה להתם ברוך שעשה לי גם במקום הזה
 קנא תני מי' פון טאגען נייסיין מיר אז קען דארף
 מאכין אברכה אויף אנט אפר רבי יוחנן דאפר
 קרא האמ רבי יוחנן גינאנט ווארום דער פסוק
 האמ גינאנט ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד
 מצרים יתרו האמ גינאנט צו משה געלויבט איז
 גאט וואס ער האמ אייך גערעקטעט פון די מצרים.
 גאקדעם זאנט דיא גמרא אניסא דרבים מברכינן
 אניסא דיהוד לא מברכינן אויף דעם גם וואס האמ
 גיבראמין צו פיר געקנשין מאכט קען אברכה.
 אבער אויף דעם גם וואס האמ גיבראמין צו איין
 קענקש מאכט קען גיט אברכה. פרענט די גמרא

לשמירת הרגלים: (ו) שיה שאמר ויאמר אל תבזו את ראי' פל
 שיסאל כסם אכל ראי' שלא יבזו ויעלבו לתקנת חכמים אף על
 פי ססס משנים קדמוניות וע"ז הוכיח שלמה כ"ה המלך. הר"מ: (ה)
 ובר"מ כתב שסביא ראי' על כל הפוכרים על התקנות ססס
 כי יבא זמן להפרע מהם ולענוש אותם כי הם הפרו תורה (אכל
 כשפוטו ספי' נביאה סעת להבנס
 מהס יודמן לסס סכות להסר
 התורה כדי שיכול פליהס ספוטס
 וזס ענין עמוק וככר העיד סכתוב
 כי מספטי' ומויסי' כי כל דרכו
 מספס):

והתקינו שיהא אדם שואל את שלום חברו
 בשם שנאמר והנה בעו זאב מביה לחם ויאמר
 לקוצרים ה' עמכם. ויאמרו לו יברכה ה'
 ואומר ה' עמך גבור החיל. ואומר אל תבזו
 כי זקנה אמך. ואומר עת לעשות לה' הפרו
 תורתך ר' נתן אומר הפרו תורתך משה עת לעשות לה':

רייד פון דיינע געקנשין פון בוצו אז ער האמ
 געקענטשט זיינע קענקשין מיט דעם גאקען פון
 הקב"ה קענין אלע קענקשין געקנשין איינער
 דעם אנדערין מיט דעם גאקען פון הקב"ה וואפר
 עת לעשות לה' הפרו תורתך אונ גאט שמיים אין
 פסוק עם איז אקאהל דא אציים אז סאהן פון
 גאקס ווענין אפילו עם איז אנדערש וויא עם
 שמיים אין דיא תורה. אפילו דיא תורה האמ
 גיבאמין קען זאל גיט ארויס ביידין דעם גאקען
 פון גאט אוקויקס גאר צו אברכה אדער צו
 תפלה פון דעקשטענין דעם איינער געקנשין
 דעם אנדערין מיט דעם גאקען פון גאט
 רבי נתן אומר הפרו תורתך עת לעשות לה' רבי נתן
 זאנט דעם פשט פון דעם פסוק קען אקאהל
 פארשעקען דיא תורה פון גאט ווען קען דארף
 סאהן פון גאקס ווענין דאס הייקט פון שלום ווענין
 קעג קען אפילו דערמאנען דעם גאקען פון גאט:

רש"י

ה"ג מלך דנרכין אינ' אמר ר' יוחנן דאמר
 קרא ויאמר יתרו וגו': בעבר ימינא. סס מליכה
 וואו יהוה גברא דיהוד קאזיל בעבר ימינא עם האמ
 גיבראמין איינער איז אקאהל גענאנגען אין עבר
 ימינא דאס איז אזוי אשקאמט נפל עליה אריה איז
 אלייב ארויף גופאלין אויף אים אתעביד ליה ניסא
 ואתיצל מיניה איז אים גיטאהן גינאמין אנטס אונ ער
 איז גיערעקטעט גינאמין פון אים אמת גמריה דרבא
 האמ דער קענקש געקוקען פאר דבא וואפר ליה
 איז דבא צו אים גינאנט כי אימת דמטיה להתם ברוך
 ברוך שעשה לי גם במקום הזה ווען דו וועקט קוקען
 צו דעם ארש זאלקטו זאנן אברכה געלויבט
 איז גאט וואס ער האמ מיר גיטאהן אנט אויף
 דעם

ומר ברית רבינא הוה קאזיל בפקתא דערבות וצחא למיא איתעביד ליה ניסא איברי ליה עינא דמיא ואישתו. ותו זימנא חדא הוה קאזיל ברסחא דמחוזא ונפל עליה נמלא פריצא אתפרקא ליה אישתא עאל לנה. כי מטא לערבות ברוך ברוך שעשה לי נם בערבות ובנמל. כי מטא דרסתקא דמחוזא ברוך ברוך שעשה לי נם בנמל ובערבות אמרו אניסא דרבים כולי עלמא סחיבי לברוכי אניסא דחור איזו חיוב לברוכי:

דרמו של פרת : בפקתא .
 כשה : ערבות . שם מקום :
 וצחא למיא . נמל למים :
 ברסחא . שוק : נמלא
 פריצא . נמל משוגע שפקיו
 נעיס : אתפרקא ליה
 אישתא . נמלה חומת בית
 שהיה סמוך לו ואכנס לתוך הבית משני הגמל :

גיטאון אנס דא אויף דעם ארם ערבות אונ דעם גס וואס ער האט מיר גיטאון מינו דעם קעמיר די קסא דרסתקא דמחוזא ווען מר בריה דרבינא פלעגט קומען אין דיא גאס פון מחוזא בריה ביה שפשה לי נם בנמל ובערבות פלעגט ער זאגן אברכה געלויבט איז נאם וואס ער האט מיר גיטאון אנס גיט דעם קעמיר אונ דעם גס וואס ער האט מיר גיטאון אין דעם ארם ערבות . וען מיר דאך אז איין קענש האט אנס נאם ער אויף אברכה . ענקערט דיא גמרא אפרי איה ווער דיר זיגן אניסא דרבים אויף דעם גס וואס עס האט גיקראפן צו פיר מענטשין ביזי עלטא סחיבי לברוכי דארפין אלע קענשין זאגן אברכה ואזוי וויא יתרו האט גיזאגט אברכה אויף דעם גס וואס עס איז גיטאון גיזאגן צו יודין אניסא דרבים איז חיוב בריכי אויף דעם גס וואס עס איז גיטאון גיזאגן צו איין קענש . דער קענש וואס צו אים איז גיטאון גיזאגן דער גס . דארף ער זאגן דיא ברכה . אבער גיין אנדערער דארף נים זאגן דיא ברכה :

דעם ארם ימר בריה דרבינא הוה קאזיל בפקתא דערבות כר דער ווען פון רבינא איז אקאהל געזאגןען זיין אקאהל ווא ערבות וואקסין וצחא למיא אונ בר איז גיזאגן דארשטיג צו מרינקען אביסול וואסער אהעביד ליה ניסא איברי ליה עינא דמיא ואישתו איז אים גיטאון גיזאגן אנס . אונ עס איז פון זיינעטווענין בשאפין גיזאגן אקטאר וואסער אונ ער האט געפרונגען ותי זימנא חדא הוה קאזיל דרסתקא דמחוזא נאך אקאהל האט גיטאפן אז מר דער ווען פון רבינא איז געזאגןען אין דיא גאס פון מחוזא ונפל עליה נמלא פריצא איז ארויף נעמאל פון אויף אים אנויךער קעמיל אונ מר דער ווען פון רבינא איז געשטאנען געבין אונאם אתפרקא ליה אישתא איז איין געפאלן דיא וואגט זאי גנה אונ ער איז אריין געזאגןען אין אשטוב וארער אין אהויף אונ ער איז גירעטעם גיזאגן פון דעם ווילדען קעמיר די קסא דערבות ווען מר בריה דרבינא פלעגט קומען צו דעם ארם ערבות ברוך בריה שפשה לי נם בערבות ונמל פלעגט ער זאגן אברכה געלויבט איז נאם וואס ער האט מיר

זודרר וישב דף קע"ט ע"ב ת"ת הלאות יוד דא וואו דא

רבי שמעון אמר ת"ח כתיב (קבלת ד) טוב ילד מסכן והכס מאלן ילד מסכן הא אוקמיה וחתמי דליהו יר טוב אכל טוב ילד ה"ד (תהלים לו) נער הייתי גם זקנתי ודא הוא נער דליהו ילד מסכן דליה ליה מגרמיה כלוב ואמתי אקרי נער בנין דאית ליה חדתי דסיהרא דמתחדשא חדיר וחזיר ליהו ילד . מסכן כמה דחמין והכס בנין דחכמה שריא ביה ממלך וכן דא הוא יר הרע כמה דחתמי דהא מן יומא דהוה לא נפק מסאכנותיה למלמח ואיהו כשיל דבל ארתי איתן לארע כשא וחול וסתי לבני בשא ולא ידע לאזדארע ואיהו אחי עס ב"ג בתקופין בנין לאסתעף לון מחרע טבל לארע בישא . ת"ח על דא אקדים על בר נש ביזמא דאחילייד בנין דיהימין ליה דהא כד אחי יר טוב לא יכיל ב"ג למדימנא ליה דמתי עליה בתטולא כנוונא דא חנינן מלן הוא רשע ערוס . דא הוא מלן דאקדים לאסתעף מלוי לקמי דייגא עד לא ייתי הכריה מחרי דדייגא כד"א (משלי יח) לדיק דראשון כריבו וגו' כנוונא דא הוא (כ"ח האו) רשע ערוס כד"א (בראשית ג) והגאס היה ערוס והוא אקדים ושרי טמיה דכ"ג עד לא ייתי הכריה לאשראה עליה . ובנין דליהו אקדים והא אסטין טעגמיה עמיה כד אחי הכריה דליהו יר הטוב אכאיש ליה לב"ג כהדיה ולא וכלי לזקנא רישיה כחילו אסטין על כחפיה כל מסולין דעלמא בנין האו רשע ערוס דאקדים עמיה וע"י אמר שלמה (קבלת ט) ותכמת המסכן כוזיה ודכריו אינם נשמעים בנין דהא אקדים אחרא וע"ד כל דייגי דקביל מבר נש מ"ה עד לא ייתי הכריה כחילו מקבל עליה טעווא אחרא למיהימנותא אלא (משלי ט) וכל דישן סביל כהאי עלמא בנין דלא יישא ולא יסתחף כהאח יר הרע וקב"ה שייך ליה מכולהי ה"ד (תהלים לד) רבות רעות לדיק ומכולם יזילטו ה' רבות רעות לדיק לא כתיב אלא לדיק בנין דקב"ה אחרעי ביה ובג"כ קב"ה רבות רעות לדיק ומכולם יזילטו ה' רבות רעות לדיק לא כתיב אלא לדיק בנין דקב"ה אחרעי ביה ובג"כ קב"ה אחרעי כהאח ב"ג ושייך ליה מכלא כהאי עלמא ובעלמא דאחי זכאה חולקיה :

וישב יום א

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

מספר צידה לדרך דף ר"ו ע"ב

הרמב"ם הלכות ת"ת פ"ח

(א) חייב לעמוד מפני רבו משוראנו מרחוק מלא עיניו עד שיכסה ממנו ולא יראה קיכוטו ואחר כך ישוב וחייב אדם להקביל מפני רבו ברגל: (ב) אין חולקין בבודד לתלמיד בפני רבו אלא אם כן דרך רבו לחלוק לו בבודד וכל המלאכות שהעבד עושה לרבו תלמיד עושה לרבו ואם היה במקום שאין מביירין אותו ולא היו לו תלילין והוש שמו יאמרו עבד הוא אינו נועל לו מנעלו ואינו חולצו

הבטחון הוא שיכסה כלפנים בטחון גמור פארניקערונג ומונחת הנפש ושמחת הגוף ודע כי הכוונה בזה הלשון היא יסיר השגחתו ממנו ויתכחו למקריים והיה לאלו ולאלוהו לרות כרות ודעות כי יניחם ביד מי שבוטח בו. ואם יכסה כחכמתו יוכל ויכחמה כמעט שיהיו מונ כמו שנועד כחכמת הפרוסה. ואם נכחמתו נכח יתלה ויחלם ונברשתין חרל טיכל כאלה מרגליו יסכ כדל וידום. ואם יכסה עשור עשור ישעה לו כנסים התעייף עיניו כו וליגנו ולפסחה עושר עשור לבעליו ולעשתו. אכל הכוונה כו ויתכר

(א) חייב לעמוד מפני רבו משוראנו מרחוק מלא עיניו או דער תלמוד ועקמה פון נויטיגן זיין רבי

גייט. מוז ער זיך אויפשטעלן. אפילו דער רבי איז נאה נויט פון אים. קוים וואס ער דערנעקמה אים מיט די אויגן. פון דעקסונעגין מוז ער שוין אויפשטיין פאר אים. אונ ער מוז אזוי לאנג שטיין עד ש'כסה ממנו ולא יראה קיכוטו ביז דער רבי גייט אנועק פון אים אונ ער זעהט אים לעוין גיט. ער זעהט שוין גיט דעם נאקצין עקערע זייגעס וואפילו עפעס זעהט ער נאה פון אים ויחיד דה ישיב נאקדעם קעגן ער זיך זעצין ותיב אדם והקביל פני רבו בדני אונ יעדער קענקש מוז גיין יום טוב צו זיין רבי אונ ער זאל אים זעהן: (ב) אין חזקין בבודד לתלמיד כפי רבו ווען דער תלמיד איז מיט דעם רבי צו נאקען. קאר קען גיט געבן קבור דעם תלמיד אלא אם כן דרך רבו לחלוק לו בבודד סידרין דער רבי אללין גיט אויך בבודד דעם תלמיד וכל המלאכות שהעבד עושה לרבו תלמיד עושה לרבו אלע המלאכות נום אקעקט מוז מאהן צו זיין בעל הבית. מוז אהלקידי אויך מאהן צו זיין רבי ואם הית במקום שאין סידרין אותו אויב דער תלמיד איז גיווען מיט זיין רבי אויף אזוי אקארט וואס קען קען אים גיט. קען נויים זיין אז ער איז אהלקידי בייד דעם רבי ולא הייז תלמיז אונ דער תלמיד גייט אן תפילין. אונ אז קענקשין וועלן זעהן זיין בעדינגונג וויא ער בערניגט זיין רבי וחס שמו יאמרו עבד הוא אינו חולצו מוכא סאקער וועט קען נאמן אויף אים ער איז אקעקט. גיט אהלקידי אינו נועל לו מנעלו ואינו חולצו זאל ער גיט אקמאהן דעם רבי דיא שיה אונ זאל זייא אים גיט אויסקמאהן. אז קענקשין וועלן זעהן דער רבי סוהמ אללין אן די שיה. אונ ער מוהמ זיי אללין אויס. אונ ער איז געבין רבי. אונ ער העלפט אים גיט אקמאהן אונ אויסקמאהן. וועט קען וויסען אז ער איז אהלקידי גיט אקעקט וואקער אז דער תלמיד גייט אנגימאהן אין תפילין. מוז ער בעדינגען דעם רבי מיט אלע בעדינגונג. אפילו דיא שיה אקמאהן אונ אויסקמאהן אויך. ווארום איצט האמ ער גיט מוכא סאקער וועט

הבטחון הוא שיכסה כלפנים בטחון גמור פארניקערונג הייקט ער זאל זיין פארניקערט אויף נאמ

א אקמה פארניקערונג ויש בו תועלת הותרה לעולם אונ דאם וועט זיין אים אהליף צו הורה לערנען אונ צו וועלט זאכין ויגותה הנפש ושמחת הניף ארוהונג פאר דיא נשמה אונ אפרידי צום גוף ודע כי הבטח בולית השם אונ דער קענקש וואס פארניקערט זיך אויף איין אנדער זאך אויסקער נאמ הוא יסיר השגחתו מפני וועט נאמ אפ- סאהן זיין אכטונג געבינג פון אים ויתנחו למקריים אונ ער וועט אים געבין צו קרעפונג. וואס אים וועט קרעפין פון דיא צייט ויהי זאכיל אונ ער וועט זיין צו אעסונג. קען וועט אים אויפעסין וסמארו צרות רבות וקרית אונ עם וועט אים קרעפין פיר שלעקשע צרות כי יניחיה ביד מי שבוטח בו ווארום נאמ וועט אים לאזין זיין אין דיא האנט פון דעם קענקש וואס ער פארניקערט זיך אויף אים. פון דעם זעלבניגען קענקש וואס ער פאר זיכערט זיך אויף אים. וועט אים קוען דאם שלעקשם וואס יכסה הבטחתי אויב ער וועט זיך פארניקערין אויף זיין חכמה ויכסי וישכסה בבעס שני סגז וועט ער נארעש ווערין אונ וועט משונע ווערין אז דיא נאמור זייגע וועט נאר אביסול געענדערט ווערין כמו שנועד בחכמת הרמיה וויא עם איז קעוואקט פון דיא נאמור בייא דיא דאקטוירים וואס גנבירו אויב ער וועט זיך פאר זיכערין אויף זיין שטארקייט תלה ויחלש וועט ער קראנק אונ שוואך ווערין ונברעין תרד שיכוח באחר מדגיו ישב ביד ירום מיט איין קערענדיג זעעקט וואס עם וועט זיך אים אריין זעצין אין פום וועט ער פלייבין זיגען אללין אונ וועט שווייגין פון צו בערונגען זיך אויף זיין שטארקייט וואס יכסה בנשרו אונ אויב ער וועט זיך פאר זיכערין אויף זיין רייקייט עשה געשח לו נכסיה דאם רייקייט וועט זיך מאכין פלינגר המעיר עיניו בו ויניע דו וועקט נאר צו מאכין רייגע אויגן מיט דיא קרעקען וועט שוין זיין רייקטום גיט זיין ויפעס ער שמו רבלי ודעתו אונ אקאהל ווערט די רייקייט גיגעבין צו שלעקשקייט ופיר קענקשין ווערין געהרגה דורך ויער רייקייט זאך הבטח בו ויתכר

אקער דער וואס פאר זיכערט זיך אויף נאמ לא

ויחד לנו לתורה והעבודה :

אפי' לא למד ממנו אלא דבר אחד בין קטן בין גדול עומד מלפניו וקודע עליו :

זוין הארץ פון דיא וועלשליבע גארעשקייט אונ פון זיינע פארקערונג ודי וועלשליבע זאכין ווערין אלע קאהל אנדערש , אקאהל איז אזוי אונ אקאהל איז פארקערט] ויחד לבו חתיה ויעבודה אונ ער וועט גאר אפגונדערין זיין הארץ צו לערנען תורה אונ צו דינען גאט :

די קליידער אויף איינעם פון זיינע קרוכים וואס ער טרועקט אויף זיין און אברודער אדער וויא אשועקטער] :

וישב יום ב תורה

אונקרום

המשליך כחית דוא יהודה נפש י יה יהו יהודה . רוח יוד הא ואו הא . נשמה יהוה היה יחידה די' וטלוי יוד אה שם ב'ן שבעשיה בניקוד חולם :

י והא אנהא מאסרין אסרין בגו סקלא וקא קמת אסרתי ואף אודקיפת והא מסתרון אסרתכון וסגדן לאסרתי :
 וואסרו ליה אחוהי המלכו את מדמי לממלך עגנא או שולמן את סבל למשלת בגנא ואוסיפו עוד למסגיה

וְהִנֵּה אָנַחְנוּ מֵאֱלֹמִים אֱלֹמִים
 בְּתוֹךְ הַשָּׁדָה וְהִנֵּה קָמָה אֱלֹמֹתַי
 וְגַם נִצְבָּה וְהִנֵּה תִסְבֶּינָה אֱלֹמֹתֵיכֶם
 וְתִשְׁתַּחֲוֶינן לְאֱלֹמֹתַי :
 אַחֲיוּ הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ אִם-
 מִשׁוּל תִּמְשַׁל בָּנוּ וְיִוָּסְפוּ עוֹד שָׁנָא

בעל המורים

(1) נכסה . כ' כחם' הכא וליך בית נחיות נכסה לומר שעיניו פתחו של ישראל שכלכלם בשנת רעבון : ותשתחווין . כ' שפתי חכמים

ק (ממ"ט) כוונתו לפרס חילוק בין קמה לנכסה שכלאורה הוא כטל שזה ענין אחד לכ"ס קמה ר"ל נוקסה משכינתה לפי שעה והאלמות טעל ומכריו : קמה אלומתי . נוקסה : וגם נצבה . לעמוד על עמדה ק בזקופה :

(1) והנה אנחנו מאטים אלוטים ובענין שחלם עלה גדולה ברכתוב ויצבור יוסף בר : לקוטים על התורה

(1) והנה אנהא אונ מיר ביגדין גארבין אין פעלד והנה קמה אונ זיא איז אויף גישטאנען מיין גארב וגם אונ אויף נצבה זיא איז גיבליבען שאיין אויף איר בעשטאנד אין דער הייף והנה תסובינה אונ זיין האבין גימוהען ארים רינגלען זיין אלוטיותכם אייערע גארבין ותשתחווין אונ זיין האבין זיה געביקט צו מיין גארב : (1) ויאכרו אונ זיינע ברידער האבין צו אים גיזאגט המיך דו ווילסט איבער אונז קיניגען אים פשוט אויב גינעוועלטיגען הקשוט בנ דו ווילסט איבער אונז גינעוועלטיגען וויספו אונ זיין האבין גיקערט גאה פייגט האבין פראקי דרבי אליעזר

זענען גאר ניין פעקטשין ווארום ראובן איז גיפא , האבין זיין גענוקטת הקב"ה אויף צו דעם חכם , הקב"ה זאל אויך גיט זאגן צו יעקב ווא יוסף איז , ביי נאכט איז געגאנגען ראובן צו די גרוב ארים נעקטן יוסף'ן האט ער אים שוין גיט געפונען געוואס

אתו על חלמתי ועל דבריו :
 ויחלם עוד חלום אחר ויספר אתו
 לאהיו ויאמר הנה חלמתי חלום
 עוד והנה השמש והירח ואחד
 עשר כוכבים משתחווים לי ויספר
 אל אביו ואל אהיו ויגער בו אביו
 ויאמר לו מה החלום הזה אשר
 חלמת הבוא נבוא אני ואמך

יתיה על חלמתי ועל
 פתגמוהי : * וחלם עוד
 חלמא אחרנא ואשתעי
 יתיה לאחיה ואמר הא
 חלמית חלמא עוד והא
 שימשא וסיידא יחד
 עשר כוכביא סגדון לי :
 ואשתעי פאבו הי
 ולאחיה ונה פיה אבוי
 ואמר ליה מה חלמא
 חלמית די חלמיתא חלמתי
 גייתי אנא ואמך ואמך
 תיא וסגס חלמא : כדמא : סגס
 נבוא חלמא : כדמא : סגס
 נבוא חלמא : כדמא : סגס

רשבים

(ח) ועל דבריו . ויבא יוסף את דבתם רעה :
 (י) מה החלום הזה וגו' . אפילו היתה אבן קיימת
 היה אומר להוכיחו :

שפתי חכמים

וגם נכנס לפסוד חמדי כן על עמדם בוקסא וק"ל : ר וקסא למס
 כחלום כרשעין אל ספר אוחו לחכו . וי"ל שיוסף היה יודע כי
 רוב החלומות הנלוכים אחר הספ וכו'ן שאליו פתרו אוחו לטוב
 משה לא רכס לספר אוחו לאכיל כחלום סגני שלא פתרו לו
 אחיו כלומר שלא רצו לפתור אוחו לטוב כי גם הם סגנישו
 סכר דמיה אחר תלומותיו כדי שיפתרו לו לטוב סוכרד לספר
 אוחו לאכיל כדי לפסוד לו וכן עשה ובער בו כדי שלא יעילו אחר
 לעולם היה יודע וסא דקא מתמס הייט כדפירש"י לעיל שלא
 דעת זקנים מבעלי התעמדות

בעל הטרורים

כי ק כל בית אביו סתמו לו כדכתיב ותגסן הסמחות סנה
 ילדיהם : (י) ויגער . כ' כמס' סכל ולידך ויגער כים סוף ויחבר
 לומר לך מה ויגער . דסכל יעקב חף ויגער דתסם איירי כיעקב
 סגסותו מרכ חסו וירל יורל ישראל ישראל סכל :

רשי"י

(ח) ועל דבריו . על דבתם רעה שהיה מביא לאחיהם :
 (י) ויספר אל אביו ואר אחיו . לאחר סספר אוחו
 לאחיו חור וספרו ר לאכיו כפניהם : ויגער בו . לפי שהיה
 מטיל ש שגלה עליו : הבוא נבוא . והלא אמך כבר מתה
 (כ"ר) והוא לא היה יודע שהדברים מגיעין לכלה ר
 בגלה עליו . מהרש"ל : ש ר"ז יוסף היה מטיל שגלה על עצמו
 אחריו כתיב ואכיו סמר את סכר : ר סקס סרל"ס מ"ל דלמא

שמש בנבען דום לא רצה לפסוד עד דאמר ליה ולא
 כספ זכניה דאבא את פ' וכי איך עברו של יוסף דכתיב
 והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחווים לי והיושע
 מורע יוסף דכתבו לססה אפרים היושע בן נון מיר ועסבור השמש:
 פקוטיס על התורה
 ער געשווינגט גינארין אפ"ק . גאר טייל ער האט דער
 ציי"ט דעם ה"לום צו זיינע פרידער וואס זענען אים גינען
 ש"גאים האט געדאקערט דרייעקען גאקר ביי דער ה"לום און
 פקוטיס גינארין :

לכה

הנה השמש והירח נון דיא וזן מיט דער לבנה אונג עלף שמוערין מוהען זיה בגקען צו מיר : (י) ויספר
 אונג ער האט דער ציילט צו זיין פאטער אונג צו זיינע פרידער פלוכר גאך דעם אז ער האט דער
 ציילט דיא פרידער האט ער גאך אקאהל דער ציילט דעם פאטער סאר זיין ונה האט דער
 פאטער אויף אים אן געשריגען נוארום דורך דעם וואס ער האט דער ציילט האבין אים די פרידער
 פיינט גיהאט ויאמר יו אונג ער האט גינאנט צו אים מה וואס איז דאס פאר אחרום וואס עם האט
 זיה ריר געחלמט הבוא אויב קוקען נבוא מיר וועלין קוקען זיי איה אונג דיין פאטער אונג זיינע

פרקי רבוי אליעזר

און רביהין האבין זיי גינארין יוסף לעבס האבין זיין מתי
 גינען דעם חסם . און האבין שוין גינאנט ער יעקב אז יוסף
 לעבס . און ביי איעס איז גיט גינען דער רוח הקודש אין
 יעקב זענען דעם חסם און איעס אז זיי האבין פתרו גינען דעם
 חסם

(ח) על הלומותיו . ואת והוא עדיין לא ספר להם כי אם
 חלום אחד . י"ז שנכתב המקרא על שם העתיד לספר להם
 חלום אחד אי נמי כשברו שספרו להם חמדי כתב הלומותיו :
 (ס) והנה השמש והירח וגו' . ב"ר כשאמר לו יהושע לשמש

פירוש לתורת אלהים
 אים על הלומותיו איבער זיינע חלומות ועל דבריו אונג
 איבער דיא בייך וואס ער האט גירעט לשון הרע
 אויף זיין : (מ) והלום עוד הלום אחר אונג עם האט
 זיה אים געחלמט גאך איין אנדערער חלום
 ויספר האט ער דעם חלום דער ציילט צו זיינע
 פרידער ויאמר אונג ער האט גינאנט הנה חלמתי נון גאך איין חלום
 והנה השמש והירח נון דיא וזן מיט דער לבנה אונג עלף שמוערין מוהען זיה בגקען צו מיר : (י) ויספר
 אונג ער האט דער ציילט צו זיין פאטער אונג צו זיינע פרידער פלוכר גאך דעם אז ער האט דער
 ציילט דיא פרידער האט ער גאך אקאהל דער ציילט דעם פאטער סאר זיין ונה האט דער
 פאטער אויף אים אן געשריגען נוארום דורך דעם וואס ער האט דער ציילט האבין אים די פרידער
 פיינט גיהאט ויאמר יו אונג ער האט גינאנט צו אים מה וואס איז דאס פאר אחרום וואס עם האט
 זיה ריר געחלמט הבוא אויב קוקען נבוא מיר וועלין קוקען זיי איה אונג דיין פאטער אונג זיינע

געמאקט יוסף איז געקענט גינארין . כבי נבוא זאגט גאט האט
 גיט מוטל גינען די פרידער די געבירי ביי זיי זענען גישאקארין .
 מין זענען יוסף'ס פארקייטונג און גינען איענער אין קצרים
 און די פרידער מין יוסף זענען געקענט אין סגסין קייטין גינארין

לחשיך מיסוד ומלכות ד'א' ש'ין דלת יוד נפש ש'ין דלת ש'ין דלת יוד רוח יאהרונה נשמה דיסוד א' אר
אזנ' אדני נפש אדני רוח אלה דלת נון יוד נשמה דמלכות י' הו' ו' הו' חיה יחידה דיסוד י'ה'ה חיה יחידה
דמלכות אל שם ב'ן שבששה :

א יראת יהוה שנתת רע נאה ונאון ונדרך רע ופי תהפכות
שנאתי : ב יר-יעצה ותושיה אני בניה לי נבונה :
ג בי מלכים ימלכו ורזנים יחוקקו צדק : ד בי שרים ישרו
ונדיבים כל שפמי ארץ :

א דחלקא דני קניא בישתא
גאונתא ורממתא ואורחא
בישתא ופוקא הפי כא קניא
פי : ב די לי הוא הרעיתא
וסלקנא וכוונא ונבונתא :
ג כסול אנה מלכי כדקין
ושלימי אנה קשהא כדקוקתא : ד קסול אנה
רשוי

א רבךני סתרכרין וקרבי כלהן דיני דתריצותא :
מצודת דוד

(א) יראת ה' חוקן יראת ה' הוא לשנא את הרע וחס הנאות
ודרכי ערכו והמספר אמרו פיו ומחשבות לבו : שנאתי ר"ל
את כל אלה שנאתי גם אני : (ב) די צדק כי יתאל ענה להנלל
מיד הילך הרע המסית : וחושית ר"ל ע"י יוחס כח הילכ"ר :
פ"י יחנך עליו וכלל הדבר פעמים הרבה כלדך המללה ולחוק סענין :
ע"י ישעו חוקים וזדוקים וישרים : (ד) בי שרים על ידי
חקקים משמלת השרים והדוקים שכלל השופטים כי כאשר ילכו כחוק
התורה תמך משמלתם :
פרוש ע"מ

חכמה קען מען טאהן מער וויא מען קען טאהן
מיט פח דהיינו וויא סיר ועהן עם וענען דא
מאשניען וואס איין מענקשט ארבעט מיט דיא
מאשין וואס צעהן מענקשין וואלשין געדארפט
ארבעטן אן אמאשין : (ג) בי מלכים ימלכו פיל
מענקשין וענען גיווארין מלכים דודך זייער
חכמה ורזנים יחוקקו צדק מיט חכמה מאכין דיא
פירשמשן ריכטיגע דריגים : (ד) בי שרים ישרו דיא
דיא חכמה הערשען אויף דער וועלט דיא
שרים ונדיבים כל שופמי ארץ אונ אלע שופטים
אויף דער וועלט וואס זיין וענען בעוויליגט צו
אלע מענקשין אוי גאר וענין זייער חכמה
וואס איז דא אין זיין :

(ג) בי מלכים ימלכו. שהדעים והמספטים אפי
מלמס :
(א) ויראת ה' שנתת רע דיא מורא פאר נאם האם
פיינגט שלעכמקיים דער מענקשט וואס
האם אין הארצין מורא פאר הקביה זיין הארץ
האם פיינגט שלעכמקיים נאה ונאון ונדרך רע ופי
התפכות שנאתי גרויסקיים אונ אשלעכטע פירונג
אונ אמור וואס רעם אלע קאהל פארקערט
איצט רעם אזוי אונ נאקדעם רעם ער אנדערש
דאס קאב איך פיינגט : (ב) די צדק ותושיה אני בניה לי
נבונה דיא חכמה ואנס צו סיר גיהערין די עצות
מיט חכמה גיט מען אעצה פאר זיך אונ פאר
אנדערע אונ מיט חכמה קען מען טאהן אלע
וואנדערליכע זאכן איך גיין דאס פאר-
שטאנדקיים אונ איך גיין די שטאנדקיים מיט

ברטנורא

משנה שבה פרק ט

פרק ט א אמר רבי עקיבא מנין לעכו"ם שמממאה במשא אידי לאירי לעיל כלממכתא גז
חרס נקט נמי להני קרלי דלממכתא וקרא דחורס כמו דזה הוא סמוך לקרא דלא ימלא כמיתת
חרס דלוייתי לעיל אי נמי משום דכעי למתחל מנין שמרטינן את המילה כו' תנא להך מנין דדמו ליה :
מממאה במשא הנוטף אותה יכנס בגדיו ואפי' שלא נגע בה כגון שהיתה בקופה וכיוצא בה ואפלוני רבנ
עליה דר"ע ואמרי אינ
תמחל אלה כמנע כשרין והלכו
כחמיו : ד זה כ כ מ
(אשה) דוה. כלומר יתי
בעינן כוריס כמו דזה כלאי
דה כלעתיב והדוה כנלח

זכענו"ס ממשעי קרא : ב שהיא מהורה. שאינה מקבלת טומאה :
פרק ט א אמר רבי עקיבא מנין לעכו"ם שמממאה במשא אנדה וויא אנדה איז מממאה דעם מענקי
דעבודת גילי'ם שפספא בפשא בנה
פון וואגען ווייס מען אז אנעץ איז מממאה דעם
מענקשט וואס פראגט אים אזוי וויא אנדה איז
מממאה שגמור ווארום עם שטייט אין פסוק תרם
בטו דה צא תאמר לו דו וואקסט פאר פראקעדין דיא
נעצין אזוי וויא אנדה איז פראקער פון מאן
זיין ארויס וואקסט וואנין צו אים פה נדה שפספא

וישב יום ב

עיקר דברים

דברים לבדוק אותו קדם ומכללם ארבע סימנים הללו ואין הלכה כר"י: ופ' פלפלת כל שהוא דחוי לריח הסה ואין זה ספק הכוונה בנינו: עמרן כל שהוא. שטרפאים זו מי שיש לו כחז חצי הראש: מיני בשמים כל שהן לריח טוב: מיני מתכות כל שהן. שראוי לעשות מהן לרצון קטן: מקק. רבב הנופל מספרים או ממעטפת שכלו וזה מקק בשור: שמצניעין אותן לגנוזן. שכל דבר קודם טעון גנוזה: מאומה. אלמא חשש' קרא לסמוריה ותקון גדול הוא עושה כשמוציא ע"ז מביטו ואין הלכה כר"י: ה' הרוכלין. מוכרי בשמים לקשטוי כשיש ויש להם קופות קטנו ללחור' בשמים: אינו חייב אלא חסמא אחת. דלנו חלה הולאה היא: פחות מכנגרות. ר"ע א"ג דל האוכלין שערן כנגרות הני כיון לזויעה קיימי (1) אפי' זרעוני גינה וכן זרע דלועין וזרע פול המלרי והוא שקורין לו פסל"י כלע"ו: חגב חי' כל שהוא. שמצניעין אותו לקטן לשחוק בו: מת כנגרות. כדון סחר אולנין (1): ציפורת כרמים. עוף שמלוי בין חיה בין מתה כל שהוא. שטעמים ממנה רפואה לסקח ולהחכים:

ו פלפלת כל שהוא ועמרן כל שהוא [ג] מיני בשמים ומיני מתכות כל שהן. מאבני המזבח ומעפר המזבח מקק ספרים ומקק ממפותיהם כל שהוא שמצניעין אותן לגנוזן רבי יהודה אומר אף המוציא ממשמשי ע"ז כל שהוא שנא' ולא ירא בידך מאומה מן החיים: ז המוציא קופת הרוכלין אע"פ שיש בה מינין הרבה אינו חייב אלא חסמא אחת זרעוני גנה [ד] פחות מכנגרות ר' יהודה כן בתירא אומר [ה] חמשה. זרע קישואין שנים זרע דלועין שנים זרע פול המצרי שנים חגב חי (ט"א ל"ג) (טהור) כל שהוא. מת כנגרות. ציפורת כרמים בין חיה בין מתה כל שהוא שמצניעין אותה לרפואה ר' יהודה אומר הולאה היא: פחות מכנגרות. ר"ע א"ג דל האוכלין שערן כנגרות הני כיון לזויעה קיימי (1) אפי' זרעוני גינה וכן זרע דלועין וזרע פול המלרי והוא שקורין לו פסל"י כלע"ו: חגב חי' כל שהוא. שמצניעין אותו לקטן לשחוק בו: מת כנגרות. כדון סחר אולנין (1): ציפורת כרמים. עוף שמלוי בין חיה בין מתה כל שהוא. שטעמים ממנה רפואה לסקח ולהחכים:

הולאה היא: פחות מכנגרות. ר"ע א"ג דל האוכלין שערן כנגרות הני כיון לזויעה קיימי (1) אפי' זרעוני גינה וכן זרע דלועין וזרע פול המלרי והוא שקורין לו פסל"י כלע"ו: חגב חי' כל שהוא. שמצניעין אותו לקטן לשחוק בו: מת כנגרות. כדון סחר אולנין (1): ציפורת כרמים. עוף שמלוי בין חיה בין מתה כל שהוא. שטעמים ממנה רפואה לסקח ולהחכים:

אף על פי שיש בה מינין הרבה אפילו אין דיא קארב או ר'א פיר קינים, פון דעסמאונענין אינו חייב אלא חסמא אחת דארב' ער נאר בר'יינגען איין חסמא זרעוני גינה אז ער טראגט ארויס קערנער וואס מען פאר וייט וייא אין אנארקשין. אפילו פחות מכנגרות דיא אלע קערנער צו זאמען זענען גיט גרויס וויא אפייג איז ער אויף חייב, רבי יהודה בן בתירא זאגט חמשה אז מען טראגט ארויס פינף קערנער אום שבת איז מען חייב, אבער אז מען טראגט ארויס אום שבת זרע קישואין קערנער צום פאר ווייטן קישואין שנים איז מען אויף צוויי אויף חייב, אבער מען טראגט ארויס אום שבת זרע דלועין קערנער צום פאר ווייטן דלועין שנים איז מען אויף צוויי אויף חייב, אבער מען טראגט ארויס אום שבת זרע פול המצרי שנים איז מען אויף צוויי אויף חייב חגב חי' טהור אז מען טראגט ארויס אום שבת אלעבער זענען היישעריק. וואס מען מעג אים זעסן ב'י שהיא וויא גרויס ער איז אפילו נאר קל'יין איז מען חייב מת אז מען טראגט ארויס אמוטין היישעריק כנגרות אויב ער איז גרויס וויא אפייג איז מען חייב ציפורה כרמים אז מען טראגט ארויס אום שבת אזוי אפייגול וואס פליהם צוויישען דיא נויין זערמאנער בין זיה סאיי אלעבער זענען אין פתח סאיי אמוטע ב'י שהיא וויא גרויס זיא איז אפילו נאר קל'יין איז מען חייב שמצניעין אותה לרפואה ווארום מען באהאקט איר צו

טראגט ארויס אום שבת מען ארויס זעמען אפלקע איז ער חייב: ו' פלפלת ב'י שהיא קעפער וויא פיר מען טראגט ארויס אום שבת איז מען חייב זעסן ב'י שהיא אונ זעמען וויא פיר מען טראגט ארויס אום שבת איז מען חייב מיני בשמים ומיני מתכות בשמים צום שמעקין אונ איינין ב'י שהיא וויא פיר מען טראגט ארויס אום שבת איז מען חייב מאבני המזבח אז ער טראגט ארויס פון דיא שטיינער פון מוזה ומפסד המזבח אבער ער טראגט ארויס אום שבת פון דיא ערד פון מוזה מקק ספרים אבער ער טראגט ארויס אום שבת דיא פאר-פויקע ספרים זעסן ממפותיהם אבער דיא פאר-פויקע מעקמלאך אונ מפות ב'י שהיא וויא פיר מען טראגט ארויס אום שבת איז מען חייב שמצניעין אותן לגנוזן ווייל מען בעהאלט דאס וויא א אוצר, רבי יהודה זאגט אף המוציא ממשמשי עבודת גינים אפילו מען טראגט ארויס אום שבת פון דיא בארנינגן צו דיא זעצין ב'ידער ב'י שהיא וויא פיר מען טראגט ארויס אום שבת איז מען חייב שנאמר ווארום עס שטייט אין פסוק ויא ידב' ביד מאמה מן החרם עס ואל זיה גיט אז קלעבין אין דיין האנט אפילו זעעס פון דיא פאר וויא שבת זעצין, אונ אז ער טראגט ארויס אום שבת אשטיקל פון דיא זעצין הייקט דאס ער האט גיטאמן אנאנצע מלאכה: ז המוציא קופת הרוכלין אז ער טראגט ארויס אקארב מיט בשמים וויא ב'י וואס האנדלען טראגין בשמים צו פאר קויפין

אף המוציא חגב חי טמא כל שהוא שמצניעין חגב חי טמא כל שהוא. אורו לקמן לשחוק בו : ות"ק כבוד טמא חי מלמען אותו לחינוך. דלמא מית ואלכול ליה (ח) ואין הלכה כר"י :

וארפואה. רבי יהודה ונאמ אף המוציא אפילו מען מראנא ארום אום שבת חגב חי ספא אלעבעדינען היישעריק וואס מען טאר אים גיט עסקין כ"י שהוא

ברמא שבת דף פ"ט ע"ב רש"י

בלשני מבעי ליה. דומיה דכשנא ללא כתיב כשנאים : ארד עמך. אטלך

בלשני מבעי ליה. דומיה דכשנא ללא כתיב כשנאים : ארד עמך. אטלך

כשנאים כשני מיבצי ליה עם שמיית אין פסוק אם יהיו חמאיכם כשנאים פשלב ויבנינו. אויב אייערע זינד וועלן זיין רוים ווי די רויטע פאדים. וועלן זיין טויים ווערן וויא שנייא. פערענט דיא גמרא פאר וואס שמיית כשנאים. עם דארף דאך שמיין פשני. שני איז דער מייטש רויטע פאדים יאמר רבי יצחק האם רבי יצחק גיזאנט ואלקט גיט מייטשין שניים רויטע פאדים. נאר שניים איז דערשטייטש יאהרין אפר קום הקדוש ברוך הוא ישראלי גאט האם גיזאנט צו די יודין אם יהיו חמאיכם כשנאים הללו שמדורות ובאות מששת ימי בראשית ועד עכשיו פשני יבני אויב אייערע זינד וועלן זיין אזוי וויא דיא יאהרין וואס גייען פסדר פון דער צייט וואס דיא וועלט איז פלאפין גיזוארין כ"י אצמ. וועלן זיין טויים ווערן ווי שנייא ודי גמרא מיינט אויב דער מענטש וועט זינדדיגען. און די זינד וועלן זיין געפאסט צו דיא יאהרין. דהיינו ער איז איינגער מענטש אגעזונטער אשטארקער און ער האט מנהג גיווען וועט אים גאט גיט רעכענען פאר אזוי אשטארקע זינד. ווייל די נאטור האט אים געבריינגט צו דיא זינד. אבער אז ער איז שוין אלט און שוואך און ער איז מנהג. דאס איז שוין גיט פון די נאטור נאר פון זיין שלעכטקייט. די עבירה איז שוין אשטארקע עבירה. און אזוי איז ביי אלע אנדערע עבירות דרש רבא מאי דכתיב רבא נא ונוכחה יאמר ה' רבא האם געברשעט וואס מיינט דער פסוק גיט נאר וועלן מיר אונז שמועסין ווער עס איז גערעכט וועט גאט זאגן רבא נא בואו נא מבעי ליה פאר וואס שמיית לכו נא. גיט נאר. עם דארף דאך שמיין בואו נא. קוקט גאר ווא מען וויל מיט אייגעם ריידן. דארף מען

גם ענה כאלו ראו ארבע גליות
 גס ריבוי הוא: יאמר ה'
 אהם אומר החוכה וכך
 אלו חולין: יאמר. הוחיל
 שחמא ויתקדם שם כעולם
 כשתעשה לון כשכרין על
 דכרין: קראת להם בני
 בכורי ישראל. שהיה גומר
 לפניך שהם פתחים גומר
 לפניך כמות נעשה ומשמע
 לקבל עולך מההנה ככניס:
 דל עשרים דלא ענשת
 להו. שכן רמזו כדור
 המדבר שלא ענש הקב"ה
 אלא מ' שנה ומעלה דכתיב

ביקש רחמים עלינו. אצל מי נלך עכשיו יאמר ה'
 הואיל ותליתם עצמכם בי אם יהיו המאיכס כשנים
 שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן מאי דכתיב כי
 לא ידענו וישראל לא יכירנו אתה ה' אבינו
 לעתיד לבוא אומר לו הקב"ה לאברהם. בניך
 של עולם ימרו על קדושת שמך. בניך חמאו לי
 גידול בניס אפשר רבועי רחמי עלייהו אומר לו
 בפני רבש"ע ימחו על קדושת שמך. אמר לא
 בדרדקי עצה. אמר לו ליצחק בניך חמאו לי.
 ולא בניך בשעה שהקרימו לפניך נעשה
 כבורי. עכשיו בני ולא בניך. ועוד כמה חמאו
 שבעים דל עשרים דלא ענשת עלייהו. פשו
 ועשרין דלילותא פשו להו חמשה ועשרין.
 ומיכל ורביה הכסא. פשו להו חמשה ופולגא.
 ומיכל ורביה הכסא. פשו להו חמשה ופולגא.
 ומיכל ורביה הכסא. פשו להו חמשה ופולגא.
 ומיכל ורביה הכסא. פשו להו חמשה ופולגא.

קיינ געשטאק ויא בדרדקי עצה און בייא יאגע
 מענטשלין געפינגט קען גיט קיין עצה. דריבער
 גיט אברהם און גיט יצחק געפינגט צו ענקעדין
 אמר לו יצחק בניך חמאו לי האם האם גיזאנט צו
 יצחק דייגע קינדער האבין געזינגעט צו מיר
 אמר לפני רבנו של עולם האם יצחק גיזאנט פאר
 האם רבנו של עולם גיזאנט די קינדער זענען
 מייעע און גיט דייגע געשע שהקרימו לפני געשע
 געשע ווען די יודין האבין גיזאנט פאר דיר געשע
 געשע. מיר וועלן טאהן וואס אין הוזה שטייט.
 און מיר וועלן הערן די גיבאט וואס האט וועט
 אונן געביטען אין דיא הוזה. האבין וייא גיזאנט
 קריגער געשע. מיר וועלן טאהן. נאכדעם האבין
 זיי גיזאנט געשע. מיר וועלן הערן קראה להם בני
 בכורי האמסו זיי געוויסן מיין געשע געזאגטע
 ויהן געשוי גיזאנט בניך יצחק געזאגט וייא זענען
 מייעע קינדער גיט דייגע קינדער ועד נאה וועל
 איך דיר זאגן ככה חמאו וייא פיל האבין וייא
 געזינגעט ככה שנותי של אדם וייא פיל זענען דיא
 יאהרין פון אענטש שבעים שנה זיגעצין יאהר די
 עשרים דלא ענשת עלייהו געם אראפ צוואנציג יאהר
 וואס די שקראפקט גיט אויף וייא פשו להו חמשים
 בלייבט פופציג יאהר די חמשה ועשרים דלילותא געם
 אראפ פינף און צוואנציג יאהר פון געקט. בייא
 נאכט ווען קען שקראפקט זינדעט קען נאה גיט
 פשו להו חמשה ועשרים בלייבט נאה פינף און
 צוואנציג יאהר די חמשה ועשרים דלילותא ורביה
 חמסא געם אראפ נאה צוועלף מיט אהאלבין יאהר
 פון דאוונען און עקסין און בית הקסא פשו להו חמשה
 פרי ויפגא בלייבט נאה צוועלף יאהר מיט אהאלבין
 אס אהא סולל את כלם מוטב אויב דו וועסט אראפ
 אלע גבירות נייערע. איז גוט וואס לא אונ אונ
 דו ווילסט גיט קראנן אלע גבירות פגא עלי ויפגא
 גלד העלקט גבירות זאל זיין אויף מיר און העלקט
 גבירות זאל זיין אויף דיר וואס מוטב וימר גיט עלי

דיא חמשים עלי און ער האט גיט געפינגט פון
 אונזערטוענין. און האט זאל אויף אונן רחמנות
 האבין און זאל אונן אויף באלד אויפקרינגען פון
 סצדים אזי מי גיט צו וועמען זאלין מיר זיין געשוי
 יאמר ה' איצט וועט האט זאגן אפ' דעם הקדוש ברוך
 הוא וועט האט זאגן צו די יודין וואי תליתם עצמכם
 בי ווייל איר האט אייך אונגעהאנגען אן מיר אס
 יהי חסאיכם בשנים בשלג קרינו אפילו אייגרע זינד
 וועלן זיין רוים ווי רוימע קארנים. פון דעקסטוענין
 האט גיזאנט פון רבי יונתן וועלן פאר דכתיב וואס
 מייעט דער פסיק בי אהא אבינו בי אברהם לא ידענו
 וישראל לא יכירנו אתה ה' אבינו אהא געשע שפך
 די יודין האבין גיזאנט צו האט דו ביזט אונזער
 פאקער אברהם האט אונן גיט געוואקט און
 ישראל האט אונן גיט געקענט דו האט ביזט
 אונזער פאקער. אונזער אויסקלייזער. פון אייביג
 איז דיין נאמען געדייט לבוא אומר לו חכמה אברהם
 בניך חמאו לי ווען קלייט וועט קומען וועט האט
 זאגן צו אברהם דייגע קינדער האבין צו מיר
 געזינגעט אומר לפני וועט אברהם זאגן פאר האט.
 רבנו של עולם ימחו על קדושת שמך זאלין זיי אפ-
 געקעקט ווערן פאר דיין הייליגען נאמען וואס
 זייא האבין אים פארשעקט אמר איםא ליה יצחק
 האט האט גיזאנט איה וועל זאגן צו יצחק ויהיה
 ליה צער יהיה בניס ער האט געהאט צער בוי ער
 האט די קינדער זייגע אויפקעאדעוועט אמר דבעי
 רחמי עלייהו וועט ער בעטין ביי מיר איה
 זאל אויף זייא רחמנות האבין אומר לו בניך חמאו
 איה וועל זאגן צו אים דייגע קינדער האבין
 געזינגעט אמר לפני האט יצחק גיזאנט פאר האט
 רבנו של עולם ימחו על קדושת שמך זאלין זיי אפ-
 געקעקט ווערן פאר דיין הייליגען נאמען וואס
 זייא האבין אים פארשעקט אמר האט האט גיזאנט
 לא כפי מוטב ביי די אעקע לייט געפינגט קען גיט

דיא חמשים עלי און ער האט גיט געפינגט פון
 אונזערטוענין. און האט זאל אויף אונן רחמנות
 האבין און זאל אונן אויף באלד אויפקרינגען פון
 סצדים אזי מי גיט צו וועמען זאלין מיר זיין געשוי
 יאמר ה' איצט וועט האט זאגן אפ' דעם הקדוש ברוך
 הוא וועט האט זאגן צו די יודין וואי תליתם עצמכם
 בי ווייל איר האט אייך אונגעהאנגען אן מיר אס
 יהי חסאיכם בשנים בשלג קרינו אפילו אייגרע זינד
 וועלן זיין רוים ווי רוימע קארנים. פון דעקסטוענין
 האט גיזאנט פון רבי יונתן וועלן פאר דכתיב וואס
 מייעט דער פסיק בי אהא אבינו בי אברהם לא ידענו
 וישראל לא יכירנו אתה ה' אבינו אהא געשע שפך
 די יודין האבין גיזאנט צו האט דו ביזט אונזער
 פאקער אברהם האט אונן גיט געוואקט און
 ישראל האט אונן גיט געקענט דו האט ביזט
 אונזער פאקער. אונזער אויסקלייזער. פון אייביג
 איז דיין נאמען געדייט לבוא אומר לו חכמה אברהם
 בניך חמאו לי ווען קלייט וועט קומען וועט האט
 זאגן צו אברהם דייגע קינדער האבין צו מיר
 געזינגעט אומר לפני וועט אברהם זאגן פאר האט.
 רבנו של עולם ימחו על קדושת שמך זאלין זיי אפ-
 געקעקט ווערן פאר דיין הייליגען נאמען וואס
 זייא האבין אים פארשעקט אמר איםא ליה יצחק
 האט האט גיזאנט איה וועל זאגן צו יצחק ויהיה
 ליה צער יהיה בניס ער האט געהאט צער בוי ער
 האט די קינדער זייגע אויפקעאדעוועט אמר דבעי
 רחמי עלייהו וועט ער בעטין ביי מיר איה
 זאל אויף זייא רחמנות האבין אומר לו בניך חמאו
 איה וועל זאגן צו אים דייגע קינדער האבין
 געזינגעט אמר לפני האט יצחק גיזאנט פאר האט
 רבנו של עולם ימחו על קדושת שמך זאלין זיי אפ-
 געקעקט ווערן פאר דיין הייליגען נאמען וואס
 זייא האבין אים פארשעקט אמר האט האט גיזאנט
 לא כפי מוטב ביי די אעקע לייט געפינגט קען גיט

ואפילו בשעה שמחל: (ג) כשם שהתלמידים חייבים בכבוד הרב כך הרב צריך לכבוד את תלמידיו ולקרבן כך אמרו חכמים יהיו כבוד תלמידך חביב עליך כשלך וצריך אדם להזהר בתלמידיו ולאזהבם שהם הבנים המהנים לעוה"ו ולעוה"ב:

גדולתו של הקד"ה מנינו ענותותו וכל חכמי הגוים מאין מנוד רשע לטון ורשע שאובדך כחנה רבה ולכן גם אחס על נפשך את נפשך וביח רשע לך וכשתחך:

הרהורי עבירות ומחשבות נעילות ולהרעילן כמים טהורים מי שוכני הס דמטת עינים גם לרחלן כדרך פרוחין הרגפה לפני המנכים וימנע רגל זו טרל מטוקף הוא ילך הרע כדליחה כוונת דלייתו דכתיב וקר רגל מניח רשע שרגלך הוא הילכך המרגל הארץ הלוו רל אלדס שהוא המהלמה ללודס. רשע זה הקד"ה כדכתיב רשע ורע חכך אל תשוב לטון חברה שאינו טורל מתך כרע וחכר חמיר לך גם בעטס מתנהב ענין דכל מקום שמליטו אלל חכמי ישראל גבדליטו לעשות חמטסו כדליחה כוונת רשע עטובו והיקר ומנע רגל שונח המרגל כך ומתקט את נפשך וביח רשע לך וכשתחך:

ערך. דאם מייננט מען דיא הערצער זאלין ווערין ריין פון הרהורי עבירות ומחשבות נעילות כפירות פראקטישן וועגן עבירות אונ פון ליידיגע געדאנקען, וואס גיט צו תורה אונ גיט צו סחורה ויהיבונן צו בנים פהורים מען זאל אויפקשרייבען דיא הערצער מיט ריינע וואקער מי שישנים מיט רויזין וואקער הם דפעה עינים דאס זענען דיא סרעעין פון דיא אויגן גם להצנן כדרך שרוחצין להצפה לפני סתלים מען זאל אויטואשין דיא הערצער אזוי ריין וויא מען וואשט אפארלאנגע פאר אמלך ויפנע רגל די ער קאנפך הוא יצד הרע אונ ער זאל פארמיידן, ער זאל גיט זאלין אריין קוסען אין ויין הארצין אפילו אפוס פון רעם פריקערין אונ פארמיאקסין בצד הרע כדאיחא בויהר וויא עם שמיים אין זוהר דמינו דכתיב דאס איז וואס שמיים אין פסוק הוהר הנה פניה הנה הוהר קען מען מייקשין וויא עם וואלט געשטאנען עוקר. ווארום אה מיט אע ווערין געטאקשט. זאנט דער פסוק הוהר הנה הנה ריימין דעם בצד הרע פון די שטוב וואס גיהער צו דיין פריינד שרגלך הוא תצד הרע ויגד הרע מען דעם רעם יצד הרע דפרגי הארץ הוהי וואס ער זעהט אויס דיא ערך רצונו ויפר האדם שהוא מהאדסה ללכדם איין מין צו זאגן דער יצד הרע זעהט אויס דיא מענטשין וואס זענען בשאפין פון עדר, ער זאל זיי קענען חאפן אין זיין געץ. ער זעהט אויס וואס דיא מענטשין שדהען אויף דיא טעלם, מען זאל זייא זאנדעם געשפראפן רעה זה הקדוש ברוך הוא רעה. דיין פריינד, דאס מיינט מען זאמ דכתיב רעה ויגד אה אל תשוב וויא עם שמיים אין פסוק ריינע פריינד אונ דיא פריינד פון דיין פאמער זאלקטו גיט פארלאזן, דאס מיינט מען רז זאלקט גיט פארלאזן זאמ טאם ער איז דיין פריינד אונ דער פריינד פון דיין פאמער זשון הברה רעה מיינט מען דיין בהעפסונג שאיט ביזל מסד ברע וחבר קמיר דז ער שייקט גיט אפ פון דיר אזוי וויא אפריינד אונ ער איז אייביג בהעפס צו דיר גם בענה סתנהב עסק זאמ פירט זיך מיט גירעניקייט דזי פסוק שמינו גדולתו של הקדוש ברוך הוא ווארום אויף יעדער ארם וואס מיר צווישען דיא גרויסקייט פון זאמ פציע ענותותו געפינען די וויא רז ביום אבי בהכפי ישרא הגדולים געשוח כמעשהו אקער דיא יודישע חכמים גענויענע זיך צו מאהן אזוי וויא זאמ מהט כדאיחא בויהר וויא עם שמיים אין זוהר ויגד רעה זשון רצו ויגדו זאך ווערט זאמ גערופן רעה. טייל רעה איז דער שיימש דיין טיילע אונ דיין ליבשאפט שיהיבך בחבה רבה זאמ ליבט דיה מיט אנרויסע ליבשאפט זלכו גם אה אה תעבתי דריבער זאלקטו אויף גיט פארלאזן זאמ ווהר זענע רגל שונח המרגל דז נפיקש את נפשך אונ זאלקט אויברייסן אונ פארמיידן דיא פים פון דיין שונא וואס ער זעהט אויס וואס אין דיין הארץ איז אונ ער זוקט צו געקען דיין לעבן, זאלקטו אים ארויס פרייבין סביח הנה פון דיא שטוב וואס גיהער צו זאמ מינו זגד זשקחה דאס מיינט מען זאלקט אים ארויס פרייבין פון דיין הארץ אונ פון דיין גשמה, דיא הארץ איז דיא שטוב וואס גיהער צו זאמ:

לחשך מלח דמא יהוה נשפ ית יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה היה יחידה ה' דמלי הזה אל עם ב"ן שבשעה בניקוד חולם :

יא ויקנאו ביה אחוהי ואבוהי נטר ית פתגמא :
יב ונאלו אחוהי למרעית ענא דאבוהון בשקם :
יג ואמר ישראל דיוסף הלא אחוך רעין בשקם
איתא ואשליחך דותרון

יא ויקנאו ביה אחוהי ואבוהי נטר ית פתגמא :
יב ונאלו אחוהי למרעית ענא דאבוהון בשקם :
יג ואמר ישראל דיוסף הלא אחוך רעין בשקם
איתא ואשליחך דותרון

נקוד על את

רשבים

לחיות מושל ועגלות הללו על ידי מלכות ומכשלה באים ומתוך כך אמר רב עזר יוסף בני חי . כי תביא גדולה היה יצחק האמין אחיו שראה כתבתו כלאה דם כמו שנבחר יצחק על יעקב בשביל שמצא שער בחלקת צווארו : (יג) הלא אחוך רועים בשכם . במקום סכנת

שפתי חכמים

3 פי דמי לא הים נקוד על את סיה את דכוק נללן וסוי פירשו לרעות את נללן אבל עכשיו נקוד על את איכ סוי כלו אינו נכתב לגמרי את ואיכ לא סוי לרעות דכוק לחיבה שלאחריו וסוי פי' הלט לרעות פי'ט את עמון נללן לחיבה כשכס מלחח כלמי נפשיה סוי ופי' לא סוי נכתב לגמרי מלת את לא סוי טיבת מינה מודי דוראי יומני לתימר לרעות את עמון אבל מי' יתיר סכרא סוי וכו' דכוק סוי לרעות דכוק סוי מלחח חלף מלחח סוי אפי' סלה כתיב את ונקוד עליו כללו סוי נזקח לומר לך דלא כתיבת סוי חלף סוי דכריס סן חלף' למע נקוד עליו : ד' ופי' ומה לא סוי' כן גבי אכריס אכריס משע מפש וי"ל דהא סין שלוחת יעקב את יוסף

רשי"י

(יא) שמר את הדבר . היה ממתין ומלפס מתי יבא וכן (ישעיה כו) שמר אמונים וכן (איוב יד) לא תשמור על חסותי לא תמתין : (יב) לרעות את צאן . נקוד על את סלה הלכו ב' אלא לרעות את עמון (כ"ר) : (ג) חלף . לשון עטה וחריזות ד' מודי מלמח לחיו

סוי אפי' סלה כתיב את סוי סמרינ דמקרא קצר סוי אבל כתיבת סוי חלף סוי דכריס סן חלף' למע נקוד עליו : ד' ופי' ומה לא סוי' כן גבי אכריס אכריס משע מפש וי"ל דהא סין שלוחת יעקב את יוסף

(יג) ואמר ישראל אי יוסף הלא אחוך רועים בשכם וגו' . כחז כנלון בעל ע"ז אחיה כוה"ק כנקוס סכסרנ אדם זנפסן דס נקי אחוה סמקוס סוה מסוכן מלח לנפסו י' סמלח' המסכות אפר נכרה מסתן סוה נלחו לנכות אכריס רעים בלשך עובדים נקוס סוה ומסתס לתרוב ולספוד דס נקי ולא ימלט כל סוכר סס כמקוס סוה סמרי כן . בע דיעו סכלויה סל סמרי סוה סמריה מסוכה לסנלל מלל סע רע . ואמר פי'כ סכריס סמריה לסכיה ענלס ערופס על דס יקס סנפסן וססוקוס

פירוש לתורת אלהים

(יא) ונקנאו אונ זיינע ברידער האבין אים מקנאו גיווען וקביו אונ דער פאטער האבן גיווארם אויף דער וואך אונ האט דער פאטער זען וועט דער חלוף סקוקים אונ : (יב) גיבני אונ זיינע ברידער זענען גינאנגען פיסערעין דמא שאף פון זיינער פאטער בשקם אין דער שטאמט שקם : (יג) ויאמר האט גיואנט ישראל צו יוסף הלא אחיך ביינע ברידער פיסערעין אין שקם לכה גיאי ואשליחך אליהם און פרויען

לקוטים על התורה

(יג) לכה ואשליחך אליהם וגו' . יוסף האט גינאנט סאקאן עשירי האט זיך איינגעשטעלט אין ספנת גאשזו און איז גענאנגען צווישען סויה גאר פון וועגין זיין פאטער צו גאל אים געבין עשין . אז פיון פאטער שאקם סויה אין גאל זיין זעהן דעם סרידען פון פיניע ברידער אונ דעם פרויען

פרקי רבבי אליעזר

אז עקן האט זענעמען פון חכם . אונ זייל עקן האט זיך פתורה גיווען פאר זיין סויה דרידער וועט ער האבין עולם חכא . בימי דעם עקן פון סיליש בנקשה האבין ד' יריון גישווארין ווער עס וועט גיט קעמען צו די סלחמה גאל פון אים הרגנו . אונ דמא סענעשין פון יבש נקוד זענען גיט זעקעטן צו די פלחמה . זייל גיאי האבין גיט געמאלטן דיא שבוטה וואס די יריון האבין גישווארין האט פון זיאי סענערה'ן (שופטים קפישול כא) . אונ ביי שאל סקוד'ן (שמואל א סקפול יד) זען שאלו האט גישווארין שאל יריון ואלין פאקסין דעם פאנ אונ זיין וואן דהרען האט גיט געוואקסן פון די שבוטה און האט פאקוקטם אכריסל האניק .

אונקלוס

וַיֹּאמֶר לֹא הִנְנִי יָד וַיֹּאמֶר לוֹ קְדַנְא
 רֵאָה אֶת־שְׁלוֹם אַחִיךָ וְאֶת־שְׁלוֹם
 הַצֵּלָן וְהַשְּׁבִנִי דְבַר וַיִּשְׁלַחְהוּ
 מֵעִמְּךָ חֶבְרוֹן וַיָּבֵא שְׂכֵמָה :
 מו וַיִּמְצְאוּהוּ אִישׁ וְהִנֵּה תַעֲהָ בַשָּׂדֶה

וַיֹּאמֶר לֹא הִנְנִי יָד וַיֹּאמֶר לוֹ קְדַנְא
 רֵאָה אֶת־שְׁלוֹם אַחִיךָ וְאֶת־שְׁלוֹם
 הַצֵּלָן וְהַשְּׁבִנִי דְבַר וַיִּשְׁלַחְהוּ
 מֵעִמְּךָ חֶבְרוֹן וַיָּבֵא שְׂכֵמָה :
 מו וַיִּמְצְאוּהוּ אִישׁ וְהִנֵּה תַעֲהָ בַשָּׂדֶה

רשבים

שהרגו אנשי המקום. זה שמעתי מר' יוסף קרא
 חברינו והנאה לו: (יד) ויבא שכמה. ולא מצאם:
 (טו) וימצאוהו איש והנה תועה וגו'. להגיד החשיבות
 של יוסף נכתב זה שלא רצה לחזור לאביו כשלא מצאם

לך נא ראה. חולי אל עקרה עשר מד:
 וישלחו מעמך חביון. טוסה יא.

בעל הטורים

(יד) לך נא ראה. לומר שלא יאל אלא כפי טוב בטעה שובל
 לראות: והשיבני דבר. נלנללל בו רוח' ססומו לחזור אליו:
 עמך. כנ"י רד"ו שטי"ז נשתבדו רד"ו שנים וילווה עד חכרון
 אל' אלף חבור כך. אל' כתיב ידעו לא שפסא את הדס הוה ש"א
 שטרטוהו כלא ליה וכוה נפטר ממנו ומחוד כך וכוה וסיינו דכתיב
 וירא את העגלות אשר שלח יוסף. והוה שאלמו אל יוסף: אלס
 כמס' הכל ואיך חמורו תועה ואיך אלס תועה מדרך השכל.

רש"י

ואע"פ שהיה יודע בחציו שגמולו אותו: (יד) מעמך
 חביון. והלא חכרון ה' צרה שנלמד (במדבר יג) ויעלו
 כנגב ויבא עד חכרון אלף (ב"ר) מעלה עמוקה על אותו
 לדיק הקבור בחכרון לקיים (מה) שאלמר לאברהם בין
 הכתרים (לעיל טו) כי גר יהיה זרעך: ויבא שכמה.
 (טוסה יא) מקום מוכן לפורעניות ו' שם קלקלו השכנים
 שם עטו את ליה שם נחלקה מלכות בית דוד שנלמד
 (מ"א יב) וילך רחבעם שכמה: (טו) וימצאוהו איש.

שפתי חכמים

שיך לומר הנני בלשון ענוה דלא ככר דכר עמו דכתיב ויאמר
 ישראל אל יוסף הלא וגו': ה' כחכ רח"ס ל"ל שליו ז' רח"ס
 שחכרון יהיה כסר שלם מפני שכתב כה' ל' עליה ללננא כתב ל'
 עליה מפני שח"י גבוה מכל החרוזים כדפספ"י כפסוק חמירו ועלו
 אל אבי אלא ל"ל דרמיוס הוא כיון שהקטנה לבית הקברות ואין
 מקוין לכו"ס אלף מקום ערש' כמ"ש בשלמי כחובות ומקום ערש'ן
 אינו אלף כהר עכ"ל. א"כ מדכתיב ויעלו ויחורו וגו' וכתיב בחריה
 ויעלו כנגב ויבא עד חכרון למה כפל וכתיב ויעלו חרי וימני היל"ל
 ויעלו כנגב ויחורו את החרץ ממדבר לין עד רחוב ללא חמת ויבא
 עד חכרון וגו'. אלף להכי כתיב עוד ויעלו כנגב וגו' דלאו ויעלו
 קאי על חכרון שהיה יוספה כהר וד"ק ל"ל: ו' דל"כ ויבא
 שמה מעט"ל שהרי ככר כתיב רועים כשכס אלף שם הידוע.

רעת וקנים סבעלי התוספות

(טו) וימצאוהו איש והנה תועה בשדה. כאן רמז בו בריאש
 השלשה גלויות ת' של גלויות מצרים. ע' של גלויות בבבל.

שליחת יעקב את יוסף

ואשלחך אליהם. ר"ל שלחו אותך. ולויה שני יוסף לך שמירה
 משנה אף כמקום המסוכן ההוא. ע"כ אמר יוסף הנני. כי
 ה' בעות כמות של אותו לדיק שגדולו הויה שלו ושמרהו מכל
 נזק: וגו' אמר הכתוב וישלחו מעמך חכרון. ר"ל שששה לו
 וישלחו וילווהו עוד כל העמק ומשם שלחו ויבא שכמה. ואמר

פירוש לתורת אלהים

איה נועל דיה צו ויאי שיקען גיאמר לו והאם יוסף
 צו אים גיואגמט הנני איה בין אן געברייט צו גיין
 אין דיין שליחות אפילו יוסף האם גענויקט זיינע
 איה נועל דיה צו ויאי שיקען גיאמר לו והאם יוסף
 צו אים גיואגמט הנני איה בין אן געברייט צו גיין
 אין דיין שליחות אפילו יוסף האם גענויקט זיינע

לקוים על התורה

קרינען פון דיא שפעסין מוה איה מיד אויף איינזשפעלן
 איין קננת גפשות אונ שאהן רעם וויינען פון מיין
 פאטער [ולקוט]:

פרידער האבין אים פייניט פון דעםפונגענין האט ער גינואלט גיין אין דעם שליחות פון זיין פאטער:
 (יד) ויאמר לו האם יעקב גיואגמט צו יוסף נד נא גיאי ראה זעה דעם שלום פון זיינע פרידער אונ
 דעם שלום פון דיא שאף וויא אזוי עם פירט זיה מיט זיאי והשני דבר אונ פריינג מיר אין עקסער
 וישלחו אונ ער האם אים געשקט פון דעם טאהל פון חכרון. ורשי פרעגט חכרון איז דאך
 האט גירעט מיט דעם צדיק אברהם וואס ער איז געגראבן גינוארין אין חכרון דאס זיינע
 גינדער וועלן זיין פרעמד אונ עליגט אין איין פרעמד לאנד אונ דורך דעם שליחות איז דאס
 מקוים גינוארין ויבא שכה אונ יוסף איז גיקומען אין שקם: (טו) וימצאוהו אונ עם האם אים
 גיטראפן איש אמאן. ורשי שרייבט דאס איז גינווען דער מלאך גבריאל והנה תועה בשדה ער

פרקי דרבי אליעזר

לאנד אונ דיא זייבין האבין אייה גום געביסען. האבין די יידן
 געזעקט וואס לאנד קען גום פארשטאנן אויף זיך אונקלעך
 געזעקשין וואס זענען גום געמלעך. האם רער בלך געתייען
 פון זאל שיקען צווי יידן צו די בותיים אונ גיי זאלן פל די
 אלע בותיים. אונ מען זאל שיקען מיט די בותיים די תורה. זיי
 צווי יידן זענען גויען רבי דוסקאי אונ רבי וקרנה. זיי האבין
 פל גינווען אלע בותיים אונ האבין מיט זיאי גילערניגם תורה.
 אבער די בותיים האבין גיטאהן זיידע זאקין זיי האבין געדינט
 זייערע גאטער אונ האבין מוכא געהאט פאר הקב"ח. זיי האבין
 געוהים די תורה פון הקב"ח אונ דיא פחות פון זייערע גאטער.
 דאס האם גינדערט בין עזרא המפורז אונ וירובל די
 וירצקט מיט פיל יידן זענען געקומען פון בבל צוליב איין ארץ
 ישראל

הָעִי בְחֻלָּא וְשִׁאֲרֵיהּ וְיִשְׁאֲלֶהוּ הָאִישׁ שְׂאֵמֶר מֵהִיתְבְּקֵישׁ׃ בְּבִרָא לְמִימַר מָה אֲתֵבְנֵי׃

רשבים

בשכבם אלא בקשם עד שמצאם ואף על פי שהיה יודע שמתקבאים בו הלך ובקשם כמו שאמר לו אביו והשיבני דבר :

שפתי חכמים

ז מללז אמר יוסף נאום הידעת את אחי איפה הם רועים רק אמר הגידה נל לי ש"מ סביה מלך ומדכתיב איש ש"מ סבוא נבריאול ולא אמר (ג"א) לל"כ סביה מלך ל"ל כל הסיפור סביה חושב בדרך ש"מ ל"ל אלא סביה מלך והק"ה שנתו להגיבו אל אחיו כדי לקיים גזירתו דלם ל"ל כי היה חסור ממסכ כיון שלא מלל אחים :

שליחת יעקב את יוסף

המסוכן ואעפ"כ לא אירע לו שום נזק . כי כלמתן כי ה"י כדפרי יעקב סבליה שלו הוהיל לו שלא אירע לו שום נזק גם במקום המסוכן הוא . ואף אחיו אם היו עם לא היו יכולים לעשות לו שום נזק כשכס . ועמה כאשר כל נשכס ולא מללם ה"י ל"ל לחסור . וביה אביו . כיון שסם כלמה הליה והסבליחות של יעקב . סגורה מתוכן הסבליחות שירד יוסף למצרים נתן כלכות הסבכים שיסמו ממסכ להבן לזותן . ויוסף שלא מללם כשכס רלח לחסור . והק"ה שגל אליו נשכס מללכים שיליכוהו עד דותן אשר עם לא הוהיל עד הליה של יעקב . ועם נתגבל הדבר מהק"ה שמתכר יוסף למצרים . וע"כ כתוב ויתכנלו אחיו להמיתו . כלשון הפסל . ולא כתוב ויכנלו . שהק"ה נתן כן ככנליהם (ולא ממתמן) דעם אחת כלבן שירלו דוקא להכורו . ודאובן כל כרונן ודעת ה' למיטם אוחס מטא כדמיס . והמריז כל יאודה כמפטר ועספ ספרה למכרו וילאו ידי שנייה . והוא המתכוון למחמת רלון הק"ה שיחלבלו שד סדכריהם הללס כממכור כחורה :

בעל המורים

לומר לך שחשב ויאל מלח הדך וכנס כסדות נקס . או חסור חושב וחמורין ז"ס אכרת גופו שאם רלח חסירו שחשב בדרך ש"מ ל"ל להסיבו ואחיו לא קמו לחייה גופו על כן חסו מדרך שכל : וישאלנו סאיס . ג"י מלך נבריאול שאלו :

רש"י

(תכחומא) זה ז נבריאול שנאמר (דניאל ט) והאיש נבריאול : נבריאול ולא אמר (ג"א) לל"כ סביה מלך ל"ל כל הסיפור סביה חושב בדרך ש"מ ל"ל אלא סביה מלך והק"ה שנתו להגיבו אל אחיו כדי לקיים גזירתו דלם ל"ל כי היה חסור ממסכ כיון שלא מלל אחים :

דעת זקנים מבעלי התוספות

ה' של גלות אדום בסוף ה' אפים יכח בהורה בימינו . מסי מורי אבי ז"ל וביצא דבר ששחר מ' בגומין גז"ל . מפרש על ואחר עד עתה דכתיב גבי יעקב דהיינו איתור רב' גלויות שפרשתי :

שלא ה"י כמתו גלויה זו אלא ש"ך עד שכס לכד . אבל כיון שיסמו ממסכ להבן לזותן . ויוסף שלא מללם כשכס רלח לחסור . והק"ה שגל אליו נשכס מללכים שיליכוהו עד דותן אשר עם לא הוהיל עד הליה של יעקב . ועם נתגבל הדבר מהק"ה שמתכר יוסף למצרים . וע"כ כתוב ויתכנלו אחיו להמיתו . כלשון הפסל . ולא כתוב ויכנלו . שהק"ה נתן כן ככנליהם (ולא ממתמן) דעם אחת כלבן שירלו דוקא להכורו . ודאובן כל כרונן ודעת ה' למיטם אוחס מטא כדמיס . והמריז כל יאודה כמפטר ועספ ספרה למכרו וילאו ידי שנייה . והוא המתכוון למחמת רלון הק"ה שיחלבלו שד סדכריהם הללס כממכור כחורה :

פירוש לתורת אלהים

בְּלִאֲנֻחֵם אִין פִּעֲלֵד וְשִׁאֲרֵיהּ הָאִישׁ הָאֵם אִים לְעַר מֵאֵן נִיפְרָעְנָם מִחַ תְּבַקֵּשׁ וְאֵם וּזְבִקְסוּ :

פרקי דרבי אליעזר

האבין גיראלס הרנן נחפיה כן הקליה אני ראבין גיש גילאום באהקן דעם בית המקדש . גיו עזרא אגן ורובל את וירשע כן יחוצר

תרומם

לחמשין מניה ד"א צבאות נש צ צב צבא צבאו צבאות דוח יהוה נשמה הנצח אדני נשמה רהוה יהוה דוח יחידה הנצח יהוה היה יחידה דוד אל שם בן שבועות :

א וְתַמְקֵף לְפִיָּה בְּנִבְרָא עֲרִיטָא דְרָא וְזֵן יַעֲרוֹק קְיוֹמָא הִיא אִמֶר יְהוָה : ב קבילו ות פתקא הרין די גזר יי עליכון בית ישראל על כל ורעמא ראסקית סארעא דמצרים למימר : ג לחוד קבון אתרעתי סבל ורעתי ארעא על פן אקער עליכון ות כל חוכיכון : ד חסכון תרין פתרא אלהין אם אונקמו : ה יהנהום ארנא בחורשא וצידא לית ליה תרנים פר ארנו קליה ממרבוניתיה אלהין אם אונקמו :

בְּחֻרְשָׁא וְצִידָא לִית לִיה תְּרִינִים פִּר אֲרֵנוּ קְלִיָּה מִמְרַבּוּנִיתִיה אֲלֵהִין אִם אֲוֹנְדוּ׃

מצודת דוד

- (ג) ידעתי . והכתי ואתם פשעתם כי על כן וכו' :
- (ד) הילכו שנים וכו' . אחס חומרים לנביאים שלא יבכאו כלום והם אינם מתכבדים מלכס אח"כ גלסוו :
- (ה) בלתי אם נועדו . קבטו מועד : (ה) הישאג אריה ביער . אם לא טרף מה : או דותן כפיר קולו . כלתי חס לכד מה :
- (ס) הישאג . וכי ישאל אריה כיטר ולא ימלא טרף כי כשמוע סחית קול סלחתי יעמדו במקומם מפחדו . ויכל דבם לטרף קו כרעוו : דיתן . וכי כפיר ישימץ קול שחפה ממשנתו חס לא סלכד מה כי אז יגילו וישחלו ולא כשעדין לא לכד :

כחולות דמותות לבעל ואסורות זבים: (ב) דמתנס בעלמא היכי לה משום חיבת ביה. רש"י: (ג) כיב רש"י והקטן בחוס' דמאי קמ"ל כפירות דהא קרן גופיה אס אכלו אין לה כדתני ולא כללות אלא אין לה פירות שלקט וסע עדיין כעין כו'. וליב דמ"ח נקטס התנא כסדריא משום סיפא דלמתנא לכס"ג דהוי כבוחא דאפי' פירו' שאלכי יש (ה) ומרש"י ספי"א דכחוכות: (ו) ומרש"י ה"ס לכל תנאי כחוכ' אלא דפירות אינערין דסר"א דמשום ספקונה וכן מוונות פליטרי' דסר"א דל"א לה כלה מוונות ומחייב כה. ומ"מ קסא דלה תני לחייב דיני דרש"י: וי"ו הכיז לא וכאין במלוא' וכו' יבס חוססתא: (ח) ותיעה דהא כבי אלא חס"א הלמנה לכ"ג לית לה כסר"י: הרב כסמ"ח כ"ו הפתוס חפ"י: דלחמך

זלא על יבס כגון אחים מן האב ולא מן האם: אין לה כתובה. מנה ומתאים שהם עיקר כתובה הוא דלית ליה לשניה אכל תוספת יש לה (ב): ולא פירות. אין משלם לה פירות נכסי מלוג שאלכי (ג) משלה ואף ע"ג דפירות תקינו רבנן תחת פרקול' וזו אין חייב לפדותה דלא קיימן בה ואחתיבך לי לחתמו ולמיכר היה רצונו שישלם לה מה שאלכי מפירות נכסי מלוג ע"ה אפילו הכי קנסו רבנן דלא תנב' מיני' פירות שאלכי בתנאי כתובה כבי היכי דנקסוה דלא תנבו

מניה עיקר כתובה דתנאי כתובה ככתובה דמי (ד): ולא מוונות. ח"ל' לומר שאינו קייב לזון אותה בעודה תחתיו דהא בעמוד הולך קאי אלא אפי' הלך למדינת הים ואתה ואכלה לא משלם (ה) דאלו בלאשה כשרה אם לותה ואכלה חייב הכעל לשלם המל' תובע אותה מה שהלוה לה והיא תובע' לכעלה דדוקא כמי שפרנסה שלה בדרך הלוא' אמרי' ככתובות הלכה כהק' לחמר מי שהלך למדינת הים ועמד ח' ופרנס את אחתו הניח משותפו על קרן הכזי דכיון שבכילה בעלה פרנסה ולא הלוה לה כלום למאן קא תבע היא לא לותה והכעל לא בקש ממנו שיפרנס' הלא כך מנהו הוא דעביד אכל את הלוה לה חייב הכעל לשלם אם היא כשרה ואם היא אס' כשניות אינו חייב לשלם: ולא בלאות. אם נשתמש הכעל בכספי מלוג שלה (ו) עד שכלו אינו חייב לשלם דסר"א הואיל וחי"ל הכיז כתובה אם אכל הכעל נכסי מלוג שלה חייב לשלם מה שאכד וכלו מהם קמ"ל לקטסה לרבנן שלא ישלם הכעל בעלמא אכל מה שימאל מהן קיימיס טעלתן: אלמנה לכהן גדול וכו'. יש להן כתובה. ופירות דמשלם להן הכעל מה שימאל מנכסי מלוג שלהן ומוונות יש להם שמונות מנכסיו ודוקא לחמר מיתה אכל כהיוו אין נוסין אותו. לזון כהא קיימא עליה בעמוד והוא ואם לותה אחת מהן למונותיה כתיי בעלה אין חייב הכעל לשלם למתוה וכללות כמי יש להן שתייב להחזיר מה שכלה ואכד מנכסי מלוג שלהן וה"מ כשהכיר כהן אכל לא הכיר כהן אין להן לא כתובה ולא פירות ולא מוונות ולא כללות אכל יש להן תוספות וכללות דליתניהו כתייבייהו והאי דשניות אין להם כחובה ולא פירות ולא מוונות ולא כללות ואלמנה לכהן גדול גרושה ותלוה לכהן הדיוט וכו'. יש להן כתובה ופירות ומוונות וכללות. לפי שהללו מדברי סופרים ויריכיס חוק והללו מדברי תורה ואין יריכיס חוק וכו' אלו הן הלוקין מוכח דתלוה לכהן גדול דלזויתא היא (ז) ואף ע"ג דתלוה לכהן הדיוט היא מדברי סופרים עשאום

שניה זיבס אז יוא איז אסור כ'ר'ר'ק'ן צום י'בס יוא ש'נה י'ב'ל אונ צום מאן איז יוא כ'ר'ר'ק'ן אויך גיט אסור אסורה זיבס וסי'ת'ת י'ב'ל איז יוא אסור צום י'בס אונ מוק'ר צום מאן אזוי לאנג ווי דער מאן לעבט קעגן ער יוא האלק'שין פאר אנויב. אונ אויב דער מאן איז געשטארבן אן קינדער פאר גיט דער ברודער איד קייבס זיין ש'נה זיה וזיה אז יוא איז גיווען אש'נה צו פיידער אסור מאן אונ צום י'בס אסירה זיה וזיה איז יוא אסור צום מאן אונ צום י'בס אויב דער מאן האט מיט איר תונה געהאט אפילו ער פאר גיט. אונ ער איז געשטארבן קיין אן קינדער פאר גיט דער ברודער איר קייבס זיין איז זיה בתובה דיא ש'נה קומט גיט צו געבין כתובה דיא צוויי הונדערט גילדין וואס שטייט אין די כתובה דארף קען איר גיט געבין. אפער דעם גיט וואס ער האט פיי איר גענוקען סוז ער איר צוריק געבין ויא פירות אונ דער מאן דארף איר גיט ב'צאה'לין די פירות וואס ער האט גיגעסין פון אירע פ'ע'ר'דער וואס הייסט דעם ריח וואס ער האט גענוקען פון איר פארקענין דארף ער איר גיט צוריק געבין ויא סוונות אונ דער מאן

מיתה אייריין: (י) דין נכסי י"ב פ"י כספי' דתוכיות: [ז] כשר. ואפי' מוונת לכסות לא הוי מדלמרי' כגמ' ספי"א דמיתוה אלא לא פסיל לה ואלו לפרעה כלל. י"ו: [ה] יבויין. חוס' אף ע"ס שיש לה בניס אכלה נכסי' ע"ה פליטה בי'אחא סכא לא חייביק. י"י: (י) פתוי"ע שר"ב סודר דכרי'. וכס"א אמר' גמ' דהכא

מיה אסור כ'ר'ר'ק'ן צום י'בס יוא ש'נה י'ב'ל אונ צום מאן איז יוא כ'ר'ר'ק'ן אויך גיט אסור אסורה זיבס וסי'ת'ת י'ב'ל איז יוא אסור צום י'בס אונ מוק'ר צום מאן אזוי לאנג ווי דער מאן לעבט קעגן ער יוא האלק'שין פאר אנויב. אונ אויב דער מאן איז געשטארבן אן קינדער פאר גיט דער ברודער איד קייבס זיין ש'נה זיה וזיה אז יוא איז גיווען אש'נה צו פיידער אסור מאן אונ צום י'בס אסירה זיה וזיה איז יוא אסור צום מאן אונ צום י'בס אויב דער מאן האט מיט איר תונה געהאט אפילו ער פאר גיט. אונ ער איז געשטארבן קיין אן קינדער פאר גיט דער ברודער איר קייבס זיין איז זיה בתובה דיא ש'נה קומט גיט צו געבין כתובה דיא צוויי הונדערט גילדין וואס שטייט אין די כתובה דארף קען איר גיט געבין. אפער דעם גיט וואס ער האט פיי איר גענוקען סוז ער איר צוריק געבין ויא פירות אונ דער מאן דארף איר גיט ב'צאה'לין די פירות וואס ער האט גיגעסין פון אירע פ'ע'ר'דער וואס הייסט דעם ריח וואס ער האט גענוקען פון איר פארקענין דארף ער איר גיט צוריק געבין ויא סוונות אונ דער מאן

דארף איר גיט געבין סוונות ועסקין אונ אויב יוא האט גיבארקט אויף סוונות. דארף דער מאן גיט ב'צאה'לין פאר איר ויא ב'קאה אויב דער מאן האט געניגט מיט איר פארקענין ודהיינו מיט אירע קליידער? ביי ווי וענען צו שאדין גיווארין דארף ער גיט ב'צאה'לין דעם שאדין גאר וואס עס איז געקליבען נעקט ויא וימני' קשר אונ דאס קינד וואס יוא האט פון אים איז גיט קיין סקור ויבוי'ן אותו להוציא אונ קען גייט אים ער זאל איר גטין א'קמה יבסו' גיז אלקמה וואס איז גענוקען גיווארין צו אפנה גדול. גרושה ותלוה איז גענוקען גענוקען צו אפנה הדיוט. ספקות ותהינה ופון דיא גבעונים איז גענוקען גיווארין צו אישראל. אדר אבת ישראל איז גענוקען גיווארין ג'תין ופון דיא גבעונים וואס שטייט אין ספר יהושע' אדער צו אקסור יש להן בתובה קומט זיין צו ב'צאה'לין דיא בתובה וועיין בהרע'בו: ד' בת ישראל אסור'ת יבסו' אסאקסער פון אישראל וואס אפנה האט איר סקורש גיווען פאר יוא גיט עסין הרקוקה. אדער ספקות ספקו' יוא איז ספקות פון אפנה אסאקסער פון אישראל האט געהאט אטאן

ש'נה זיבס אז יוא איז אסור כ'ר'ר'ק'ן צום י'בס יוא ש'נה י'ב'ל אונ צום מאן איז יוא כ'ר'ר'ק'ן אויך גיט אסור אסורה זיבס וסי'ת'ת י'ב'ל איז יוא אסור צום י'בס אונ מוק'ר צום מאן אזוי לאנג ווי דער מאן לעבט קעגן ער יוא האלק'שין פאר אנויב. אונ אויב דער מאן איז געשטארבן אן קינדער פאר גיט דער ברודער איד קייבס זיין ש'נה זיה וזיה אז יוא איז גיווען אש'נה צו פיידער אסור מאן אונ צום י'בס אסירה זיה וזיה איז יוא אסור צום מאן אונ צום י'בס אויב דער מאן האט מיט איר תונה געהאט אפילו ער פאר גיט. אונ ער איז געשטארבן קיין אן קינדער פאר גיט דער ברודער איר קייבס זיין איז זיה בתובה דיא ש'נה קומט גיט צו געבין כתובה דיא צוויי הונדערט גילדין וואס שטייט אין די כתובה דארף קען איר גיט געבין. אפער דעם גיט וואס ער האט פיי איר גענוקען סוז ער איר צוריק געבין ויא פירות אונ דער מאן דארף איר גיט ב'צאה'לין די פירות וואס ער האט גיגעסין פון אירע פ'ע'ר'דער וואס הייסט דעם ריח וואס ער האט גענוקען פון איר פארקענין דארף ער איר גיט צוריק געבין ויא סוונות אונ דער מאן

יִשֵּׁב יוֹם גַּם מִשְׁנֵה

לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר : ו בת כהן שנשאת לישראל לא תאכל בתרומה. מת ולה הימנו בן לא תאכל בתרומה. נשאת ללוי תאכל במעשר, מת ולה הימנו בן האכל במעשר. נשאת לכהן תאכל בתרומה. מת ולה הימנו בן תאכל בתרומה. מת בנה מכהן לא תאכל בתרומה. מת בנה מלוי לא תאכל במעשר. מת בנה מישראל חוזרת לבית אביה. ועל זו נאמר ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל :

אזן יא האם פון אים אזוהן תאכל בתרומה קעג אזן יא עסקין תרומה דורך דעם זוהן פת בנה מלחם אז דער זוהן נואם יא האם פון פלהן אזן געשטארבין יא תאכל בתרומה קאר זיא גיט עסקין תרומה פת בנה מלוי אז דער זוהן: נואם יא האם פון לוי אזן אויך געשטארבין יא תאכל במעשר קאר זיא גיט עסקין מעשר פת בנה מישראל אז דער זוהן נואם יא האם פון ישׂראל אזן אויך געשטארבין יא תאכל במעשר קאר זיא גיט עסקין קערט זיא זיך אום צום פאטער דעם פלהן אזן עקט תרומה ועל זו נאמר אזן אויך ריא אשה אזן גיזאנט גיזוארין דער פסוק ושבך ושבך אל בית אביה כנעוריה אז זיא נועם זיך צוריק קערין אין איר פאטערס הויז אזוי ווייא זיא אזן גיזוען אין דער יזענט. אן אמאן אזן אן קינדער מלחם אביה תאכל קעג זיא עסקין פון דיא בריוט פון איר פאטער. דאס מיינט קען תרומה :

דער זוהן נואם יא האם פון פלהן אזן אויך געשטארבין. אזן יא ווי פריער לא תאכל לא בתרומה יא במעשר אזן יא קאר גיט עסקין גיט תרומה אזן גיט מעשר : ו בת כהן שנשאת לישראל אטאקטער פון אפלהן האם חתונה גיהאט מיט א ישׂראל יא תאכל בתרומה קאר זיא גיט עסקין תרומה פת אז דער מאן דער ישׂראל אזן געשטארבין וזה היטני בן אזן יא האם פון אים אזוהן לא תאכל בתרומה קאר זיא גיט עסקין תרומה נישאת לוי דער נאה האם יא חתונה גיהאט מיט אלזן תאכל במעשר קעג זיא עסקין מעשר פת דער מאן דער לוי אזן אויך געשטארבין וזה היטני בן אזן יא האם פון אים אזוהן תאכל במעשר קעג זיא עסקין מעשר דורך דעם זוהן נישאת לכהן דער נאה האם יא חתונה גיהאט מיט אפלהן תאכל בתרומה קעג זיא עסקין תרומה פת אז דער מאן דער פלהן אזן אויך געשטארבין וזה היטני בן

רש"י

נמרא יבמות דף כ"א ע"ב

כי את כל התועבות האל גבי עריות כתיב ומסונו התועבות הקשות: מכלל דאיכא רבות. וקלות מהן ומסורות:

כלל ט' כלל כ"י היתון דת"ת דמלכות דכריה השתמא אמר רבא רמו לשניות מן התורה מנין שנא' כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ האל קשות מכלל דאיכא רבות ומאזנינהו שניות ומאי משמע דהאל לישנא רקשה הוא דכתיב ואת אילי הארץ לקח לימא פליגא דרבי לוי דאמר רבי לוי קשה עונשין של מרות יותר מעונשין של עריות

אזן יא נוארום אז עס אזן גיט קער דא נאר אייגע ערלייא, דארף קען דאך גיט זאגן די שטארקע. שטארקע מיינט קען נואם דיא עבירה אזן גרויס. דיא תורה אליין האם זייא געארקט. שטארקע מיינט קען, אזעלכע נואם דיא תורה האם זייא גיט געארקט. נאר דיא רבנן האבין זיי געארקט ופאן ניהוה שניות וועלכע האבין די רבנן געארקט. דיא נואם קען רופט זייא שניות, דיא אנדערע צו דיא נואם דיא תורה האם געארקט. פרעגט דיא נקרא ופאי משפט דהאל וישנא דקשה הוא פון נואען זייסין מיר אז האל אזן דערטייטש שטארק דתיב נוארום עס שטייט אין פסוק ואת אילי הארץ לקח דיא שטארקע פון דעם לאנד האם ער גענוקען ליפא פליגא דדי זיי פרעגט די נקרא וועלן מיר זאגן אז רבא קרינט אויך רבי לוי דאס רבי זיי נוארום רבי לוי האם גיזאנט קשה עונשין של מרות יותר מעונשין של עריות דער שטארקע נואם קוקט אויך פאלשע מאסין, אז קען פארקויפט מיט אפאלשע קאס, אזן אנדערער שטארקע וויא דער שטארקע נואם קוקט אז קען אזן מנה

אמר רבי רמי לשניות מן התורה מנין שנא' כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ האל קשות מכלל דאיכא רבות ומאזנינהו שניות ומאי משמע דהאל לישנא רקשה הוא דכתיב ואת אילי הארץ לקח לימא פליגא דרבי לוי דאמר רבי לוי קשה עונשין של מרות יותר מעונשין של עריות

שוח

אלה. נמדות כתיב כי חושבת ה' אלהיך כל עשה אלה כל עשה עול ומדקדמך יותר משל פירות מכלל דהכל לאו קשה הוא: הכתיב אלה. מכל החושבות אלה וכברו: עריות. אפשר בתשובה כל זמן שלא הוליד ממזר ישרים ממנה ויתחזקו הכל מדות גויל. את הכנים הוא וזית יודע למי יחזיר ואמ"ל לקיימא לן תחת הכס לדרכי רבים לאו תשובה מעליהם היא: אין. לשון אונים בית ארחה כדלמרגין בערובין למד דעת את הכס

דלמרג' כסימני עטמה ואסברה כדלמי גמר מלהא ממלתא והזכיר על דברי סופרי' כדכתיב ויתר מהמה בני סוסר: הווד' כדברי סוסרים יותר מד"ת וגור על קטניות: אונים. על קופה לאחו' כן הקיפה ומתמדת אלא חסו' כפי נמי על ידי

שזה נאמר בהן אל וזה נאמר בהן אלה אל קשה ואלה קשה מאל נבי עריות נבי כתיב אלה ההוא למעומי מדות מכרת אלא מאי חומריוהו הני אפשר בתשובה והני לא אפשר בתשובה רב יהודה אמר מהבא ואין וחוקר ותיקן משלים דרבה ואמר רב עולא אמר ר"א קודם שבא שלמה היתה תורה דומה לכפיפה שאין לה אונים עד שבא שלמה ועשה לה אונים רבי אושעיא אמר מהבא פרעהו אל תעבור בו ששה מעליו ועבור

סניח מתרחקין מן העריות: פרעהו. הגדילוהו לאיסור והסוף עליו כדי שלא תעבור בו כמו גדל פרע:

קאם. און וויא פיל דיא גולה קעמקעפט צו יעדער קענקש בעוונדער, דריבער קען ער גיט סאקן שטייט דער נוארם האלה. אנט דאך רבי לוי אז האלה איז דערשטייטש שטארק אבער האל איז גיט דערשטייטש שטארק. פריגט ער דאך מיט רבא. ענטפערט דיא גמרא דבא מיט רבי לוי קריגען גיט אי גשה וזכה גשה מאי אל איז דערשטייטש שטארק. און אלה איז גאך שטארקער פון אל. פריענט דיא גמרא צו עריות נמי כפי אלה בייא עריות שטייט דאך אויך דער נוארם אלה. איז דאך די עבירה פון עריות אזוי גרויס ווי די עבירה פון פאלשע מאסין. ענטפערט דיא גמרא החו' למעמי מידת סבת דער נוארם האלה ונאם שטייט בייא עריות מכל התועבות האלה ונכרתו. דיא בענקשין נאם וועלן סאקן פון די מיאוסה זאכין וועלן פארשניטען ווערן. גאר פאר דיא מיאוסה זאכין וועט קען פאר-שניטען ווערן. אבער פאר אנדערע מיאוסה עבירות. אזוי וויא אפאלשע קאס. וועט מען גיט פארשניטען ווערן. פריענט דיא גמרא אז די זאקט אויף עריות קומט גרר און אויף אפאלשע קאס קומט גיט גרר אלא מאי חסרניהו גאר מיט וואס איז דיא עבירה פון אפאלשע קאס ענדער וויא דיא עבירה פון זנות הני אפשר בתשובה אז ער האט סנה גיטען מיט איינע פון דיא עריות וואס שטייט אין דיא תורה. אויב זינ' האט גיט גיבארין אסמור פון אים. קען ער סאקן תשובה. וועט אים גאט מוחל זיין דיא עבירה וזני לא אפשר בתשובה אבער אז ער האט גינעבין פאלשע מאסין קען ער גיט סאקן תשובה. ווארום אז ער סתתש תשובה מוז ער דאך יעדערין אונעק געבן וואס ער האט בייא זייא אנהלף מיט דעא פאלשע קאס. און ער קען דאך גיט וויסען צו וועמען ער האט פאר-קויפט גיט דיא פאלשע קאסין. און וויא פיל סאקן ער האט אים פארקויפט מיט דיא פאלשע

קאס. און וויא פיל דיא גולה קעמקעפט צו יעדער קענקש בעוונדער, דריבער קען ער גיט סאקן שטייט דער נוארם האלה. אנט דאך רבי לוי אז האלה איז דערשטייטש שטארק אבער האל איז גיט דערשטייטש שטארק. פריגט ער דאך מיט רבא. ענטפערט דיא גמרא דבא מיט רבי לוי קריגען גיט אי גשה וזכה גשה מאי אל איז דערשטייטש שטארק. און אלה איז גאך שטארקער פון אל. פריענט דיא גמרא צו עריות נמי כפי אלה בייא עריות שטייט דאך אויך דער נוארם אלה. איז דאך די עבירה פון עריות אזוי גרויס ווי די עבירה פון פאלשע מאסין. ענטפערט דיא גמרא החו' למעמי מידת סבת דער נוארם האלה ונאם שטייט בייא עריות מכל התועבות האלה ונכרתו. דיא בענקשין נאם וועלן סאקן פון די מיאוסה זאכין וועלן פארשניטען ווערן. גאר פאר דיא מיאוסה זאכין וועט קען פאר-שניטען ווערן. אבער פאר אנדערע מיאוסה עבירות. אזוי וויא אפאלשע קאס. וועט מען גיט פארשניטען ווערן. פריענט דיא גמרא אז די זאקט אויף עריות קומט גרר און אויף אפאלשע קאס קומט גיט גרר אלא מאי חסרניהו גאר מיט וואס איז דיא עבירה פון אפאלשע קאס ענדער וויא דיא עבירה פון זנות הני אפשר בתשובה אז ער האט סנה גיטען מיט איינע פון דיא עריות וואס שטייט אין דיא תורה. אויב זינ' האט גיט גיבארין אסמור פון אים. קען ער סאקן תשובה. וועט אים גאט מוחל זיין דיא עבירה וזני לא אפשר בתשובה אבער אז ער האט גינעבין פאלשע מאסין קען ער גיט סאקן תשובה. ווארום אז ער סתתש תשובה מוז ער דאך יעדערין אונעק געבן וואס ער האט בייא זייא אנהלף מיט דעא פאלשע קאס. און ער קען דאך גיט וויסען צו וועמען ער האט פאר-קויפט גיט דיא פאלשע קאסין. און וויא פיל סאקן ער האט אים פארקויפט מיט דיא פאלשע

א"ר אשי משל דרבי אושעיא למה הדבר דומה לאדם משמר פרדם משמרו מבחוץ כולו משתמר משמרו מבפניו של פנים משתמר שלאחריו אינו משתמר והא דרב אשי ברותא הוא דהתם שלפניו מיהא משתמר הכא אי לאו שניות פגע בערוה גופה. רב כהנא אמר מוכחא ושמתם את משמתני עשו משמתר למשמרתאי אמר ליה אבוי לרב יוסף הא דאורייתא היא. דאורייתא ופירשוהו רבנן. כל התורה כולה נמי פירשוהו רבנן אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא:

אמר רב אשי משל דרבי אושעיא למה הדבר דומה רב אשי האם גיזאנט דער קישל וואס רבי אושעיא האט גיזאנט אז רבי תורה איז גלייך צו אקארב וואס האט אויערין. קענען מיר זאגן איין אנדער קישל צו וואס רבי זאך איז גלייך קעגן קישל פירט צו אקענקלש וואס היט זיין טיין גארטין משמרו מבחוץ כיוו משמרו אז ער שטייט אויסקער דעם פירם און היט אים. ער שטייט בייא רבי מיר פון פירם און היט קיינער זאל נישט אריין גיין איז דער גאנצער פירם געהיט משמרו מבפנים אקער אז ער שטייט אינטויניג אין פירם און היט. און רבי מיר פון פירם איז אפין שפנים משמרו פירות וואס זענען פאר זיין פנים וואס ער נעהט זייא. ווערין געהיט שפאחריי אינו משמרו אקער רבי פירות וואס זענען אינטער אים וואס ער נעהט זייא ניש. רבי ווערין ניש געהיט. בייא רבי תורה איז אויך אזוי. אז ער נועט היטען רבי תורה אויטוויניג. דאס הייקט ער נועט היטען רבי איסורים וואס רבי רבן האבן גורר גינען. נועט זיין געהיטען די גאנצע תורה. זאנט די גמרא ויהא רב אשי ברותא היא דאס וואס רב אשי זאנט איז ניש ריבויג. דער קישל פון רב אשי איז ניש גלייך צום נקישל דהתם שלפניו ביהא משמרו דארטין ביי דעם פירם אז ער היט אים אינטוויניג. זייניקסמונים רבי פירות וואס זענען פאר אים. וואס ער נעהט זייא. ווערין געהיט גמא אקער דא בייא רבי תורה איז ניש גיט פגע געדיה גופה אז ער נועט ניש זיין אפגעהיט אויטוויניג. און ער נועט ניש היטען די אנדערע

זוהר וישב דף קפ"ו ע"א ת"ת דלילות יוד הא וואו הא

תא חזי ההוא גופא מה כתיב (ישעיה נב) וה' חפץ דכחו החלי אס תשים אס נעשו יראה זרע יאריך ימים ותפן ה' בידו יללה. וה' חפץ דכחו האי קרא אית לאסתכל ביה אחאי חפץ בנין יתדכי. אס תשים אס אס ימים אס מבטי ליה מאי אס תשים אלל נשתתח אהדר מלה אי יהיא נשתתח ביה לאסתכל כדקא אית. יראה זרע בנין דהוא נשתתח אולת ושאתח ויחיה זמינא לחטלה כהוא. זרע דלשתק בה בר נש בפריה ורביה וכדון יאריך ימים ותפן ה' דא אורייתא בדיה אללה. ת"ח אע"ג דבר נש אסתדל באורייתא ימחא וליילא ומקוריה ומבועיה קיימח ביה למנחל ליה ליה אחר לחטלה לפרגודא והא אחר דבירא דמחא ליה הוא מקורא ומבועא לא עמל ביה לאו איבו צאר דבירא ומקורא כחדו אינון ורזח חדא איבו וזקומין' כתיב אזל לכס משכימי קום מחרי שבת אוכלי לחס העצבים כן יתן לידיו שנה. ת"ח כמה תביין אינון מלי דאורייתא דכל מלה ומלה דאורייתא אית ביה רזין עלאין ותפין ה' דא אורייתא דכד יחב קוב"ה אורייתא לישראל כל גניזין עלאין קדישין כלוה יחב להו (וכלוה) באורייתא וכלוה אתייבו להו לישראל בשעתא דקבילו אורייתא בשמי. ת"ח (תהלים קכ"ו) שאל לכס משכימי קום אלון אינון יחדים ולשתכחו ללאו אינון. דבר וטקבא כדקא יאות וחקדמן כנסתא לעבדתייהו כמה דלח אמר (קהלת ד) יש אחד ואלן שני וגו' ואלן קן לכל עמלו. מחרי שבת מחריין נייחא כמה דלח אמר כי בו שבת בנין דלחתח לגבי בר נש איבו ייחא לגביה ודלי אוכלי לחס העצבים מאי לחס העצבים דכד בר נש אית ליה בנין הוא נחמא דלחיל לחיל ליה בחדו וברעותא לבח- והוא דלית ליה בנין הוא נחמא דלחיל איבו נחמא דעניבו ואלן אינון אוכלי לחס

לחם העצבים ודלי. כן יתן לידו שנה מלי יתן לידו לא הוא למקוריה מכרז לקוב"ה. והב ליה שינה כהוא פלמא כד"ל (מלי ג) ושכנת וערכה אתך כגין לחית ליה חולקא בעלמא לחתי כגין להוא בר נש סכיב ויחתי כהוא בעלמא לחתי כדקא יחתי -

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

הרמב"ם הל' תלמוד תורה פ"ו

כספר חרדים דף ס"ו ע"ג

כשם שצריך להתחוק לקבוע דבריו בלתי ישראל כל זמן שיש לו חכמה ודעת וכן כפי המדרש יראה לו מרגש ומאוסה ושמה כדלחמו הסכמים כתיב כנסיות וכתי מדרשות מרדס סלדיקים ומאסר הרשעים ראו לכן להקשים ללבו ולחמו מתעמים כאשר חכב וק"ו לחיות סכסמים שרואי לנו להסתכל בחורו אשר פורנו ולעשות חכמה כל אשר חסן ויחבד. והכח חכב סיקוס יתרו. מלח לילס להחזיר עמו כדקרות לכנס מתנינו לעשות ככה ויחסי מרגוש לנפשו ושמה רכס

(א) כל תלמיד חכם מצוה להורו ואף על"פ שאינו רבו שנאמר רבנו שיבה תקום והדרת פני זקן. זה שקנה חכמה ובאומתו חייבין לעמוד מפניו כשיוקרב סבנו במרבע אמות עד שיעבור מבגד פניו: (ב) אין עומדין לעמוד ל"א בבית המרחץ ולא בבית הכסא שנא' תקום והדרת קיסה שיש בה הור. ואין בעלי אומניות חייבין לעמוד מפני תלמידי חכמים בשעה שעוסקין במלאכתם שנאמר תקום והדרת וסח: הדרו שאין בה חסרון כים אף קיסה שאין בה חסרון כים. ומגן שלא יעצום עיניו מן החכם כרו שלא יראהו עד שלא יעמוד מפניו

כשם שצריך להתחוק לקבוע דבריו בלתי ישראל כל זמן שיש לו חכמה ודעת וכן כפי המדרש יראה לו מרגש ומאוסה ושמה כדלחמו הסכמים כתיב כנסיות וכתי מדרשות מרדס סלדיקים ומאסר הרשעים ראו לכן להקשים ללבו ולחמו מתעמים כאשר חכב וק"ו לחיות סכסמים שרואי לנו להסתכל בחורו אשר פורנו ולעשות חכמה כל אשר חסן ויחבד. והכח חכב סיקוס יתרו. מלח לילס להחזיר עמו כדקרות לכנס מתנינו לעשות ככה ויחסי מרגוש לנפשו ושמה רכס

(א) כל תלמיד חכם מצוה להורו ואף על"פ שאינו רבו שנאמר רבנו שיבה תקום והדרת פני זקן. זה שקנה חכמה ובאומתו חייבין לעמוד מפניו כשיוקרב סבנו במרבע אמות עד שיעבור מבגד פניו: (ב) אין עומדין לעמוד ל"א בבית המרחץ ולא בבית הכסא שנא' תקום והדרת קיסה שיש בה הור. ואין בעלי אומניות חייבין לעמוד מפני תלמידי חכמים בשעה שעוסקין במלאכתם שנאמר תקום והדרת וסח: הדרו שאין בה חסרון כים אף קיסה שאין בה חסרון כים. ומגן שלא יעצום עיניו מן החכם כרו שלא יראהו עד שלא יעמוד מפניו

זאל אויה גימ זיין קיין שארין נעלמ ויגזו שלא יעצום עיניו מן החכם כדי שלא יראהו פון וואנען ווייסין מיר אז קען זאל גימ פארמאכין דיא אוינען פאר דעם תלמיד חכם עד זאל אים גימ זעהן עד שזא יגמז מפניו עד זאל גימ דארפין אויפשטיין פאר אים אונ פאר דעם תלמיד חכם אונ פאר אנדערע דענסשין וועט עד זאגין עד האם אים גימ גיזעהן פון וואנען ווייסין מיר אז קען דאס גימ

שנאמר ויראת כאלהיך הא כל דבר שהוא כסור ללב נאמר בו ויראת כאלהיך: (ג) אין ראוי להכנס שומעיות את העם ויכוין עצמו דהן כדו' שיעמרו מפניו אלא ילך בדרך קצרה וכתכוין שלא יראו אותו כדו' שלא יטרחו לעמוד והתכבדים היו מקיפון והולכין בדרך החיצונה שאין מכיריהן מצויין שם כדו' שלא יטריחום:

וכן מלח הדקה וכן כל מלוא ונזוף כשמהה גדולה יותר משמחת גן עדן כי מה לנו מן הומון אם לא רענו אשתי המחמתן בלחכה וזריות לרעונו. דע כי אדם כי בכל יום ויום הכל לקחתך הוא נסיון חדש לך שכן אולי בכל יום ויום תחשד ויזיז על אדם עליו לכן מחמת כניסת היום השכם והערב זביתו של המחך ותחתן לו שמים בעורך בלחך נסיוןך שלא תשכסנו חכנם שלום ותלא שלום. וכן כחלת השכוב כמו שסדרו כסבלה: אבינו וחכמי הפל' עלינו הימים הבאים לקראתנו שלום חסידים: מכל חטא ופסע וכן כחלת החדש וכן

כחלת השנה ועל זה נאמר אשתי אדם ממך חמוד:

עם נועם ויין אגרויסק שמהה וכן מצות הצדקה וכן כי מצוה ויצוה בשמהה גדולה יותר משמחת גן עדן אונ' אזוי ואל ויין נוען ער גיט צדקה אונ' נוען ער טוהם אנדערע מצות ואל ער טאהן מיט גרוים שמהה גאה מעהר וויא ריא שמהה. פון גן עדן כי פח גני מן הזמן אם לא רצונו ונארום וואם האבין מיר פון ריא צייט וואם מיר לעבין אויב מיר תועלין גיט טאהן דעם ויילען פון גאט אשתי המתאמץ באהבה וזריות לרצונו וואהל צו דעם מענטש וואם ער שטארקט זיך מיט ליבשאפט אונ' מיט געשווינדן. קייט צו בעוויליגען גאט דע גן אדם וויים דו מענטש כי כל יום ויום הכא? קראהה ערער טאג וואם קוקט געגין דיר הוא נסיון חדש לך אזו ער צו דיר אננייער פרוכונג ואלע טאג פרוכט מען דיה אויף דאם גייע אויב דו נועסט בעשטיין געגען דיין יצר הרען שפך אפרו חכמינו וקרובם לברכה ונארום אזוי האבין גיזאגט אונדערע חכמים בכל יום ויום מתחיל יצרו שי אדם עליו דער יצר הרע פון דעם מענטש בענינים זיך אויף דעם מענטש אלע טאג וכן מתחלת בניסת היים דריבער באלר אין אנהייב וויא דער טאג גייט אריין השכם והערב גיבתי של הפלג ואלקטמו פריה אונ' אבקנד אריין גיין אין ריא שטוב פון פריה גיין שוהר אדער אין בית המדרש והתמונו יו שתייה בעורך בצרת נסיונך שלא תשכסנו אונ' ואלקטם בעמין בייא גאט ער ואל ויין אין בייני הילף. ער ואל דיר העלפין פון ריא צרה פון דיין פרוכונג וואם דער יצר הרע פרוכט דיה. אז דו ואלקט גיט דערצערענען גאט חכנם ישנים ותצא דשנים ואלקט אריין גיין אין דעם טאג מיט פרידען אונ' ואלקטם אריין גיין פון דעם טאג מיט פרידען וכן כחלת השכוב אונ' אזוי ואלקטמו בעמין אין אנהייב וואך כמו שסדרו בהבדלה אזוי ווי מען טאג גיט גישטעלט אין דעם סדר הבדלה ואין אותה חונגהנתנו אבינו מלכנו החל עלינו הימים הבאים לקראתנו שלום חסידים: מכל חטא ופסע וכן כחלת השנה ועל זה נאמר אשתי אדם ממך חמוד:

קאהן שנאמר ויראת כאלהיך ונארום עם שמיים אין פסוק דו ואלקטם מורא האבין פאר גאט הא כל דבר שהוא כסור ללב נאמר בו ויראת כאלהיך יעדערע ואלך וואם מענטשין קענען דאם גיט וויסען. גאר ויין אייגענע הארץ טויים וואם ער מיינט. שמיים בייא אים ער ואל מורא האבין פאר גאט וואם ער האט גיבאמין ריא מצוה. אונ' ער וויים וואם דער מענטש טראקט: (ג) אין ראוי להכנס שומעיות את העם ויכוין עצמו דהן כדו' שיעמרו מפניו דער חכם דארף גיט מקריח ויין דאם פאלק ער ואל גיט גיין צום פאלק גאר נועגין דעם ויין ואלין אויפשמין פאר אים אלא ילך בדרך קצרה גאר ער ואל גיין אין ריא קורצעט נוען ויפתוין שלא יראו אותו אונ' ער ואל אכטונג געבין מען ואל אים גיט זעהן כדו' שלא יטרחו יעמרו ויין ואלין זיך גיט מקריח ויין אויף צו שטיין פאר אים והתכבדים היו מקיפון והולכין בדרך החיצונה אונ' דו קלוגע לומדים פלעגין גיין ארום מיט אאויסווייניגקטע ועגן שאין מכיריהן מצויין שם כדו' שלא יטריחום ווא דארמין געפינען זיך גיט ריא מענטשין וואם קענען ויין נועם ער ויין גיט מקריח ויין:

קאהן שנאמר ויראת כאלהיך ונארום עם שמיים אין פסוק דו ואלקטם מורא האבין פאר גאט הא כל דבר שהוא כסור ללב נאמר בו ויראת כאלהיך יעדערע ואלך וואם מענטשין קענען דאם גיט וויסען. גאר ויין אייגענע הארץ טויים וואם ער מיינט. שמיים בייא אים ער ואל מורא האבין פאר גאט וואם ער האט גיבאמין ריא מצוה. אונ' ער וויים וואם דער מענטש טראקט: (ג) אין ראוי להכנס שומעיות את העם ויכוין עצמו דהן כדו' שיעמרו מפניו דער חכם דארף גיט מקריח ויין דאם פאלק ער ואל גיט גיין צום פאלק גאר נועגין דעם ויין ואלין אויפשמין פאר אים אלא ילך בדרך קצרה גאר ער ואל גיין אין ריא קורצעט נוען ויפתוין שלא יראו אותו אונ' ער ואל אכטונג געבין מען ואל אים גיט זעהן כדו' שלא יטרחו יעמרו ויין ואלין זיך גיט מקריח ויין אויף צו שטיין פאר אים והתכבדים היו מקיפון והולכין בדרך החיצונה אונ' דו קלוגע לומדים פלעגין גיין ארום מיט אאויסווייניגקטע ועגן שאין מכיריהן מצויין שם כדו' שלא יטריחום ווא דארמין געפינען זיך גיט ריא מענטשין וואם קענען ויין נועם ער ויין גיט מקריח ויין:

וישב יום ד תורה

אונקלדוס

להשיך מלח' הא יהוה נפש י יה יהוה יהוה. ויה יוד הא ואו הא. נשמה יהוה היה חייה ו' רמליו ו' אל' שם ב"ן שבעשה בניקוד חולם:

מזו ויאמר את אחי אנכי מבקש

פירוש לתורת אלהים
(סו) ויאמר האם ער גיזאגט צו דעם מאן וצו דער מלאכה את אחי מיינע פרידער טוה איה זוכען הגדה

הַיְיָדֵה־נָא לִי אִיפֹה הֵם רַעִים :
 וַיֹּאמֶר הָאִישׁ נִסְעוּ מִזֶּה כִּי שָׁמַעְתִּי
 אִמְרִים נִלְכָה דִּתְיִנָּה וַיִּלְךְ יוֹסֵף
 אַחַר אָחָיו וַיִּמְצְאֵם בְּדֹתָן : יִי וַיִּרְאוּ
 אֹתוֹ מִרְחֹק וּבְטָרֵם יִקְרַב אֲלֵיהֶם
 וַיִּתְנַבְּלוּ אֹתוֹ לְהַמִּיתוֹ : יִי וַיֹּאמְרוּ

חַי כָּעַן לִי אִיפֹה אֵינִן
 דָּעִין : יִי וַיֹּאמֶר נִבְרָא
 גִּבְלוּ כִּפְא אֲרִי שְׁמַעִית
 דְּאִמְרִין גִּיזִיל דִּדְתָן
 וַאֲלֵ יוֹסֵף בְּתַר אַחָוֵי
 וַאֲשַׁכְּחִינוּן בְּדוֹתָן : יִי וַיִּרְאוּ
 יְתִיב מִרְחִיק וְעַד קָרַב
 קָרִיב דִּתְתָן וַחֲשִׁיבוּ
 עֲלֵיהִי לְמַסַּךְ פְּלִיָּה :
 יִי וַיֹּאמְרוּ נִבְרָא לְאַחָוֵי הָאֵל

ת"ר א"י ס"ס. כהנא ט"ו.

בבל הטורים

רשבים (יז) ברוח. לפי המשמ שם העיר וגם בשופטים היא
 זכורה: (יח) ויתגבלו אותו. בתמלאו בכליות ופרטמויות
 עליו כמו ואורדו גוכל. בגליותה אשר גבלו:

(טו) איפה הם רעים. כתיב חסר רמו פה החלונו כרעה זמיו
 ירבעם שהמלכותו נשכס: (יז) ויתלאס ברוח. סם לימד יהיה
 עליו וזת ועל כן זכס שמלכו מורעו שנים כמזין דתן מדוד עד
 דלקיסו: (יח) ובטרים. נ' כמס' הכא ואודך בטרים ויתגבשו רגליס.
 ובטרים תלא מרחס: כשטין זה נתגללו הגליות ונתגבשו רגליס.

רש"י

שפתי חכמים
 ח' קל"ט מה ענין טבסכו ו' על שאלת דהא יוסף לא בקס אלא
 סיגיד לו איפה הם ושמלאו סביב לו נכשו מוט וסוד סוף יוסף
 נמי היה יודע טבסכו מזה כיון שלא חלאו סם לר"ס כסישו כמזין
 מן החסרה פי' והגין להדגן ולא תלך לטס' וננ"ל לרש"י לפרס'
 כן י"ל זה נביא' ו' וס"ס נכשו מיז' ר"ל אינם רואים סביב י"ב
 ורואין להדגן ולא יסין אלא י"א דהיינו כשטו מוט' ס' ל"ב הוכיח
 מבקס' אכל ס' נכשו מן החסרה: מ' דק"ל כיון שח"ל סמלאך
 וס' כל כי נתינת טעם ורואים הוא וסכא מאו רואים איכא ולכ"ס

(יז) נסעו מזה. (תחומא) הכישו טמאן מן האחות:
 נלכה דותינה. לכקס לך ככלי דתות מ' שיתידוך בהס:
 ופי פסוקו סם מקוס הוא ואין מקרא' וילא מידוי פסוקו:
 (יח) ויתנבלו. נתמלאו ככלים וערמומיות: ארו. כמו
 רש"י ממלת זה כלומר נכשו מזה שאלה אומר את אחי אנכי
 נכשו מזה כלומר נכשו מן האחות מאי' כשעתי אומרים וגו'

דעת זקנים

מחשבות האחים על יוסף
 (יח) ויראו אותו מרחוק ובטרים יקרב אליהם וכו'. ויל"ד
 סרכס במקראות אלו. מה טעם חמר ובערס יקרב" כלסון
 עמד ולא חמר בעשון שכר ובערס קרב אליהם. מהחל סכסו עשור
 ויתנבלו להמיתו. ואס סכוא סכוי כלסון ככתוב כנדע' כלסני

(יח) נכשו מזה. שאמרו שאינם הצפים להיות שנים עשר
 שבטרים כמאן ואידך זה בנימ' י"ב:

מחשבות האחים על התורה
 (יח) ויראו אותו מרחוק וגו'. אז איינער איז דעם אנדערין
 אשונא ודחיגו שמואל' איז אשונא צו משה
 אויב משה וועט פאר'ן פאר שמואל און וועט אים געשין
 און וויינען פאר אים. וועט כוין שמואל מאל ויין צו
 משה. דריבער האבין דיא גרידער גיוואלס' ודריגן יוסף
 איינער צו וועט קויפען צו זיי איידער צו וועט אנהייבן
 געטין וויינען פאר וואס. דערנעבן איז אונד יוסף
 פאך'ן געקויפט צו זיי. און וואס זיי גיבעדין. האט האבן
 באר'ן אים גיעפעט פון זייערע הענט סען זאל אים אים
 הרגון. און ווייער בעט און אויך אפילו' געשפילט גיווארן.
 און ווען עס וואלט גיט גיווען די עצה פון גאט סען זאל
 אים פארקויפן אין סבנים צו זאל דאסן וערין סוף.
 וואלט'ן אים די גרידער אונד געשיקט צוויי אפטים:

מחשבות האחים על התורה
 (יח) ויראו אותו מרחוק וגו'. אז איינער איז דעם אנדערין
 אשונא ודחיגו שמואל' איז אשונא צו משה
 אויב משה וועט פאר'ן פאר שמואל און וועט אים געשין
 און וויינען פאר אים. וועט כוין שמואל מאל ויין צו
 משה. דריבער האבין דיא גרידער גיוואלס' ודריגן יוסף
 איינער צו וועט קויפען צו זיי איידער צו וועט אנהייבן
 געטין וויינען פאר וואס. דערנעבן איז אונד יוסף
 פאך'ן געקויפט צו זיי. און וואס זיי גיבעדין. האט האבן
 באר'ן אים גיעפעט פון זייערע הענט סען זאל אים אים
 הרגון. און ווייער בעט און אויך אפילו' געשפילט גיווארן.
 און ווען עס וואלט גיט גיווען די עצה פון גאט סען זאל
 אים פארקויפן אין סבנים צו זאל דאסן וערין סוף.
 וואלט'ן אים די גרידער אונד געשיקט צוויי אפטים:

הַיְיָדֵה־נָא לִי אִיפֹה הֵם רַעִים וְיִי אֵינִן דָּעִין וַיֹּאמֶר נִבְרָא גִבְלוּ כִּפְא אֲרִי שְׁמַעִית דְּאִמְרִין גִּיזִיל דִּדְתָן וַאֲלֵ יוֹסֵף בְּתַר אַחָוֵי וַאֲשַׁכְּחִינוּן בְּדוֹתָן יִי וַיִּרְאוּ יְתִיב מִרְחִיק וְעַד קָרִיב דִּתְתָן וַחֲשִׁיבוּ עֲלֵיהִי לְמַסַּךְ פְּלִיָּה יִי וַיֹּאמְרוּ נִבְרָא לְאַחָוֵי הָאֵל
 חַי כָּעַן לִי אִיפֹה אֵינִן דָּעִין וַיֹּאמֶר נִבְרָא גִבְלוּ כִּפְא אֲרִי שְׁמַעִית דְּאִמְרִין גִּיזִיל דִּדְתָן וַאֲלֵ יוֹסֵף בְּתַר אַחָוֵי וַאֲשַׁכְּחִינוּן בְּדוֹתָן יִי וַיִּרְאוּ יְתִיב מִרְחִיק וְעַד קָרִיב דִּתְתָן וַחֲשִׁיבוּ עֲלֵיהִי לְמַסַּךְ פְּלִיָּה יִי וַיֹּאמְרוּ נִבְרָא לְאַחָוֵי הָאֵל
 חַי כָּעַן לִי אִיפֹה אֵינִן דָּעִין וַיֹּאמֶר נִבְרָא גִבְלוּ כִּפְא אֲרִי שְׁמַעִית דְּאִמְרִין גִּיזִיל דִּדְתָן וַאֲלֵ יוֹסֵף בְּתַר אַחָוֵי וַאֲשַׁכְּחִינוּן בְּדוֹתָן יִי וַיִּרְאוּ יְתִיב מִרְחִיק וְעַד קָרִיב דִּתְתָן וַחֲשִׁיבוּ עֲלֵיהִי לְמַסַּךְ פְּלִיָּה יִי וַיֹּאמְרוּ נִבְרָא לְאַחָוֵי הָאֵל

פרקי דרבי אליעזר
 דרבי הונקעס ספרי תורה און די הענט און האבין גיבלאון
 מיט דיא שפירות און דיא לרס' האבין געווינען און זייא האבין
 ספריס ווינען די בותים מיט דעם סוד שיה און מיט די אוקות
 פון

אונקלוס

איש אל-אחיו הנה בעל החלמות
הלזה בא : כ ועתה | לכו ונהררהו
ונשלכיהו באחד הפרות ואמרנו
חיה רעה אכלתהו ונראה מה
יהיו חלמתיו : כא וישמע ראובן

מרי חלמיה דיכי אחי:
 כ ובען איתו ונקמליניה
 ונרמיניה בחד מן נביא
 ונימר חיתא בישתא
 אכלתיה ונחזי מה יהי
 בסוף חלמותי: כא ושמע
 ראובן
 תולדות אהרן
 יסמך רלובן. כרטם :

רשבים

(יט) הלזה. כל הלזה כשוראים אותו מרחוק וכן מי האיש הלזה צייל ב"ל אבל הזה ציש"ט ב"ל כמו חמן הרע הזה כשהוא בקרוב: (כ) לכו ונהררהו. לשון הוספת בני אדם. וכן לכו ונמכרנו לישמעאלים. וכן חכה נא. חכה בתוכחה. וכן ראה אנכי נתן לפניכם היום:

שפתי חכמים

נכלו דמות ארץ הירדן: י דק"ל דלון ה"ל של אותו כחול"ס נופל על ויתכלו שהוא לשון מתפלל שמיניו מתחלפו כנל"ס ואינו דבק למלת אחיו בשלח א"י הו"ס כתיב ויכלו הו"ס ספיר ל' אותו אכל על בשלון על ויתכלו אינו טפל ה"ל של אותו אלא אינו ופ"ס אותו כמו אחו כחיר"ק ר"ל אם הולכין אחר המוסר חס כן או הו"ס קרינו אחו כחיר"ק דהא כתיב חסר וי"ו א"כ אין כן שפ"ס ואינו אותו כמו אחו א"כ אחו נמי כמו אחו ואינו היינו עמו ועמו כלומר אחו ה"ל התרגום של אחו עמו כדפריש"י כפרשת חיי שרש א"כ הו"ס כללו לחמר אחו רל"ס. ומתפ"ל פ"י ל"ט שק"ל אחו פ"י עמו שגם יוסף היה כדעתו שיהרגוהו עמדין כל הטרות לך דלא לחמר שהוא וחס ס"ס דעתם להרוג את אדם אחר

רשבים
 אחו עמו כלומר י אחי: (כ) ונראה מה יהיו חלומותיו. א"ר יתקן מקרא זה אומר דרשני רוח הקודש אומרת כן הם חלומותיו ונראה והכתוב מסיים ונראה מה יהיו חלומותיו נראה דבר מי יקום או שלכט או שלי ור"ל שיתארו הם ונראה מה יהיו חלומותיו שמתיין שיהרגוהו כעלן דלוחו מחרת ולא הול"ל אלא ויתכלו לפמיהו אלא ר"ל כמו לך דלא לחמר שהוא וחס ס"ס דעתם להרוג את אדם אחר

פירוש החומים על יוסף

אליהם כתן ונוטעם מדכוחי. התכלו לפמיהו. כי פעל שחנכ"ל ענינו רק תחבולם ופרמם כמו שח"ל על ספוק וכי יוד ובי' להרוג כדפרמם. למקטלים כנכ"ל ודקק הכתוב לכתוב. ויתכלו אחו. לפמיהו"י כי ירוע שגלה את [שהוא משרש אות וממנו הכתובי אחי אומר אחות] הוא סימן שמקבל פשעו. ח"ש ויתכלו אחו לפמיהו"י כלומר שיהי"ו הוא מקבל פשעו הפחת ולא שיהי"ו סס הממיתים. לך הוכיחו רז"ל ממללה ו (כ"ד פ')

סוף רק שמירס מנוקי עלמו. והסג יוסף היה יוסף תואר ופ"מ. מדכוחיו נלחו וותרת חסד על לבו. ולא יכלו אחיו להרגו רק מתמם שגלה הפלוגה כלבדם כלי פלוגת דבר. וזה נגד סגסג סבל כלומר. ומל"ס כשק"ל אליהם כדרכו כנוטע שיתו וסוד פשו ויהיה אות הכתוב והכנעתו אליהם. איכה יכלו לסיפול פלו להורגו. מ"כ חסכו ומהם כלומר שיהרגוהו כדפרמם. טרם משרים ויהו פמיהו. ופ"ס יתקב ליה"ס כלומר שיתקרב

לקומים על התורה

(כ) ועתה לכו ונהררהו וכו'. די גרידער האבין גינאגט מיר וועלן יוספ' הנהגן אונ מיר וועלן אים אריין ווארפן אין איינע פון די גרידער, אין די גרידער זענען דא שילאנגער אונ אונגעטען וועלן זיי אים בארד אויפגעפן אונ אונ וועלן זאגן קאר אונזער קאטער אשילעקעס היה האמ אים אויפגיגעפן, דער פנים יפורת קערקט, צו וואס האבין זייא געבראקט זאגן איהך האמ יוספ' אויפגיגעפן, זיי האבין דאך גיגעט זאגן זיי האבין אים גאר גוט גיזען, גאר די גרידער האבין געטראקט אז זייא וועלן זען, דעם קאטער זייא האבין יוספ' גוט גיזען וועט דער קאטער שיקען קענשאפן אויף אלע וועגן זענען יוספ' אונ פארן וועט קערען זיי קענשאפן קאטער האבין זיי גיזען אויף איינען קענשאפן, קען זין אז דער קאטער וועט אלץ וויסען, קאטער וועלן זיך געשיצען קענשאפן וואס האבין אים גיזען גיין אין דעם וועג, אער זייא האבין גיזען וויא ריא וישמעאלים האבין אים געפירט, וועט זעקב בארד פארשאפן אז די גרידער האבין דאס גיזען, אז זיי האבין אבער גינאגט, האבן זעקב שוין גיט וועט זעקב אים שוין גיט וזען, גרידער זעקב שוין אויפהערן, אונ וועט אלץ פארקערט, עס איז אבער גיט אזוי גיזען, זעקב האמ געוואקסן אז יוסף איז אעציק אונ איהך וועט גיט גיזען קענען אויף אים זייא וואס איז אויפגעפן, גאר ער האמ געוואקסן צו זען וואס האמ וועט אקאה"ק סאכין:

פרקי דרבי אליעזר

מען גינאגט דער יוד וואס עסם פריש'ט פון אהרן'י אזו גליד וואס ער וואקס גיגעפן חזיר קליש, אונ אז אהרן וועט זיך וועלן קניען זיין זאל מען אים גיט אז נעמען צו זיין, אונ ביה"ס וועלן

פון די לודות אונ מיט דעם חרם פון דעם בית דין וואס אין היפעל אונ מיט דעם חרם פון דעם בית דין וואס אויף די ערד אז איד זאל גיט עסן די בריים פון אהרן'י, פון דאנען האמ

לחמשיך מיסוד-המלכות ה'א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונהי נשמה דיסוד א אר
ארנ ארני נפש ארני רוח ארף דלת נון יוד נשמה המלכות י' הו וו הו חיה יחידה דיסוד י'הנה חיה יחידה
דמלכות אל שם ב'ן שבעשה

א יתה קנני ראשית ודפו קדם מפעליו מאז: ב מעולם
נפכתי מראש מקדמי ארץ: ג באין תהומות חוללתי באין
מענות נכפדיימים: ד במרם הרים המבעו לפני גבעות
חוללתי: ה עדלא עשה ארץ וחוצות וראש עפרות תבל:
ו בהכינו שמים שם אני בחקו חוג עלפני תהום:

דמ'א: ד קדים עד לא גבדעון טורי וקדם רקסא אתבגנית: ה עד לא עבד ארעא ונחלי
וכיש עקרא דתבל: ו בר אתקין שמיא מכן הנית ועד חג חונקא על אפי וקוקא:
מצורת דוד

רשי

- (ב) ראשית דרבו. קודם כריאת שלם: (ג) נפכתי. שריתי: (ד) חוללתי. נכרתי: (ה) במרם הרים המבעו. נכסכו כמים: (ו) ארץ וחוצות. ח'י ושאר חרות: וראש עפרות תבל. אדם הראשון: (ז) בחקו חוג. כשרקע חוג הארץ על המים: חוג. לשון הקף:

(א) ה' קנני. כחל אומי לסיח קנניה לו וכן קנה שמים וארץ (כרמלתי יד): ראשית דרבו. נחלתו הכרמל: קדם. קודם מעשיו: מאז. מכבר ר"ל מוזן רב: (ב) מעולם. מימות שלם אזי נסוכה ומוסלת: מראש. אזי מן הראשונים מסקודמים לכריאת הארץ כי ארז"ל שבעה דברים קדמו לכריאת השלם והטורס אחת מהם: באין תהומות. כבוד לא היה תהומות נכרתי אזי: (ד) במרם. עד לא נטקטו ונקטטו הרים כארץ ולפני הנבעות נכרתי אזי: (ה) עד לא. מוסכ על חוללתי לומר עד לא עשה הארץ וחוצותיה והתחלת עפר האדמה המיושבת מכני אדם וכל דבריו כדרך המלל: (ו) בחקו חוג. כעת הכינו את השמים בימי שם אזי כי נכרתי קודם לסם: בחוקו. כעת חקק עגול הארץ לכמות ע"פ התוסס.

פירוש ע"מ

(א) וי קנני ראשית דרבו דער אנהייב ווען פון הקב"ה. דער אנהייב געשאפונג פון הקב"ה. האמ ער געשאפן מיה דיא חקקה קדם מפעליו פון דאקאלס איידער ער האט געפסע בשאפן בין איה גיטען דיא גרשטע בשאפונג: (ב) בעיקם גפתי פון אייביג ווען דיא וועלט איז בשאפן גיטארין האב איה גיטעלטיגט מראש מקדמי ארץ פון אנהייב איידער דיא ערד איז בשאפן גיטארין האב איה וחקקהו שוין גיטעלטיגט: (ג) באין תהומות חוללתי ווען דיא אגברונדין ועגען נאה גיט גיטען בין איה שוין בשאפן גיטארין באין מענות נכפדיימים ווען דיא קטארין מיט דיא שווערקייט פון דיא וואקער ועגען נאה גיט גיטען בין איה וחקקהו שוין גיטען בשאפן: (ד) בפרם הרים המבעו איידער

די בערג זענען אריין געוועקען גיטארין אין דעם וואקער לפני גבעות חוללתי איידער דיא הויכע ארבער זענען בשאפן גיטארין בין איה וחקקהו בשאפן גיטארין: (ה) עד לא עשה ארץ וחוצות איידער הקב"ה האט געמאכט נכפדיימיג דיא ערד און דיא נאסין וראש עפרות תבל איידער הקב"ה האט בשאפן דעם עיקר ערד אויף דער וועלט, בין איה וחקקהו שוין גיטען בשאפן: (ו) בהכינו שמים שם אני ווען הקב"ה האט אנגעברייט דעם היקעל דארט בין איה וחקקהו גיטען בחקו חוג על פני תהום ווען הקב"ה האט אויסגעקרייצט מיט אצירקול אויף דעם. אגברונד ער זאל אויף אים בעדעקן מיט ערד. דארט בין איה וחקקהו אויף גיטען:

ברטנורא

משנה ב"ק פרק ט

עיקר תוי"ט

פרק ט א הגוול. כשיעת הגזילה. עמים ועמר ואין מייב להחזיר לו כלים (ה) דקני כשנוי: כשיעת הגזילה. גזל פרה מעוברת וילדה. כלי חמשי דלח דמלכות דליכס אל אל פרק ט א הגוול (ה) עצים ועשאן כלים (ג) צמר ועשאן בגדים משלם כשיעת הגזילה. גזל פרה מעוברת וילדה. (ה) עצים כו'. ה"ז עגול אמר שאינו טווי ועשה מהן לנדים שאינן חוזר לכרייתו להיות כל נומא ונימא כפי"ע. ונשתי. שמו ענקלה לנד והייט דתקן ועשאן בגדים: (ה) כרילוף ליה נכמחל דף ס"ז מקרא. רש"י: (ג) צמר כו'. ה"ז עגול אמר שאינו טווי ועשה מהן לנדים שאינן חוזר לכרייתו להיות כל נומא ונימא כפי"ע. ונשתי. שמו ענקלה לנד והייט דתקן ועשאן בגדים: (ה) כרילוף ליה נכמחל דף ס"ז מקרא. רש"י:

פרק ט א הגוול עצים ועשאן כלים או איינער האט גענוקט האט אונד ער האט גימאכט פון וי"א כלים צמר ועשאן בגדים ער האט גענוקט וטאל אונד האט גימאכט פון וי"א קליידער געווייטן משלם כשיעת הגזילה דארף ער בעאהלין ווי

רמי רחל העומדת ליגזו . והמודף טעיה יותר
 הולד והגזירה שלו הוא דלקנכו כשניו (3) : זה הכלל .
 לחתויו נכח טלה ונעשה חיל עגל ונעשה טור ושבתה או
 מכרו שהוא פטור מתשלומי ל' ו' (ג) שזין שנעשה
 בידו שני קנאו ושלו הוא
 טובח ושלו הוא מוכר ;
 ב בעבדים אומר לו
 הרי שלך לפניך . דקרקע
 דמי וברשותא דמרי קיימא
 והלכה כר"מ (7) : ממבע
 ונסדק . שני היכר
 הוא : פירו' והרקיבו .
 כשהרקיבו מלקחין (אומר
 לו הרי שלך לפניך)
 (ה) אבל הרקיבו כלס

(3) ד"ל דרוקא הולד והגז' קונט כשניו ומסל מה שה' סה' סה'
 דמיס והמודף טעיה ונעשה יותר היא שלו אבל פרה עמטה
 חזרה כשניה לידים ונכח לחי שניו סה' גנוף ספרה כ' . ל"ו .
 אבל להר"ם דמי פרה ממש דכיו שניו אף לפרה עמטה וקנאס
 זו : [ג] העומדת כ' . כלומר לחסוק שיטומו כאלו לידה דהא ע"י
 הלידה קנאס . וז"ל סה' ובל שבה
 שמשע טילה עד שהולד נגזן
 פ"כ ושעמל לידים וטלם מסלם כשפת
 גבולס כדכילי כסיפא אול"ף
 אכלוסו כיו לחמני וכל אול"ף
 כחר שעת קיימי אלא משקנאס
 חזרה כסותא לשעת הגזירה .
 ועתי"ס : [ח] לידה . ס"ה סה'
 לא ילדה ויחידו דכתיב ויפא
 וילדה . נכחי נמי סיפא וילדה
 גמרה . ואף ע"ג דכריסא נמי
 משלם כשעת הגזירה סיפא סה'
 קמ"ל דכדור וטעניו כיו שניו
 כמו לידה וז"ל דה"ר ליהא
 דמחיר ספרה לפי ס"ל וכלעל דה"ס שניו מטיילי או שניו
 סרקות וז"ל ולחיי פניו כשעת הגזירה . וז"ע
 פתו"ס : (ג) וכל אמרי דע"ס וסל ד' וס' כשעת הגזירה לפי
 דשלו סה' טובח כו' ומחלה דמ"ס שמיט מסלם הכפל אלא כשעת הגזירה :
 כ"ו : (ה) כיון דלחמניו כדכי כתיב שמיט יכר חסריני ליה ויחזור לו כרי כו'
 כ"ו : (ו) כיון דלחמניו כדכי כתיב שמיט יכר חסריני ליה ויחזור לו כרי כו'
 כ"ו : (ז) כיון דלחמניו כדכי כתיב שמיט יכר חסריני ליה ויחזור לו כרי כו'
 כ"ו : (ח) כיון דלחמניו כדכי כתיב שמיט יכר חסריני ליה ויחזור לו כרי כו'

מסל כשעת הגזירה : הוא כשעת הגזירה . אחרט עובר
 בלוחה מדינא אבל עובר סה' כשעת הגזירה אחרט (ו) :
 (ז) מסוס דנמי מפסיני לה כו' ותיי והכ"ל כשניו
 (ח) כיון דלחמניו כדכי כתיב שמיט יכר חסריני ליה ויחזור לו כרי כו'
 (ט) כיון דלחמניו כדכי כתיב שמיט יכר חסריני ליה ויחזור לו כרי כו'
 (י) כיון דלחמניו כדכי כתיב שמיט יכר חסריני ליה ויחזור לו כרי כו'

מסל כשעת הגזירה : הוא כשעת הגזירה . אחרט עובר
 בלוחה מדינא אבל עובר סה' כשעת הגזירה אחרט (ו) :
 (ז) מסוס דנמי מפסיני לה כו' ותיי והכ"ל כשניו
 (ח) כיון דלחמניו כדכי כתיב שמיט יכר חסריני ליה ויחזור לו כרי כו'
 (ט) כיון דלחמניו כדכי כתיב שמיט יכר חסריני ליה ויחזור לו כרי כו'
 (י) כיון דלחמניו כדכי כתיב שמיט יכר חסריני ליה ויחזור לו כרי כו'

א"ר האם זיא גיבארין אקאלב רחי סענה וגינה ער

האם געגולת אשעפס מיט נוואל . אונ ער האם
 אפ געשורין דיא נוואל פשם דפי פרה השקדה זינד
 זאל ער בצאהלין ווי פיר אקה נוואס איז מעגברת
 איז ווערט . אונ נוואס די קאלב איז קער ווערט .
 גיהער צום גזלן דפי רחי השקדה זיגט אונ ער זאל
 בצאהלין וויא פיר אשעפס מיט נוואל איז ווערט .
 אונ נוואס דיא נוואל איז איצט קער ווערט .
 גיהער צום גזלן ווערירטן גי פרה ונתקברה אצלו
 וינה ער האם געגולת אליידיגע קוה . אונ בייא
 דעם גזלן איז זיא מעגברת גינארין . אונ האם
 גיבארין אקאלב . אונ דיא קוה איז איצט אויף
 ליידיג רחי ונשנה אצלו וגינה ער האם געגולת
 אשעפס אן נוואל . אונ בייא דעם גזלן איז אויף
 גענוואקסן נוואל דעם שעפס . אונ ער האם
 דיא נוואל אפ געשורין . אונ דער שעפס איז
 ליידיג וויא . ער איז גינען משנס בשעת הגזירה זאל
 ער אנועק געבין דיא קוה אונ דעם שעפס אזוי
 וויא זייא זענען איצט ליידיג אדער ער זאל
 בצאהלין פאר דעם שעפס אונ פאר דיא קוה
 וויא פיר זייא זענען ווערט גינען ווען ער האם
 זי געגולת . אונ דיא איבעריגע גיהער אלץ צום
 גזלן ווערירטן די הפני ראס איז דער פלל די
 הגזנים משנים בשעת הגזירה אלע גזלנים בצאהלין
 פאר דיא וואך נוואס זייא האבין געגולת . וויא פיר
 דיא וואך איז ווערט גינען ווען זייא האבין זיא
 געגולת אונ אז איינער נגבה אשעפס . אונ דער
 שעפס איז גינארין אצלו . אדער ער נגבה
 אקאלב . אונ דיא קאלב איז גינארין אקאס .
 אונ דער נאך האם ער דעם איל אדער דעם
 אקס גישאקטין אדער פארקויפט . דארף ער
 גיט בצאהלין פינף אקסין אונ ניש פיר שפעסין .

האם געגולת אשעפס מיט נוואל . אונ ער האם
 אפ געשורין דיא נוואל פשם דפי פרה השקדה זינד
 זאל ער בצאהלין ווי פיר אקה נוואס איז מעגברת
 איז ווערט . אונ נוואס די קאלב איז קער ווערט .
 גיהער צום גזלן דפי רחי השקדה זיגט אונ ער זאל
 בצאהלין וויא פיר אשעפס מיט נוואל איז ווערט .
 אונ נוואס דיא נוואל איז איצט קער ווערט .
 גיהער צום גזלן ווערירטן גי פרה ונתקברה אצלו
 וינה ער האם געגולת אליידיגע קוה . אונ בייא
 דעם גזלן איז זיא מעגברת גינארין . אונ האם
 גיבארין אקאלב . אונ דיא קוה איז איצט אויף
 ליידיג רחי ונשנה אצלו וגינה ער האם געגולת
 אשעפס אן נוואל . אונ בייא דעם גזלן איז אויף
 גענוואקסן נוואל דעם שעפס . אונ ער האם
 דיא נוואל אפ געשורין . אונ דער שעפס איז
 ליידיג וויא . ער איז גינען משנס בשעת הגזירה זאל
 ער אנועק געבין דיא קוה אונ דעם שעפס אזוי
 וויא זייא זענען איצט ליידיג אדער ער זאל
 בצאהלין פאר דעם שעפס אונ פאר דיא קוה
 וויא פיר זייא זענען ווערט גינען ווען ער האם
 זי געגולת . אונ דיא איבעריגע גיהער אלץ צום
 גזלן ווערירטן די הפני ראס איז דער פלל די
 הגזנים משנים בשעת הגזירה אלע גזלנים בצאהלין
 פאר דיא וואך נוואס זייא האבין געגולת . וויא פיר
 דיא וואך איז ווערט גינען ווען זייא האבין זיא
 געגולת אונ אז איינער נגבה אשעפס . אונ דער
 שעפס איז גינארין אצלו . אדער ער נגבה
 אקאלב . אונ דיא קאלב איז גינארין אקאס .
 אונ דער נאך האם ער דעם איל אדער דעם
 אקס גישאקטין אדער פארקויפט . דארף ער
 גיט בצאהלין פינף אקסין אונ ניש פיר שפעסין .

ונעבדה בה עבירה שזכרנו או נעבדה לע"ג שהיא פסולה לקרבן: שנפסלה. למה עשוי כבוד כבוד דקוין עשוי: ג נתן לאומנין לתקן. נתן להם ענין לשכות כלי ולאחר שנעשה הכלי תקלוה: חייבים לשלם. דמי הכלי ולא דמי ענין כלל (י) נתן לחרש. השתא חשמיטיו שחס נתן כלי עשוי לאומן כדי לתקנו וקלקלו חייב לשלם דמי הכלי ותמו סיפא לגלויי רישא דלא תימא רישא מיירי בכלי עשוי: שירדה. ענלה על עץ העשוי ומרכב נשים: ד הקדחתו יורה. שטרפמו יורה שטרפמו יומר מדי: גותן לו דמי צמרו.

הפסח. בהמה [ו] ונעבדה בה עבירה או שנפסלה מעל גבי המזבח או שהיה יוצאת [ז] לסימן ואומר לו הרי שלך לפניך: ג נתן לאומנין לתקן וקלקלו חייבים לשלם נתן לחרש שירדה תיבה ומגדל לתקן וקלקלו חייב לשלם. הבנאי שקבל עליו לסתור את הכותל ושבר את האבנים או שהזניק [ח] חייב לשלם. היה סותר מצד זה ונפל מצד אחר פטור ואם מחמת המכה חייב: ד הוציא צמר ליבע והקדיחתו יורה גותן לו [ט] דמי צמרו. צבעו כאור אם השבח יתר על [י] היציאה

אלו סוגין לגמרי. מ"מ תבואת תרומה ולחם חנוך לא נשכח משאר תבואות ולחמין וסרי הן כמו שפיר נשעת גזילה וכוונת עשוי שאר תבואות ולחמין מש"ס מ"ז פ"ד כ"ו. משא"כ בפסולתו מלכות כיון דלורת מטבע איהו זולא כלל בכל המדינות סתן. ונעבדה לורת אחרת במקומה. הרי ניכר ספקיה. סמ"ע: [ו] ונעבדה ב' כשר א"ש נפקה חבל פסולה לקרבן ועממא דל"ה הרי כ"ו. דכל כמותו ולא למזבח קיימי. סמ"ע: [ז] ויסקל. ס"ל להיטו חתה לדומרין דמי שז שור עלה כתיבי וד"ל לנכילוי לג"ד דל"ה חתי עבדי גמי: גמי: (י) דלחן לגוון קונה נשכח כלי. גמי' וד"ל לגוון כשעל כשעל הנזילה דכסה לא כיון כשעל לנזול ולא זכה כה. וימ"ש לקמן כד"מ וכו': (כ) חייב. שיה טונק חן וסויק בו סוף. סמ"ע: (ל) דמי כ"ו וכתקיהם כשעת נפלה שלא הוה כי שבת מעולם לכל א"ס הקדיתו לאחר שקלטו ונעשה סבה כלמר חייב ליתן לו גם דמי שכתו כמו נתן לאומן לתקן מחמתו: דלש"ל גמי'. ולא יעשה למה לא שתיקוס ספוקים: [י] היציאה. פ"ה הישבח. שהכית את האמר: יתר על היציאה. של זכע:

וכא ליכא נכחה כלל סתרי נשך לגמרי וליכא למימר אם השבח יתר: צבעו כאור. כמו כעור שזכעו כפסולת של זכע ומויק ככוונה לפיכך ידו על החמחמה לד"ה: ואם הישבח. שהכית את האמר: יתר על היציאה. של זכע:

הפסח ער האם גענוקת חמין אונ עם איז אריבער גינאנגען פסח. איז דיא חמין אסור גינוארין בהמה ונעבדה בה עבירה ער האם גענוקת אבהקה אונ עם איז גיטאהן גינוארין אעבירה מיט דיא בהמה. מען האם גימאכט דיא בהמה פאר גבירה זרה אונ מען האם געדינגט צו איר. פאר מען גיט הגזאה האבין פון דיא בהמה או שגפיה פלי גיט המזבח אדער די בהמה איז פסול גינוארין צו אקרבן. דיא בהמה האם בעקוסען אפעלער איז אויג וואס מען דערקענט גיט דעם אפעלער או שהיה יוצאת לפי אדער מען פירט די בהמה צו פארשטיינען איר אופר יו הרי שדה לפניך מען דער גזון ואגין צום בעל הבית דיא מביע אונ דיא תרובה אונ דיא חמין אונ דיא בהמה וענען פאר דיר קעם ויאי. אונ דער גזון דארף גיט בצאהלין פאר ויאי. דער כלל פון דעם דין איז. איצט מען דערקענט דאס גענדערונג אז דאס איז איצט ערנער פון פריער. דהיינו דיא מביע איז צו בראכין גינוארין. אדער טיין איז נאער גינוארין מוז דער גזון בצאהלין. ווי פיל עם איז נוערם גינען נוען ער האם גענוקת. אונ אויב מען דערקענט גיט דאס גענדערונג. אז עם איז איצט ערנער גינוארין אזוי וויא חמין נאך פסח. די חמין איז דיא ועלפיגע. עם איז גיט צו דער קענען אויף דעם חמין אז ער איז אסור. אדער אבהקה וואס מען האם געדינגט צו איר. דיא בהמה זעהט אויס איצט וויא פריער קען דער גזון ואגין צום בעל הבית נא דיר צוריק וואס איה האב בייא דיר גענומען: ג יתן לאומנין לתקן ער האם גיגעבין האלץ צו אקסאלאר ער זאל מאכין דער פון אפלי ואמישו. אונ ער האם גימאכט אטיש. אונ דער נאך וויא דער טיש

איז פערטיג גינוארין וקרבני האם אים דער קסאלאר קאליע גימאכט מידין לשם דארף דער קסאלאר בצאהלין פאר אפערטיגען טיש. גיט נאר פאר דיא האלץ אליין יתן הריש שיריה תיבה ויפני דתמו אז איינער האם גיגעבין צו אקסאלאר אונאגין אדער אקאסמין אדער אשאנק ער זאל ויאי פארביטן וקרבני אונ דער קסאלאר האם נאך ערנער גימאכט דעם שיריה תיבה ויפני וויא ויאי וענען גינען פריער תיב לשם מוז דער קסאלאר בצאהלין והבנאי שקבל עליו לתקן את הבהמה אסולארו האם אנגענומען איין צו ליינין אונאגם ושבר את האבנים אונ ער האם צו בראכין דיא שטיינער אדער דיא ציגול או שהזניק אדער ער האם גיטאהן איינעם אשאדן תיב לשם דארף דער מולארו בצאהלין היה סותר מצד זה ער האם צו לייניג דיא וואגט אין דעם וימ"ש מצד אחר אונ פון דיא אנדערע וימ"ש איז אראפ גיפאלין ציגול אונ וענען צו בראכין גינוארין פטור דארף ער גיט בצאהלין ואם סתתה סתתה אונ אויב דורך דעם קלאפין איז אראפ גיפאלין ציגול אין דיא אנדערע וימ"ש אונ וענען צו בראכין גינוארין תיב דארף דער מולארו בצאהלין: ד היתון צמר לצבע והקדיחתו יורה איינער האם גיגעבין נואל צו אפארבער אונ ווי דער פארבער האם נאר אריין געלייגט דיא וואל אין קעסיל פארב. האם באקד דער קעסיל צו גיברענט דיא וואל. אונ דיא וואל איז איצט נאר גיט נוערם נתן יו דמי צמרו מוז דער פארבער בצאהלין פאר דיא וואל וויא פיל דיא וואל איז נוערם גינען פריער איינער ער האם איר אריין גילייגט אין קעסיל זכעו פאר אז ער האם גיפארבט דיא וואל מיאום. מיט שלעקטע פארב אם השבח יתר על היציאה אויב דאס

תרי"ט מה שהיה דמיון . ורש"י הוסיף שכן שפרו שכן יום :
 (ח) רש"י . ולקמן כדריי כדנראה יחידה על שכן פי' שלם השכר
 פחות מן השכר שנתן לו את השכר ומסתבר ודאי דרש"י אם
 השכר פחות מן היתירה דנתן לו : (ט) ומשמע דכי יהיף ליה
 אגרא מחייב למיחב הזמנר ולא אמרינן דקני ליה לגמרי כדפרי
 לה נתחזק הטעם לזכות בו כגון
 משא"כ כגולן : (י) רש"י . ומשמע
 דוקא כדנשים קנסין . והלכך
 אם בעל הזמנר אינו חפץ כזמנר
 אלא שיתן לו דמי זמנרו הפרשות
 כדרי ועתו"ס : את היתירה : לפי
 שאין נותחזק לקנותו . הלכך לא
 דמי לגזון לזכות כחפז לידה
 הוא כדנתן ר"פ . תוס' : [יה] שדור
 פירושה . לאשמה כה . פרע
 לפחות מחוץ פרוטה . ספרה :
 [יג] ובשבע לו . כדכרי הר"ב
 כפי"י מ"פ דכ"מ . דעל כפירה

פרוטה נשבעין אחי שפיר . אבל לפי דבריו ברפ"ו דשכונות
 אין נשבעין על כפירה פחותה משתי כסף פי' החוס' דע"י כ"ד
 אין נשבעין . והכא נשבע כ"י עומד : (יא) ומסיים כ"י דכתיב
 ביום אשמתו ומשמע שנשבע לשקר ומיבא אשמו . פרי"ח נתן
 קטע ולדבר מפני שכר נתיישבו מחחר שנשבע והיו כחין עוד
 לתבעו ולדבריו כליו נשבע אפילו להודיעו ח"ל . אבל הסור כתב
 שד"ך להודיעו לומר לו כך וכך גולתוך כל וקח ממני :
 (יב) להולינו . שאם יאכנסו חייבי להחזיר ולא היו השכנה כו' רש"י :
 [יג] לשלוחו . עפ"ה דכ"מ מ"ג כהר"ב דלפונתא דשליח בעדים
 שייכי נמי סבל וכו' כהר"ב בגמרא : (יד) רש"י וכתב החוס'
 פתוך פירושו משמע דנתנו שלוח כ"ד והוא שזמרו כדלעיל

נותן לו . לנכס : את היתירה . ולא שכן שלם
 (ח) ומקבל זמנרו . ודמי זמנרו לא אמרינן דמתייב ליה דנקני
 איכו שכונו למנר דהא כלכע שהתנה עמו נכע וליכא שטי
 דנקני : לצבוע לו אדום כו' . קנייה כשטי לר"מ לא
 יהיב אלא דמי זמנרו או זה
 יתן שכרו משלם ויקח הזמנר
 (ט) : רבי יהודה אומר
 כו' . דקנים ליה להאי דשינה
 (י) להיות ידו על ההתחנה
 ולא נתייב משכחא ואגרא
 נמי לא לסקול אלא ויאה :
 ואם יציאה יתירה על
 השכב יתן לו השכב .
 שהשכית ואם יראה לנת את

שכרו משלם ששכן יותר על השכר יתן שכרו . והלכה כדרי
 יהודה : ה' ונשבע לו . על שכן והודה : יוליכנו אחריו
 אפי"ו למדרי . דלחן כפרה עד שיחזור לגזול עמנו דכתיב נשבע
 על שכן כתיב לאשר הוא לו יתנו (יא) : לא יתן לא
 לבנו . של הנגזל (יב) דלא הוי השכנה עד דמטי לידיה :
 לשלוח ב"ד . חקנה הוא לעבדו דכונן מפני תקנת
 השכנים שלא מתייבנו ליה להולינו מנה כדנזכר הדרך (יג) :

עד שיבא הנגזל ואין נראה כו' ומסקי דנראה דמתני' איירי לענין

דאם פארבעקערונג פון דיא וואל איז קעהר
 וויא דיא הוצאה וואס דיא פארב קאסט ואויב
 דיא וואל אליין קאסט אנגלדין , אונ דיא פארב
 קאסט אהאלבין גילדין , איצט איז דיא וואל
 זוערס צוויי גילדין . איז דיא פארבעקערונג
 קום אהאלבין גילדין . ומה יז את הוצאה גיט ער
 דעם פארבער פאר דיא הוצאה אהאלבין גילדין .
 אונ נעקט צו דיא וואל . אונ דעם פארבער פאר
 זיין ארבעט גיט ער גאר גיט ואם הוצאה יתירה עי
 השבח אויב דיא הוצאה פון דיא פארב איז קעהר
 וויא דיא וואל איז פארבעקערט גינארין , ואויב
 דיא וואל אליין קאסט אנגלדין , אונ דיא פארב
 קאסט אהאלבין גילדין , אונ איצט איז דיא וואל
 זוערס פערציג גראשין ומה יז את השבח גיט ער
 דעם פארבער דאם פארבעקערונג , צעהן
 גראשין , אונ נעקט צו דיא וואל יצבוע יז ארום ער
 האט געהייסן דעם פארבער ער זאל פארבין
 דיא וואל רויט רינגען שחור אונ דער פארבער האט
 גיפארבט שווארץ שחור אדער ער האט געהייסן
 דעם פארבער ער זאל פארבין שווארץ וצבעו ארום
 אונ דער פארבער האט גיפארבט רויט רבי פאר
 אופר ומה יז דפי צפרו רבי סאור זאגט דער
 פארבער בצאהלט וויא פיר דיא וואל האט
 גיפארבט איידער . זיא איז גינען גיפארבט .
 אונ דיא וואל גיהער צום פארבער . אדער
 דער בעל הבית פון דיא וואל בצאהלט דעם
 פארבער וויא פיר ער האט אים צו גיזאגט
 צו געבין אונ ער נעקט דיא וואל רבי יהודה
 אומר אם השבח יתן עי הוצאה רבי יהודה

זאגט אויב דאם פארבעקערונג פון דיא וואל
 איז קעהר וויא דיא הוצאה וואס דיא פארב
 קאסט ומה יז את הוצאה גיט ער דעם פארבער די
 הוצאה אונ נעקט צו די וואל , אונ דעם פארבער
 פאר זיין ארבעט גיט ער גאר גיט ואם הוצאה ית
 עי השבח אויב דיא הוצאה פון די פארב איז קער
 וויא די וואל איז פארבעקערט גינארין ומה יז את
 השבח גיט ער דעם פארבער דאם פארבעקערונג .
 אונ נעקט צו דיא וואל וויא פריער שטייט :
 ה' הגוזל את חברו שנה פרוסה איינער האט גענזלף
 ביי זיין חבר זאגה וואס איז זוערס אפרוקה , אונ
 דער גנזלף האט געלייקניגט ער זאגט ער האט גאר
 גיט גענזלף ונשבע יז אונ ער האט גישווארין אז
 ער האט גאר גיט גענזלף , דער גנזלף האט ער
 מודה גינען אז ער האט גענזלף , אונ ער וויל
 אונעק געבין דיא גנזלף יזיקני אהרין אפי"ו למר מוז
 ער אונעק פירען די גנזלף צום בעל הבית , אפילו
 דער בעל הבית איז אין קרי , מוז ער גיין ביו אין
 קדי אונ געבין די גנזלף צו דעם קענטש וואס ער
 האט בייא אים גענזלף יא ימו יא גנזו דער גנזלף
 זאל גיט געבין דיא גנזלף צו דעם זיהן פון גנזלף
 ער זאל זיא פירען צום פאקער ויא נשגחה אונ
 דער גנזלף ער זאל זיא פירען צום בעל הבית פאקער
 זועלין זייא פארלירען אין זועג אדער קען זועט
 בייא זייא אונעק נעקטען אין זועג . זועט דער גנזלף
 מוזין אנדערע נעקט בצאהלין אפי"ו שטייט בית
 דין אויב דער שליח פון בית דין גייט אין דעם
 ארש ווא דער גנזלף איז , גיט אים דער גנזלף דיא
 גזלה

גזלה

ואם מת. הנגול: ו הויז מפחות משהו פרומה וכו'. ולא הייטינן שמא יתייקר וישוב על שזה פרוטה זאק"י. הגול בעין א"י להוליכו אחריו: ז ונשבע לו על החומש. שכועה שניה שנתנו לו וזודה שלא נתנו: ה"ו משלם חומש על חומש. חומש על חומש. חומש ראשון נשטה קרן: עד שיתמעט וכו'. שטם חזר ונתן לו חומש ראשון ונשבע על השני והזדה משלם חומש וחומש על חומש שני וכן לעולם שחומר וחמישיתו יוסף עליו התורה רתתה חמישית הרבה לקרן אחד: תשומת יד. הלואה: עשק: את עמיתו. שטר שטר:

ואם מת יחזיר [יד] ליורשיו: ו נתן לו את הקרן. ולא נתן לו את החומש. מחל לו על הקרן ולא מחל לו על החומש מחל לו על זה ועל זה הויז מפחות משהו פרומה בקרן. אינו צריך [טו] לילך אחריו. [טז] נתן לו את החומש. ולא נתן לו את הקרן מחל לו על החומש. ולא מחל לו על הקרן. מחל לו על זה ועל זה הויז משהו פרומה בקרן צריך לילך אחריו: ז נתן לו את הקרן. ונשבע על החומש. הרי זה מחלם חומש על הקרן פחות משהו פרומה. וכן במקדון. שנאמר במקדון. או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו. או מצא אבידה

גזלה. אינו דער גזלן איז שוין פשוט ויאם מת אויב דער גזלן איז גישטארבן תייר ליהשויו זאל דער גזלן אטועק געבין דיא גזלה צו דיא יורשים. אונ אויב די יורשים זענען אין אנווייסיגן ארמט אפילו אין קבדי. מוז דער גזלן גיין צו וויי און קבדי אונ אטועק געבין דיא גזלה: ו נתן יי את תקנו אז דער גזלן האט שוין גיגעבין צום גזלן דעם קרן די זאך אדער דאס געלט ווואס ער האט ביי אים געגעלעהן ויא נתן יי את החומש אונ. ער האט אים ניט גיגעבין דאס פינקטיל קעהר וואס ער דארף אים געבין ודער דין איז אז אנגלן לייקיגט ער האט גיט געגעלעהן דער נאך איז ער מודה אז ער האט געגעלעהן אונ וויל תשובה קאהן. דארף ער בצאהלן צום גזלן דעם קרן ווואס ער האט געגעלעהן אונ אפינקטיל קעהר. אונ דארף קרייניגען אקנהן אשם אויף דיא פאלשע שכועה פתי יי עי תקנו אדער דער גזלן האט געשיינקט צום גזלן דעם קרן ויא פתי יי עי החומש אונ דאס פינקטיל האט ער אים גיט געשיינקט פתי יי עי זה ועל זה אדער ער האט אים געשיינקט דעם קרן אונ דאס פינקטיל חוץ מפחות משהו פרוטה גאר ווייניגער וויא אפרוטה פון קרן האט ער אים גיט געשיינקט איי צרד גידה אחריו דארף גיט דער גזלן גיין צום גזלן אים דאס אטועק געבין נתן יי את החומש אז דער גזלן האט אטועק גיגעבין צום גזלן דאס פינקטיל ויא נתן יי את תקנו אונ דעם קרן האט ער אים גיט אטועק גיגעבין פתי יי עי החומש אדער דער גזלן האט געשיינקט צום גזלן דאס פינקטיל ויא פתי יי עי תקנו אונ דעם קרן האט ער אים גיט געשיינקט פתי יי עי זה ועל זה אדער דער גזלן האט געשיינקט צום גזלן דעם קרן אונ דאס פינקטיל חוץ מפחות פרוטה גאר אפרוטה פון קרן האט ער אים גיט געשיינקט צוויי גידה אחריו דארף דער גזלן גיין

[יח] שנבנו . לטל נקט טעמיה לרשות אפי"ס סבאדו . חן העולם פטעו מן סבאל גמטתא אבד וזכא נקט טעמיה לרשות דאפי"ס סבאד פטעו חייב כהלך כיון שטעמן טענת גבב . חוס : [יט] כפל . אכל טעמיה ד' ר' לא קתני דלמי טבת ומוכר ט' ומשום דקדקא לא כתיב ד' ר' אלא גבב טעמו . חוס : [כ] תשבוע . תמעת דל' לא נשבע לו ולא היה נר"ח לזולתה חלק טעמיה לרשותו והגבילה ואפשר דר"ה לא נשבע ונשבע דקתני משום טעמיה דל'ה ונש"ח אליו ונפרעו לאתקטעוין דהש"ג דגמטת טעמו נבלי . כ"י והסמ"ע כתב דהכריז טעמיה הכריז דנשבע דוקא : [כא] לבניו כו' . מ"י כחוס' לבניו טל גזל . לו דער קודמים לכל אדם כחלק מהגיעו ונחשב אותו כאלו מת הוה וכו' כיון וירשעו חלקו עם אחיו וכו' ח"ן אלו מחלו אלא מכת אכזה אלא כדלמחר בב"ב דק"ט' תחת אלוותין יפה בניך הלך אפי"ס ח"ן [אכ"ה] טעמיה כוס כלום ח"ן [אכ"ה] טעמיה דכ"י . או לאחיו כפא"ן לו כס קודמין כחלק מהכ"י טעמיה דכ"י . וזכ"י נקט כניס כרישא גבוס . וזכ"י הר"מ אלא דל"ל דמתי' ל"י נקט כניס כרישא דולאי לא ידעו ח"ן חלק לבניו בירושלם אכ"י . ורש"י מפרש דל' ח"ן מהפירושים . ועמו"ס : (י"ד) הר"מ וטעמיה דל' קי"ט כשינוי

משלם קרן . לחין חומש ואחס אלא חס כן הודה דכתיב כנזל הגר כפרשת טעא והחודה : ה' תשלומי כפל . חס הודה מעמנו אינו משלם כפל דכתיב אשר ירשעו אלהים פרט למרטיט את עמנו : ה' היו משלם קרן וחומש לבניו או לאחיו . חס ח"ן לו כניס ואפי"ו דנפלה ירושה קמיה דהי"ך כניי למעמד הכזה ואין מעמד אלנו אפילו כנגד חלקו דכתיב והישיב את הגזילה ח"ן לו תקה עד שזי"ח . גזילה מחמת ידו ובכלל שחאה הגזילה בעין דלא קתיה בשניו (י"ד) : א"ל לו . ככסים כ"י שיכל לוותר על חלקו : או שאינו רוצה . להפסיד חלקו : לזה . מחחרים . ומחוד את כנזל ובעלי החובות . שלום לבניו של אביו או לאחיו של אביו . ולמון הר"ב אלא לפרט כניס ח"ן עליו אלא לפנים דמי סגולה ולא הוי ככלל והסתי את סגולה

וואם איינער האט פארלארן ופחש בה אונ גר האט געלייקנט אויף די זאכן אז עם קומט גיט פון אים ונשבע על שקר אונ גר האט גישווארן פאלש . דער נאך אז ער איז מודה אז עם קומט פון אים גרי זה משלם דארף ער בצאהלין קרן וחס"ס ואשם דעם קרן . אונ אפינאפטייל קעהר . אונ אקרין ואשם הי"ב קדימי ראובן זאגט צו שמעון ווא איז מיין פקדון וואם איך האב בייא דיר געהאלטן אפס גיה זאגט שמעון צו ראובן אפס ער איז פאר-לארן גיווארן . זאגט ראובן צו שמעון שפריעה איי איך בשווער דיר אויב עם איז אמת וויא דו זאגסט . אונ ראובן האט ארויס גירעם אשפועה ואפס אפן אונ שמעון האט גיזאגט אפן ופריש מדיים אמתו שאפ"ו אונ קענאשין זאגן עדות אז שמעון האט אויף גיגעסין דיא זאך וואס קען האט בייא אים געהאלטן משלם קרן דארף שמעון בצאהלין דעם קרן הודה פנימו אז ער האט זיך אליין מודה גינען משלם קרן וחס"ס ואשם דארף ער בצאהלין דעם קרן אונ אפינאפטייל קעהר אונ אקרין ואשם : ח' הי"ב קדימי ראובן זאגט צו שמעון ווא איז מיין פקדון וואם איך האב בייא דיר געהאלטן אפס גיה זאגט שמעון צו ראובן נבב ער איז גענעקת גיווארן . זאגט ראובן צו שמעון שפריעה איי איך בשווער דיר אויב עם איז אמת וויא דו זאגסט . אונ ראובן האט ארויס גירעם אשפועה ואפס אפן אונ שמעון האט גיזאגט אפן ופריש מדיים אמתו שגב"ו אונ קענאשין זאגן עדות אז שמעון האט איך אליין האט גענעקת דעם פקדון משלם כפי דארף שמעון בצאהלין קמאפיר וויא דער פקדון איז נוערם גינען הודה פנימו אז שמעון האט זיך אליין מודה גינען

משלם קרן . לחין חומש ואחס אלא חס כן הודה דכתיב כנזל הגר כפרשת טעא והחודה : ה' תשלומי כפל . חס הודה מעמנו אינו משלם כפל דכתיב אשר ירשעו אלהים פרט למרטיט את עמנו : ה' היו משלם קרן וחומש לבניו או לאחיו . חס ח"ן לו כניס ואפי"ו דנפלה ירושה קמיה דהי"ך כניי למעמד הכזה ואין מעמד אלנו אפילו כנגד חלקו דכתיב והישיב את הגזילה ח"ן לו תקה עד שזי"ח . גזילה מחמת ידו ובכלל שחאה הגזילה בעין דלא קתיה בשניו (י"ד) : א"ל לו . ככסים כ"י שיכל לוותר על חלקו : או שאינו רוצה . להפסיד חלקו : לזה . מחחרים . ומחוד את כנזל ובעלי החובות . שלום לבניו של אביו או לאחיו של אביו . ולמון הר"ב אלא לפרט כניס ח"ן עליו אלא לפנים דמי סגולה ולא הוי ככלל והסתי את סגולה

דהא קרא אמר אשר גזל אם כעין שגול יחזיר כנסי' כנסי' . . ש"ע דקרא לא . . איורי אלף אם הוא כעין שגול שלח כנסי' . . י"ל : (טו) עירוב עירובים חזי רואה דכדרי הר"ב דאם זיל לו מהר"מ והוא מפרש שאין לו אחים והר"מ כבר פ"י אין לו נכסים בשעת שאר המפרשים ולדידהו י"ל דנקט כנו כו' דשמיני ר"ה אם אין לו דיכרשה מתמטת ועולה עד

יעקב אבינו וזלתיס הוא ניחן וז"ל הר"מ אמר דאם זיל היה אלף אם מחזיק ולא כניס (הוא סי' דואם אין לו) או לא (הוא סי' דואם הגזילה לכניס והוא סי' דואם אינו רואה) יתן וזוהו כחזו וכו'. ועמיהו"ט : [כג] ונפרעים : דמה שמחזיר להם לא יוכלו כללו נתן להם כחמה ושלח יוכלו כחמיהו"ט לטרוף דאין מחזיריהם על מטמליהם. דלמיני ניחן להם להם ממהה אלף כחמיהו"ט . בשפתייהו מחזירי להם וזוהו דמיהו"ט אלף לקיים פלות ומנה דמיהו"ט יוכלו כע"ה טרוף מהם . והוא ודאי אינו יוכל לתזור ולקח מהן דלא לא היה מחזיריהם השכה כלל אם היה יכול לקח בעלמיה מה שנתן אכל מה כספיה נטול מחזיריהם שפיר מלוח השכה כיון שבעלמיה אינו נטול . חוסי' : [כג] קובם . מנאדר כריס נדרים שאומרו קובם תופס התפין כדקדקו . שקנסו כיוני רואה ויהיה פ"י אלא קובם ויהיה אם אחיה נהנה כו' ועמיהו"ט : [כד] יירשנו . שזה לאומר נכסי עליך אסורים (דריס פ"ה מ"ג) הר"מ : [כה] לא כו' . שזה

למינהר דכיון דנכסים אסורים לו כשהוא לא חנה ככו' . דהא קמיני סיפא ויתן לבניו ולחמיה ואם אין לו ליה וכע"ה כו' ואם לא זכס כגוף הנכסי" היחזיר נותנם לבניו או לחמיה . והאיך כע"ה כלום ונפרעים : אלף ודאי נכסים דרידיה נינהו אלף שאינו עש"כ . ליתוסת עש"כ . ויחזיר . אלף הר"ב שפתייה ויתן ודאי כיוני : [כז] ויחזיר . לאו למיניהו שיתנו להם ממש אלף שמרחה להם מקום ואומר להם נכסי' אלו אשר עלי אכל ויהי יודע מהו אשפה כסם עלו לעלמיכס ועשו מהם מה שתרלו וכה"ג לאו ממנה הוא אלף כגוונא דהספק כלל הכי"י וכפי שאפילו ליתנה ממש מותר כיון שמדינא שפתייה שאסורים עליו נותנם להם אין כלל עובתה הנאה . ועמיהו"ט : (טו) ל"ד כדריס דנדרים מ"ו ולא חמי הר"ב אינו רואה ממש דודאי אינו רואה חוסי' ועמיהו"ט : [כז] ונפרעים . אחר מיתה ואפ"י כתיבי הוה שרי ככ"ג דכתיב דתקנה חקנה אלף מדעתו חוסי' : [כח] ככהן . מ"ר אשם לו קרן . המושב זה חומש כשהוא אומר מלבד חזי הכסורים הוי אומר אשם זה קרן ולמס קולו אשם שסם החזירו כלינה דלא יאל . החזירו לחמיהו"ט לא יאל . ואין חולקין גזל הגזר כנגד גזל הגזר כדון אשם . גמרא :

ונפרעים . מן הגזילה הזאת החלק שיש לגזול בה ואם אין יורש לאכזי אלף הוא (טו) נתון הוא עלמיה הגזילה לבניו חוב כפרעון החוב וזר"ך להודיע ולומר לו זה גזל אכל או ניתן על דרך זה

לדקה ויבטול לרוב שידוע עזה גזל אכזי : י' ואם אין לו . מה יאכל . (טו) : דוד . ואוכל : ובעלי חוב ב אים ונפרעים . חוב הירדשה את חלקו ולא השכי' הנא' מה ששורק חובו כחזון מעות . דהא תתן כנדריס (דף ל"ב) המודר הנא' מחזירו פירע לו חובו : י' שנאמר ואם אין לאיש גואל . ואין לך חרם שישראל שאין לו גואלים למעלה עד יעקב לבניו אלף זה הגזר שמת אפ"י לו יורשיו : ומת . הגזול : הכסף יבתן לבניו . ואלו גזול סככר זכה בהן ממיחת הגזר אלף דהשכ' בעי למעבד כי היכי דתהוי ליה כפרה אשכבעתי' והשתח' תו ליכא כפרה כיון

כמו שאלו נכסים אלו אסורים עליך . . . וכתב הר"ב לאו למינהר דכיון דנכסים אסורים לו כשהוא לא חנה ככו' . דהא קמיני סיפא ויתן לבניו ולחמיה ואם אין לו ליה וכע"ה כו' ואם לא זכס כגוף הנכסי" היחזיר נותנם לבניו או לחמיה . והאיך כע"ה כלום ונפרעים : אלף ודאי נכסים דרידיה נינהו אלף שאינו עש"כ . ליתוסת עש"כ . ויחזיר . אלף הר"ב שפתייה ויתן ודאי כיוני : [כז] ויחזיר . לאו למיניהו שיתנו להם ממש אלף שמרחה להם מקום ואומר להם נכסי' אלו אשר עלי אכל ויהי יודע מהו אשפה כסם עלו לעלמיכס ועשו מהם מה שתרלו וכה"ג לאו ממנה הוא אלף כגוונא דהספק כלל הכי"י וכפי שאפילו ליתנה ממש מותר כיון שמדינא שפתייה שאסורים עליו נותנם להם אין כלל עובתה הנאה . ועמיהו"ט : (טו) ל"ד כדריס דנדרים מ"ו ולא חמי הר"ב אינו רואה ממש דודאי אינו רואה חוסי' ועמיהו"ט : [כז] ונפרעים . אחר מיתה ואפ"י כתיבי הוה שרי ככ"ג דכתיב דתקנה חקנה אלף מדעתו חוסי' : [כח] ככהן . מ"ר אשם לו קרן . המושב זה חומש כשהוא אומר מלבד חזי הכסורים הוי אומר אשם זה קרן ולמס קולו אשם שסם החזירו כלינה דלא יאל . החזירו לחמיהו"ט לא יאל . ואין חולקין גזל הגזר כנגד גזל הגזר כדון אשם . גמרא :

צו ויינע קינדער אונ געקען אפ זיין חלק ירושה פאר זייער חוב : יא הגזול את חבר או אייגער האמ געענזקת בייא אגר נשבע לו אונ גר האמ גישוארין צום גר או ער האמ גיט געענזקת בייא אים יפת אונ דער גר איז גישטארבין . אונ דער נזקן וויר השוקה טאהן אפ געבין דא יגלה . אונ ער האמ גיט צו וועקען צו געבין . ווייר דער גר האמ גיט קיין ירושלים חרי זה משלם קרן וחופש' לפנים זאל ער בעצאהלין דעם קרן אונ נאה אפינקטיש קועהר צו דיא פהנים ויאש' לציבה אונ דעם קרבן אשם זאל ער געבין צום מנזח שגאמר ווארום עם שמיים אין פסוק ואם אין לאיש גואל' תהשיב האשם אלו אויב דער קענטש האמ גיט . קיין קרוב קען זאל אים צוריק געבין וואם קען איז שולדיג וועלכער קענטש האמ גיט קיין קרוב . דאם איז אגר' האשם המושב חי' דעם שולד וואם קען דארף דאם געבין צו גאט נכמו זאל קען דאם געבין צום פהן היבד איז הפסוק אשר יכפר בו עניי אויסקער דעם קרבן וואם ער דארף גריינגען צום מנזח . כספר זיין אויף אים אויף דיא עבירה וואם ער האמ גישאהן היה מעלה את חקפה ואת האשם ופת דער נזקן האמ געפיקר' דאם ער האמ געלם גיט דיא אונ געבין דעם קרבן . אונ ער איז גישטארבין אין וועג חקפה יתנו גבני דיא געלם זאל קען געבין צו דיא

מיט אדריטור פאר ירושה . דאם קען דער בעל חוב אפ געקען פון דיא ברירער אונ אויב דער פאקער האמ גיט קיין אנדער יורש נאר דער גזול . זאל דער גזול פארגין געלם וויא פיר דיא גזלה איז . אונ זאל בעצאהלין מיט העם געלם די גזלה . אונ ער זאל זאגין דאם האב איך געענזקת ביי מיין פאקער . אדער ער גיט דיא גזלה אויף צדקה אונ ער זאל געבין דאם האב איך געענזקת בייא מיין פאקער : י האמיר קנו קונס או אייגער זאגט צו זיין וזהו מיין פארקעגין זאל זיין אסור אויף דיר אזוי וויא אקרפן אי אמה נהנה משני אויב דו וועסט הנאה האבין פון מיין פארקעגין אם פת ירשנו אויב דער פאקער איז גישטארבין קעג אים דער וזהו ירשגן בחייו ובמותו אויב דער פאקער האמ גיזאגט צום וזהו מיין פארקעגין זאל זיין אויף דיר אסור וויא אקרפן ביי מיין געבין אונ נאה מיין שטארבין אם פת יא ירשנו אויב דער פאקער איז גישטארבין פאר ער אים גיט ירשגן ווייר ער פאר גיט הנאה האבין פון זיין פאקערס פארקעגין . ועמיהו"ט יחזיר לבניו לא אחי אונ דעם חלק ירושה גיט ער צו זינע קינדער אדער צו זינע ברירער ואם אין לו אויב ער האמ גיט וואם צו עסקן ליה זאל ער פארגין ובעני חוב פאי . ונפרעים אונ דיא בעלי חובות קוקען צו זינע ברירער אדער

למית ליה: והאשם ירעה. כדן חסס שמהו בעלו דקי"ל כל שכתחלת ממה בחסס רועה: עד שיסתאב. עד שיטול בו מוס: ויפלו רמיו לנדבה. לקן המוכח לקנות מהס עולות: יב לאנשי משמו ומת. קודס סהכיז קרנן: אין יורשי. הגזלן: יכורים להוציא. מיד הכהנים מאחר שזכו בהן כבר (י): ליהודיב. איה חסס' רחשונה של עשרי' וארבע משמרות כהונה שנתקדשו ושל ידעיה אחריב: הגזלן: את הכסף ליהודיב. במשמרתו וחל"כ נתן חסס לידע' במשמרתו: יצא. כלמפרט ואילו שהמכזא גזילו עד שלא הכזא הכזא ונתן למשמר של אחריב: אם האשם קיים. שלא הקריבוהו בני יאוריב: יקרברוהו בני ידעיה. ויהא גזילו ואשמו לידעיה ואם אין חסמו קיים לא יאל בחסס שנתן ליהודיב כיון שלא נתן גזלו ויחזיר ויכזא חסס אמר: נתן הקרן. לכהניס: אין החומש מעכב. מלהקריב את האשם אם לא נתן עדיין ולכסוף נתן (יח):

(ח) משמע דר"ל עומא שזכו כמה שבידס כדן נכסי כג' כו' של סקודס כסן זכס. ותמיהני דלי הכא קרל למחי' אינערדי כו' ובגמרה אמר רב אבי ט"ב כסף מכפר מחס' דלי לא מכפר ס"ה סהדר לורטין מי' אדעתא דסני (דלא חסוי ליה כפרס) לא יסיב ליה כו'. סא קמן דספטס מסוס דמכפר מחס' ולסך כפרה בעינן קרל דלא סה ידעינן דכפר מחס' חלל ס"ה דלין כפרס עד שבידעיה קרנן: [כט] יצא. ילפינן ליה כגמרה מקרא: [ל] אין כו'. כגמרה יליף ליה: (יח) איה מודוקה דמשמע דלי לא נתן לכסוף עכב וכבר פירס דהעכבה היינו על ספקרב. ומיין סכך קרבס אין עוד עכב כו' ואולי ל"ל דלא תימא דכדישכר מני ליה ויסתור מן החומש לסי' ולכסוף נתן כלי' סלכסוף יתן ולי' יפטור ככך וקרי ביה טתן. ופטווי"ט:

קרנן חסמו יאל חס המשמר זכה בעלו וזה בעלו אבל נתן חסס ליהודיב סהכיז חסמו מחלוה וחל"כ הכזא גזילו ונתן למשמר של אחריב: אם האשם קיים. שלא הקריבוהו בני יאוריב: יקרברוהו בני ידעיה. ויהא גזילו ואשמו לידעיה ואם אין חסמו קיים לא יאל בחסס שנתן ליהודיב כיון שלא נתן גזלו ויחזיר ויכזא חסס אמר: נתן הקרן. לכהניס: אין החומש מעכב. מלהקריב את האשם אם לא נתן עדיין ולכסוף נתן (יח):

גינעדער פון גזלן וקאשם ידעה עד שפיקאב אונ דער קרנן אשם זאל זיך פוטערין ביו עד וועט בעקומען אפגעלער ויפרי ויפרי דמי גנדבה אונ ער וועט פארקויפט ווערין אונ דיא געלט וועט מען אריין לייגן אין דיא באסטין וואס דארט ליגט אלע געלט פון דיא גנדבות. אונ מען קויפט פאר זייא עולות אונ ווען דער מזבח איז ליידיג איז מען מקריב דיא עולות: יב נתן הכסף לאנשי משמר דער גזלן דיא אונעק גינעבין דאס געלט צו די פהלים וואס זענען מקריב קרבנות דיא וואך יפת אונ ער איז גישטארבין איידער ער האט גינעבין דעם קרנן אין יודישים יכולים להוציא מידס קענען גיט דיא יורשים פון גזלן אויס ציהען דאס געלט פון דיא פהלים וואררם עם שטייט אין פסוק איש אשר יחזוב לו ויהי דער מענטש וואס וועט עפיים געבין אז אכנהן. זאל דאס בלייבין בייא דעם פהלן ונתן הכסף ליהודיב אז דער גזלן האט גינעבין דיא געלט פון דיא גזלה צו יהודיב ויהודיב איז גינען דער עלצטער פון ערשטין משמר. ידעיה איז גינען דער עלצטער פון אנדערין משמר. דיא פהלים זענען גינען גיטייקט אין פיר אונ צוואנציג טייל. יעדער טייל האט געהאט זיין בעוונדער וואך וואס זייא קאבין אין איר מקריב גינען קרבנות. דאס הייקט משמר ואשם ידעיה אונ דעם קרנן אשם האט ער גינעבין דיא אנדערע וואך צו ידעיה זיי איז ער יוצא. יהודיב האט זוכה גינען דיא

געלט פון די גזלה. אונ ידעיה האט זוכה גינען דעם קרנן אשם ליהודיב אפער אז ער האט גינעבין דעם קרנן אשם צו יהודיב אין זיין וואך ויפרי ידעיה אונ דיא געלט פון דיא גזלה האט ער גינעבין דיא אנדערע וואך צו ידעיה אם גיט האשם אויב דער האשם איז נאך דא. דער משמר פון יהודיב האבין אימ גיט מקריב גינען וקריבוהו בני ידעיה זאל דער משמר פון יהודיב געבין דעם אשם צום משמר פון ידעיה אונ דער משמר פון ידעיה זאל האבין דאס געלט פון דיא גזלה אונ דעם אשם זאלין. זייא אויך מקריב זיין ואם זאל אונ אויב דער אשם לעבט שוין גיט. דער משמר פון יהודיב האבין אימ מקריב גינען יחיד ויביא אשם אחר זאל ער בריינגען זיין אנדער קרנן אשם אונ זאל געבין צו ידעיה שהמביא גזילו עד שלא הביא אשמו זאל ער בריינגען דיא גזלה איידער ער האט גיבראכט דעם אשם. איז ער יוצא הביא אשמו עד שלא הביא גזילו זאל ער האט גיבראכט דעם אשם גיט יוצא נתן את הקרן ולא נתן את החומש אז ער האט גינעבין דעם קרן צו דיא פהלים אונ דעם פינפטער מעהר וואס ער דארף געבין האט ער גיט גינעבין אין החומש מעכב דאס פינפטער האלט גיט אויף מקריב צו זיין דעם אשם. ער מעג מקריב זיין פריער דעם אשם אונ דער נאך געבין דאס פינפטער:

בימי ר' נשנית משנה זו. אור"ח ללא גמרי ולא לאחריו אלא לדורו דוקא חיקן משום משנה שהיה ולא לדורות הבאים דלא משום ככל יום שמקבלים מן הגזונים ודניו דניו גזות וכן הסווא דנזל סדי' דמרי לקמן (דף יג) והסווא נרשאה דנזל סדי' ספרא (דף קטו) והסווא רבי' דב"ק ד"ח (דף ה) ונס' דרבי אבא (כ"ב דף נג) וזמיר נמי בלחיהו כשך (דף סח) דריבית קלוזא יולאה בדריבין ולכך לא פריך לקמן אלא מדריביות דהוה סוגה ר' תיילא שהיה תלמידו של ר' ולא הקפסו ממתיני דקתני משלם כשעת

בגולה לפי שהמשניות היו קודם רבי אלא שר' מדרס אבל כדריביות היה סוגה רבי תיילא מה שהיה מוסרף ר' על המשניות ור' אומר דמתינתין לא ה"מ למפרך דלא חיקן ר' דלתי מקבלים אלא מאותן בני אדם שזכו עסקם ומתייתם ככך והיו לזיונים כנזל וריבית ומתפרנסים ככך כל ימיהם כדקתני הגזלין ומלוין וריבית ומתפרנסים שומנות ככך וכן רש"י וכל הכהו דמתיית אלא ממתינתין לא פריך שלא עשו חקנה מנזל חלוד שגזול ומלוה בריבית בחקלה עגלות אבל אין לפרש דלכפי לא פריך ממתינות משום דר' לא חיקן אלא בלחום עשו תשובה וכדריבית דמוכח מיהו מיידי בצדכד תשובה מדקתני ותיידיס להחזיר חספי כבוד אביהם מ"מ הוהו דגזולנים ומלוי בריכות לא שמעו דלחזירי כענדו תשובה ועוד ככל אדם יכול להסריט עשישה תשובה וחיזיר מעמלו ולא יקבלו ממנו וכן הסווא דכל הכלים (דף קכג) דלחמ' ר' הניחא כימי תחמיס כן הכלים כישנית משנה זו והסווא דסוף אלו מיליות (דף נג) דקאמר כימי ר' נשנית משנה זו הכל מפרס ר"ח ללא נשנית אלא להסווא דלא וכן הסווא דסוריות (דף יג) ואין להחריך :

הא אכיסס חייב להחזיר . ואם חלמר נלאת ידי שמים קאמר וי"ל דלייק מדנקט לשון חייבין דהוה ליה לנזמיר אין מחזירין דהוה משמע הוה אכיסין מחזיר נלאת ידי שמים :

תנו רבנן הגזולנין ומלוי ברבית שהחזירו די רבנן האבין גילערוגמ גזלנים אונ דיא מענקמשין וואס פארקארנין געלט אונ געמען פראצענט . אז וי"א טוהען תשובה אונ גיבען צוריק וואס וי"א האבין גענזלף אונ וי"א גיבען צוריק דאס פראצענט וואס וי"א האבין גענומען אין מקבלין מהם זאל מען פון וי"א גיט צו געמען , נאר מען זאל וי"א דאס שייגיקען והמקבל מהו אונ דער וואס געקמט פון וי"א צוריק דיא גזלה אדער דאס פראצענט אין ויה חקמים ניהו היטין זענען דיא חקמים גיט צו פרידען פון אים , זאגט דיא גמרא מיהיבי איה וועל דיה פריענין אקשיא מיר האבין גילערוגמ הניח להם אביהם מעות של רבית אויב איינער איז גישקמארבין אונ האט גילאזין פאר זיינע קינדער געלט וואס ער האט אנגעוואולט פון רבית ופראצענטן אף על פי ש'ירדן שהו רבית אפילו דיא קינדער ווייסין אז דאס געלט איז רבית געלט אין תיבין דהתיי דארפין וי"א דאס געלט גיט אונעק געבין , ווארום וי"א האבין דאך דיא רבית גיט גענומען אינהו הוא זאל וי"א דארפין גיט צוריק געבין דאס פראצענט . ווייל וי"א האבין דאס פראצענט פייא קיינעם גענומען הא אביהם תיב דהתיי אבער וייער פאטער סוויז צוריק געבין דאס פראצענט וואס ער האט גענומען , איז דאך אקשיא פאר וואס האט מען פריער גיזאגט אז ער אלזין דארף אויך גיט אונעק געבין דאס פראצענט , ענפערט דיא גמרא דרין הוא דאביהם נמי אינו תיב דהתיי דער דין איז אז וייער פאטער דארף אויך גיט אונעק געבין וזה הקטני בדיהי נאר דאס וואס דיא משנה לערוגמ פייא דיא קינדער , אז דיא קינדער דארפין גיט אונעק געבין דיא פראצענט משים רבניי פתניי סיפא ווייל

אי עשה תשובה כי . ואת ולמה כנון על כל קבלו ממנו דלין מקבלין מהס וי"ל דאס החזיר ולא קבלו ממנו לא מחייבין כנוס
 להחזיר מפני כבוד אביהו דחו ליכא נבלי אי נמי כדבר המסוים ומקבלין מהן מפני כבודו ומפני כבוד הספיק להחזיר עד
 שמת ליבין . חייבין כנוס להחזיר כבוד אביהו ומקבלין מהן ללא שיהי' תקנה גבי כנוס ועי"ל מאי כנוס גביה כבודו לרבינו יום
 למכרו או להטילא מתחת ידו ומללא חשש נכדוהו אס כן אמרי חייבין כנוס להחזיר וכן י"ל בחזקתו וכן י"ל בחזקתו וכן י"ל בחזקתו וכן י"ל בחזקתו

המסויים . דבר היכר המסויים חייבין להחזיר מפני כבוד אביהם
 לרבים זו היא שגול פלוני תנא רישא נמי כדיריהו . ומפני כבוד אביהם
 והגיה לירושאי : כעושה חייבין להחזיר אקרי כאן ונשיא בעמך לא
 מעשה עמך . וזה לא תאור בעושה מעשה עמך . כראמר רב פנחס
 עש מעשה עמו ואין חייבין בשעשה תשובה אי
 ככדורו : רב פנחס . עשה תשובה מאי בעיא גביה איבעיא ליה
 בחומר בקדס : לאהרורי שלא הספיק להחזיר :

דמפני הכא כמחזר לבין דרשינן למהני ניתן ולא להטותו אפי' ללכת ידו שמים לא מחייבין ולא לכפר
 רבינן ספיקו למורא ניתן ליה את כי ולסחרי מיראחי ולא להטותו מ"פ כ"ל אלא י"ל דכתי פריך מאי כנוס גביה כבודו לרבינו יום
 (מורא) ולהוליאס או להפחיתו מפני כבודו וכו' לא מחייבין כנוס אלא אביהן :

ער וייה קערענן אין סוף הניה להם אביהם פרה ופולית
 וכן דבר הספיק אויב דער פאטער האט זייה
 גילאזין אירושא אקה אדער אקלייד וואס ער
 האט זייה גענוגט בייה איינעם . אדער ער האט
 זייה גילאזין איין אנדער וואך וואס איז בקענט
 בייה אלע סענקשין וועמעס דיא וואך איז . אונ
 סען וויים אז דיא וואך האט דער פאטער אנועק
 גענוקען פון איינעם היבין דהחזיר דארפין דיא
 קינדער דאס אנועק געבין צו דעם וואס סען
 האט בייה אים גענוגט פאטער . אדער און זייה
 דעם קבור פון זייער פאטער . אדער און זייה
 וועלן דיא אים געבן געבין . צו יעדער צייט
 וואס סען וועט זעהן דיא קיה גייט ארויס פון
 זייער היף וועט סען זאגין דיא קיה האט זייער
 פאטער גענוגט פון דעם סענקש . אדער ווען
 זייה וועלן אנטאהן דאס קלייד אדער איין אנדער
 וואך וועט סען אלץ זאגין דאס האט זייער
 פאטער גענוגט . דער פאטער וועט שוין ליגען
 אין קבר אונ סענקשין וועלן אים פארשעקען .
 דריבער דארפין זייה דאס אנועק געבין תנא רישא
 גמי דיריהו לערינט סען דעם אנהייב משנה אויך
 פון זייה . פון דיא קינדער . אז פראצענטגע געלט
 אדער גענוגטע דארפין זייה גיט אנועק געבין .
 ווארום געלט דערקענט סען דאך גיט וועמעס
 דאס איז . אונ דער פאטער אלץ דאך אויך
 גיט אנועק געבין . פקענט דיא . נקרא וספני קבור

אביהם חייבין להחזיר וענען זייה דען מחויב אנועק
 צו געבין וועגין קבור פון זייער פאטער . וענען
 זייה דען מחויב צו געבין קבור זייער פאטער
 וואס ער איז גיווען אנזלן אקר כאן ונשיא בעמך לא
 תאור זיינען דא דעם פסוק אנשיא פון דיין פאלק
 זאלקסו גיט פלוכין בעישה פשה עפד אז ער מוהמ
 וויא דיין פאלק מוהען . אז ער איז פרום זאלקסו
 אים גיט פלוכין . אדער אז ער איז גיט פרום
 סענקשו אים פלוכין . בייה געבין קבור צו פאטער
 אונ מוסער איז אויך אזוי . אויב זייה וענען פרום
 דארף סען זייה געבין קבור . אדער אז דער
 פאטער איז אנזלן אפילו ווען ער האט געלעבט
 האט סען אים אויך גיט גענדארקט געבין קבור .
 ענפערט דיא נקרא גאסר רב פנתס געשעה תשובה
 אזוי וויא רב פנתס האט גינאנט אויך איין
 אנדער ארטו אז ער האט גיטאהן תשובה רבא
 גמי געשעה תשובה . דריבער דארפין דיא קינדער
 גיטאהן געבין קבור אפילו נאך זיין שטארבין .
 פקענט די נקרא איז געשעה תשובה אויב דער פאטער
 האט גיטאהן תשובה מאי בעיא גביה ויהי ער האט
 דיא זאכן בייה אים אייג'י זיה ויהי ער האט
 דאך די זאכן גענדארקט אנועק געבין . ענפערט
 דיא נקרא שלא הספיק להחזיר ער האט קיין צייט
 געהאט אנועק צו געבין . פאלד נאך דער תשובה
 איז ער גישטארבין :

והיה יושב דף קפ"ט ע"א תית דלגלות יוד דהא ווא דהא

והיה ה' את יוסף ויהי איש מלטה ויהי צבית אדוניו וגו' . רבי יוסי פתח (תהלים לו) כי ה' אלהי כבודי
 ועזב את חסדיו לעולם נשכרו . האי קרא חוקמה כזברהס את חסדיו חסדיו כתיב וזהו חתמו . ת"ח בכל
 אתר לדקיא חולי קב"ה בעיר לון ולא שביק לון . דוד אתר (סם נג) עס כו אלך בגוה ללמות לא אירח רע כי
 אתה עמדי שמכר ומשפנתך וגו' בכל אתר לדקיא חולי שכינתא חולה עמהן ולא שביק לון . יוסף חול בגיה ללמות
 ונתתו ליה למרים שכינתא חות עמ' הדא היא דכתיב ויהי ה' את יוסף ובענין דמות עמיה שכינתא בכל מאי
 דהוה עבד הוה מלטה . צדיה דלפ"י מאי דהוה בידו והוה תבע ליה מתריה בגוואל אחרת הוה מתהפך בידו . מלתי
 גוואל דרעותא דמחרי' הוה רשי כיה כד"ל וירא אדוניו כי ה' אתו וכל אשר הוא עושה ה' בידו . מלתי
 בידו והוי כי ה' אתו . ת"ח וידע אדוניו כי ה' אתו לא כתיב אלא וירא אדוניו דהא בשוטי הוה חמי שובדא דספין
 בכל יומא דקב"ה עבד בידו' ועל דא ויברך ה' את בית המצרי ככלל יוסף קב"ה בעיר לון לדקיא ובעיהוון עטר לון
 לרשיעה

ישב יום ד זודר

לרשיעה דהא רשיעה מתברכין בנייהון לדיקוא כגונא דא כתיב (שמואל ב' ו') ויכרך ה' את בית עובד אדום
דבתי עבדור ארון האלהים: לדיקוא אחרנין מתברכין בנייהיה ואיטון לא יכלי לאתנא (ס"א לאשתובא) בזכותיה
זהא אוקמו'. יוסף אכתבך מארי' בניני' ואיהו לא יכלי לאשתובא בזכותיה מניה ולנשא לחירו ולכתר אעיל ליה ככית
הספר כד"ל (תהלים קה) ענו בבבל רגלו כרוז בזה נפשו עד לזבת קב"ה אשה לוי' לחירו ושלמיה על כל ארעא
דמזרים ובנ"כ כתיב ולא יעזוב את חסידיו לעולם נשמרו חסידו כתיב ואתמר וקב"ה אגין עלייהו ולדיקוא כעלמא
דין ובעלמא דאתי דכתיב (תהלים ה) וישמחו כל חוסי כך לעולם ירננו וחסד עלימו ויעלמו כך אהובי שמך :

הלכה פסוקה

הרמב"ם הל' ת"ת פ"ו

יוסף לחק

מוסר

מספר תריים דף ס"ז ע"א

(א) רובב הרי הוא כמהלך ובשם שנומדין מפני
המהלך כך עומדין מפני הרוכב: (ב) שלשה שהיו
הולכין בדרך הרב באמצע גרול מימינו וקטן משמאלו:
(ג) הרואה חכם אינו עומד מפניו עד שיגיע לו בארבע
אמות וכיון שעבר יושב. ראה אב ב"ד עומד מלפניו
משיראנו מרחוק מלא עיניו ואינו יושב עד שישב
על כבודו כחול. כשהנשיא נכנס כל העם עומדין
ב"ד נכנס עושין לו שתי שורות ועומדין מכאן ומכאן

אף ענ פי שרדך להודרו ולהוליא מחליו זרע יעבור להוני כיתר
לרד להודרו להיות הוא נטע נטמן נתמן למד למראה כעני
ס' בתעטיו הטובים אז יעט כעני ארון הבן להוליא נעטות אחרות
כמוהו ממנו היו זלוה אחרו עיקר חולותיהם של לדיקים
מעטיהם הטובים דכתיב אלה תולדות נח נח איש צדיק וגו'
וחמ"ר ויולד נח את תרסה להיות לדיק ויסוד שקלקל

(א) רוכב הרי הוא כמהלך רייטין איז גלייה נויא גיין
יכשם שעומדין מפני המהלך כך עומדין מפני

במקומו או עד שיחבטה מעיניו. והנשיא שחל על כבודו
ואינם יושבים עד שיאמר להם שבו: (ר) כשאב

הרוכב אזוי גיט וויא קען דארף אויפֿשטיין פאר
דעם פלמיד חקם וואס גייט. אזוי דארף קען
אויפֿשטיין פאר דעם פלמיד חקם וואס רייט
שישה שהיו חולכין בדרך נוען דרייא פלמיד חקמים
גיין אין וועג הרב באמצע ריז בימינו וקטן משמאלו דער
דבי גייט אין מיטען. דער גרעסערער גייט בייא
וין רעכטע זייט. דער קלענערער גייט ביי דיא
לינקע זייט: (ב) הרואה חכם אינו עומד מפניו עד שיגיע
לו בארבע אמות או עד זעהת אתמלמד חקם גייט
דארף עד גיט אויפֿשטיין פאר אים ביו עד קומט
אין וייגע פיר איילין ואו פון אים ביו אום פלמיד
חקם איז גיט קער ווייט גאר פיר איילין ויגין שגבר
ישב און וויא דער פלמיד חקם איז גאר אריבער
געגאנגען. מעג עד שוין ויגען דאך אב בית דין אז
ער האט גיזעהן דער גרעסער פון בית דין גייט
עמד קלפניו משראנו מרחוק קלא עיניו אז עד זעהת
אים גאר אפילו עד איז גאר ווייט פון אים קוים
וואס עד זעהת אים זאל עד שוין אויפֿשטיין פאר
אים ואינו יושב און עד זאל זיה גיט צוריק ועצין
עד שישב במקומו ביו דער אב בית דין ועצין זיה
אויף ויין ארמ או עד שיתכסה מפניו אדער דער אב
בית דין איז שוין אנועק געגאנגען אזוי ווייט.
או עד זעהת אים שוין גיט. מעג עד זיה ועצין
והנשיא שמת על כבודו און אז דער נשיא איז מוסר
זיין כבוד כבודו סתלי איז זיין כבוד געשיינקט.
דארף קען אים קיין כבוד געבין כשהנשיא נכנס כי
הגם עמדו נוען דער נשיא גייט אריין דארפין אלע
מענטשין זיה אויפֿשטעלן ואינם יושבין און וויא
סארין זיה גיט ועצין עד שיאמר להם שבו ביו עד
זאגט צו וויא ויגט: (ג) כשאב בית דין נכנס ווען
דער אב בית דין גייט אריין עושין לו שתי שורות
קענטשין ועמדו מכאן ומכאן איין שורה שטייט אין זייט און די אנדערע שורה

אף על פי שרדך להודרו ולהוליא מחליו זרע יעבור להוני כיתר
לרד להודרו להיות הוא נטע נטמן נתמן למד למראה כעני
ס' בתעטיו הטובים אז יעט כעני ארון הבן להוליא נעטות אחרות
כמוהו ממנו היו זלוה אחרו עיקר חולותיהם של לדיקים
מעטיהם הטובים דכתיב אלה תולדות נח נח איש צדיק וגו'
וחמ"ר ויולד נח את תרסה להיות לדיק ויסוד שקלקל
במקומו או עד שיחבטה מעיניו. והנשיא שחל על כבודו
ואינם יושבים עד שיאמר להם שבו: (ר) כשאב
אפילו אקענטש דארף זיה שטארקין ארוים
צו געבין פון וייגע לענדן קינדער וואס זאלין
דיגען ויין הערר. וויא זאלין דיגען גאט. פון
דעקסטועגין בייטר צידד להודרו להיות הוא נטע נטמן
גאנגענער למראה בעיני ה' בפעשיו הטובים צום קערסטין
דארף דער קענטש זיה שטארקין עד זאל ויין
אנוטע פלאנצונג אקעגלויבער עד זאל שוין
געפעלן אין דיא אויגין פון גאט מיט וייגע גוטע
כעשים או יושב בעיני ארון נתן להוציא נפשות אחרות
כמוהו מפני היה דאמאקס נועם גוט ויין אין דיא
אויגין פון דעם בעל הבית פון גארמין עד זאל
ארוים געקען אנדערע פלאנצונגען וואס וועלן
זיין וויא עד איז ווייט וועלן פון אים גיבארין
ווערן וואס מיינט קען גאט וועט ארוים געקען
פון אים קינדער וואס וועלן ויין וויא עד איז
זוה אפרי דריבער האט קען גיזאגט עיקר חולותיהם
של צדיקים כשהיה הטובים דער עיקר קינדער פון
צדיקים איז וייגער גוטע כעשים דכתיב ווארום
עם שטייט אין פסוק אלה תולדות נח נח איש צדיק
ואחר כך ויולד נח דאם זענען דיא קינדער פון נח.
נח איז גיזען אקענטש אצדיק. נאכדעם שטייט
אין פסוק נח האט גיבארין קינדער שם חם ופת.
גאר דער פסוק מיינט צווייערלי קינדער. אייגע
ערליי קינדער פון דיא נשקה. נאנט דער פסוק
דאם זענען דיא קינדער פון נח. נח איז גיזען
אצדיק. וייגע כעשים טובים זענען וייגע קינדער
פון דיא נשקה. נאכדעם זאגט דער פסוק ווער
זענען גיזען דיא קינדער פון ויין גוף. דאם
זענען שם חם ופת אס תרצה להיות צדיק טוב סתבנת
זיסוד שקלקל אויב דו וועסט וועלן ויין אצדיק

דער אב בית דין גייט אריין עושין לו שתי שורות
קענטשין ועמדו מכאן ומכאן איין שורה שטייט אין זייט און די אנדערע שורה

עד שנכנס וישב במקומו ושאר העם עומדין במקומו .
 חכם שנכנס כל שמוע לו בר' אבות עומד במקומו
 אחד עומד ואחד יושב עד שיוכנס וישב במקומו :
 (ה) בני חכמים ות"ח כוונת שהרבים צריכין להם מקפצין
 על ראשי העם ונכנסין למקומו ואין שבת לת"ח
 שיוכנסו לאחרונה . יצא לצורך חזון למקומו . בני חכמים

והכל כתיב קמו עמכם דברים וזכור כל רעים ולכן מביא כי שב
 שמיים זענין איבער און דער אב בית דין
 גייט צווישן די צוויי שורות עד שזענען וישב במקומו
 גייט צוויי שורות מענטשן שמייען ביז ער גייט
 אריין אונג זעצט זיך אויף זיין ארט ושאר העם
 שומדין במקומו דאס איבערנע פאלק אויסער דיא
 צוויי שורות שמייען אויף זייערע ארטער דאס
 שזענען אז אהם איז אריין זענאנגען זי שפגע יו
 בארבע אבות עמד פלמיו יעדער מענטש וואס דער
 חכם קומט אריין אין זיינע פיר איילין שמיים
 ער אויף פאר אים . אונג פאלד וויא דער חכם
 איז גאר אנועק זענאנגען פון אים . זעצט ער
 זיך צוריק . קומט אים אהד עמד ואחד יושב איבער
 שמיים אונג איבער זעצט ער שזענען וישב במקומו ביז
 ער נעמט אריין גיין אונג וועט זיך זעצין אויף זיין
 ארט : (ו) בני חכמים ופלימדי חכמים דיא קינדער פון
 דיא חכמים אונג דיא פלמדיים פון דיא חכמים
 זענען שפרינגען צוריק דאס אויב פיר מענטשן דארפן
 זייער תורה מקפצין זי ראשי העם ונכנסין במקומו מענין
 זייא שפרינגען אויף דיא קעפ פון דיא מענטשן
 ביז וויא קוסען אויף זייער ארט ופארצייען
 זענען דאס פאלק גיזעמין אויף דיא ערד ווען
 זייא האבן גיהערט דיא דרשה . אונג דער וואס
 גייט צווישען זייא . איז גלייך וויא ער גייט אויף
 זייערע קעפ וואן שבת פלמדי חכמים שזענען זאחרונה
 עם פאקט גיט פאר פלמדי חכמים זייא זאלן
 אריין גיין צום קעצמין זא צורה אז ער איז ארום
 זענאנגען ווייל ער האט געדארפט חזון במקומו
 גייט ער צוריק אויף זיין ארט בני חכמים דיא

נרד עומד תמיד גם ו לזכור ולדון לכך וזות ולכך טוב ולשמוע
 מדבר רע כלל ואם ה"ו שחת ורע כבדית המעור לה חוסין להשחית
 ישראל כבדית פלשון כקלום בר מין הדרסה כדך ולמד סיעוריא
 לכפר ולמד ילדי ישראל חרס ויראת ה' כרחמים סואול ופסל כל
 ישראל עם אחד כדאמר שמים נפש כהדיוק חדם נפשו כל
 ישראל עם וכו ידעו ויחללו כל ורע ישראל וכן כחתיילו
 ופאלק ישעיה חוס וכו ידעו ויחללו כל ורע ישראל וכן כחתיילו
 נפשו כל ישראל עשה חוס וכן תעורר נפשו כמותה גדולה לכו
 כחוסה ולכון שמען שובו כל ורע ישראל ויטו סוב ישראל כל ימך
 אפי ממנו ויטרו רעו לאפי בלמד ששוב ישוב חזון אף ה' מלכות

אנוקער . זאלקט דו זעהן פארקעטן דעם
 פונדאקענט וואס דו האקט פארזען זעמאכט , דו
 זאלקט קענען זיין צו אים אפדארה צייר זימט פסיד
 גם וי נשבה ער דארף אייביג זאני דאס איז אויף
 צו נאשען . אפילו חס ושלום עם קומט אויף אים
 אפצרה . זאל ער גליבן אז דאס איז אויף צו
 נאשען ודון דאך זכות ער זאל משפטין יעדער
 מענטש צו זענעקט מאכן אים ירבה טוב ער
 זאל ריידן נאשעס אויף יעדער מענטש זשמוק
 סדבר רע קלי אונג ער זאל שווייגן פון צו ריידן
 זענעקט . ער זאל זענעקטס גאר גיט ריידן
 וואס חס ושלום שחת ורע כבדית המעור אונג אויב ער
 האט חס ושלום פארדארבן זיינע זרע נא התפין
 להשחית ישראל כבדית המעור זאלקטו מער קיין
 זענעקטס טאהן צו קיין יודן מיט דין צונג
 בקלה בר סיני ער זאל קיינעם פלוכין ודיא קללות
 זאלן זיין אויסער אונג . גיט אויף אונג אדרבה כד
 זימט סגוריא לכפר פארקערט זאלקט זענען
 יעדער מענטש . אונג זאלקט זענען זענעקט
 צו מאכן יעדער מענטש קען זאל אים מוחל
 זיין זיינע זינד ולמד ילדי ישראל תורה ויראת ה' כרחמים
 זענען תורה צו יודישע קינדער . לירין זיי כורא
 צו האבן פאר נאם . אונג זאלקט מיט זייא
 זענען מיט רחוקות הוואל נפש זי ישראל עם אחד
 ווייל דיא נשמות פון אלע יודן זענען וויא איין
 נשמה דאמט זענען נפש וויא עם שמיים אין פסוק
 זיבעציג נפש . עם שמיים גיט זיבעציג נפשות .
 פיל נפשות . יעדער נפש זענעקט . גאר עם
 שמיים זיבעציג נפש . אלע זיבעציג נפשות זענען

איין נפש כמדובר אדם נפשו ווען מענטש מאכט פרום זיין נשמה זיך ישראל יעשה רושם מאכט ער
 אצידיקן אויף אלע יודן ובו יצדקו ויהללו כל ורע ישראל אונג דורך אים וועלן פרום אונג זענעקט
 נוערין אונג זענען ווערין אלע יודישע קינדער וכו בתמיא נפשו אונג אזוי איז ער וועט זיגן
 מאכן זיין נשמה כפי ישראל עשה רושם מאכט ער אצידיקן אויף אלע יודן כד תעורר נפשה כבדית המעור
 זשוב תמיא דריבער זאלקטו דיה זענען זיין אז מיט דיר זאלן אלע יודן טאהן השוכה
 זי ישראל אונג זאלקט טראקטן אונג זיך סמריח זיין אז מיט דיר זאלן אלע יודן טאהן השוכה
 ותינו שוכה ישראל זלשון יחיד דריבער שמיים אין פסוק שוכה ישראל . ישראל קער דיה צוריק צו
 נאם . מיינט קען איין יוד תמיד כתיב קמו עמכם דברים וזכור כל רעים ולכן מביא כי שב
 זעקט מיט אויף רייר אונג קערט אויף צו נאם . מיינט קען שוין פיל יודן . מיינט דער פסוק ווען
 איינער טוהט השוכה . זאל ער זעהן אז נאך יודן זאלן אויף טאהן השוכה זיך סמריח כי שב אפי פסוק
 דריבער לאום אים דער פסוק מיט די ווערמער . נאם זאלן אויף טאהן השוכה זיך סמריח כי שב אפי פסוק
 זעקערט פון אים ויפירו רמינו וקרנם זכרה דיא רבנן זאלן דעם פסוק אין פסוק אפילו באחד שיש
 ישוב חזון אף ה' סגוריא אפילו גאר איין יוד וועט טאהן השוכה וועט שוין צוריק קערן דער פסוק

מן הטעם הנזכר כי גורם שטון ויהררו בתשובה והפסד דמינו דכתיב אלמדה שוטעים דרכיך ומטאים אליך ויטובו נמלא מוכה חתרים עמו :

כיון נאט פון אלע יודין מן הפעם הנזכר וועגן דעם מעם וואס מיר האבין גיזאנט פריער כי גורם שטון ויהררו בתשובה נוייר ער נועם בריינגען אז אלע יודין זאין פראקטין צו מאהן השגחה ואפשר דמינו רבתי אונ עם קען זיין אז דאס שמייט אין פסוק דוד המלך האט גיזאנט אלמדה פישעים רבדי איה וועל לערנען די זינדנע דיינע וועגן וחסאים אליה ישובו אונ דיא זינדנע וועלין צוריק קערין צו דיר נקמא מזה חתרים עמו ווערט געפונען אז דער מענטש וואס טוהט פשוטה פשוטה מאקט פרום אנקערע קענטשין אויך :

אונקלום

וישב יום ה תורה

לחמשיך כחית דליא יחווה נפשי יה יהו יהודה . רוח יוד הא ואו הא . נשמה יחווה חיה יחידת ה' רמיוו היה אל שם בן שבעשיה בניקוד חולם :

כב ויאמר אלהם וראובן אל תשפכו דם השליכו אתו אל הבור הזה אשר במדבר ויד אל תשלחו בו למען הציל אתו מידם להשיבו אל-

רשבים

(כב) השליכו אותו אל הבור הזה אשר במדבר . מקום שאין בני אדם מצויים שם וימות מאליו : למען הציל . רש"י

ר ק"ל סך יתכן לומר שראובן עזמו אמר שישלכו אותו כבוד כדי שהוא יסוב אותו אל אביו דא"כ לא היו מנחין את ראובן להלילו . ועוד דאי קאי על ראובן הי"ל למען הציל ולמה כתב למען הציל . כתב הר"ם לא שמתו למה הולך לכבוד זה כי ידוע הוא מעלתו האין זה מדברי ראובן וכו' : מ וקשה מנ"ל ששכיל כך היה רוצה לחלו אותו דלמא חסיד גדול היה ולא

לקוטים על התורה

(כב) אל תשפכו דם השליכו אותו אל הבור הזה . ראובן האט גיזאנט צו די ברודער איר זאלט מיין גליט פאר גיטען . איר זאלט יוספ' גיט הרגען . נאר ווארמט אים אריין אין דעם גרוב . דער זוהר פרעגט אז אין דעם גרוב זענען שלאנגען וואס פאר אטובה האט ראובן גיטאמך יוספ' . נאר נאט נוי"ל גיט ענגערין דעם נוי"לען פון אמענטש . ווי אמענטש וויל מאהן שטערט אים גאט גיט . רביבוער האט ראובן גיזאמט ארויס געמען יוספ' פון ריא ברודערס הענט . ווארום אז ריא ברודער ווארמט הרגען יוספ' ווארמט זיי נאט גיט גישטערט . אבער אז יוסף נועט זיין אין גרוב צווישען די שלאנגען . קען נאט פאר- טאכין די מילדער פון די שלאנגען . ווי ער האט פארמאכט דיא מילדער פון ריא לייבין וועל מען האט דניאל אריין גיזארמט אין גרוב צווישען ריא לייבין . אונ ער האט גירעטשט אברקם אבינו פון פייער וואס נמרוו האט אים אריין גיזארמט . אונ ער האט גירעטשט חנניה מישאל עזריה פון דעם פייער וואס נבוכדנצר האט וויא אריין גיזארמט . אונ גאט האט גיט גינגערשט דעם ווילען פון נמרוו אונ גיט דעם ווילען פון נבוכדנצר אונ גיט פון אנקערע שונאים . נוי"ל האט ענגערט גיט דעם ווילען פון אמענטש :

אָבוֹהוּ: כג וְהָיָה כִּד אַתָּה
 יוֹסֵף לֹת אַחֲוֵיהּ וְאַשְׁלָחוּ
 ית יוֹסֵף ית פְּתוּחֵיהּ ית
 פְּתוּחֵיהּ דְּפִסֵּי דִי עֲלוּהִי:
 כד וְנִסְבְּוֵיהּ וְרָמֵן וְהִיָּה
 לְגוּבָא וְגִבָּא רִיקוֹן לִית
 בִּיהּ מֵיָא: כה וְאַסְחָרוּ
 לְמִיכַל לְחָמָא וְזָקְפוּ
 עֵינֵיהוֹן וְחִזּוּ וְהָא שְׂרֵת
 עֲרַבְאֵי אַתָּיָא מִגְּלַעַד
 וְגַמְלִיהוֹן מְעִינִין שְׁעָף

אביו: כג ויהיה כד אתה
 יוסף לות אחיו ואשלחו
 ית יוסף ית פתוחיה ית
 פתוחיה דפסי די עלוהי:
 כד ונסבוייה ורמן והיה
 לגובא וגבא ריקון לית
 ביה מיא: כה ואסחרו
 למיכל לחמא וזקפו
 עיניהון וחזו והא שרת
 ערבאי אתיא מגלעד
 וגמליהון מעינין שעף

תולדות אהרן

יבטור רק אין. תמיס 2 עס 2 ככ :

בעל המורים

רשבים

הפסוק מעיד על ראונו כי להצילו נתכוון כמו שמובין
 סופו: (כג) את כהנת הפסים. לא הזכירה אלא לרבות
 לך שהיא גרמה החולת השנאה. וזה אינו אלא לפי שהוא
 אומר לפניו וישלחו את כהנת הפסים להשערת שחשוב
 לפניהם וישלחו בני לבך היום מוברה כאן: (כד) אין בו מים. שאם
 בלבו כי היה רעה אכלתהו. כמו שאמר וזכרה ויאמר
 היה בו מים לא היו משליכין אותו שם שא"כ היו
 משלחו בו וידנו אל תהי בו לגרום לו מיתה:

רשי"י

שפתי חכמים

יעקב את בניו סנידך יסודה שאמר מה כגט ולמה לא נידך את
 ראונו סויה רועה להלילו מכל וכל וסיה כדעתו להשיבו אל אביו
 ואדרבה יסודה היה טותן ענה למכור אותו אלא ודאי לראונו לא
 היה טונתו לשם שמים כי אם שלא יתלו הסרתו בו כלומר אתה
 כבוד וכו'. מהרש"ל: 2 כג מהרש"ל פי' הרש"ם שהכל א' הוא
 שלא היה עליו אלא כהנת אחד של פסים וכן אמר הכתוב את
 כהנתו וזהו זה כהנת הפסים שעליו לדון לומר שהר"ל כי כהנת
 זה ע"ג זה לדון נקרא כהנת אלא זה ע"ג כסוד. אבל לא י"ל
 אלא שהר"ל כי כהנת זעז"ל א' ע"ג כסוד משום שהיה שלא
 יקבל את כהנת הפסים והספסו ענינם כאלה שבו לחותם
 בתחתונה והיו מפסוים ענינם כאלה ולכן אמר אשר עליו ר"ל
 הכהנת הפסים אשר על כאלה ופטעם שהיו לחותם בתחתונה
 כדי להראות לו שלא על מה ספסוף לו אחי כהנת הפסים עשו
 זאת אלא כשכיל דכחו רעה וכשכיל חלומותיו עכ"ל: ם רשי"י
 דייק מדכתיב הכור רק ואי סוה בו דכר כגון עלים ואכניס אין
 זה נקרא את כל בית כחה מרקחת בשמיו. ואונקלוס
 זה נקרא רק כשלמה אי היו בו נחשים ועקרבים א"ס דכתיב רק
 דעת זקנים מבעלי התוספות

דעת זקנים מבעלי התוספות

שהיה בו שום דבר. ואם תאמר ומאן ליה דנחשים הרי
 אימא אבנים יש בו. י"ל מדכתיב רק סעס רבר שלפסמים
 היה סתרוקן סעסו:

פירוש לתורה אלהים

בין דער עֲלֶצְמֶעַר פון אַלע וועט דער פֿאָמער
 קיינעם בשולדיגען נאר קיין: (כג) וְהָיָה אוג עם
 איז גינען אז יוסף איז גיקומען צו נייגע פרנדער
 ופשטי האבין זיין אפ גינעוין פון יוסף את כהנתו
 זיין העמדעל אה זיין ויידען העמדעל אשר עזיו
 ונאם איז גינען אויף אים. נרשיי שרייבט כהנתו
 מיינט קען דאס העמדעל ונאם עם איז ביין
 דעם לייב כהנת הפסים דאם איז דאס העמדעל
 ונאם זיין פאָמער האם אים גינעבין מער פון
 זינגע פרנדער: (כד) וְהָיָה אוג זיי האבין גינעבין
 אים וישלחו אותו אונ האבין אים אריין גינארפען
 הבורה אין גרוב והבור אונ דער גרוב איז גינען
 לידען פון וואסער אָבער שלאנגען זענען גינען
 אין אים: (כה) וישבו אונ זיין האבין זיה גינעצט
 עסין פרויים וישא ציניהם האבין זיין אויף גיהויבין
 ויעצט אוינען ונאם אונ האבין גינען והנה אונ
 ארחת: איין פרשייא מיט ישמעאלים קומען פון
 גלעד ויפליהם אונ ויערע בעקלען זענען גינען
 גילאוי:

וְצִירֵי וְלֹטְהוּלָקִים לְהוֹרִיד מְצִרֵימָה; כִּי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אֲחִיו מִהַרְבֵּעַ

וְקָטַף וְלִמּוֹם אֶזְרִין
לְאַחַת מְצִרֵימָה; כִּי וַיֹּאמֶר
יְהוָה לְאַחֵיהִי מִהַרְבֵּעַ
הַרְאָ וַיֹּאמֶר יְסוּדֵה אֶל אֲחִיו; סַסְרִין 1

בעל הטורים

פי' הכור ריקן ושברו היו בו נחשים ופקדונים מים אין בו אכלים
עו נחשים ופקדונים ושבר נמרינו אין בו מים דלכא ממאי דכתיב

שפתי חכמים

אכל מים היו בו וילפינו ג' כ' כתיב הכא אשר אין בו מים וכפ'
שקב כתיב נחש שרף ויפרכו אוחז ומלאו אשר אין מים מים אין מים
דלאמר הלכו מיירי שיש בו נחשים ופקדונים אף כהא מיירי שיש בו
נחשים ופקדונים. (ממ"ש) וז"ל דל"ל דל"ל כי מים לדיקא דעלים
ואכתיב היו בו מים' מ"מ כזה אלא כל הארות הא אשר דכ"י ופקדונים
היו בו ואפי' השליכוהו בו וק"ל. וא"כ כ"י דנחשים ופקדונים
יש בו א"כ הלל לארוב אינה הלל שמיחיהו הנחשים והפקדונים

מכירת יוסף

לכתיבו נפש. עד שימיה לא אסתפק עמכם. ואולי תאמרו שאתם
לנדכם תהרגו. כלפדי. אל תשפטו דם. גם לאתם אל תשפטו
דמו. ואם תהרו לנספיקו מלשני עמי אוחזי אוחזי הכור הוא אשר
מכרתי. ויד אל תשליכו בו לנפשו בו מחמתו. ומכרתי לו
החורה. אף שראה מדברי ראונו כי גם הוא שונא ליוסף. לא
כן הדבר. ראונו לא ה' שונא ליוסף וכל זה דבר רק להלל אוחזי
מידם להשיבו אל אחי. אפי' ה' ראונו מנהל לאחיו. כי הוא
אינו שונא ליוסף לא היו דבריו נשפטים לאחיו. ובאשר כי רמה
אוחזם שבם הוא שונא אוחזי. רק מעט אוחזם לנפשותן מן ח"ו
שיפכו דם נקי וישכחו שמרוסיהם פ"כ קבלו עתה. ויודעו שמחמתם
ו"ל תהקבלו כל החיות אל הכתש ואמרו לו ארי סורק ואוכל ואכ
דורס ואוכל ואתה מה הנאה יש לך שאתה טועך. מאחר שאיך
אוכל. ואם תחלב איך קוים עמם כבר רק טעם עפר. מה
שפרם יש לך אם אתה אוכל עפר מחט או אתה אוכל כבר ועשמו
עמם עפר. והשכי בנתם מה יתרון לבעל כלבון. פ"כ אמרו
חז"ל ככל לשון הרע נחש נושנו. וחז"ל דרשו והכור רק אין
בו מים. מים אין בו אכל נחשים ופקדונים יש בו. פ"כ אמר
לכס ראונו אם תהרו לידע כניסור לדקת יוסף או רשעו.
שליכוהו אל הכור אל הנחשים ופקדונים. א"כ יגלל מסה הלל
חדש נכח כי לדיק הוא. ופי' לא תוכלו לומר כלבס אמרתם
על הכלבים אולי לא היו רשעים. כי אמרו חז"ל אבא איני
מוקי אף שאינם רשעים. ואם ייחובה או יסרובו. אין עליכם
חלשמה. כל עניו נכדו. מדוע דבר לה'י. ולפי' שם כלבס
ראונו אמר להם ע"כ עתה. וישלבו אוחזי הבורס. ושדורס
מתכס לחרות מה יי' סוף יוסף כבור. ויבטו לאלל להם.
וישאו עיניהם ויראו והנה אורחת ישמעלים כהא וגו'. ובתוך כך
לא שמעו מן הכור שום גברס ופקס מיוסף. והכניו יסרדי כי
גם הנחשים לא שמו ליוסף מחמתו. ויאמר יסודס אל אחיו עד
סנה היינו מסתפקים כלדקתו ושדורסו שם יוסף ואלטו לנסותו
סי' ה' אוחזי להלילו מן הכלבים ומן סנחשים ופקדונים ואתה
סנה ראה ראינו כי ה' סיה' עמו וס עמיהם אין זה כי אף על
כי לדיק ישר הוא ואם אלניו יחייסם כלדקתו ולי'כ איסת' מה
כלע כי נכרבו אף אחיו. ר"ל שחיס רעות נדרתם עליו. לראשונה
להרסו. ע"ו אמר הלל אחיו הוא לדיק כחטו. ע"כ על ע

(כו) ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע כי נהרוג את אחינו
וגו'. הנה כתיבו אומר חיוב כלבס ראו האחים מרחוק
כי יופי. כל אליכס ויפרכו אוחז ומלאו אשר אין מים מים אין מים
למיתו. אך לא ידעו עוד אל נכון אף ובארו אופן ימיתו.
פ"כ דרכס אומר שפשיסו בו הכלבים וכתב האשכנזי וז"ל ואחשבה
ע"כ דרכס כי הלל השלמים הסס את ה' סיו יראים ולא ערכו
אל כלם לנפשו די כלדיק יסוד עולם אף החתמנו לו נדרתו עליו
כלדיק ובאמרס כנחת יסוד אף לדיק ישר הוא ולא חסא על
הנפש כתיבו דכס רעה כי עשה למתן ויכתיבו כתיבו. או אם
לאן האיס הוא את ה' כ"ל עכמות שחלת בו אל יודע כי
לא לדיק סיה ובעשו ימות וידנו אל תהי בו. ואם לא נדסה.
ולפס יומר כוכותס אחשבה כי אל נפסמ מהס סמחילס ו"ל (ע"כ)
פ"י לא. על סקוק לא חסא שנת שוא מנפן סמחילס עס רע
דלוי להשליכו לכלבים סנחמר לכלב סליכין אוחז ומסדי ליה לא
סשח שנת שוא. וישעו לו כן. ולא נשפחה עתהס. כי וסי' ה'
אף יוסף ומיראו ותחיתו נפל על הכלבים כי לדיק ישר הוא ולא
הרין כלכ עניו אף נשמו. אכל שמשון ולי אשר לכס כלכ הארי
לא תהקרה דעתס כזה. אמרו ולי ה'יהוה כי הכלבים לא יכל
רשעים כעת סיהו. א"כ שלא ספר לשון הרע ע"כ לכלבים לא
המיתוהו. אכל לאנתו סנחמלס לברכו חמתה עניו אמר. חמתה
הלמותו. כי הוא ככל התלוות. הלמותו. לא תן השמים
גורלים לו מה יבימי. רק הוא ככלמו ככל הלמותו. הוא כרס
הלמותו. חמתה הורכובל דלית. כל היום חושב עניו אף לנלך
עניו ואף למשגו כני. וכלילתו עזריו על משכבו סליק. וסוכו כי
הלמותו מן השמים ומתנבל עניו. ותועבת ה' כל נכס לו וכל
מתנבלס כלילו כופר כתיקר או כאלו שוכד עבודס ורס. פ"כ
לא ייה' עלינו שום פניו אשר חסא. וישעו ראונו וילינו מידס
ויאמר לא ככל נפש. ראונו אמר לכס אף אפי' כדניכס
אתה סנחתיי מיהה. אכל מיתוהו אל נפסר לידנו שאלו הכרסו.
כי מיהה כידו אדם לדיק לפרח כנדים ומתרחס. ועני יוכל להסדי
סהלמותו אינם מן השמים. ומי יושב כחובל לכו לומר עליו
סמתנבלס עלינו. ונכרס מיי ספק לא יאלס. וספק נפשות
לסקל עליו שלא יסרנה. אם הייתם רוינים לנפשו בו איזה הכאה
סייתי משחוק עמכם. כי גם אכני עמכם לנפשו אוחז. אכל

לקוטים על התורה

(כו) מה צדע גי נהרג את אחינו וקפינו את רגלו. ויאם
ועליו סיר פאנדרינעו אז סיר וועליו כהנגן אונקלוס
ברידעו. סיר ועליו פאמלה מיט אונקלוס גלוס סוין
גזעקען זיין גלוס. ויא סיר געפינען ועני די יודין האבין
געעקעט דעם קבוא ארצה זיין גלוס געמאכט. און
קען האט געשקאטין אויף זיין גלוס מווינקער יודין און
קען האט מיט זייער גלוס צוגריבען זיין גלוס גיז די גלוס
זינען איז שטיי' גיזארין. האב איה מורא סאקער ועם
גאט אונז אויך אזוי שיקראטין, דריקער איז געקער סיר
מאלין איס פאקאטין צו די י' שקמאט'ים און זיי אונזן סאטן
קאטן איס וואס זיין יודן. גאר גיט מיט אונקלוס
העקט (אמ"ם):

פירוש לתורת אלהים
גילדאין מיט וואקס און מיט וואקס וואס קריקט
פון דיא בייקער פון קטף און מיט אילונג הילדים
זיין וענען גינאנגען צו נידערין אין מצרים.
רש"י שרייבט צו וואס דער צייקט אונז דער
פסוק וואס פאר אומגיים סחרות זיין האבין
גיבראנגען נאר צו ווייזען אונז דעם שוכר פון
דיא צדיקים אפילו דיא ערביים סראיין אלע
סאהל אעזקע וואקען וואס האבין אשלקעטען
ריח און וועגין יוסף האט גאט געמאכט זיין
זאלין סראגין בשמים וואס האבין אנשטען ריח):
(כו) ויאמר יהודה האם יהודה גינאנגט צו דיא ברודער מה וואס פאר אנעקט ועם אונז אריים קומין

לחמשך מספר ומלכות היא שיון רלת, יור נפש שיון רלת שיון רלת יור רוח יאהרונה נשמה דיסוד א ארד ארנ ארני נפש ארני רוח אלף רלת נון יור נשמה דמלכות יו הו הו ח'ה יחידה דיסוד י'הקה חיה יחידה דמלכות אל שם ב'ן שבעשית :

א באמצו שחקים ממעל פֿעוּזוּ עֵינֹת תְּהוּם : ב בשומו לים חקו ומים לא יעברו פיו בחוקו מוסרי ארץ : ג ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום ו יום משחקת לפניו בכל עת : ד משחקת בתבל ארצו ושעשעי את בני אדם : ה ועתה בנים שמעו לי ואשרי דרכי ישמרו :

ו יוקא וחרני אנה קרמוהי בקל וכן : ד חרני הניה בתבל ארעיה ושבוחי בכני נשא : ה והשקא כנייא שמעון לי וטובוי למאן דנטר אורחתי : מצורת דוד

(א) באמצו . כעת חזק את השחקים אשר המה ממעל וכעת חזק את מעיינות תהום : (ב) בשומו . כעת עם לים חקו ונבול אשר מי הם לא יעברו פי ה' ללכת מתגבול והלאה : בחוקו . כעת חקק יסודי הלבן וכלי מוסר על שם אני האמור כמקרה שלפני פיו : (ג) ואהיה . הייתי מגודלת אללו והייתי לו לשעשוע וכלל עת הייתי משחקת ותשמחת לפניו כעת האהבה לנביא : (ד) משחקת . אני היא המשמחת לנביא בתבל ארצו ושעשעי הוא עם בני אדם ר"ל המה שמחים כי ואני כסס : (ה) ועתה בנים . הואלו ואני השוכה כ"כ מהרואי ששמעו לי ואשרי לאלו אשר ישמרו דרכי :

פירוש ע"מ

(א) באמצו שחקים ממעל וען הקב"ה האמ געשארקט דעם הימל ונאם הייקט שחקים ונאם צר איז פון הויבין בעוונ עינות תהום אונ ווען הקב"ה האמ געשארקט דיא קנטארין פון אבגרינד , דארטין בין איך וחקקתה אויך גיווען : (ב) בשומו לים חקו ווען הקב"ה האמ גיגעבין אגינעץ (אגינאט) צום ים ופינס לא יעברו פי דיא וואסער נאלין נים אריבער גיין דעם קרעג בחוקו מוסרי ארץ אונ ווען הקב"ה האמ אויסקענעצט דיא פיראקענטין פון דער ערד , דארטין בין איך וחקקתה אויך גיווען : (ג) ואהיה אצלו אמון איך וחקקתה בין געארענעט וערטאקסין גינוארין בייא הקב"ה ואהיה שעשועים יום יום אונ ווען דיא מעג ווענען שוין בשאפין גינוארין אלע טאג האמ הקב"ה געהאט זיין פערענדיגען מיט

ברמנורא משנה זכחים פרק ט

פרק ט א המזבח מקדש את הראוי לו . זכחי תנאי כפירושא דמתני' מה יעשה הראוי לו : רבי יהושע אומר כל הראוי לאשים ואם עלה לא ירד . אכל דבר שאינו ראוי לאש כנון דס פסול ונסכים פסולים אפי' אם עלו ירדו : היא העולה על מוקדה . פרק ט א המזבח מקדש את הראוי לו דער מוקבם הייליגט וואס צו אים גיהער רבי יהושע אומר כל הראוי לאשים רבי יהושע ואגמ דיא זאך וואס דארף פארברענט ווערין אויף דעם מוקבם . אפילו דאס איז פסול גינוארין אם ענה אויב קען האמ דאס ארויף גיבראקט אויף דעם

דבר שהוא למוקד ועלה הרי הוא כגוייתו ולא ידך
 הוא שמעט כגוייתו הוא: רבן גמליאל אומר כל
 הראוי למובח. ואפי' דם ומטות שנסמל אדם עליו לא
 ירדו ואין לך למעט אלא דבר שלא הכשר לחלקו של מובח
 מוטות כגון קמטות שלא קדשו
 ככלי אחר קמטות דלע"ז
 דהמנח' כולה קדשה ככלי
 אין זה חלק גבוה כדור שאין
 המנהגה קרינה כולה ובקמטות
 ככלל מתן כלי זה מתוך
 למבח ואינו מתקדש אפי'
 ענה על גבי המבח: אלא
 הדרם והנסכים. שהם ראויים
 למבח ואינו ראויים לחיטוי:

[8] המובח. דמוקד' להדורי פקעין הוא לחתם כשרים שפקעו
 (דמוקד' ומטות מוקד סביב לו כדבר) ור"י נפק' לו מאשר
 חתכלי האם. ור"ג ארבע ליה לעובדי עולה אהב מחזיר ולי אהב
 מחזיר עובדי הסתח. ור"י לאו ממילא ס"ל דכעובדי עולה מהדרין
 גמ': [9] המזבח. ור"י סעמי קאמר דלראוי על מוקד לא ירד.
 משום קדושת מזבח הוא ור"ג
 מוכח אחרית' כתיב ארוך כו' גמ'.
 ותחילת' [10] כשרים: מי אשכח
 לסיח נסכים כשרים גמורין
 כיון שהזבח פסול. אלא כדומר
 כשרים מספול עמין. תו':

רש"א הובח בשר והנסכים פסולים. ר"ש ס"ל בנסכים של זבח כרבי יהושע ונדס ומסכים הכאים כפני עמין כר"ג
 ולא ממוקד' יליף אלא מקרא' כתיב כל הניגע במזבח יקדש. וכתיב כתיב' וזה אשר תעשה על המזבח ככשים בני שנה
 תמימים שנים ליום עולה. אין המזבח מקדש אלא דומיא דעולה מה עולה הכאה כנלל עממה אף כל הכאים כנלל עמין
 יאלו נסכים הכאים כנלל הובח הלכך בין שהזבח כשר והנסכים פסולים כגון שילאו או נעמלו בין שהזבח פסול והנסכים
 כשרים להחיל והן כאים כנללו נפסלי' עמו ובטלה תורת הקדש מהן: ואפילו זהו פסולין המזבח לא ירד.
 המזבח מקדש: והנסכים ירדו. כיון שאין כאים כנלל עמין אינן דומיא דעולה ואין מוכח מקדשן. והלכה כר' יהושע:

מה עולה שהיא ראויה לאישים אם עלתה לא
 תרד אף כל דבר שהוא ראוי לאישים אם עלה
 לא ירד רבן גמליאל אומר כל הראוי [6] למבח
 אם עלה לא ירד שנאמר הוא העולה על מוקדה
 על על המזבח מה עולה שהיא ראוי למבח אם
 עלתה לא תרד אף כל דבר שהוא ראוי למבח אם עלה לא ירד אין בין
 דברי ר"ג לדברי ר"י אלא הדרם והנסכים שרבן גמליאל אומר לא ירדו
 ור' יהושע אומר ירדו. ר"ש אומר הובח כשר והנסכים פסולין הנסכים
 [9] כשרים הובח פסול אפי' זהו והם פסולין הובח לא ירד. והנסכים ירדו:

אלע זאכין וואם גיהערין צום מוקב. אפילו זיין
 זענען פסול גינארין אם געה אויב מען האט זיין
 ארויף גיבראכט אויף דעם מוקב יא ירד זאלן זיי
 גיט אראפ גיין פון מוקב נאר זיין זעערין פאך-
 גרענט אויף דעם מוקב אין זיין גיבר רבן גמליאל זענדי
 בני יהושע צווישען די רייד פון רבן גמליאל מיט
 דיא רייד פון רבי יהושע איז גיט פער א אונגען-
 שייך אלא דים הנקבים נאר אין פלום אונ זיין
 וואס זענען פסול גינארין שרין גמליאל אומר יא ירד
 רבן גמליאל זאגט פלום אונ זיין וואס זענען
 פסול גינארין אויב מען האט זיי ארויף גיבראכט
 אויף דעם מוקב. זאלן זיין גיט אראפ גיין צוריק
 נאר דיא פלום זאל מען שפריצען אויף דעם
 מוקב אונ דיא זיין זאל מען גיסען אויף דעם
 מוקב ורבי יהושע איסר ירדו אונ רבי יהושע זאגט
 מען זאל דיא פלום מיט דיא זיין צוריק אראפ
 זעמען פון מוקב רבי שמעון איסר רבי שמעון זאגט
 אז מען בריינגט אקרבן מיט די זיין וואס גיהער
 צום קרבן הובח נשה הנקבים פסלים אויב דער קרבן
 איז קשר אונ דיא זיין איז פסול. אדר הנקבים
 כשרים הובח פסול דיא זיין איז קשר אונ דער
 קרבן איז פסול אונ זייל דער קרבן איז פסול
 אונ דיא זיין קומט זענען קרבן איז דיא זיין
 אויף פסול ווערתי' אפילו זהו פסולין אפילו זיי
 זענען ביידע פסול. דער קרבן מיט די זיין. אונ
 מען האט דעם קרבן מיט די זיין גיבראכט אויף
 דעם מוקב הובח יא ירד דעם קרבן זאל מען גיט
 אראפ זעמען פון מוקב הנקבים ירדו אונ זיין
 זאל מען אראפ זעמען פון מוקב. אזוי וויא רבי
 יהושע זאגט אבער אז מען האט גיבראכט אויף
 דעם מוקב פלום וואס איז פסול. אדר מען

דעם מוקב. אפילו דיא עולה איז פסול פון
 דעקסטוענין זאל דיא פלייבין אויף דעם מוקב
 מה עולה שהיא ראויה לאשים אזוי וויא אעולה וואס
 זיא דארף פארברענט ווערין אויף דעם פייער
 אם געה אויב זיא איז ארויף גיבראכט גינארין
 אויף דעם פייער אפילו זיא איז פסול פון
 דעקסטוענין יא ירד זאל זיא גיט אראפ פון
 דעם פייער נאר זיא ווערט פארברענט אויף דעם
 מוקב אף כל דבר שהיא ראוי לאשים אזוי יעקער זאך
 וואס עם דארף פארברענט ווערין אויף דעם
 מוקב. אפילו דאס איז פסול גינארין אם געה
 אויב מען האט דאס ארויף גיבראכט אויף לעם
 מוקב יא ירד זאל מען שוין דאס פון מוקב גיט
 אראפ זעמען נאר עם ווערט פארברענט אויף
 דעם מוקב רבן גמליאל אומר כל הראוי למבח רבן
 גמליאל זאגט אלע זאכין וואס גיהערין צום
 מוקב. אפילו זיין זענען פסול גינארין אם געה
 אויב מען האט זיין ארויף גיבראכט אויף דעם
 מוקב יא ירד זאלן זיין שוין גיט אראפ גיין פון
 מוקב נאר זיין ווערין פארברענט אויף דעם
 מוקב שנאמר ווארדם עם שמיים אין פסוק היא
 קטילה על מוקדה על המזבח די עולה וואס איז ארויף
 גיבראכט גינארין אויף דעם פייער וואס אויף
 דעם מוקב. אפילו דיא עולה איז פסול פון
 דעקסטוענין זאל דיא פלייבין אויף דעם מוקב
 מה עולה שהיא ראויה למבח אזוי וויא אעולה וואס
 זיא גיהער צום מוקב אם געה אויב זיא איז ארויף
 גיבראכט גינארין אויף דעם מוקב. אפילו זיא
 איז פסול פון דעקסטוענין יא ירד זאל זיא גיט
 אראפ גיין פון מוקב נאר זיא ווערט פארברענט
 אויף דעם מוקב אף כל דבר שהיא ראוי למבח אזוי

[ד] חזק כו'. ופסח ותפוח שחטו שלל לשמן ושקלנו פסולת כו' והיחזיקו נחשפן שנתנו למעלה כו' כדלתי נכריחתי ואפי' דמי חלו חלה וסיר ושחח משו' דכ"ס הכהו. חס' : [ה] חרקי כו'. חתלת עכורה שגדס וסופ' נקט ולא חילטיך למימיו סג' : (ה) זאת מיעוט' והי' מיעוט' והי' א"ה חתולה מיטולת דתשמת העולם המיוחדת בכמה ולא פסולת רש"י ועמ"ס : [ו] בקדוש . פס"י . משחלת לעור' ופסל . והחו' פ"י שאירע פסול לחקר שמיחט ונתקדש בקדושת כלי משום דרובע ונכנס כעורה מאי חיבה למימר : [ז] אין כו' . דלהכי חתי וזאת למעוטי כדא"י בגמרא : [ח] הרובע כו' . מפורש' רפ"ו דתמורה ויש לנקדק

ב הל'. בין דס בין אמורים שלנו לילה חוץ למזבח : דמי יהודה אומר שנשחטה בלילה בו' אם עלתה תרד . דכתיב זאת חורה העולה היא העולה זאת היא העולה הרי כלן ג' משועים (ה) מיעוט נשחט' בלילה ושנספך למה ושיאל למה חוץ לקלעים שאם עלתה תרד : רש"י לא תרד . דלרוב זאת חורה העולה חור' א' לכל העולים שאם עלו לא ירדו והלכה כר' יהודה :

[ו] אין הקורש מקבלו : ג' אלו לא היה פסולו בקורש [ח] הרובע והנרבע . והמוקצה והנעבד . והאתנן והמחיר והבלאים . והסריפה . והיוצא דופן . ובעלי מומין .

פון בית המקדש . ביא דיא דרייא זאכין אס עלתת אויב מען האט ארויף גיבראכט דעם קרבן אויף דעם מוקב חרד זאל מען אים אראפ געמען וזי שמען אומר יא חרד רבי שמעון זאגט מען זאל דעם קרבן גיט אראפ געמען שתייה רבי שמעון אומר ווארום רבי שמעון האט גיזאגט פ' שפסולו בקדוש די אלע קרבנות וואס זענען פסול גינווארין אין דיא עגרה הקודש מקבלי געקמט אים דער מוקב צו . אויב מען קרייניגט אים ארויף אויף דעם מוקב . דארף מען אים גיט אראפ געמען יא . היה פסולו בקדוש אבער אז דער קרבן איז פסול גינווארין איינדער ער איז גיקוקען אין די עגרה אין הקדש מקבלי געקמט אים גיט צו דער מוקב . אפילו מען קרייניגט אים ארויף אויף דעם מוקב . מוז מען אים אראפ געמען : ג' איז יא היה פסולו בקדוש דיא קרבנות זענען גיט פסול גינווארין אין די עגרה הרובע אויב אקרבן אבער האט מונה גיווען מיט א אשה והקדש אבער אענקש אבער האט מונה גיווען מיט אקרבן אענקש והמקדש . אבער מען האט אפ גישירט דעם קרבן ער זאל זיין אעבודת זרה אונ מען זאל רינגען צו אים והעגבר אבער מען האט שוין געדינט צו דעם קרבן ווי צו אעבודה זרה והאתנו אבער מען האט גיגעבין דעם קרבן אמתנה צו אונז והמחיר אבער מען האט דעם קרבן גיטאקשט אויף אהונט . דהיינו ראובן האט געהאט אהונט אונ שמעון האט געהאט אהונט האט ראובן גיגעבן צו שמעון דעם הונט אונ שמעון האט גיגעבן צו ראובן דעם אקס . אונ ראובן האט געהייליגט דעם אקס צו אקרבן . איז דער קרבן פסול והקלאים אבער דער קרבן איז גיבארין גינווארין פון צווייא מינים הקמות והתקפה אבער דער קרבן איז קראנק ער נעמט גיט לעבין והיוצא דופן אבער דער קרבן איז גיט גיבארין גינווארין . נאר מען האט אויף געשניטען זיין מוקערס בויף . אונ מען האט אים ארויס גינגקען יעצט מיפוד אבער דער קרבן האט אסעלער

האט גיבראכט אויף דעם מוקב וזיין וואס איז פסול . ודהיינו ער האט גיגעבין אגדה וזיין אן אקרבן . זאל מען זיין גיט אראפ געמען פון מוקב . אזוי וויא רבן גמליאל זאגט : ב' וזיין אס ער יא ירדו די זאכין אויב זיי זענען ארויף גיבראכט גינווארין אויף דעם מוקב זאל מען זיי גיט אראפ געמען פון מוקב הן בלוט אבער קלב אויב זיין האבין גיגעקמיגט אנאכט גיט אויף דעם מוקב . אונ מארגין האט מען זיין ארויף גיבראכט אויף דעם מוקב זאל מען זיין גיט אראפ געמען פון מוקב והפסא והיוצא בלוט אבער קלב וואס זענען קמא גינווארין . אבער מען האט זיין ארויס געבראגן פון דיא עגרה . אויב מען האט זיין אויף גיבראכט אויף דעם מוקב זאל מען זיין גיט אראפ געמען והנשחט חוץ זמנו אויב מען האט גישאכטין אקרבן אונ נען מען האט אים גישאכטין האט מען גיבראכט מען זאל אים עסין שפעיער וויא דיא צייט איז וויזן מקמו אבער ער האט גיבראכט מען זאל אים עסין גיט אויף דעם אקס וואס מען דארף אים עסין . איז דער קרבן פסול גינווארין . אויב מען האט אים ארויף גיבראכט אויף דעם מוקב זאל מען אים גיט אראפ געמען ושקביו פסולין אבער עם האבין צו גינגמען דיא בלוט פון קרבן אזעלכע מענקשין וואס קארין גיט צו געמען דיא בלוט חרקי את דמו אבער עם האבין געשפרייזט דיא בלוט פון קרבן אויף דעם מוקב אזעלכע מענקשין וואס קארין גיט שפרייזען דיא בלוט אויף דעם מוקב . בייא דיא אלע זאכין אויב מען האט ארויף גיבראכט דעם קרבן אויף דעם מוקב . זאל מען אים גיט אראפ געמען צוריק רבי יהודה אומר שנשחטה בלילה רבי יהודה זאגט אויב מען האט גישאכטין דעם קרבן בייא נאכט ושנשפך את דמה אבער דיא בלוט פון קרבן איז אים גינאסין גינווארין אויף די עגרה ושניא דמה חוץ לקלעים אבער דיא בלוט פון קרבן איז ארויס גיבראגן גינווארין אויבער דעם הויף

ג מכשיר בבעלי מומין. דאם עלו לא ירדו וזוקא דזוקין שטענין ויליזא בהן מחטיב ר"ע האיל והן כשרים
 לכתחלה כעפות אבל במהום' אכר לסטול כעפות לא: דוחה היה אבא אה בעלי מומין. טאם עלו
 דוחה הו' ארון כלחאר יד ולא היה מורידן דרך כיוון כפרהיטא וכחא פליגי את"ק דלומר ירדו והל' כר' מינא
 בן אנטיגנוס (ב): ד' כד כשם שאם עלו לא ירדו. אכל הגן סטולין דתמן כהו לא ירדו קאי: כך אם ירדו.
 לאחר שטענו: לא יעלו.
 שוד: וכולן שעלו חיים
 בראש המזבח.
 לחמר לה דמכשיר כבעלי
 מומין ומוד' טאם עלו חיים
 בראש המזבח ירדו שאין
 המזבח מקדש בעלי מומין
 חיים: עולה שעלתה
 היה לראש המזבח

בשמים וכן נקמן פ"ד מ"ב דלא
 מן סמיה את האלם: (ב) ואינו
 מן הכהנים ומו"מ ה"י כהן

ר' עקיבא מכשיר בבעלי מומין. רבי חנינא
 מן הכהנים אומר דוחה היה אבא אה בעלי
 מומין מעל גבי המזבח: ד' כשם שאם עלו
 לא ירדו כך אם ירדו לא יעלו וכולן שעלו חיים לראש המזבח
 ירדו. עולה שעלתה היה לראש המזבח תרד. שחמה בראש המזבח
 יפשיט וינתח במקומו: ה' ואלו אם עלו ירדו בשר קדשים בשר
 קדשים קלים. ומותר העומר ושתי הלחם. ולחם הפנים ושירי מנחות
 והקפורת. הצמר שבראשי כבשים והשער שבזקן תישים. והעצמות
 תרד. כעולה כשה מיירי ודברי הכל ולא נקט לה. אלא מאוס סיפא ללמד שראש המזבח מקום ראוי
 להפסד ונתוח היכא דעבר ושחמה בראש המזבח: ה' ואלו אם עלו ירדו. ואפי' קן כשרים וסוהרים מאוס
 דלא שייך בהו מונח כלל: בשר קדשי קדשים כו'. ללחניה קיימי ולא למזבח: ה' המזבח. לא ראוי' היא
 למזבח חתיון: הצמר שבראשי כבשים. גסוי' וישא דכנא חתיהתא היא וכדאי פקמות וגידן קהני לה
 ומשפט אחד להם: הצמר שבראשי כבשים. כל עולה שדראש אינו בכלל הפסד וקרב עם עורו והכי אמרינן
 בשמיטת חולין מנין לרבות את הראש שכבר הוה כשריפה. שאפי' שאינו בכלל הפסד ימנו בכלל הקטרה ח"ל

דיא פער פון דיא עולה אונ זאל איר צו שניידן
 אויף שמיקער. דאראם אויף דעם אראם, אויף
 דעם סוּבֵּם: ה' וזאי אם עלו ירדו אונ דיא זאבין
 אויב ויאי זענען ארויף גיבראכט גינוארין אויף
 דעם סוּבֵּם אפילו ויאי זענען קָשֶׁר אונ סְהוּר פון
 דעקספּוּעֶינן מה קען ויאי אראם זעקען פון סוּבֵּם
 גָּשֶׁר קָדְשֵׁי קָדְשִׁים יִבְשֶׁר קָדְשִׁים גָּשִׁים דיא פִּלִּישׁ פון
 גאנץ היידיגע קרבנות וחסאות אונ גִּשְׁמֹות אונ
 דיא פִּלִּישׁ פון גרינגע קדשים ושלמים הנה
 גבזר כעשרת ומותר העומר אונ דיא מעהל וואס
 גלייבט פון עוקר דער גאך וויא קען האם אראם
 גינוסען דעם קומץ וואס גיסול סעהל וואס קען
 האם פארברענין אויף דעם סוּבֵּם וישת' תהי' אונ
 דיא צווייטא בריום פון שבעות וזתים הפנים אונ
 דעם לחם הפנים פון אלק שבת ושירי המנחות אונ
 דיא מעהל וואס גלייבט פון אלק מנחות. דער
 גאך וויא קען האם אראם גינוסען דעם קומץ
 והקפורת אויב קען האם ארויפגעלייגט קפורת
 אויף דעם סוּבֵּם וואס אין דיא ענה. דיא אלק
 זאבין אויב קען האם ויאי ארויף גיבראכט אויף
 דעם סוּבֵּם זעקט קען ויאי אראם. ווייל דאס
 גיהער גים צום סוּבֵּם. דאס גיהער צו די בנהים
 ויאי זאלין דאס עסין. אונ קפורת גיהער צום
 אינווייניגסען סוּבֵּם גים צום אויסווייניגסען
 סוּבֵּם העמר שבראשי קדשים דיא נוהל וואס דער
 שעפם האם אויף זיין קאפ וישער שבזקן תישים אונ
 דיא האר פון דיא בארד וואס דיא קאועם האבין
 ונוארזם אז קען איז מקריב אעולה. איז קען
 מקריב דיא קאפ מיט דיא פער. דריבער זאגט
 דיא שניה דעם דין וואס קען זאל סאדוק מיט
 דיא נוהל וואס דער שעפם האם אויף זיין קאפ
 אונ מיט דיא בארד פון דיא קאוען והעצמות דיא

אפעלער. די אלע קרבנות אפילו קען בריינגען
 זיי ארויף אויף דעם סוּבֵּם. מה קען ויאי אראם
 זעקען רבי גקיבא מכשיר בבעלי מומין רבי עקיבא
 זאגט דיא קרבנות וואס האבין אפעלער וואס
 גים צו דערקענען. ודהיינו דיא אויג זיערע איז
 פארצויגן מיט אהוימא אויב קען האם זיי ארויף
 גיבראכט אויף דעם סוּבֵּם. זאל קען ויאי גים
 אראם זעקען. רבי חנינא מן הכהנים זאגט
 דוחה היה אבא אה בעלי מומין פני גבי המזבח אז קען
 פִּלְעָמָא ארויף לייגן אויף דעם סוּבֵּם קרבנות
 וואס האבין אפעלער. פִּלְעָמָא ויאי מיין פאמער
 גים אראם זעקען פון סוּבֵּם. ווייל עם איז גים
 שייך פאר דעם קרבן קען זאל אים אראם זעקען
 פון סוּבֵּם. נאר ער פִּלְעָמָא ויאי אראם פִּשְׁמוּסין
 מיט דיא האגם פון סוּבֵּם. קען זאל גים זעהן
 וויא ויאי קוסען אראם פון סוּבֵּם. אונ מקריב
 זיין האם ער זיי גים גינואלם: ד' כשם שאם עלו לא
 ירדו אזוי וויא מיר זאגין דיא אלע קרבנות וואס
 זענען פסול אויב קען האם ויאי ארויף גיבראכט
 אויף דעם סוּבֵּם. דארא קען ויאי גים אראם
 זעקען פו אם ירדו אזוי זאגין מיר אויב עם האם
 גיבראמי קען האם ויאי אראם גינוסען לא יעלו
 זאל קען ויאי גים צוריק ארויף בריינגען אויף
 דעם סוּבֵּם ויין שעלו חיים לראש המזבח דיא אלע
 קרבנות וואס זענען פסול אויב ויאי זענען ארויף
 גיבראכט גינוארין אויף דעם סוּבֵּם ווען ויאי
 האבין גאך זעקען ירדו זאל קען ויאי אראם
 זעקען ענה שעלתה היה לראש המזבח תרד אפשה
 עולה איז ארויף גינואנגען לעבעדיג אויף דעם
 סוּבֵּם. זאל קען איר אראם זעקען שחמה בראש
 המזבח אויב ער האם גישאכטין דיא עולה אויף
 דעם סוּבֵּם וישת' תהי' בשקופה זאל ער אפ זיהען

את הראש ויש למר בנובה רחשו של כבש אלל ערפו וכן שער שזקון התייחס בזמן שהן מחוכרים כולן עולים : **ז** וכולם . בין פטולים שעלו דחנן כהילא ירדו בין עצמות יגידין שהעלן מחוכרים (ג) ואכלתן השם : ופקעו מעל המזבח .

ההגירה והקרינים והטלפי . בזמן שהם מחוכרים יעלו שנאמר והקמיר הכהן את הכל המזבחה . פרשו לא יעלו שנאמר ועשית עולתיך הבשר והדם : **ך** וכולם [טן] שפקעו מעל גבי המזבח לא יחזיר וכן נחלת שפקעה מעל גבי המזבח . אברים שפקעו מעל גבי המזבח . קודם חצות יחזיר ומועלין בהם לאחר חצות לא יחזיר ואין מועלין בהן : **ז** בשם שהמזבח מקדש את הראוי לו . כך הכבש מקדש . כשם שהמזבח והכבש מקדשין את הראוי להן כך [ין] הכלים מקדשין . בלי הלח מקדשין את הלח ומדוי . היבש מקדשות את היבש .

מער המזבח . לארץ האקלטי"ר בלע"ז : לא יחזיר . ח"ס להחזיר : (ד) : וכן נחלת שפקעה . ח"ס להחזיר : אברים שפקעו זכו' . אי להיות כהו ממש שכתרם ניכר אפי' לאחר חצות נמי יחזיר ללא חש עיכול ואי להיות כהו ממש שכתרפו כולן ועשו נחלת אפי' קודם חצות לא יחזיר אלא הכה בנאי שפקעו כגון שנתקפו ממתת האם ששעליו כולן ונשרפו ולא נעשו פסח .

חצות . ילפינן מקרא דכתיב כל הלילה עד הבקר ממשעת שנאמר כל הלילה איני יודע שער הכקר אלא תן כקר לבקרו של לילה שאין לריכין להיות עוד על המוקד עוד על לילה הוא עמוד השחר : ומועלין בהן . ומועלין בהן . דמיון דהוה מוטולים הוה להו דכר ששעשית מלוחו ואין מועלין בו : **ז** הכבש מקדש . דכתיב ומשחת את המזבח וגומר את לריכות את הכבש : הכלים מקדשים . דכללים נמי כתיב כל הגונע כהם יקדש : כלי הלח . קערות ומוקרות לסד ולין ולשמן : מדות היבש . שתי מדות של יבש היו סס עשרון ועלי עשרין (ה) : **ב** ייער והיידים היא ארערין והקרינים היא הערעור והטלפים היא קלאהען נוסף שהן מחוכרים או ייאי וענען פאהעפט צו היא ביהמה ייעי ואל מען ייאי אויה מקריב זיין אויף דעם מןבם שגאמר ווארום יום שמיית אין פסוק והקמיר הכהן את הכל המזבחה ו עד כהן ואל אלץ מקמיר זיין אויף דעם מןבם ז' ש' לא ייעי אויב ייאי וענען אפ גישיידט גינוראין פ' ז' היא ביהמה וריא וואל אונ היא בארד אונ די ביינער אונ היא ארערין אונ היא הערעור אונ די קלאהען וענען בעונדער ואל מען ייאי גיט אויף בריינגען אויף דעם מןבם שגאמר ווארום עם שמיית אין פסוק ועשית עולותיך הבשר והדם ואלקטם מאכין ביינען עולות אונ ואלקטם אויף בריינגען אויף דעם מןבם היא פלייש מיט היא ברומ , אבער גיט גיין אנדער ואד : ו יגמל שפקעי פני גבי המזבח היא אלע קרבנות וואם וענען פסול אונ מען האמט ייאי ארויף גיבראכט אויף דעם מןבם . וואם דער דין איז מען דארף זיאי גיט אראפ נעמען . אונ היא וואל אונ היא ביינער אונ היא ארערין אונ היא הערעור אונ היא קלאהען ואפילו פון פשרה קרבנותו וואם וענען באהעפט צום קרבן . אונ מען האמט ייאי ארויף גיבראכט אויף דעם מןבם . אויב דער פיינער האמט ייאי אן געהויבין צו ברענען . אונ ייאי וענען אראפ גישפרונגען פון מןבם אויף די ערד לא יחזיר דארף מען ייאי גיט ארויף לייגין צוריק אויף דעם מןבם וכן נחלת שפקעה מעל גבי המזבח אונ אזוי איז דער דין אויב אקויל איז אראפ גישפרונגען פון מןבם . דארף מען גיט צוריק

ועתו"ע : (ג) זן פכ"י ועממיהו דללו בזמן שפירש אפי' עלו ירדו כרבי דכנרייתא ואף על גב דזמן פירו לא יגלו : ה"ה דלם עלו ירדו ועתו"ע : [ט] שפקעו . עשו . כמו שאנו רואין בחוקדי האם של דכר שיש בו לחות . הוא עף מן האש כשמתחיל לחות להטועט ואלץ . ה"ה : (ד) והא דמ"ד ועס ירדו לא יגלו דמשמע דלחור להטות וכן כהן דר"מ . ההם כשלא חלנתו : האם כלל זון משמע כנמרל : [ין] הכינים וכן . וע"מ שיהיה לחות דכר ראויו לחותו גלי' . ה"ה : (ה) ומוקש להטות : לאחמיו לא יקדשו מחמת דקדשת וזכף . וכן כוונתן וזכרון . ופי' ר"ת דקדש לאו דוקא אלא להכי קרי ליה כש מדה ולא כלי לפי שיש עינין למדוד שחוק או גזוז ככל עינין שירלה אכל דכר לה לא סייך מדה גבי' .

אכל כעלם יבשים הם ממוכס : קודם חצות ולאחר חצות . ילפינן מקרא דכתיב כל הלילה עד הבקר ממשעת שנאמר כל הלילה איני יודע שער הכקר אלא תן כקר לבקרו של לילה שאין לריכין להיות עוד על המוקד עוד על לילה הוא עמוד השחר : ומועלין בהן . ומועלין בהן . דמיון דהוה מוטולים הוה להו דכר ששעשית מלוחו ואין מועלין בו : **ז** הכבש מקדש . דכתיב ומשחת את המזבח וגומר את לריכות את הכבש : הכלים מקדשים . דכללים נמי כתיב כל הגונע כהם יקדש : כלי הלח . קערות ומוקרות לסד ולין ולשמן : מדות היבש . שתי מדות של יבש היו סס עשרון ועלי עשרין (ה) :

ארויף לייגין אויף דעם מןבם אברים שפקעו מעל גבי המזבח גלידער , שמיקער פלייש וואם איז אראפ גישפרונגען פון מןבם אונ היא פלייש איז שוין פארטריקונט פון דעם פיינער אונ פארברענט נאר גיט אויף קוילין וועיין בהרע"ב קודם חצות יחזיר אויב ייאי וענען אראפ גישפרונגען פון האלבע באכט , ואל מען ייאי צוריק ארויף לייגין אויף דעם מןבם ומועלין בהן אונ אויב מען האמט הנאה פון ייאי מען האמט בעניגט היא קוילין פאר זיך דארף מען בריינגען אקרבן בעילה אחר חצות אונ אויב ייאי וענען אראפ גישפרונגען פון מןבם נאך האלבע באכט יא יחזיר דארף מען ייאי גיט ארויף לייגין צוריק אויף דעם מןבם ואין מועלין בהן אונ אויב מען האמט הנאה פון ייאי דארף מען גיט בריינגען אקרבן בעילה : ז' כשם שהמזבח מקדש את הראוי לו אזוי וריא דער מןבם הייליגט היא זאכין וואם גיהערין צו אים פד הפקש מקדש אזוי היא ברעט וואם מען גיט דורך איר . ארויף אויף דעם מןבם הייליגט אויף כשם שהמזבח והכבש מקדשין את הראוי להן אזוי וריא דער מןבם אונ היא ברעט וואם מען גיט דורך איר אויף דעם מןבם הייליגען וואם צו ייאי גיהער פד מפלים מקדשין אזוי הייליגען היא בלים פון בית המקדש היא זאכין וואם צו ייאי גיהער פני הנה מקדשין את הנה היא פלים פון בית המקדש וואם מען האמט אין ייאי פייקע זאכין ובלות וויין אייזו . הייליגען ייאי היא פייקע זאכין ובלות וויין איז ייאי ווערט אריין גינאסין ופרות תבש פקדשות את תבש אונ היא מאסין פון בית המקדש וואם מען האמט

שהיו עושין והן שלימים. שהיו טושין כשהן שלמים ומיהו כל כלי שרת שנקבו או שנסכרו און מחקטין שברין אלא עושים אותם חדשים וכן סכין שפגם אין משחזקו אותו להסיר הפגם ובגדי כהונה שנתלכלכו אין מכבטין אותן אלא עושים חדשים ומניחין אלו לטורף פתילות של מנורה ושמהת בית השואבה וכ"כ למה לפי שאין עניות במקום עשירות ומזכה שפגם פסול. וכל פנימה הפוטלת בספק של

ספרי מדת לה אינה עוב. לדבר לה אינה יטולה להיות נגזש וספתיים שמהת לה זה יחירה מזה כמו מדת וין יחירה ממדת מים לפי שזין עב ויחר וכן שמן מין להכי לא קרי לים מדה. ופשוט: (1) דהאי כגניו ובטילו קאמר רש"י ופר"ח כתב ספרי און שם מוכח לזכות עליו: (2) ולאורה וכ"ס אס לא נשחטו כלל. והר"י גמרא דר"ס א"ל כיון דא"ל כ"פ"ה נדחים. וברפ"ו דיימא חשמה דק"ל און כ"פ"ה נדחין טו לר"ד נפסי' דלא אהא למימר אלא דשחיטת כשרות לא מהני ליה אלא אי לא נשחטו כלל אינו כ"פ"ה נדחין וכדפי' דפליגי אר"י: [א] בקרש. כשור רש"י:

אין בלי הלח מקדשין את היבש ולא מדות היבש מקדשות את הלח. כלי הקודש שנקבו. אם עושים הם מעין מלאכתן שהיו עושין והם שלימים. מקדשין. ואם לאו אין מקדשין. וכלם אין מקדשין אלא [א] בקדש:

שחיטה פוטלת כמזבח. וכ"ו שהמזבח פגום כל קדשים שנשחטין בעורה כולם פסולים לכתוב וזכחת עליו את פולותיו ואת שלמך ור"א לומר מקרא כמשמעו שחרי שחיטת קדשים בעורה היא ולא על המזבח אלא עליו כלומר כ"ו שהוא שלם אתה זוכה כשהוא פגום וכל קדשים הנמלאים (1) בעורה כשהוא פגום שחוטת פגום א"ש שנשחטו בכשרות (2) כולם פסולים ואפי' שירי מנחות אינם נאכלים. לכתוב ואכלוהו מזה אלא המזבח. מפי השמועה למדו בזמן שהמזבח שלם ולא בזמן שהוא פגום:

פון בית המקדש וענעו גילעקערט גיווארין אם עושין הם פניו פלאכתן שהיו עושין והם שלימים אויב מען קען ניצען אין דיא גילעקערטע פלים דיא ועלביגע ואך וואס מען האט גיקענט ניצען אין זיין טען זיין וענען גיווען גאנץ פקדשן הייליגען דיא גילעקערטע פלים אגץ וואס מען לייגט אריין אין זיין ואם יא אונ אויב מען קען גיט ניצען אין דיא גילעקערטע פלים דיא ועלביגע ניצען וואס מען האט אין זיין פריער גיקענט ניצען ווען זיין וענען גאנץ גיווען אין פקדשן הייליגען זיין גיט וואס מען לייגט אריין אין זיין ויגן אין פקדשן זיי בקדש אונ אלע פלים הייליגען אנדערש גיט וואס מען לייגט אריין אין זיין סיידן דיא פלים וענען אין דיא עזרה:

אין זיין מרקענע זאכין. הייליגען זיין דיא מרקענע זאכין וואס אין זיין ווערש אריין געשימ אין פלי הנה פקדשן את היבש דיא פלים פון דיא פייקטע זאכין הייליגען גיט דיא מרקענע זאכין. אויב מען האט אריין געשימ מרקענע זאכין אין דיא פלי פון בית המקדש וואס מען האלט אין איר פייקטע זאכין. ווערין דיא מרקענע זאכין גיט געהייליגט דורך די פלי ויא מדיה תיבש פקדשות את הנה אונ דיא מאסין פון דיא מרקענע זאכין הייליגען גיט דיא פייקטע זאכין. אויב מען האט אריין גינאסין פייקטע זאכין אין דיא מאס פון בית המקדש וואס מען האלט אין איר מרקענע זאכין. ווערין דיא פייקטע זאכין גיט געהייליגט דורך דיא פלי כפי המקדש שנקבו אויב דיא פלים

גמרא ובחים דף פ"ה ע"ב

רש"י

יכול יחלוץ המלפנים יכול אפילו פרשו ת"ל ועשית עולותיהן הבשר והדם. אי בשר ודם יכול יחלוץ גידיו ועצמות ויעלה בשר לבני מזבח ת"ל והקטיר הכהן את הכל. הא כיצד מחוברים יעלו

מנו רבנן דיא רבנן האבין געלערונג עם שמיים אין פסוק והקטיר תבטן את הכל המזבח דער כהן זאל אלץ פארברענען אויף דעם מזבח קבוצת העצמות והגידיו והקטרים והמלפנים אפילו דיא ביינער אונ דיא אדערין אונ דיא הערנער אונ דיא קלאהען כיון אפייי פרשו איה וואלט מיינען אפילו דיא ביינער אונ דיא אדערין אונ דיא הערנער אונ דיא קלאהען האבין יעד אפגעשיידט פון דעם פלייש זאל מען זיין אויף פארברענען אויף דעם מזבח תבטן דער פלייש און דער פארברענען אויף דעם אונ דער פסוק צו זאגן דו ואלקטם מאכין דיינע עולות דיא פלייש אונ דיא ברוט. פלייש אונ

מאן שמעת ליה דלאמר פרושו ירדו רבי הוא . ופי' רש"י ומתני' אליבא דח"י . ור"י פי' כרכנין דוקא הוה דמדקתני לה יעלו ממעט דלאם עלו לה ירדו והא דלאמי רבנן והקטיר לרבות כ"י ואפי' פרושו היינו פרושו ושורש על גבי סמוכה והא דלא מוקי פירוטקא דועסי' שולחין הכשר וסדס כירדו למעט משום דריחא ליה למנאק רבוחא דלמי' כעודס פ"ג סמוכה ממעט סיבולי גידי' וס"ה דלמעט כלה סיבול אס ירדו למקס ושורשו :

עכובי עולה אחס מחזיר כ"י . ועליל כריש פירקין (דף פ"ג) דלאטריך לרבווי' סוקטיס מסבוי' סינו משום דמכה לא ידקינן אלא כעודס על סמוכה פלג למסע לא י' מי כי סיני דלא נפק' אלא מחבר תחלה האש (ויקרא ו' ס"ג) דלאטריך למעטוי' סיבולי קטרה ס"ז מקרה דהי' כיון דלאטריך למעטוי' סיבולי גידיס וליה ליה הא דקלאמר למיל ללו ממילא משמעין ליה וסא דלאטריך מרי קרלי חל למעטוי' קטרה וחד למעטוי' גידיס משום דלי מקר' דאשר תחלה האש לא הוה ממעטויס אלא סיבול (קטורת) לדימיה על סמוכה חזינון אכל עיבולי גידיס לא ולי מקרה דהכא לא ממעטויס קטרה דבר הקריבו הוא דומי' הכשר ודס הלכך לריבוי'

פרשו ואפי' הם כראש המזבח ירדו . מאן תנא דשמעת ליה דאמר פרשו ירדו . רבי היא דתניא והקטיר הכהן את הכל המזבחה לרבות העצמות . והגידו והקרנים והפלגים אפילו פרשו ולא מה אני מקיים ועשית עולותיו הכשר והרם לומר לך עיבולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיבולי גידיו ועצמות רבי אומר כתוב אחד אומר והקטיר הכהן את הכי וכתוב אחד אומר ועשית עולותיו הכשר והרם מיעט . הא ביצר מחוברים יעלו פרשו אפי' הם כראש המזבח ירדו . פרשו לא יעלו . אמר רבי זירא לא שנו אלא שפרשו כלפי משה אבל כלפי מעלה קרובי הוא דאקריבו לעיבול ואפי' פרשו אמר רבה הכי קאמר

לא שנו אלא שפירשו כלפי מעט . פי' ללד תון אכל כלפי מעטס פי' ללד המערכה כך גיר' סקוטנס ואכריחא קאי ויש ספרים דגרסי פירשו לא יעלו וחמתני' קאי ונא כהירא דמה שייך ביה קריבה למעול כיון שהוה למעס בקרקע ושוד דכפר הכי שקיל וקרי כפירושא דכריחא ומ"ט חספסיס :

הערנער דיא קלאהען אויף וקחבו אהר אופר אונן נאה איין פסוק זאגט ועשית עולותיו הבשר והרם דו זאלקסט מאכין דייע עולות פלייש אונן בלומט פיינט איז נוייניגער צו מאכין . נאר דיא פלייש אונן בלומט זאל קען מקריב זיין אויף דעם מןבם . אָבער דיא ביינער אונן דיא אָדערין דיא הערנער אונן דיא קלאהען זאל קען גיט מקריב זיין אויף דעם מןבם . און דאך אקשאַ פון איין פסוק אויף דעם אָדערין האַ ביצר וויא זאל איין מחוברים יעלו אויב דיא פיר זאכין זענען בהעפמ צום פלייש זאל קען זיין מקריב זיין צו זאקען מיט דעם פלייש פרושו אָבער אז זיין זענען אָפגעשיידט פון פלייש אפילו הם כראש המזבח ירדו אפילו זיין זענען אָפגעשייד גינוארין פון פלייש אויף דעם מןבם זאל קען זיין אראפ געקען פרושו לא יעלו וריא דרייא ווערקטער . פרושו לא יעלו דאקפין דא גיט שמיין ועיין תוס' שם) אָסר רבי זירא לא שט רבי זירא זאגט ווען איז געלערענט גינוארין אז דיא ביינער האבין זיך אָפגעשיידט פון פלייש זיין אויף דעם מןבם זאל קען זיין גיט מקריב זיין אָל אַ שפּרושו כלפי משה נאר אז זיין האבין זיך אָפ געשיידט פון פלייש אונן אראפגערוקט צום ברענ מןבם אַזי כלפי מעלה אָבער אז זיין האבין זיך צו ערנאקט העכער צום פיינער קרובי הוא דאקריבו זיינדיג זענען זיין דאך געקטער גינוארין צום פארברענט ווערין . דאס הייסט גיט אָפגעשיידט זאפילו פרושו אונן אפילו דיא ביינער האבין זיך אָפגעשיידט פון פלייש זאגט דער ערשטער תנא פון דער ברייתא אז קען זאל זיין מקריב זיין אָסר רבה הכי קאמר האמט רבה גיזאגט אזוי מיינט

צום פלייש זאל קען זיין מקריב זיין פרושו אפילו הם כראש המזבח ירדו אָבער אז דיא ביינער אונן די אָדערין אונן דיא הערנער אונן דיא קלאהען זענען אָפגעשיידט פון דעם פלייש אפילו זיין זענען שוין אויף דעם מןבם זאל קען זיין אראפ געקען פון מני דשמעת ליה דאמר פרושו ירדו ווער איז דער פנא וואס דו האקסט גיהערט אז ער זאגט אויב דיא פיר זאכין האבין זיך אָפגעשיידט פון פלייש אפילו זיין זענען שוין אויף דעם מןבם זאל קען זיין אראפגעקען רבי היא דאס זאגט רבי רמביא ווארום מיר האבין געלערענט עס שמיים אין פסוק והקטיר הכהן את הכל המזבחה דער פלג זאל אלץ מקריב זיין אויף דעם מןבם לרבות העצמות והגידו והקרנים והפלגים אפילו פרשו אפילו די ביינער אונן דיא אָדערין די הערנער די קלאהען אפילו זיין זענען אָפגעשיידט פון פלייש . פון דעקסטוענין איז קען זיין אויף מקריב אויף דעם מןבם וואָל פה אני מקיים ועשית עולותיו הבשר והרם נאר וויא אזוי ועלין מיר מקיים זיין דעם פסוק דו זאלקסט מאכין דייע עולות פלייש אונן בלומט זימר דו דער פסוק קומט דיר זאגן זעבלי עולה אתה מחזיר אויב אשמיקול איבערגעברענגט פלייש איז אראפגעשפרונגען פון מןבם . זאל קען צוריק זייגן אויף דעם פיינער פון מןבם וואָ אָפּה מחזיר זיכילי גידיו ועצמות אָבער אז אָדערין אָדער ביינער איבערגעברענגט זענען אראפגעשפרונגען פון מןבם . זאל קען זיין גיט צוריק זייגן אויף דעם פיינער . רבי זאגט קחבו אהר אופר והקטיר הכהן את הכי אין איין פסוק שמיים דער פלג זאל אלץ מקריב זיין . אפילו דיא ביינער דיא אָדערין דיא

אתיא זריקה ושרתינה אפי' למיעבר קתא דכתיבו . וזא דלמח
 פרק רלוהו ל"ד (דף כח) שורף של עולה לא יתקע פי'
 רכינו לחייבי ספסדין דלמי עולה וכו' של שלמים ספסדין דלמי
 שלמים ודמי שלמים אין כסם מעילה כדלמרחן כספסין פ"ב (דף
 כז) הכא כעני שלמים עסקי' מיסו לא ידענה מחי עטמא אפקיה
 מתעטמו' לאוקמא דכתיבי דמח
 איכא לאוקמא כפי' מחייס או
 מיכא קודם זריקה כל זמן של
 נזקק סדס אכז פירע לחמח זריק'
 לא מחי לאוקמא דכשתי' אין
 חילוק ואם זריקה מותרת כפי'ס
 מחייס ס"ה בחומס נמי פמו
 שמתרת ד"ז דמי'ס וא"כ לתקס
 נמי סרי ל':

אלא שפרשו לאחר זריקה . לכיון דכשעת זריקה
 מחזירי' הו' קובעת זריקה למזבח וכי פרוו הוו לכו
 קדשים ספולין : אבל פרושו לפני זריקה .
 כשעת זריקה לאו בני מזבח הוו אחאי זריקה ושרתינה
 להדיסן : למעבר קתא
 דסכנינא : כי הכי דרשי'ם
 בצר לבני המזבח להכי קאי
 קרי' נמי עלמות למאי
 דקיימו והיינו הלא כהני'
 כדכי ישמעאל : לו יהיה
 בעולה . עור העולה אשר
 הקריב לכהן לו יהיה :
 ונאמר לו יהיה באשם . כחטאת כחשם חורה אהת
 להם לכהן לו יהיה : לו יהיה . יתירה הוא דלמי
 למזבח עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה למה לי :
 מה אשם עצמותיו מותרים . שהרי אף כשרו מותר
 ואי משום שתר דכשריפה לא שייך שתר אלא כמירי דכר
 חכילה כדכתיב והטתר מבשר הזבח וכו' :

מה אשם עצמותיו מותרין .
 פירע כקובעין שהרי אף
 כשרו מותר כל שכן עטמותיו הוא עולה עסקה על פירע זה לקמן
 פרק דם חטאת (דף נח) דלמח מטיקא' דחאס החורה מה אשם
 עטמותיו מותרין אף כל עטמותיו מותרין (ולא) וסיק מלו יסיה
 (עטמה) ופירע דמקור' דכשר לא נכפי עטמות דליכא למימר דלא
 התיד הכותב אלא כשר סרואו לאכילה וא"כ על כרחין הא דפסיקא'
 ליה כחשם סיטי משום דכתיב לו יסיה וזא דנקט אשם עפי'
 מחטאת אף ע"ז דכההוא קר' נמי כתיב חטאת דכתיב כחטאת
 כחשם חורה אחת לכהן אשר יכפר לו יסיה משהו דשיקר' דקרא'
 כחשם חטאת דכתיב מטיב ומטיקא' דלקמן לא נפקא מלו כיון דקרא'
 לאוקמה דכתיבי סהכלני' דומי' דאשם ומיטו י' להסחפק למח לי
 עטמות דכתיבי סהכלני' דומי' דאשם ומיטו י' להסחפק למח לי
 עטמות דכתיבי סהכלני' דומי' דאשם ומיטו י' להסחפק למח לי

כחשם חטאת כחשם חורה אהת
 ונאמר לו יהיה באשם . כחטאת כחשם חורה אהת
 להם לכהן לו יהיה : לו יהיה . יתירה הוא דלמי
 למזבח עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה למה לי :
 מה אשם עצמותיו מותרים . שהרי אף כשרו מותר
 ואי משום שתר דכשריפה לא שייך שתר אלא כמירי דכר
 חכילה כדכתיב והטתר מבשר הזבח וכו' :

כחשם חטאת כחשם חורה אהת ונאמר לו יהיה באשם . כחטאת כחשם חורה אהת להם לכהן לו יהיה : לו יהיה . יתירה הוא דלמי למזבח עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה למה לי : מה אשם עצמותיו מותרים . שהרי אף כשרו מותר ואי משום שתר דכשריפה לא שייך שתר אלא כמירי דכר חכילה כדכתיב והטתר מבשר הזבח וכו' :

פ"קייש . וענען דיא ביינער מותר אפי' לו צו סאכין
 פון ויאי אשמיהל צו אפעקער פרי ג'ה פי הא דאפר
 רבי יוחנן משום רבי ישמעאל רבה האלקם ווי רבי יוחנן
 האם ג'זאנמ פון רבי ישמעאל'ס ווענין ג'אפר לו
 יהיה ג'עולה ביאי אעולה שפטיים לו יהיה . עם זאל
 ג'יהערין צו אים . צום פלן ג'נאפר לו יהיה באשם אונ
 ביאי אאשם שפטיים אויף לו יהיה . עם זאל
 ג'יהערין צו אים . צום פלן מה אשם עצמותיו מותרים
 אזוי ויאי דיא ביינער פון אאשם וענען מותר
 אף עולה עצמותיה מותרין אזוי וענען דיא ביינער
 פון אעולה אויף מותר :

קען . א שנו אלא שפרשו לאחר זריקה ווען איז דאס
 געקערונג ג'נוארין אז דיא ביינער זאל קען
 סקריב ויין . נאר אז דיא ביינער האבין זיך
 אפגעשיידט נאר דעם ויאי קען האם שוין
 געשפרצט דיא פרום . וענען שוין דיא ביינער
 אויף געקעכונג צום קרבן אפי' פרוו קודם זריקה
 אפער אז דיא ביינער האבין זיך אפגעשיידט
 איידער קען האם געשפרצט דיא פרום אחאי
 זריקה ושרתינה אפי'ו געעבר מנייה קתא דסכנינא ויאי
 קען האם נאר געשפרצט דיא פרום אונ דיא
 ביינער וענען גיט ג'ווען צו זאמען מיט דעם

זוהר וישב דף קצ ע"ב ת"ת דלילות יוד הא ואו הא

ייבא הכיתה נשאת מלכתו בנין לאשתדלח באורייתא ולמעבר פקודי דלורייתא לזויה מלכתו דבר נש כהאי עולמא
 וכיון דעבידתא דכ"כ כהאי עולמא הוא עבידתא דקב"ה כעו ליה לבי"ג למהוי תקיפא כחריף ככל סטרו בנין
 דלא ישלוט עליו סטרא אחרא ולא יוכל למשתי ליה מה כתיב ואין איש ל ת גבר דיקום לקבליה דליר הרע ונחזי כיה
 קרבא כדקא יאות מתי אורחיה דליר כיון הרע כיון הרע כיון הרע כיון הרע כיון הרע כיון הרע כיון הרע כיון הרע
 ככנודו לאמר סכנה עמי ותחשבה ככנודו בנין דכד שלים ית"ד עליה דבר נש אחקין ליה וקסיק ליה לכשוט ממכלל
 כשטריה ה"ד ותחשבה ככנודו לאמר סכנה עמי . אהדבק עמי מלן דלוייה זכא אחתקף לקבליה והערוק מיה בנין
 מה כתיב ויעווב כנודו כידה וינס ויאל החולה ימכור ליה ויחתקף לקבליה ליה וינחיק מיה בנין
 לאשתכוח מיה ולא ישלוט עליו . אמר רבי יוחנן מניין ארעו לקבליה דכרבה קדון וימכור ליה וינחיק מיה בנין
 וימרון זיך ויעווב כנודו כידה וינס ויאל החולה ימכור ליה ויחתקף לקבליה ליה וינחיק מיה בנין
 דשטרא זיך וימרון זיך לא יוכלא לאכפול לחוטא דשטרא דהא דקוק . אליו יכונן ואליו יכונן וקודשא ברין
 הוא יבער ליה מעלמא ויכוס ליה לטויייה ולא ישלוט עוד כעלמא וימרון דליקיא וימרון כד"ל (תהלים קמ) אף
 דליקיס וידו לשמך יכבו יערים את פניך :

הלכה פסוקה הרמב"ם הל' הלמוד תורה פ"ו
 (א) הלמוד שהוא יושב לפני רבו חביד אינו רשאי
 לעמוד בפניו אלא שחוריה וערבות בלבד .
 (ב) הלמוד שהוא יושב לפני רבו חביד אינו רשאי
 געבוד כפניו אלא שחוריה וערבות בלבד
 דער הלמוד וואס זיצט שפענדיג פאר זיין רבי .

מספר חרדים דף ס"ו ע"ג
 אור פני סוף חיים שורה על ראשן ויירד ד' לביבטיקייט
 פון דעם אייביג לעבענדיגען סוף'ס פנים
 רוקם אויף זיין קאפ שחוק אפי'טו זאלאסמו שוויגיין
 ווענין

וכי הלכר עמו הלכר והסומע ישמע נחללח תמיד דלך כו ויתכרך
 ותמיד תחתיים ממט כחמש' כדבור וכחמש' ועל פי חלף ותכל
 תישן ותשכך תעיר וכל חמש' ידיו לש"ס. חשבו כל עסקי פעולת
 כללו אחת חמש כחול כחמאל' חרגליות חתוקה היה עשיית
 רטן כסור' וכן אחר המסור ומי לו מוזמן אל' לרעד וחס' אידך
 מנתי' מה מנתי. אל ישי כעידך כסודך וקלונך ועשירך ונתיח' לחלוח'

שלא יהא כבודו מרובה מכבוד שמים: (ב) מי שהוא וכן
 מופלג בזקנה אע"פ שאינו חכם עומדין לפניו ואפילו
 החכם שהוא ילד עומד בפניו הנוק המופלג בזקנה
 ואינו חובב לעמוד מלא קומתו מלא כרו להדרו ואפילו
 יקן גוי מהרדין אותו ברברים ונותנין לו יד לסומכו
 שווא' מפני שיבה תקום כל שיבה במשמע: (ג) תלמיד

חכמים אין יוצאין בעצמן לעשות עם כל הקהל בבנין וחסידה של מדינה וכו' וצא בהן כרי שלא יתבו בפני עמי
 הארץ ואין גובין מהן לבנין החוסה ותיקון השערים ושכר השומרים וכו' וצא בהן ולא לחשורת המלך

קאר ער גיט אויפשטיין פאר זיין רבי נאר איין
 קאהל אין דער פריה אונ איין קאהל פארין נאכט

וענין זיין מורא וכו' תדבר אונ אז רד וועקט ריידן
 עמי תדבר ואלקטו ריידן מיט אים. מיט נאט
 והשופע' ישמע אונ דער מענטש וואס וועט דארפן
 הערין וואס רד דערקט. נאל ער הערין געצא
 תמיד דבך וכו' תיבדו וועט געפונען ווערין אז רד
 וועקט אייביג זיין פהקעט צו הקדוש ברוך הוא
 וחסיד תתבייש פסטי אונ רד וועקט דיה אייביג
 שעמען פאר אים כפחשבה ברבו ויבטשען ווען רד
 וועקט פראכטין אונ ריידן אונ סאקו' ועל פי תצא
 ותבא אונ ריין ארויס גיין אונ אריין קוקען וועט
 אלץ זיין דורך דיא מויל פון נאט. וויא נאט
 וועט הייסן תישן ותשכך ותעיר וכו' פשעה יהי לשם
 שמים ריין לינען אונ ריין שלאסין אונ ריין
 אויפנאכין אונ אלץ וואס רד וועקט סאקו' נאל
 זיין פון נאטס ווענין חשבו כל עמי העולם פארו אפח
 קשמש בתי' בעטראכט אלע געשעפטין פון דער
 וועלט גלייך וויא רד וזקט געפעס אין זאקד רדו
 וזקט אקרילאנט אין זאקדו כשתבא מרגלית תתנה
 אז רד וועקט געפינען דעם ברילאנט וועקטו
 אים געקען אונ דאקאלס ווארקסטו אונעק דיא
 זאקד אונ פרייט דיה מיט דעם ברילאנט.
 גאקדעם געקסטו ווייטער וזקען אין זאקד
 אקרילאנט. אונ אזוי מוהקטו אלע קאהלו יהיא
 גשית רצו הבורא אונ אזוי איי דיא געשעפטין פון
 דער וועלט מיט דעם סאקו' דעם ווילען פון נאט.
 ער ארבעט אין דיא געשעפטין ביו עם קוקט די
 צייט צום דאוונען. צו הורף לערנען. צו סאקו'
 אמצוה. ווארקט ער אונעק אלע געשעפטין אונ
 דאווינט. לערנט. מוהקט אמצוה. גאקדעם גייט
 ער ווייטער צו דיא געשעפטין פון דער וועלט
 ביו עם קוקט נאך אקאהל צו סאקו' דעם ווילען
 פון נאט וכן אפר המשרר אונ אזוי האט געזאגט
 דער חכם אין וויינעס ווינען ויפה? סוף אם יא רצונה
 וואס האב איה פון דיא צייט אז גיט צו סאקו'
 דיין ווילען ודעם ווילען פון נאטו וואס ענה סנה' מה
 סנה' אויב גיט דיא נאט ביזט מיי חלק. וועלדעם
 דען איז מיי חלק אי יהי געניד כבודך וקלונך עשרך
 ועניד' וסאקו' דיין קבור דיין שאנד. דיין
 רייקקייט אדער דיין ארעמקייט ואל בייא דיר
 אין ריינע אויגן זיין גערעכונט וויא נאר גישט

שלא יהא כבודו מרובה מכבוד שמים: (ב) מי שהוא וכן
 מופלג בזקנה אע"פ שאינו חכם עומדין לפניו ואפילו
 החכם שהוא ילד עומד בפניו הנוק המופלג בזקנה
 ואינו חובב לעמוד מלא קומתו מלא כרו להדרו ואפילו
 יקן גוי מהרדין אותו ברברים ונותנין לו יד לסומכו
 שווא' מפני שיבה תקום כל שיבה במשמע: (ג) תלמיד
 חכמים אין יוצאין בעצמן לעשות עם כל הקהל בבנין וחסידה של מדינה וכו' וצא בהן כרי שלא יתבו בפני עמי
 הארץ ואין גובין מהן לבנין החוסה ותיקון השערים ושכר השומרים וכו' וצא בהן ולא לחשורת המלך
 קאר ער גיט אויפשטיין פאר זיין רבי נאר איין
 קאהל אין דער פריה אונ איין קאהל פארין נאכט
 שלא יהא כבודו מרובה מכבוד שמים דער קבור פון
 רבי דארף גיט זיין גערקער וויא דער קבור פון
 נאט. צו נאט גיט ער דאך אויף נאר קבור איין
 קאהל אין דער פריה אונ איין קאהל פארין
 נאכט וואס ער דאווינט שחרית אונ מנחה
 מעריב. וואס ער צום רבי אויף אזוי געבן
 קבור. איין קאהל אין דער פריה אונ איין קאהל
 פארין נאכט: (ב) מי שהוא וכן מופלג בזקנה אף על פי
 שאינו חכם עומדין לפני דער מענטש וואס איז גאנץ
 אלץ אפילו ער איז קיין למדן. דארף מען אויפ-
 שטיין פאר אים ואפילו תהבם שהוא ילד עמד בפני
 הנוק המופלג בזקנה אונ אפילו אלסרן אויב ער איז
 נאך אקלנד דארף ער אויפשטיין פאר איין אלטין
 מאן וואס ער איז שטארק אלץ וואו חובב לעמוד מלא
 קומתו ער איז גיט חובב זיך אויפ-צו-שפעלין פאר
 אים ער נאל זיין שטייגנדיג אזא רבי דהרדו ער
 הייבט זיך נאר אויף אביסול צו בעשטינען זיין
 אלטקייט ואפילו וכן גוי מהרדין אותו ברברים אונ
 אפילו אנזי וואס איז אלץ נאל מען אים בעשטינען
 מיט רייד. מען נאל ריידן זאל אים מיט קבור
 ונותנין לו יד לסומכו אונ מען זאל אים געבן דיא
 האנט אים אן-צו-לעהגען. דאסער ער קען גיט
 אריבער גיין איבער ארינגשאק. נאל מען אים
 געבן דיא האנט ער נאל אריבער גיין שנאמר
 ווארום עם שמייט אין פסוק מפני שיבת תקום פאר
 איין אלטין מאן ואלקטו אויפשטיין כל שיבה במשמע
 מיינט מען אלע אלטע לייט. אפילו אנזי אויף:

קען פון תלמידי חכמים גיין געלט געמען צו די זאכין ויא' חשורת המלך אונ אז די שטאט מענטשין
 נעמען

כאשר רחמי שנתכסם' ונלעגת על עסקי ממון או קלון כבודך: עד שימכור הוא וכן אם היה לו דין והיה עומד בכלל בעלי דיניו הרבה מקדימין אותו ומושיבין אותו:

כְּאִשֶׁר רָאִיתָ שֶׁנִּחְבַּסְתָּ וְנִצְמַעְתָּ עַל עֲסָקֵי כְּסוּן או קִלְוֹן
כְּבוֹדָה אֲזוּי וְיֵאָדָר הַאֲקָמָה גִּזְעָתָהּ דוּ בִּינָם בִּינֵי
גִּינוּאָרִין אוֹנֵה הַאֲקָמָה צַעַר וְעִנְיָן בִּינְעַ
נְעֻלָּם וְאִכְוִין אוֹנֵה וְעִנְיָן רִיאָה שֶׁאֲנֵךְ פֹּה בִּינֵי
כְּבוֹד . אֲזוּי וְאֲלָקְסוּ בִּינֵי וְעִרְוִין אוֹיֵף וְיָךְ אֲלֵינִי
אוֹיֵף דָּעַם וְנֵאָמַר דוּ רִיגְקָטָם גִּיטָם וְיֵאָמַר וְיֵאָמַר עִם
בִּאֲרָף בִּינֵי:

פְּרִיעֵר פֶּאָר אֲלֶע וּמוֹשִׁיבֵינִי אוֹתוֹ אוֹנֵה דָעַר בִּינֵי וְאֵל אִים הִיִּסִין וְיִצְעוּ:

וּיֵשֵׁב לַיִל וְתוֹרָה

כִּי פִסְקֵי שְׁמוֹתֵי נְגִד מִיּוֹם בִּין וְר' ה' ה' וְתַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ צִירָף וְהִיא בְּנִקּוּד שְׁשׁ

כֹּחַ אִיתוֹ וְנִזְבְּנִי וְנִיְהִי לְעֶרְבָא
וְיִדְנָא לֹא וְתִהִי בִּיהַ אֲרִי
אֲחֻנָּא בְּסֶרְנָא הוּא
וְקָבִילוּ מִנֶּיהָ אֲחֻהִי:
כַּח וְעֶבְרוּ גְבֵרֵי מְדִינָא
תְּגַרְיָ וְגִנְדִירוּ וְאִסְקִי יֵת

בעל הזורים

רשבים

(כח) וימכרו אנשים מדינים: ובתוך שהיו יושבים לאכול לחם ורחוקים היו קצת מן הבור לבלתי אכול על הרם ומסתובבים היו לישמעאלים שראו וקודם שבאו לישמעאלים עברו אנשים מדינים אחרים דרך שם וראוהו בבור ומשכוהו ומכרוהו המדינים לישמעאלים וי"ל שהאחים לא ידעו ואע"פ שכתוב אשר מכרתם אותי מצרימה ו"ל שהגרמת מעשיהם סיעה במכירתו. זה נראה לי לפי עומק דרך פשוטו של מקרא כי יועברו אנשים מדינים משמע ע"י מקרה והם מכרוהו לישמעאלים. ואף אם באתה לומר וימכרו את יוסף

שפתי חכמים

צו דיין מלכתוב וימכרו ויעלו את יוסף מן הבור וימכרו ולי המדינים שהיו הם רשאים למכרו והם עדיין לא היה עליהם ועוד דלי המדינים משכו אותו מן הבור בלא ידיעת האחים ומכרו אותו א"כ מלי זה דכתיב אני יוסף אחיכם אשר מכרתם

שמעתו את תלונות כולן מתורגם ושמי: ושמעת ושמע שמיע לחמת והודיעך הכתוב שמכר פעמים הרבה: וימשכו. בני יעקב את יוסף מן הבור וימכרוהו צו לישמעאלים והישמעאלים

דעת וקנים מבעלי התוספות

(כח) וימכרו ויעלו. מתחלה מכרוהו בשהיה בבור בעשרים כסף בלבד כספי שהוריקו פניו ספחד הנחשים וביד וימכרו אותו עד חצי הבור וסדר חור לו תאר יפיו כשנצל מן

פירוש לתורה אזהרים

(כח) וימכרו ויעלו. מתחלה מכרוהו בשהיה בבור בעשרים כסף בלבד כספי שהוריקו פניו ספחד הנחשים וביד וימכרו אותו עד חצי הבור וסדר חור לו תאר יפיו כשנצל מן

הישר

האם גיבועתין וי' ואלו אויף אים תתקנות האבין אוֹנֵה אִים אֲרוּם נְעֻמָּן פֹּה דִיא גְרוּב . אוֹנֵה וְיֵי האבין גִּיט גִּינוּאָרִים אוֹנֵה וְיֵי האבין וְיָךְ הַעֲנוּיִיִּשְׁעֵרָם פֹּה דִיא גְרוּב וְיֵי וְאֵלֵינִי גִיט הַעֲנוּיִי וְיֵי וְיֵיִנְעוּן אוֹנֵה וְיֵיא האבין וְיָךְ גִּיטְעֵשׁ עִסִין אוֹנֵה מִרְאֻכְסִין

יִסְרָאֵל מִן הַנְּבִיא וְיָבִיעַ יָת
 יִסְרָאֵל לְעַבְדָּאֵי בְּעַסְרִין
 בְּסַף וְאִתְיָאֵת יִתְּ יִסְרָאֵל
 לְמַצְרַיִם: כִּם וְתַב רְאִיבִן
 לְנִבְיָא וְהָא לִית יִסְרָאֵל

מירמיהו מה עשאו ליסרף: בעשרים כסף. עסוסף לו אזוי
 מחקל שני סלטים מילת ומכרוהו כב' סלטים שמוע לכל אחד
 עני סלטים. ד"א דמי עכד הם ל' סלטים והם שמכרוהו כמחר
 והכרו לנלוו בו שלים. ד"א עין ערך מכן 'ע' דן כ' עשרים סלטים:

רשב"ם

לישמעאלים כי אחיו מכרוהו אם כן צריך לומר שהם
 ציוו למדינים סותרים למושבו מן הבור ואח"כ מכרוהו

רש"י

למדינים והמדינים למגרים. (כט) וישב ראובן.
 זכמכירתו אל היה שם כנעני ומו לילך ולמשתק את
 מל"ד רש"י לישמעאלים מכרוהו למדינים לנחמ זכרו אוהו
 למל"ת הזכר הכתוב ויסברו אנשים מדינים קומים א"כ לפני
 ומדינים למדינים ומדינים לפוטופר וק"ל כ"ל. אבל הרא"ש כתב
 סותרים היינו לפי האגדה וכלן פירש לפי פשוט שמדינים וסותרים
 הישמעאלים י"ל א"כ סגמנר פטמים רבות את כל עינין אל נתנו
 הישמעאלים רק ריות ויחל. על כספס לא היה של הישמעאלים
 ק הא דמיק רש"י לפרש כן וכן לפי ד"א עוק היה בקפו וכו'
 לו לילך הא ידע שאחיו נתקיים להיות את יוסף ונחמ. לא ידע
 וט' וקסס א"כ מהו ויבד כול"ל ויבד ל"א ר"ל א"כ תהונו ועסס
 אוחי סכס וסא סס לא מכרו אוהו. וסוד למס לי למכחכ לכו
 ונמכרנו לישמעאלים וסא לא מכרו אוהו אלא וישמחו קלי על בני
 יעקב וסס מכרוהו לישמעאלים וישמעאלים למדינים. ולין לנסקוט
 למל"ת הזכר הכתוב ויסברו אנשים מדינים קומים א"כ לפני
 ומדינים למדינים ומדינים לפוטופר וק"ל כ"ל. אבל הרא"ש כתב
 סותרים היינו לפי האגדה וכלן פירש לפי פשוט שמדינים וסותרים
 הישמעאלים י"ל א"כ סגמנר פטמים רבות את כל עינין אל נתנו
 הישמעאלים רק ריות ויחל. על כספס לא היה של הישמעאלים
 ק הא דמיק רש"י לפרש כן וכן לפי ד"א עוק היה בקפו וכו'
 לו לילך הא ידע שאחיו נתקיים להיות את יוסף ונחמ. לא ידע
 וט' וקסס א"כ מהו ויבד כול"ל ויבד ל"א ר"ל א"כ תהונו ועסס

דעת זקנים מבועלי התוספות

ראובן בעבור נעלים וכו'. וסוד ישנו את יוסף מן הכר
 נעמרי: ויסברו את יוסף לישמעאלים. פירש"י שאחיו מכרוהו
 לישמעאלים וישמעאלים למדינים והמדינים למצרים. ולפי
 זה יש לפרש הפרשה כן וישאו עיניהם ויראו והנה אורחת
 לישמעאלים באת ובתוך כך יעברו אנשים וכו' ולפיכך הזכירם
 הכתוב כאן כדי שלא תחמה כשתעל התוספת והמדינים מכרו
 אוהו אל מצרים מאין ביד לא המדינים ובי מכרו להם
 והודיעו כן שכן היה המעשה שבתוך כך שאחיו דברו
 ביניהם לכבוד לישמעאלים עברו אנשים מדינים וישמחו
 אחיו את יוסף מן הבור ומכרוהו לישמעאלים וכל זה ראו
 המדינים והאח"כ קננהו למדינים מירם כי היו עומדין
 בשבילנו והצונו את הבור כדי לנכור לנו ולשכור מכרוהו
 להם והם מכרוהו לפוטופר וא"כ נמה נכתב כאן והמדינים
 מכרו ויהי לו כתוב והמדינים. פ' רשב"ם בפ' חומש
 שלו כתיב ומדינים וישמעאלים אוסא אתה הם אף כי מן
 מירם אגדה פסית על שם צדתינו שנמכר ארבעה פעמים.
 כן וישאו עיניהם ויראו והנה אורחת וישמעאלים וכו' והיו
 באו וישמעאלים אליהם ויעברו אנשים מדינים ויסמחו ויסברו
 שישמעאלים למדינים והמדינים למצרים בואו כן אורבעה
 כן היה המעשה כי כאשר ראו פוטופר תמה אמר נרומים מוכר
 ולכן אמר וליא אין לא כשר תגנו לו ערב שנתחם אורחו וכו'
 הישמעאלים לפי שהם עברוהו: בשורים כסף. וא"כ א"כ אדם
 בעשרים כסף לכל אחד ואחד מאחיו. ובפרקי ר' אליעזר פירך
 וי"א וישמחו כסף וקוקים כסף שהיו חושבן אתיות כסף עולה
 י"א יבשורים ופ' אסתר לוי"ג: וי"א אסתר לוי"ג: וי"א אסתר לוי"ג:

פירוש לתורת אלהים

וישמו וישמעאלים אחים היו וקשיא דלעיל הביא רש"י היל
 ופי' זה לא נמצינו שיהי' מכור רק שלשה פעמים. לכן נ"ל
 מרובים ביניהם לכו ונמכרנו לישמעאלים הבאים אצלו וסרם
 באו וישמעאלים אליהם ויעברו אנשים מדינים ויסמחו ויסברו
 שישמעאלים למדינים והמדינים למצרים בואו כן אורבעה
 כן היה המעשה כי כאשר ראו פוטופר תמה אמר נרומים מוכר
 ולכן אמר וליא אין לא כשר תגנו לו ערב שנתחם אורחו וכו'
 הישמעאלים לפי שהם עברוהו: בשורים כסף. וא"כ א"כ אדם
 בעשרים כסף לכל אחד ואחד מאחיו. ובפרקי ר' אליעזר פירך
 וי"א וישמחו כסף וקוקים כסף שהיו חושבן אתיות כסף עולה
 י"א יבשורים ופ' אסתר לוי"ג: וי"א אסתר לוי"ג: וי"א אסתר לוי"ג:

פירוש לתורת אלהים

יוסף פח דעם גרוב בנפיו און האבין פאר קויפט
 יוסף צו דיא ישמעאלים פאר צוואנציג וילדערני
 מקבעות און דיא ישמעאלים האבין אים פאר
 קויפט צו דיא מדינים און דיא מדינים האבין

הישר

וענין דרין ענאנאן בענין מדינים און דער מדין און האבין
 גיתולט פריקען האבין זיי גיעהן פון זיישיין אררוב האבין
 זיי געפוינט זאן דאס איז אררובען מיט וואסער זענען זייא
 געקוקען צו די גרוב און האבין גיעהן אפגעקיש איז אין
 גרוב

אונקלוס

וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו: לַיֹּשֵׁב אֶל־אָחִיו
 וַיֹּאמֶר הִילֵךְ אִינְנוּ וְאֲנִי אָנֹכִי אֲנִי
 בָּא: לֹא וַיִּקְחוּ אֶת־כַּתְּנֶת יוֹסֵף
 וַיִּשְׁחֲטוּ שְׂעִיר עִזִּים וַיִּטְבְּלוּ אֶת־
 הַכַּתְּנֶת בַּדָּם: לִבְיֹשְׁלָחוּ אֶת־כַּתְּנֶת
 הַפְּסִים וַיָּבִיאוּ אֶל־אֲבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ
 זֹאת מַצְאָנוּ הַכְּרִנָּא הַכַּתְּנֶת בְּנֶךְ

בגדוֹ וּבְזָעַת כְּבוֹשָׁתִי:
 ל ותב לנת אחוהי ואמר
 עזימא ליתוהי ואנא לאן
 אנא אחי: לא ונסכוו ית
 כתונא דיוסף ונכיסו
 צפיר בר עזי וטבלו ית
 כתונא בדרמא: לכ ושלחו
 ית כתונא דפסי ואיתאו
 לנת אבוהון ואמרו דא
 אשכחנא אשפתמדע כען
 הכתונא דבנך היא אם
 תרוא ויחטו עשירי: וכתים פת: ויטבל
 את: ערבוו עז: הכר נל: סוסה י:

בער הטורים

(ב) ואני אנה אני בא. שאמר לא יתלה הסרחון אלא כי יאמר קחלתי לנכורה שנתנה לו: (ג) הכר נל. כי כמס' הכל ויודך הכר נל: למי התוחמת והפסילים בלשון שרימה יהודה אח אכזו באחו ל' נפרע ממנו:

רש"י

אכזו. ד"ח טסוק סוף כקור וכתעניתו על סלכל יאשי אכזו: (ג) אנה אני בא. אנה אכרת ש מעשרו של אבא: (לא) שעיר עזים. דמו דומה לשל אדם: הכתורה. זה שמה וכשהוא לכוקה לתיבה אחרת כגון ואל"כ עשה כפרהסיה: ש דל"כ וכי מפני שסילד איננו נספק

דעת זקנים מבעלי התוספות

מסיק מי גרם לראובן שיודה יהודה וגו' סכל דלא הודת ראובן עד לאחר שהודה יהודה על מעשה דתמר שהיה אחר מבירת יוסף. וי"ל דלא הודה בפרהסיא עד שהודה יהודה אבל בצעצת חור בתשובה והיה לובש שק: (ג) וישלחו את כנתת הפסים. פי' על ידי שליח ויביאו אות' השלוח' אל אביהם ויש אומרי' גרורה ככו מעבור בשלח' להן אבהלא זומר סורק: מכר נא וגו'. יהודה אמר ויכר נפרס סמנו בלשון זה על מעשה דתמר דכתבי הכר נא למי התחתמת:

פירוש לתורת אלהים

וינע קדידער, ורשי שרייבט ראובן איז ניט גינען בייא דעם פאר קויפין נארום דיא שקבמים האבין געדיקט וייער פאטער טאג נוייס אין דעם טאג וואס מען האט יוסף פאר קויפט איז גינען דער טאג פון ראובן צו גיין געדיגען דעם פאטער: (ב) וישב האם זיה פארק וידער גיגעקט צו וינע ברדער יאמר אונ האט גיאנגט הילד אינע דאס קינד יוסף איז גיט דא ויאני אונ איה אנה ויא אהין ויעל איה קוסען גלוסר ווי אהין ויעל איה אנשטויפען פון דעם צער פון כיון פאטער: (יא) ויקחי האבין ויאי גינגען דאס העמדעל פון יוסף וישתו אונ האבין גישאכמין אציקעלע ויפגי אונ האבין איין גישאכמט דאס העמדעל אין דעם גלוט אונ דרום האבין ויאי גינגען גלוט פון אציג נארום עם איז גלייך צו דעם גלוט פון אמענטש: (יב) וישלחו אונ ויאי האבין גישיקט אדער צו שטאבין דאס זיידען העמדעל גביאו אונ האבין גיבראכט צו וייער פאטער יאמרו אונ האבין גיאנגט דאס העמדיל האבין מיר גיפונען הכר נא דער קאן הקתוח אויב עם

משלי חכמים

(ג) ויאמרו זאת מצאנו הכר נא וגו'. ווען דיא ברדער האבין פארקויפט יוסף' אונ האבין גישאכמין אציקעלע אונ האבין איינגעשטונקט יוסף'ס העמדיל אין גלוט

רשבים

לישמעאלים: (ב) אנה אני בא. למה באתי אל הבור: (ג) וישלחו. על ידי בני אדם שלא יגידו מי השולחים אלא שאמרו זאת מצאנו:

שפתי חכמים

ל"פ שהגיע יומו וגו' ולא היה יכול להמתין מהרס"ל: ר דייק מדכתיב הכא ויבך רחובין אל הבור ונאמר גבי מרדכי ויבך מרדכי אל שער המלך מה להלן כשק וכתענית ה"כ כן. וי"ל דהא דעשה תשובה היינו כלענה מ"ה לא היה כשעת מכירה דל"כ היו דברי רש"י שחריסו שהרדו דהא כפי' ואלה הכלכה פי' ואלה ליסודה כיון שהורה יהודה על מעשה חמור הורה נמי ראוין על מעשה כלשה ועשה תשובה אלא שחלה עשה כלענה

מכירת יוסף

שכחתי נידן יוסף. כי כעת ימות כתיב הישמעאלים או שיהרגו או שיבועו ויהנה וימות. ע"כ אמר רחובין על שלמו. ואני אנה אני בא. כלומר עושג ועשויני מן השמים. כי גם יוסף ילד הוא ונעשג. כעת גם עלי יעבור סעק אלה ומי יודע כלומר יסוריו אהי' נספט או נאמר ע"פ מה שכתוב כפסוק ל"ה:

וכמו שלחיק פרסו ויביאו הן עצמן אל אביהם כדי שיהא ויכר נפרס סמנו בלשון זה על מעשה דתמר

לקוטים על התורה

(ג) ויאמרו זאת מצאנו וגו' מיה דעה אכלקהו וגו'. רבי יהודה נאמן וי"ל געקב האט דערך שראקין זיין פאטער יצחק ווען ער האט אויפגענאכט דיא גברות פון אים, דריבער איז געקב גישאכמאט גינארין

דער טאג פון ראובן צו גיין געדיגען דעם פאטער: (ב) וישב האם זיה פארק וידער גיגעקט צו וינע ברדער יאמר אונ האט גיאנגט הילד אינע דאס קינד יוסף איז גיט דא ויאני אונ איה אנה ויא אהין ויעל איה קוסען גלוסר ווי אהין ויעל איה אנשטויפען פון דעם צער פון כיון פאטער: (יא) ויקחי האבין ויאי גינגען דאס העמדעל פון יוסף וישתו אונ האבין גישאכמין אציקעלע ויפגי אונ האבין איין גישאכמט דאס העמדעל אין דעם גלוט אונ דרום האבין ויאי גינגען גלוט פון אציג נארום עם איז גלייך צו דעם גלוט פון אמענטש: (יב) וישלחו אונ ויאי האבין גישיקט אדער צו שטאבין דאס זיידען העמדעל גביאו אונ האבין גיבראכט צו וייער פאטער יאמרו אונ האבין גיאנגט דאס העמדיל האבין מיר גיפונען הכר נא דער קאן הקתוח אויב עם

ספר הישר

גרום, האבין זיי אים ארויס געצויגן פון גרויב אונ האבין אים גענארט געקען מיט זיה, נעגען די ברדער פון יוסף געקוסען צו די וישמעאלים אונ האבין גיאנגט צו זיי פאר וואס נעקט איר אויזער קנעכט, דער קענטש איז אויזער קנעכט. נאר ער האט געוידריקט צו אונז האבין מיר אים גישאכמאט אונ אריין גינארקסין אין דיא גרויב, גיט אונז:

הוא אמר לא: לנ ויכירה ויאמר פתנת
בני חיה רעה אבלתהו טרף טרף
יוסף: ל ויקרע יעקב שמלתיו וישם
שק במתניו ויתאבל על בנו ימים
רבים: לה ויקמו כל בניו וכל בנותיו

דא: לנ ויאשתמודעה
ואמר פתונא דברי חיה
בישתא אבלתיה סקמל
קטיד יוסף: ל ויבוע
יעקב דבושוהי ואמר
שקא בחרציה ואתאבל
על בריה יומין סגיאין:
לה ויקמו כל בנותיה וכל

שפתי חכמים

רש"י

לו המקום ולא נשאר לו מקום לברוח עם ול"נ רצ"ל אלה אני בא
לנקשו אי"כ ואני מיותר אלה ה"ק מחקר שהיו אוננו אבי רצ"ך
לברוח מפני דרת אבא ואנס אברה: ו' ויהי הוא מקרא ספר
כי כולת הוא לו ח"ן לו מונן: א' דא"כ לא הו"ל לכתוב אלה
סרוף סרוף יוסף ויפ"ק מלא ידע מחוס רעה סרפסמו למה
למסיס הנרנו: ב' כדא"ל לא הו"ל סרוף נב"מ כעמו סיה
מסיס עמסס מפני כמה דברים חדא כ"י שיתקיים כי גר יוס
ורצ"ך דאי סיה יודע יעקב לא הו"ל למגרים כי סיה סרוף את
יוסף בכל ממון סנעולם. ועוד דאי סיה יודע יעקב סיה מקל
אוהס למחות את שםס ואו יכלס זרעו של ישראל והק"ל רש
סיפור וירבו והכ"פ כסוקן והק"ל לא סיה רועס לנגות לו
מסמע שלס היה מוכרח לכן ואס רלס היה מולה אלה סק"ס
ספסיס עמסס ידי שיתקיים סבירה על ועבדוס וענו אוהס. וע"ל
בדסיסי"א כמקון ימים רבים כ"כ שנס וכו' וסיה יעקב סיה
שנס או ואמר סיה או"ל דקסס רש"י למס לא סיה עמסס כנגד
לס יעקב ולמה סיה סיה כבוד אב ואס שסס סגיד לו הק"ל סיה
כ"כ שנס שלס קיים סיה כבוד אב ואס אלה מסוס זס סיה עמסס כנגד
יעקב מתפלל וסיה מתכל מס סכנור עליו סיהו סיהו כנגד סיה
והק"ל רלס רלס וסלס לו על סביטל כבוד אב ואס לכן ססיס עמסס
כחסר כדי שלס סיה רשסיס. לנגות דחסר סיה כמו סנעס
וכס"ק"ס נשכס און סססלס מכתס כדסיסי"א כ"י חקת לכן לא
ס"ג דחסר סיה כמו סנעס לכן ססיס עמסס: א' ואל"ל כתב
לפסוטו כדי ליתן קסס למס ססיס סק"ס פס דחסר ס"ג ואל"ל
למס נשכס על כך וסלס וססלס וססלס ליוו לו ליתן למס וליקח חסס
לסס ויחזור מיד חלל סיה נתן עיניו כרמל מחמת יוסיס ואמר

כתנת יוסף כתנת פסיס כתנת כד נקוד כתנת: (לנ) ויאמר
כתנת בני. ת היא זו: חיה רעה אבלתהו. נללס
כו רוח הלס (כ"ר) סופו סתנרה כו אשת סופיטו
א ולמה לא גלה לו הק"ל לפי סססריוס וקללו את כל
מי סגלה וסספו להק"ל ב עמסס (תחומת) אבל יוסק
היה יודע שסוף חו אמר האון אגלה והק"ל אינו רועה
לנגות לו (לד) ימסר רבים. כ"כ שנס ג' מספירס
ממנו על סירד יעקב למגרים סנלמר יוסף כן כנס עשרה
סנו ונ' וכן שלסיס סנה היה כעמדו לפני סרעה ושכס סני
הסוכס וסנתיס הרעס כסכא יעקב למגרים הרי כ"כ שנס
כנגד כ"כ שנס שלס קיים יעקב ד כבוד אב ואס (מגילה
קז) כ' שנס סהיה ככית לכן ונ' שנס כדרך ככנו מכית
לכן ס' ואלו סככות ושסס חלסיס ככית חל וזה סלמר
לכן זה ל' עשריס שנס ככית לן הן עליו הן וסופי לנקות
כנגדן: (לה) וכל בנותיו. רכי יסודס אומר חרות

אחילו כסכוסס ופי' נשכס כססלס כדי שלס ידעו כססלס על כך
ססר"ק שרס ל"ז דסוקן סרד לכסלס זס ח"פ"ס סליט קרוב
ליעקב לפי סננור על יעקב להסער כ"כ שנס ע"כ: ד' ואל"ל
קל"ת) ופי' רכינו כתי' כפי' חולות סיה"ל כי כנסס סיה סיקס

מכירת יוסף
(לס) ויקטו כל בניו וכל בנותיו לחפשו. וימנו גור. איתא
כחלק רכס (פ' של) סעורלו סללס את רכי וסו יסודס
כחכ וימסס יסודה [ע"פ] שלס כסלר לו רק כן חלדל יעקב
לסיסס על כולס כתיב כו וימנו להססס. אבל איתא כילקוט

דעת זקנים מבעלי התוספות
אזי וכל בנותיו. ר' יהודה אומר תאומות נולדו עם השבטים
ונשאום. ר' נחמיה אומר כנעניות היו אלא מהו וכל
בנותיו כולותיו כי דרך אדם לקרא ולכחו בחו. וקשיא דבת
איש כנעני סחורבניס בה סבר תנאי דאין אססר אברהם
זיה לאיסר לו תמן אשה לבני סכנות הכנעני ויבאן ציה
יעקב את תא אשה לבני סכנות הכנעני ויק' יהודה

שפתי חכמים
אזי איז רען שראקין ג' וראין יעון קען האם געבירינגט צו
אייס דאס העקידיל פון יוסף. אז די קינדער האבן ג' זאגט
צו יעקב דאס האבן סיד געפוען. אז יעקב האם ג' זאגט
וויא איך פון האם אקלעקט ציה אייז אים אקלינגען אין
גאנגן עס איז פון אים אפילו געבירינגט ג' געבירינגען.
דריבער איז יעקב ג' זאגט געמאנגען וועגן סאקער איז

פירוש רחוק אלהים
אזי דאס העקידעל פון דיין וזהן אס לא אזי אויב
ג'ים: (לג) ויכירה אונ יעקב האם דער קענט
יאמר אונ האם ג' זאגט דאס העקידעל איז פון
סיון וזהן חיה רעה אפילו ציה חיה האם אים אויף
ג' זעקסן סרוף ער איז ג' זאגט פאר ציקט יוסף:
(ד) ויקרע אונ יעקב האם צו ריסין ויגע קליידער
וישם אונ האם ג' זאגט אונק איבער ויגע לענדען ויחאג אונ האם ג' זאגט ויחאג אונ אויף זין וזהן ג'ים
אונ טעקסער זענען אויף ג' זאגט אונ פ' זאגט אונ
רבים פיל קעגן: (לה) ויקמו אונ אלע ויגע וזהן

ספר הישר
צורק אונזער קענט. האבן די קינדען ג' זאגט צו די
קריידער. דער קענטש איז איינער קענטש? איר זענט ויגע
קענטש? ער איז דאך שטענער פון חיה ח'ע, וויא אזוי
קענטש איז גאנץ אזוי אקלינגען אז ער איז איינער קענטש,
סיד ויידען גאנץ ג' זאגט ויידען איינער קענטש.
קענטש געפוען אין ג' זאגט אונק איבער ויגע לענדען ויחאג אונ האם ג' זאגט ויחאג אונ אויף זין וזהן ג'ים
אונ טעקסער זענען אויף ג' זאגט אונ פ' זאגט אונ
רבים פיל קעגן: (לה) ויקמו אונ אלע ויגע וזהן

משלי חכמים
האבן די קריידער ג' זאגט אונק איבער ויגע לענדען ויחאג אונ האם ג' זאגט ויחאג אונ אויף זין וזהן ג'ים
אונ טעקסער זענען אויף ג' זאגט אונ פ' זאגט אונ
רבים פיל קעגן: (לה) ויקמו אונ אלע ויגע וזהן

אונקדוס

בְּנֵי תַיִתָּה לְנִחְמוּתֶיהָ וְסָרִיב
לְקַבְּלָא תַנְחוּמִין וְאַמְר
אַרְי אֵיחֻוּת עַל בְּרִי פִד
אַבְיָא לְשִׁאוּל וּבְקָא

לְנַחְמוּ וַיִּמְאֵן לְהַתְנַחֵם וַיֹּאמֶר כִּי
אֵרַד אֶל־בְּנֵי אָבֶל שְׂאֵלָה וַיִּבְךְ אֶתּוֹ

רשבים

(לח) כי ארד. לא אנהם אלא ארד אל בני אבל שאולה: ויבך אותו אביו. כלומר זמן מרובה. ולמי שהוא מיותר

שפתי חכמים

רש"י

אטענדן ו' שנים כרחל וא"כ כל הזמן ששהה היה כרלונו: מן ר"ל: כל אחד נשא התאולה שגולדה עם אחיו והיתה אחותו אן שלח ולא מן האם ולדני נח אחותו מן האב לא כיוי ערוה: על שמעתי נקשות וכי יעקב לא היה יודע שאין מקבלין תנחומין פ' החי וסבור שהוא מת וא"כ נמה היה מתחלל על יוסף הא היה יודע שהוא חי י"ל דהא שחז"ל דלין מוקבלין תנחומין על החי וסבור שהוא מת דכח זה לא נלמדו אלל מיעקב כיון דגזירה היא שחז' שמת מן הכח והמקבלין תנחומין עליו ויעקב לא קבל ש"מ דלין מקבלין תנחומין על החי וכו' והכ"נ דיעקב לא ידע זה: והכ"נ ש"י כפאלד מעבר אח' עמלו חינו יודע שהוא מוצר עמלו יותר מדאי שהוא סבור שכל העבר היה חינו נחשב כלום: ז' פ' עטור בני שלא ידעו לפרו אלל או לו כמו ואח"כ דה"ק אליו מנדר וכומו ויאמר אליו איני ה' ד' פ' חיו שפלתיו וחת התקיים כי עד שהקבר ולא שהיה אבל בקבר כי און שם לא אכילתו ולא שמחה: כ' כי שאולה הוא א' מו' שמת שיש לביהם. (ג"ל) הטעם הוא כי דין האדם בגיהנם י"כ חודש ולא כל בניו קיימים שהם כנגד י"כ חודש השנה שהוא דין האדם בגיהנם אל און הגיהנם כנגד כו' י' דק"ל דלא ס"ל לכתוב אלל

תאומות נולדו עם כל שעת וסכת ה וכשאו. רכי נחמיה אומר כעניותו היו אלל מכוו כל בניו כמותו כלותיו שאין אדם נמנע מלקרוא לחמתו כנו ולכלתו כמו: וימאן להתנחם. (כ"ד) און אדם מקבל תנחומין על החי וסבור שמת ו שכל המת גנורה גזירה שיסתכח מן הלכ ולא על החי: ארד אל בני. ז' כמו על בני והכונה אל שמתין כלשון על (ש"כ כח) אל שאלו ואל בית הדמים (ש"ח ד) אל הלוקח ארון האלהים ואל מת תמיה וזויה: אבל שאלה. כשעטו לשון קבר הוא כאלו יאקבר ולא אסתחם כל ימיו ח. ומדרשו גיהנם סימן ו' היה מסור בדי מן הכבודה אם לא ימות אחד מכני בחיי מוכנה אני מ' שאינו רואה גיהנם: ויבך אותו אביו. יתקן היה כוכה מפני לרתו של יעקב אלל לא היה מתחלל ו' שהיה יודע שהוא חי: ויבך אותו כמו שכחז לפיל כל בניו וכל בנותיו לנחמו. וע"פ דעת זקנים מבעלי התופות

מכירת יוסף

פרשה זו ח"ל אמר יעקב פרי נפלוה ברית השכנים כחם יגיעות יצפתי להעמיד י"כ שכנים י"כ מלות י"כ שעות כיוס י"כ שעות גניולס י"כ חדשים י"כ אכנים כפולס. וזה היה כל השוקות ויגיעות כל חיו לכות בית ישראל. מה שלא זכו לזה לא אכרסם ולא יתקן. וכל העבר שכלל מפשו היה רק עבור זה שיוכס בכרעות אכרסם שאון ופקדנותו והכל חלוי כמנין פז. ועכשיו שראה שערך יוסף ונחסר לו המנין הרי נתקלקל מה שגיב כל חיו. וראונו היה הגורם לזה כי אם לא היה כללל יועיל אכיו ה"י יעקב מוליד עוד בן אחד. ואף אם יוסף אינו. ג"כ היו נשארים י"ב בנים. נמלא שראונו קלקל כל בניו בית ישראל. פ"כ אמר הילד אינו. ואני אנה אני כלל מלערו פל אלה. כי רק אכני נרמתי לו כל העבר הזה פ"כ ה"י שמוק כק ופמנינו [ועיין פ' וישלח פסוק ויך לרועין]:

אליבא דר' יהודה דאמר תאומות נולדו עם השבטים וגי' וכן נראה מרכיב שאלו בן הבנות סכלל שאתחיות לא הו כבעניו. אבל אליבא דר' נחמיה לא נצטרך להרנס בת איש כבעניו כבר הנרא אלא כבעניו משש. מיהו קשיא אליבא דר' יהודה סדאמרין קיים א"א אפילו יורכי תבשילין גם מצות יבוים היו מקיימין כרכיב בא אל אשות אחיך ריבם אש' וא"כ היאך השבטים נשאיו אחיותיהם וגם יעקב היאך נשא אשתו אחיותו בחייתן. וי"כ כי פאחר שלא נצטוו על התורה אע"פ שירועה ברהה הקודש מה שהיו רוצין היו מקיימין וכה שהיו רוצין היו כניחין. והא דאמרין בעניי פסחים שבסעודה של צדיקים לעתיד לבא נותנים כוס של ברכת לברך ליעקב והוא אוכר לא אברך מפני שנשאיתו שתי אחיות בחייתן לאמר שלא כהוין עשה. אע"פ דמ' הואיל ושרתה תורה צרכניות כמותו וגם אמת מהן לא ירתח וניולה להויר לברת כל חשבים עשר שבטים: ויבך אותו אביו. פירש"י יצחק היה בוכה מצרותיו של יעקב אבל לא היה מתאבל כי היה יודע שהוא חי ולא רצה נלמת ליעקב מפני כבוד השכינה כדב' הדבר והע"פ שכתוב סניד ליעקב אל הגיד מפני החרם וכשירוד למצרים וכתבו אחיו ואל התירו להדם ושרתה עלינו שכינה כדכתיב ותחי רוח יעקב אביהם. מכלל דעד השקא לא שרתה עליו שכינה:

לקושים על התורה

אָעִים גְּעֻלָּעִיעֵן לְיַעֲוֹן. און יוסף אויף דעם פֿעֿדער. ער זאל דאס גְּרָאָבִין דִּיקְעֵר האַט יַעֲקֹב גְּזָאָגֵט פֿרוּף מוֹרֵךְ יוֹסֵף. אַיף זעה אז יוסף איז צוריקען גִּינוּאָרִין פֿון אַתְּיָה. אונ ער איז פֿון דאָס פֿארשֿלעָעטס גִּינוּאָרִין אין איר וואַהנֵונג. אַיז גִּינוּאָרִים פֿון יוֹסֵף גָּאָר גִּיט צו גְּעֻלָּעֵן:

פירוש התורה אלהים
אִים יִנְאָן הָאֵם עַר יִיךְ גִּיט גִּינוּאָלֵט לְאָעֵן
מְרִיָּקֵעֵן וְאָרוּם אָמְעֵנְטֵם קֵעֵן גִּיט גְּעֻמְרִיָּקֵט
וְעֵרִין אִויף אָעֻלְקֵעֵן וְאָם עַר לְעָבֵט אונ קֵעֵן
מִיָּנֵט עַר אִיז גִּישְׂמָאָרְעֵן דֵּעֵן אִויף אָמֵט אִיז
גְּזָר גִּינוּאָרִין אַז עִם זֵאל פֿאר גְּעֻקֵּן וְעֵרִין פֿון
דעם האַרְעֵעֵן אָקֵער גִּיט אִויף אַלְעָבֵדֵיעֵן מְעֻנְטֵם וַיֹּאמֶר אונ עַר האַט גִּינְאָמֵט זי אַרד אִיף
נֵעֵל גִּדְעֵרִין דִּירָךְ מִיִּין וְהָן אַזי מִיט מְרִוּעָרְקִיִּים שְׂאֵיָה אִין גְּרוֹב קְלוּמֵר אִיף נֵעֵל מִיָּה גִיט
מְרִיָּקֵטֵעֵן וַיֵּא אָנֵג אִיף נֵעֵל לְעֵבִין. ואונ דער סְדֵרֵשׁ שְׂרִיָּבֵט שְׂאֵיָה מִיָּנֵט קֵעֵן דָּאס גִּיהֵנֵם
וְאָרוּם דֵּער סִיָּקֵן אִיז גִּינְעֵבִין גִּינוּאָרִין צו מִיר פֿון הקִבְיָה אַז עִם נֵעֵט גִּיט שְׂמָאָרְעֵן
אִינֵער פֿון מִיָּנֵעֵ גִינְדֵּער בִּיָּא מִיִּין לְעֵבִין בִּין אִיף קִבְיָה אַז אִיף נֵעֵל גִּיט נֵעֵהן דָּאס
גִּיהֵנֵם אונ הִינֵג אִיז מִיִּין וְהָן יוֹסֵף גִּישְׂמָאָרְבִּין נֵעֵל אִיף נֵעֵהן דָּאס גִּיהֵנֵם גִּיָּגֵט אונ זִיין פֿאַמֵּער

משלי חכמים

אָמֵט דֵּער מִדְרַשׁ גָּאָט האַט גִּינְאָמֵט צו יְהוּדָה דו תִּאָמֵט
גְּעֵאָקִים בִּיִּין מְפֻסֵּער אונ מְפֻסֵּער גִּינְאָמֵט צו אִיִּים דִּיקְעֵן דָּאס
דִּיא מְרִיָּגִים הָמִבִּין שְׂרִיָּעֵן גְּעֻנְקֵעֵן וַיִּזְעַר עֵינֵיעֵן מְרִיָּדִין אונ
הָמִבִּין גִּינוּאָלֵט מִאִיָּן אַסְתֵּמְקָה מִיט דִּיא גְּרִידֵער. האַט
שְׂקֵעֵן אִרִים גְּעֻנְקֵעֵן זִיין שְׂקֵעֵר אונ האַט גִּימָאָהן
אִשְׁקִירֵג צו דִּי מְרִיָּגִים אונ האַט אָנְעֻשְׂרִי גִימָאָהן אִויף זִי האַט דִּי עֵרֵד אָנְזֻקֵער גִימָאָהן פֿון זִיין גְּעֻשְׂרִיא. דִּיא
מִרִיָּגִים

דִּיא מְרִיָּגִים הָמִבִּין שְׂרִיָּעֵן גְּעֻנְקֵעֵן וַיִּזְעַר עֵינֵיעֵן מְרִיָּדִין אונ
הָמִבִּין גִּינוּאָלֵט מִאִיָּן אַסְתֵּמְקָה מִיט דִּיא גְּרִידֵער. האַט
שְׂקֵעֵן אִרִים גְּעֻנְקֵעֵן זִיין שְׂקֵעֵר אונ האַט גִּימָאָהן
אִשְׁקִירֵג צו דִּי מְרִיָּגִים אונ האַט אָנְעֻשְׂרִי גִימָאָהן אִויף זִי האַט דִּי עֵרֵד אָנְזֻקֵער גִימָאָהן פֿון זִיין גְּעֻשְׂרִיא. דִּיא
מִרִיָּגִים

אָבוּ: לוּ וְהַמְדָנִים מְכָרוּ אֶתְוּ אֶל־
מִצְרַיִם לְפֹטִיפֶר סָרִיס פְּרַעֲהָ עֶשֶׂר
הַמִּבְחָיִם: פ רביעי לח א ויהי בעת
ההוא וירד יהודה מאת אחיו ויט
עד איש עדלמי ושמו חיריה: ב וירא

יחיה אבותי: לו וּמְדָנָיָא
 זַבְיֵנוּ יִתִּיה לְמִצְרַיִם
 לְפֹטִיפֶר רַבָּא דְפְרַעֲהָ
 רַב קְמוּלָא: א וַיְהִי
 בְעֵדָתָא הַהִיא וַיִּנְתַּח
 יְהוּדָה מִלֹּת אַחֵיו וַיִּסְמָא
 עַד זַבְרָא עַדְלָמָא
 וְשֵׁמֵהּ חִירְיָה: ב וַיִּרְא
 וַיִּרְא וַיִּטְ וַיִּטְ נַחֵם. סוּסֵס יֵג סוּסְדִּינֵי קֵי:

רשבים

ומדון וישמעאלים אחים היו ומדון וישמעאלים אחד הם
 לפי הפשט לכך הוא אומר כי מדוניס (מדינים) מברותו

ירדנו חבמם אביו ויחא אף כי היה יודע שלא נהרג:
 (לו) והמדנים מכרו אותו. אל (מדיני) מצרים. מדן

רש"י

(ט) המבחים. שומי כהמות ב המלך: (ח) ויהי
 בעת ההוא. למה נסמכה פרשה זו ללכאן והפסיק
 בפרשתו של יוסף למה נסמכה ויהי אחיו מגדולתו כשראו
 צורת אביהם אמרו למה אמרת למכרו אלו אמרת להשיבו
 היינו שומי' לך: ויט. מאת אחיו: עד איש עדלמי.

דעת וקנים מבעלי התוספות

(ח) ירד יהודה. ירדנו ר"ל הירידה מברותו סמני
 הכתובה. והקשה ר' אברהם בעז"ל כי לא חסדא סן
 המכירה עד שירדו למצרים כי אם כ"ב שנה שהיו יוסף
 במכירתו עד בן י"ז שנה ובן שלשים היה בעמדו לפני
 פרעה הרי סן המכירה עד הן שלשה עשר שנים ושבעה
 דרבע ושנים. דרבע הרי כ"ב שנה ובאותה שנה ירדו
 למצרים משנשא אותה הירדה בת איש כנעני עד שירדו
 למצרים הסמא יותר שהרי חשבו שנה ללידת ער ושנה ללידת
 ארון הרי שלש שנים וכתוב כי ראתה כי גדל שלה משמע
 שירדה בן י"ז שנה הרי ס"ז שנה ללידת פרץ הרי י"ז ואפי'
 כי נאמר שלא היה פרץ כי אם בן שבעה שנים כשהולידו
 ללוי. אבל רש לא נהיטו אל אפי'. ג"כ לא קלט למרת מפני יו'.
 פירוש אלהים

למה נאמר ויכך ולא נאמר ויחאכל מ"ש לטיל ויחאכל על בנו
 ועו"פ זה יחאך ובני יחאך לא יחאך לכוטח ויחאכל דהוא לא היה
 מתאכל דיודע הים סיוסף חי וז"ל מנח דע זה ושמו י"ל ספקיה
 גילה לו שלא יזכר את עמנו לפי שלא סחיתו רק שלא לנלות
 ליעקב: ב רשם הזמין לו נטאלי לרי וגוט שלא זיוק מריח רע
 של זפת וכו' ל"ש שלא יבוא לוחו לירי סורג נשפות סהוא מאוט

ביאת אורו של משיח

(ח) יהי בעת ההיא ויר'. סמיכות הפרשיות שיבואו על הסדר
 נוכל לומר. כי ס' ית' רשם לנגלל על יוסף שיבוא למלכים
 אחר עטורו וס"י יבוא גם יעקב וכל זרעו איתו מלרימה כמו
 שחז"ל ראו' הים יעקב. אכינו לירד כשנשלחו על כרלל למלכים
 [סיוקוס מ"י גורת סק"ס כי גר ישי' ורנך] אלה סמליות דרך
 כבוד. הסס כי יוכל י"י סק"ס ככרלל אה יוסף למלכים מ"י
 כמה סבות. סנ"ז כחמ-סק"ס סכס וז' לחלוטיו זה סיסיה נמכר
 למלכים מ"י אחיו דוקא. מחמת כי סס השנו מתסכות ועשו
 תחבולות לספר זכנלל סלומותיו על יוסף. לקסס ס' לכסס לנמור
 על ידיוסס מתגמל רלוטו ססס עמסס יכילוטו למלכותו. וזני מסס
 ס' סורוס סיסתר גדול כוה ספי' נגמר רלו' סק"ס. סלל זס
 ס' יסודס. ס' ססססס רלו' לרנו. ורלוכין אף כי סססלל
 אכל רלס יסודס סוה קלס אל ססססס לחסלו ית'. למכרו

האם אים בעווינים: (ז) והמדנים און דיא מדינים
 האבין אים פארקויפט אין סררים גפוספר צו
 פוטפפר מים ירעה דער עלצקער בעדינגער פון
 פרעה שי המבחים דער עלצקער שעקם מייקסער
 פון דעם קלך: (ח) ויהי אונ עם איו גינען אין דער
 ועלפינער צייט וירד יהודה האם והודה גינדערט
 פון זינע ברדער ויש אונ האם גינינגם ביה אסמן
 פון עדלמי ושמו אונ זיין נאמען איז גינען חיריה.

משלי חכמים

העקביל, אף שישנו דיו או קטן וקטן או דיו זנאין דרעקטן
 דעקסס ועקסן די משכנות, דעם עקן העקין מיר פארקויפט
 סיס אשכ"ל פער סירונג איז בריא די כלסדים או עס קססם
 פורים שקסם יעקרו מלפד צו זינע בעלי בטיס אשר אוף פורים
 אונ וינקסם אים אשכ"ל יקען פורים, אונ פאר רשם שקסם אים
 דער בעל הכית אשכ"ל קשלות סנות, איין מלפד איז גינען איין
 אלקסס מאן פון פאר צייטיקן ועקס, בריא אים האם אקער
 גילטינסם סקנד פון מדיקסין גבד, עס איז געקסען פאר
 פורים האם דער מלפד שוין זאנענדיגן גאנצברייטן אשר צו
 שקען או דעם גבד, ווייל ער איז אקער נים גינען אויף שפארק
 גילטינסם או שרייבן אשר האם צו ענטקען אפארקסם שפיקל
 פארט אונ האם אויף געלעדיגען דעם שיר, ער האם געקארקסם או דער זיין ועעם ער דעם שיר איבערשרייבן
 מרף אשכ"ל פארט, פאקסער ועעם רער שיר נים גוט זיין, ער האם קאלע סאקין אגופין פאפיו, דענטייל

ורש"י שרייבט וויא קימט דיא פראשה ספסיס צו
 זיין צווישען די פראשה פון יוסף צו טיזיון אז דיא
 ברדער האבין אים אראפ גינדערט פון זיין
 גדולה אז וויא האבין גינען דיא צרות פון זייער
 פאקער דיא ברדער האבין אזוי גינאנס צו אים
 דו האקסם גינאנסם מיר זאלין אים פארקויפטן
 וואלקסמו גינאנסם מיר זאלין אים צוריק שקען
 אטיים וואקסין מיר דיה צו גיהקערסם: (ט) וירא

ספר הישר

סדינים זענען דערשלאקן גינארטן אונ זענען געפאלן מיט
 דעם פנים אויף די ערד, שקען האם גינאנסם צו וויא איר
 וויקסם אז איך גיין שקען גן יעקב וואס איך מיט מיינע
 ברדער האבין תרוב געפאקט אלע שקעס פון אמורי.
 אפילו אייער גאנצע לאנד סרין מיט אלע קלבים פון בעלן
 גינען קסען צו זאמען ועליון וויא גיט מלענען מלכה
 האלטיין מיט מיר, איר ואלט מיר שוין אונעק געבין דעם
 געקעם, די סדינים האבין מורא געהאם פאר שקען אונ
 האבין גינאנסם צו די ברדער איר זאנס אז דער סעקעלש
 איז אייער קעקעט אונ ער פאלקסם איך גיט, וואס סויב

שם יהודה בת-איש פנעני ושמו
שוע ויקחה ויבא אליה: ג ותהר
ותלד בן ויקרא את-שמו ער:
ד ותהר עוד ותלד בן ותקרא את-
שמו אונן: ה ותסף עוד ותלד בן
ותקרא את-שמו שלה והיה בכזיב

ממן יהודה בר גבר
 תגרא ושמה שוע ונסכה
 ועאל לותה: ג ועדיאת
 וילדת בר וקרא ית
 שמה ער: ד ועדיאת
 עוד וילדת בר וקרת
 ית שמה אונן: ה ואוספת
 עוד וילדת בר וקרת
 ית שמה שלה והנה
 הרמא ויהא כס פסוקים :

רשבים

ישמעאלים הורידוהו סחה כי שניהם אחד הם לפי
 המשפט: (כ) כנעני . כתרובו תגרא . כמו כנעניה
 נכברו ארץ . כנען בידו מאוני מרכה . כי מבנות כנען
 היו נזוהרים: (ה) זוהי כזיב . יהודה . ושם נולד לו בן :

שפתי חכמים

כשתחף עמו: (כ) כנעני . ל תחל (ג"ר): (ה) והיה
 בכזיב . (פסוקים ג) (כ"ג) שם המקום ואומר אליו ע"ס
 שפסקה מלדת נקרא כזיב ל' (ירמיה יח) היו חסיה ל' כמו
 אכזב (ישעיה נה) אשר לא יכזבו מימיו דלל"כ מה כל
 דולכין אחר האל כלן א"ל לפרש כן דהא כתיב איש כנעני
 דעת זקנים מבעלי התוספות

ביאת אורו של משיח

והתרגום ס"ל א"ס דהיט ממונע על הסורנים מחויבי
 מיתא כוא עמו לא הרם: ל ואלח מני"ל לרפ"י ללחא כנעני
 ומס . וי"ל דהא מינו סאכרס לא היה וזה לפסיה
 ליתק כנעני וכן יתק היה מנוס ליתק שיהא נוסר כסס
 וכדל"י היו כזיב ג"כ נזכרין כוס . ואל"ח ואל לעיל פרפ"י ר'
 פחמה אחר כנעניה היו ע"ס נוסאין כנעניה . וי"ל דלעיל
 פיי"י כגון זומה אחרת עבא על כנענית דלוחה נח אינע כנענית
 ביאת אורו של משיח

הצרון ושנה מלידת חסול שהוא היה מיורדי מצרים הרי
 מ"ס המבוא כ"ח שנים אלסא האי יורד קודם סכירה הוא .
 וי"ז דהאי כי גרוד שלה לענין ביאה איתמר כי כבר היה בן
 ש' שנים . וכרתגן בסס' נדרים בן תשעה יום אחד שבא על
 יבמתו קנאה . ואסריגן בסנהדרין שהיו הראשונים מולידים
 בני' ג' שנים :

(ה) ותקרא את שמו שלה והיה בכזיב גוי' . פ"ל על כך קראה
 שמו שלה על שפסקה מלדת כי לשון וקרא כזיב
 אחר שהרי כתוב אחד אוסר אל תכזב בשותפתך ותכזב אחד
 לא יכזבו מימיו . וכפי סורי' וי' שמעתה כי כך היה מנהגם
 וא"כ כן הדין היה לו ליהודה לקרוא שם לשני' . והוא
 קראה לו שם כדכהיב ותקרא לכך הוצרך לומר שהיה יהודה בכזיב
 בלדתה אותו ולא היה באותו מעמד לקרוא לו שם
 כזיב שם פסוק :

פירוש לתורת אלהים

האם ראשון יהודה גינעין אטאקטער פון אסותר
 ישמו אונן פון נאמקען איז גינען שוע ויקחה האם
 ער זיא גינען גינען גינען אונן איז צו איר גינען:
 (ג) ויהי ותלד בן אונן זיא איז נוארין גינען אונן
 האם גינען אונן ויקרא את שמו האם ער גינען
 זיין נאמקען ער: (ה) ויהי ער אונן זיא איז נוארין
 גינען אטאקטער גינען ויקחה בן אונן האם גינען

ספר הישר

איך אקנעקט וואס אקלגט גיט . פארקויפט אים אונן מיר
 זעלין אייך צוזאמלין פאר אים . אונן הקב"ה האט גינען
 דעם זון פון יוסף צו די מרגנים ניי זאלין אים גאר נעלין
 קויפן . די מרגנים האבן פארקויפט יוסף צו די מרגנים
 פאר צוואנציג גילדן . גאר ראובן איז גינען ביי דעם
 פארקויפן . די מרגנים האבן געקויפט יוסף אונן זענען
 קום איהם געגאנגען זייער וועג . גאקדעם האבן די מרגנים
 נזקח געקאנט וואס זיא האבן געקויפט יוסף . ניי האבן
 גינען איינער צום איינערן מיר זעלין אז דער יונגער
 קעניש איז גיין קענעקט . אונן זענען קעניש'ן זענען זייער
 אונן פארקויפט . אז פוען וועט אים דערקענען ביי אונן
 וועט פוען זאלין אז מיר האבן אים געקניש'ן וועט קען אונן
 משמטין

בְּלִדְתָהּ אֶתֹּוּ וַיִּקַּח הַיְהוּדָה אִשְׁתָּה
 לְעֹר בְּכוֹרוֹ וַשְׁמָה תָמָר׃ וַיְהִי עַר
 בְּכוֹר יְהוּדָה רָע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיִּמְתְּנוּ
 יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְאוֹנָן בְּאֵלֶי
 אִשְׁתְּ אַחִיךָ וַיִּבֶם אֶתְּהָ וְהִקֵּם זָרַע
 לְאַחִיךָ׃ וַיַּדַּע אוֹנָן כִּי לֹא לוֹ יְהִיָּה
 הַזָּרַע וְהָיָה אִם־בָּא אֶל־אִשְׁתְּ אָחִיו

בְּכִיבִי כַד יִדְתָּ יְתִיבָה׃
 וּנְסִיב יְהוּדָה אֶתְתָּא
 לְעֹר בּוֹכְרִיָּה וַשְׁמָה
 תָּמָר׃ וַיְהוּה עַר בְּכּוֹרָא
 דִּיהוּדָה בְּיַשׁ קָדָם יְיָ
 וַאֲמִיתִיהּ יְיָ׃ וַיֹּאמֶר
 יְהוּדָה לְאוֹנָן עוֹד לְנֹת
 אִמְתָּ אַחִיךָ וַיִּבֶם יְיָ
 וְהִקֵּים זָרַע לְאַחִיךָ׃
 וַיַּדַּע אוֹנָן אֲרִי לֹא עַל
 שְׁמִיָּהּ מִתְקַרֵּי זָרַעֵא וְהָיָה
 כַּד עֲלִיל לְנֹת אִמְתָּ

תרא וביה אם כל יבמות לו רשבים

באות אחרונה ותיבה שמכחה לה טעמה באות ראשונה
 הרי הם בטמא והשלאפ"ם נחשב להטף קמין וכן אור

(ט) כי לא לו יהיה הזרע. ומספרים היו בכך
 נתן זרע. חטף קמין. שכל חיבת בלאפ"ם שמעמה
 רש"י

משמע שפלים היה כנעני וק"ל: מ כנעלמא מה ספיה חוין
 משחיה כ"י שפסוק הטעם דכפן בקרא ע"ג אחיו שמה
 וזה לא היה רוצה לעשותו ב (נח"י) שאר"י עם למסור דברי

לכדיעט. וכבר רחמי ותקרא שמו שלה וגו' פסקת:
 (ו) רע בעיני ד'. כרעהו של חוין משחיה זרעו שכל
 בלחוק וימת גם אותו כמיתתו של ער מיתתו של חוין
 ולמה היה ער משחיה זרעו מ כדי שלא תחטב ויכחיש

סיה: (ט) והקם זרע. הכן יקרא ב ע"ג המת:
 ביאת אורו של חסיה

וכמו נאמרו הפרטיות על הסדר. אחרי בואו חסיה למרים היא
 סבבה שיר יסודם מלח אחיו וע"י זה נתגבול לית הבואל
 פלחורן. וזממת שמכירתו של חסיה ע"י יסודה כי כעמ
 קודם כנעלמ. ומחמת שמכירתו של חסיה ע"י יסודה כי כעמ
 ילון סקל"ה. אבל יסודה לא לכך הכתובן. כי גם הוא היה
 סבור של יקחיתו מלוחם יוסף. והדמיון כוס מלך אחד נח"ה
 מלך עד אשר נלחו הרופאים למלוא תרופה לחיו. יום אחד
 נקדשו לחיו כל הרופאים להשיג עבד מחלת המלך. ומלוא
 עוד רפואה אחת שכולל לרפואתו אבל אי אפשר לחתם למלך.
 עוד המעלין הוא הוא ארם קשה מלך. אם יוכל הרופק
 למפסקעקלן לכוון בלרם לעומת המחלה הרי זה טוב. ואם יפ"ה
 ממשו מן המטו יזר יפ"ה מוכרם למות מהלרם. ומי יוכל
 פירוש לתורת אלהים

לכוון כחוט השערה. ולהביא את המלך לכנות נפשות לקרב
 מיתתו כרע. ע"כ כיו הרופאים נכונת גדולה לא ידע מה
 לפשות. אבל כבית המלך ה"י עבד אחד אשר בלבו ה"י שפ"ה
 גדול להמלך וס"י שמה מלך כמתלתו אבל השעה ה"י ארוכה לו
 כי ה"י חפץ כמיתת המלך. ובאשר שמה הרופאים הם הסם
 הוא סיבול לכמות את המלך כרע. הלך אל הארבעה עשר סמס
 הוא ונתן אותו ככוס מים וחסך בלינה כסירנה מלך לפשות
 יחן לו הכוס הזה. אבל הסבב סדכר שפסדו כיון שהשקל על
 בלרם ובאשר נתן להמלך לפשות וכל בלרם נקרט ומתופל.
 למחר בלוא הרופאים לקברו ורלחו כי המתלה כמעט עברה כולם.
 וימתו ארם אל רעשו ויבוק סדכר ויאל. כי הסבב הוא נתן
 בלרם ככוס להשקות המלך ולהמיתו. והפועל השופטים לדנו

בְּלִדְתָהּ אֶתֹּוּ אִם יִמָּא אִים יִבְרָאִין׃ (ו) וַיִּקַּח הָאָמ
 יְהוּדָה גִּיבּוֹעָא אֲנוּיִב צו זיין בְּכוֹר ער וַשְׁמָה תָמָר
 אונ איר נָאָמָע אִיו גִּינְעָן הָמָר׃ (ז) וַיְהִי אונ עַר
 דַּע בְּכוֹר פּוֹן יְהוּדָה אִיו גִּינְעָן בִּיזִי אִין נָאָמָם
 אוֹיגִין וַשְׁמִתּוּ יְיָ הָאָמ אִים נָאָם גִּינְעָנִים׃ (ח) וַיֹּאמֶר
 יְהוּדָה לְאוֹנָן הָאָמ יְהוּדָה גִּינְאָמָם צו אונָן בָּא אֵל אִשְׁתְּ
 אַחִיךָ קָם צו דִּינִין בְּרֹדְעָרָם וַיִּיבֶם וַיִּבֶם אוֹתָהּ אונ

נָעָם דִּיא אֲנוּיִב וְהָמָם זַרַע לְאַחִיךָ אונ בְּרִינָג
 בְּרִינְדַּעַר צו דִּינִין בְּרֹדְעָרָם בְּרִינְדַּעַר דַּעַר וְהָן נָאָם
 דִּי וַעֲמָם כִּימִם אִיר הָאָמָן וַעֲמָם גִּינְעָנִים וַעֲרִין
 אוֹרֵךְ דַּעַם נָאָמָע פּוֹן דַּעַם מָת׃ (ט) וַיַּדַּע אונ עַר
 הָאָמ גִּינְעָנִים אונָן בִּי יֵא לוֹ יְהוּה הַזָּרַע אִם גִּימִם אוֹרֵךְ
 זיין נָאָמָע וַעֲרִין גִּינְעָנִים וַעֲרִין דִּיא בְּרִינְדַּעַר
 וַיְהִי אונָן עָם אִיו גִּינְעָנִים אִם בָּא אֵל אִשְׁתְּ אַחִיו אִם עַר

מְשָׁלֵי חֲכָמִים
 שְׁלִיחַ וְהִי הָאָמ דָּאָם צו סִיר גִּעְשִׁיקָא. הָאָם דַּעַר שְׁלִיחַ גִּינְאָמָם
 דָּאָם הָאָם גִּעְשִׁיקָם דַּעַר קַלְמָר פּוֹן אִשְׁרֵי קִיר. דַּעַר נְבִיר הָאָם
 גִּעְשִׁיקָא דָּאָם שְׁפִירָא שְׁפִיר אונ הָאָם גִּעְשִׁיקָא. הָאָם עַר
 גִּינְעָנִים אִם דַּעַר קַלְמָר הָאָם אִים אֲנִינְעָנִים פּוֹן גִּינְעָנִים הָרִדִין.
 גִּינְעָנִים אִם דַּעַר קַלְמָר הָאָם אִים אֲנִינְעָנִים דַּעַם קַלְמָר אונ הָאָם
 אִים גִּעְשִׁיקָא פּוֹם דַּעַם זַעֲלִבִינְעָן שְׁלִיחַ עֲשִׁילִיבֵּעַ וְזַבֵּל אונ הָאָם
 זִי אוֹרֵךְ גִּינְעָנִים וַיִּקְוָם אִין אֲפִיאָעַת סִיבֹל הָאָם אִין גִּינְעָנִים גִּימִם
 בְּעֲשִׂיקָאָם. וַיַּדַּע שְׁלִיחַ הָאָם גִּינְעָנִים דַּעַם קַלְמָר דָּאָם סִיבֹל.

סִפְרֵי הַיִּשְׂרָאֵל
 מִשְׁפָּטִין צוֹם הַרְגָּנָן. דַּעַר תִּיבִיל הָאָמָן דִּיא סִרְגִּינִים גִּינְעָנִים
 אִין וַשְׁמָעִיאִים גִּינְעָנִים. הָאָמָן דִּי סִרְגִּינִים גִּינְעָנִים סִיר וַעֲרִין
 אִים שְׁפִירָאִין צו דִּי וַשְׁמָעִיאִים אוֹיבֵּם דִּי וַשְׁמָעִיאִים וַעֲרִין
 אוֹרֵךְ צַרִיק גִּעְשִׁין דָּאָם גִּעְשִׁין וְהָאָם סִיר הָאָמָן פִּאָר אִים
 גִּינְעָנִים. וַיִּיא הָאָמָן אוֹרֵי גִינְעָנִים אונ הָאָמָן שְׁפִירָאִים
 וַחֲפָץ צו דִּי וַשְׁמָעִיאִים פִּאָר דִּי זַעֲלִיבֵּעַ צוֹאֲרִיב גִּינְעָנִים.
 דִּי סִרְגִּינִים זַעֲנָע אֲנוּעָא גִעְאָמָנִים וַיַּדַּע רַעַג צו דִּי שְׁאָמָם
 גִּינְעָנִים. אונ דִּי וַשְׁמָעִיאִים הָאָמָן גִּעְשִׁיקָא וַחֲפָץ אונ
 הָאָמָן אִים גִּעְשִׁיקָא אוֹרֵךְ אֲפִיאָעַת אונ הָאָמָן אִים גִּעְשִׁיקָא
 אִין סִרְגִּינִים. וַיַּדַּע הָאָם גִּינְעָנִים אִין דִּי וַשְׁמָעִיאִים גִּינְעָנִים אִין
 צו וַעֲמָם זיין אֲנוּיִב דַּעַר וַיִּשְׁפָּעֵרָם פּוֹן זיין אֲפִיאָעַת. דִּיא וַשְׁמָעִיאִים הָאָמָן גִּעְשִׁיקָא אִין אֲנוּיִב דַּעַר קָעַן גִּימִם

אִין סִרְגִּינִים. וַיַּדַּע הָאָם גִּינְעָנִים אִין דִּי וַשְׁמָעִיאִים גִּינְעָנִים אִין
 צו וַעֲמָם זיין אֲנוּיִב דַּעַר וַיִּשְׁפָּעֵרָם פּוֹן זיין אֲפִיאָעַת. דִּיא וַשְׁמָעִיאִים הָאָמָן גִּעְשִׁיקָא אִין אֲנוּיִב דַּעַר קָעַן גִּימִם

אונקלוס

וַשְׁחַת אֶרְצָה לְבַלְתִּי נִתְחַדְרַע
 לְאֶחָיו : וַיֵּרַע בְּעֵינַי יְהוָה אֲשֶׁר
 עָשָׂה וַיִּמַּת גַּם־אֹתוֹ : וַיֹּאמֶר יְהוָה
 לְתֹמֵר פִּלְתוֹ שְׁבִי אֶלְמֶנָה בֵּית־
 אָבִיךָ עַד־יִגְדַּל שְׁלָה בְנִי כִי אָמַר
 פְּנֵי־מוֹת גַּם־הוּא כַּאֲחָיו וַתֵּלֶךְ תֹּמֵר
 וַתֵּשֶׁב בֵּית אָבִיהָ : י וַיִּרְבוּ הַיָּמִים
 וַתָּמָת בֵּת־שׁוּעַ אִשְׁת־יְהוָה וַיָּנַחַם
 יְהוָה וַיַּעַל עַל־גִּזְזֵי צֶאֱנֹהוּ וַיַּחֲרֶה

אֶחָדוּ וּמְחַבֵּי אֹרְחֵיהָ
 עַל אֶרְעָא בְּדִיר דְלָא
 לְקַיָּמָא זִרְעָא לְאֶחָדוּ :
 י וּבְאִשׁ קָדָם יֵי דִי עֵבֵד
 וְאִמִּית אֶתְּ יִתִּיהָ : י וְאָמַר
 יְהוָה לְתֹמֵר לְפִלְתִּיהָ
 תְּבִי אֶרְמִלָּא בֵּית אֲבוּיָךְ
 עַד דִּירְפִי שְׁלָה בְּרִי אָבִי
 אָמַר דְּלִמָּא מוֹת אֶת
 הוּא כַּאֲחָדוּ וַאֲזַלְת תֹּמֵר
 וַיִּתְּבַת בֵּית אֲבוּהָא :
 י וְסָנְיָא וַיִּמָּא וּמִיתַת
 בֵּת שׁוּעַ אִתְּ יְהוָה
 וַאֲחַנְחָם יְהוָה וְסָלִיק עַל
 גִּזְזֵי עָגִיָּה הוּא וַיַּחֲרֶה

תו"א וירע בעיני יי : ויהי גם אלו : ימות גם : ומת גם : ויסע יי :

רשבים

אמים וגדל חסד . ואם שלש אלה לא יעשה לה . אבל את שלש הערים מלאפ"ם הוא : (י) גם אותו .

שפתי חכמים

רמב"ם והר"ם ע"ס . וה"ס הכן יח נקרא על שם המת כללו המת הוא אכיו ו"ס הקם ורע לאחיד ולא סם לאחיד דלא שמה גרים ע"ס : ס דק"ל דהספוק . סוחר עלמו דמתחלה כתיב עד יגדל שלה בני משמע שהיה בדעתו ליתנה לשלה והל"כ כתיב כי אמר פן ימות וגו' משמע שלא רצה ליתנה לו ועוד ה"א כי מאי כתיב עטס סוף אשל מעלה שמהר שהחוקק לקטלית איד אשפר שימנה לו אחר שיגדל וע"ס דוחה היה אוחה בקש ר"ל מ"ס עד כי יגדל שלה בני דוחה היה אוחה שלה היה בדעתו להשיא

במות על כי בקש לשלוח יד בנולך . והמלך אמר שלא ידעו אותו ע"ס מחשבתו רק ע"ס התולית שיא מועטיו . ע"כ המת לא נמיתוהו ועוד לו כי יבא על שכרו . אבל לא יקבל שכרו כפניו ימות ככל עבדי המלך הנוטלים פרס מניית המלך . רק יתנו לו בית מושב קטן בלחה מערי הסדה כלום כבר נלחד הכפרים והמה ישלחו לו ע"י איזה כפרי פרס מניית המלך שיחיה ולא פירוש לתורת אלהים

איזו יקובען צו ויין ברנדערס נויב ושהת אונ צר
 האמ פארןארקין דיא זרע אויף דער צער זקני
 פון וועגן גימ אזו צו געבין גינדער צו ויין
 ברנדער : (י) זרע איז שילעקט גינדען אין גאסס
 אויגן וואס ער האט גישהען גימ האט ער אים
 אויף גישייט : (יא) ויאמר האמ יהודה גינאקט צו
 ויין שגור שבי ויץ איין אלמנה אין דעם אויב פון
 דיין פאקטער עד גידי ביו מיין ווקן שלזה נועם גרוים
 ווערין ורשעי באקט ער האט ויא גאר אוועק
 גישטויסין דען ויין דעה איז גימ גינדען ער זאל
 ויא געבין צו שלזה פאר אונייב : (י) אסר נארום ער

משרי חכמים
 איז דער קלפד שפארק דערשטיקן גינארין . אונ האט דאס
 סיכול גימ גינאקט . אין האקט נעמען , זאקט דער שליח צום
 קלפד פאר וואס דיגט איר גימ אויף דאס סיכול איקוויניג
 איז אויף אשמוצניע סיכול זאל מען מיר שיקען דאס גילט , האט דער
 שולית

רעהו העדלמי תמנתה : י ויגד
 לתמר לאמר הנה חמוך עליה
 תמנתה לנו צאנו : י ותסר בגדי
 אלמנותה מעליה ותבם בצעיף
 ותתעלף ותשב בפתח עינים אשר
 על־דרך תמנתה כי ראתה כי גדל
 שלה והוא לאנתנה לו לאשה :

רעהו העדלמיה
 לתמנתה : י ואתחוא לתמר
 למימר הא חמוך סליק
 לתמנת למינו עניה :
 י ואתעדי את לבושי
 ארמלותה מנה
 ואתבסי את בעיפא
 ואתקנותי תיבת בפרשות
 עיניו די על אורח תמנת
 ארי חות ארי רבא שלה
 והיא לא אתיהיבת
 הווא ותב כסות . ס' ספר חובט ס'
 חמרי מוס ופ' ויקבל :

בעל המורים

דרשו חכמים כי בעון כזה מת על שהיה משהית ודעו
 שלא תתעבר ותבוזש יופיה : (יד) ותבם ראשה בצעיף .
 שאין זה דרך אלמנות : ותתעף . כסותה פניה שלא
 יכירנה יהודה : בפתח עינים . בשער של פרושת דרכים
 שהכל עוברים וגראים לעינים דרך שם והמפרשים שם עיר מועה . שהרי כתוב למינו היא בעינים ואלו

(יד) כפתח עינים אשר . ס' ס' רמ"ח כמנין אברהם שהגרה ופי
 לטון שזוקק לרע אברהם : כי גדל . ג' . כמסורה הכל וליק
 עד כי גדל הכלב מאל כשכל שחלה כי גדל טלם גדל טלכ
 טלם וזכות זה יאל ממנה מלכות בית . דוד טסס טולק וגל

שפתי חכמים

היה בדעתו וכו' ומפרס כי חמר קן ומות וכו' : ע ואפי' דלטי
 כתיב ויעל ופרס'י דויעל דבוק ען תמחה א"כ לתם לא פי' זה
 לעיל י"ל דלמא ויכל קאי על גוויז ולאו לומר טלם לפר מקום
 טסיו טס טרוסיס לממוד טל גוויז ולאו וק"ל : פ' מדלתיב כסוד
 כי כסותה פניה לממנע שכבר הוכר זה למעלה : צ לפי ששני
 דרכים מתפסקות זה לנאן וזה לנאן דר"ך לפתוח עינים להסתוב
 בלחם דרך י"ך וסיני פתח עינים פתיחת עינים : ק פי' נקברה
 טל אברהם לחיט והסתלס סודותן לה אים ונורע אברהם כדי
 להפמיד כניס ממנו וסוף חממר דר"ל כפי' וסוסה : ר' סטרי
 חמ"כ מרס ולכסס כנדי אלמנותה וזם כעבלי זעה היחס טסס

(יג) עולה תמנתה . וכמסותן הוא לומר (טופטים יד)
 וירד ממון וגו' תמנתה ע כסופו הנה היתה יושבת עולין
 לה מכאן וירדלין לה ממון : (יד) ותתעלף . כסותה פניה
 כי טלל יכיר בה : ותשב בפתח עינים . כסותה פניה
 עינים כפרסת דרכים צ טעל דרך תמחה (סוסה י)
 ורכויות דרשו כסותה טל אברהם לחיט ק טל עינים
 מנסות לראותו : כי ראתה כי גדל שלה וגו' . לפיכך
 הסקירה טלמה אלל יהודה כסותה ממלחה ר' להעמיד ממנו

דעת זקנים מבעלי התוספות

וכפנים יפות ככל עושה מלות ס' . רק כדרך זו אשר לטיני בני
 חלם יכ"י מתשכחו ומתפיו לא יפיו ונליו רק התכלית טילל
 וממטפי יסיס טוב :

(יד) בפתח עינים . שנתנה פתח לדבריה כראיתא במס' טוסה
 שאמרה יתוסה אני פניה אני פי' כשנשאתי לבני
 ואני כלתי :

פירוש לתורת אלהים

דאם פנים מען זאל זיא גים דערקענען ופשג אונ
 זיא האם זיך גינעצט ווא דיא ווענין צו שידין
 זיך זי דרד בייא דעם ווענ פון תסקנה כי האיה
 ווארום זיא האם גינעזון שלה איז שוין גרוים
 גינוארין ותיא אונ זיא ווערמ גים גינעזין צו אים
 פאר אטייב דרום האם זיא זיך ספקיר גינען צו

חירה העדלמי תמנתה אין תמנת : ניט וינד אונ
 עם איז גינאגם גינוארין צו הקסר הנה חמיד דיין
 שווער גיים אויף צו תסקנה קטו צו שערין זינע
 שאף : (יד) והסר האם זיא אפ גינאקון אירע אלקנה
 קלוינער ויבם אונ האם זיך צו גינעקט טים איין
 שטיינער ותקלף אונ זיא האם זיך ארום געהילט

משלי חכמים

גענוייגט אונ האם דעשיריגען מיין אסאקר מיין אסאקר .
 איז איינער פון די לשמאליים צו גענאנגען צו יוסף אונ
 האם אים גישלאגן , האם יוסף נאך מער גענוייגט . דער
 נויל איז יוסף כיד גינוארין גינענדיג אונ ער האם גיט
 געקענט גיין , האבין אים אלע גישלאגן אונ האבין אים
 געשטייגט , ער נאר אויפהערין גינען , דהב"ה האם
 גינען וויא יוסף ווערם אזוי שטארק געשטייגט האם ער
 געשיקט אויף דיא לשמאליים אפגוסטערניש אונ אשקע

שליח גינאגם צום מלכר וואס אונדערס איר אייך אזוי נוי איר
 האם געשיקט אשיינע שיר און אשטוינגען פאפיר אזוי האם
 טען אייך געשיקט שיינע געלם און אשטוינגען סיכיל , אזוי איז
 גינען בייא יהודה , האם ויזדה האם פארקויפט זיין ברודער
 יוסף , האם ער טים דעם גינאקון דעם ווילען פון האם , אונ
 האם גינאקון אסובק צו זיין ברודער יוסף ער איז גינארין אפלד , אונ
 האם גינאקון אסובק זיין פאסער , הארום ניי גמריא זאגם
 יעקב אבינו דאס געזאקטם גיין טים קויפן גענודין אין סכרים ,
 אונ אז יעקב איז גענאנגען אין סכרים צו זיין זיין יוסף אונ

פירעה טים יוסף האבין געשיקט פירען ער זאל קעסן טים גבוד אין סכרים , איז דאך דאס גינען אסובק צו יעקב , דאס
 איז אלץ שפעטער גינארין גיבע ווען יהודה האם זיא וואך גינאקון איז דאס גינען שטארק געשטאנען , צו פארקויפן
 אבידער , אונ צו סאכין אסאקט אזוי טל שפענען , האם גאס גינאגם צו יהודה זיך וועל דיר אויף אזוי פאקון , פון דיר
 דארף

לִיה לְאִנְתּוֹ : מו וְחֹזֶה
 יְהוּדָה וְחֻשְׁבָּה כְּנַפְקַת
 בְּרָא אֲרִי כְּסִיאת אֶפְרָא :
 מו וּסְטָא קִוְתָה לְאַרְחָא
 וְאִמְר הַבִּי כַעַן אֵיֶעֱל
 לְיִתְיָךְ אֲרִי לֹא יֵדַע אֲרִי
 כְּלָתִיהָ הִיא וְאִמְרַת מַה
 תַּתֵּן לִי אֲרִי תֵיעֵוֵל לְנִתִּי :
 ת"ר א ויחלה יהודה . מניח . סוסס י :

מ וּוְרֵאָהּ יְהוּדָה וַיְחֻשְׁבָּה לְזוֹנָה כִּי
 כָּסְתָה פָּנֶיהָ : מו וַיֵּט אֵלֶיהָ אֶל־
 הַדֶּרֶךְ וַיֹּאמֶר הֲבֵה־נָא אָבוֹא
 אֵלֶיךָ כִּי לֹא יֵדַע כִּי כָלְתוֹ הוּא
 וְהֵאמֵר מַה־תַּתֵּן־לִי כִּי תָבוֹא אֵלַי :

רשבים

היה שם עיר היה לו לומר בעינים הכי"ת חט"ף (שו"א)
 שלא מצינו שיאמר רק בבית אלא בירוחו כירושלים :
 (טו) כי כסתה פניה . עכשיו לפי הפשט בדכתי' ותתעלף :

שפתי חכמים

אל היתה חזרת ונוכח כנדי אלמנטה . מהר"ל : ש דק"ל מה
 נתינת טעם זה לזה וכי כסגול כסתה פניה תהיה זונה אדרבה
 לנטע היא כיון כסתה חת פניה ל"ל לפי שזוכת וכו' ואח"כ
 אחר כי כסתה פניה ונמצי זה לא הכירה שללו הכירה לא הוה
 חושבה לזונה ו"ל ת יהודה איר כל על הוונה הא האכות וכניהם
 וקבלו עליהם התורה וא"כ היאך עבר על לאו דלא תהיה
 קדשה . וי"ל אפטר שקדשה כנסף או כשער . והבדי הוא
 לפיכך כעלמא . ח"ג י"ל דקדשה חתה כביאה ולשם קידושין כל
 אליה ובה דלחר כגו' חניף עלי מאן מהקדש כביאה היינו כעדים
 אבל כינו לבינה מותר והכל לאו עדים היו אלא רעשו שהוא כנספו
 או שלא כנספו היה וי"ל הכתוב הכה כל ויפיר"י הכינו עמך
 דוערך כלומר להתקדש ל"י כביאה ח"ג ס"ל דלאו לא תהיה
 קדשה כשדלא וישראלית נלחר דכותיה אביה אסורה אלא
 מדרבנן : ת (דכ"ט) דל"כ הוה ליה לכתיב כסתה חט"ף חט"ף אלא

כעל השורים
 עד כי גדל מלך : (טו) ויחשבה . ג' באסו' עמ"ס כפ' לך
 לך : לזונה . לך : כמס' ויחשבה לזונה איכה היתה לזונה מה
 תמר ככיוון ולכסוף ככבוד אף ירושלים סוסה ככבוד דכתיב
 ולכבוד איהם כתוכה וכו' זאת קוונתך דמתה לתמר :

רשי

כניס : (טו) ויחשבה לזונה . לטי שישכת ש כפרשת
 דרכים : כי כסתה פניה . ולא יכול לראותה ולהכירה .
 ומלטה רבותיו כי כסתה פניה כסתיחה כבית חמיה היתה
 לנטע ת לפיכך לא חסדה : (טו) ויט אליה אל
 הדרך . מדרך שהיה בה נטה אל הדרך אשר היא
 בה וכלשון לע"ו דסמור"י (לכלענקען) : הבה
 נא . הכינו עמך דוערך לך . כל לשון הכה
 הזמנה הוא חוץ ממקום שיש לתרנמו כלשון נתינה
 ואף אותו של הזמנה קרובים כלשון נתינה הם :

דעת וקב"ט
 (טו) ויחשבה לזונה . וכי מה איכפת ליה אלא בכש יליך לו נשאה עיניה למרום ואמרה רבון העולמים וכי לא אני ובה
 הצריא חכם מנופו של צדיק זה מיד ש"ה לו הקב"ה מיכאל ותהוירו כתיב הכא ויש אליה וכתיב ותם לפני מה תתם על
 ידי מלאך הבא גמי על ידי מלאך :

פירוש לתורת אלהים
 יהודה ונארום זיא האם גינלוקטם צו האבין
 גינדער פון אים : (טו) ויראה האם יהודה זיא
 גינעקן ויחשבה האם ער זיא גירעכניגט פאר איין
 זוקה כי דען זיא האם צו גירעקט איר פנים האם
 ער זיא גימ גיקאנט דערקעקענען : (טו) ויש האם ער

ספר הישר

אזן וועקעאר יעקעאר עם האם גינלוקטם יוספין איז זיין
 האנט פארטריקענט גינארין . האבין זיי גינאנט איינער
 צום אנדערין וואס קען דאס זיין פאר אפשטראף וואס מיר
 זעקען אזוי גישטרעקט גינארין . אזן זיין האבין גיט
 געוואקסט אז דאס האנט זיין גישראפין וועגן יוסף . דער
 זיין זעקען די גישמעלליך געמאנגען אין דאס וועג וואס
 קען גייט צו יוסף וואס גיקאנט איין גיקר . ווי יוסף
 האט גינעקן דעם גיקר פון זיין מושער איז ער צוגילאפין
 צום גיקר אזן איז געפאלן אויף אים אזן האט געזיניגט
 אזן האט געשיניגען מיין מושער מיין מושער וואס דו
 האסט מיר גיקארין דערנועק דיר אזן גישטייאזיף אזן
 זעה ווי זיין ווען איז פארקויפט גינארין פאר אגקעכט . אן חקנות . זיין אויף אויף מיניע צרות . זעה דאס הארץ
 פון מיניע גירדער . אזן האב מיט זיי אפגיקה פון מיניעטוועגין . פוען האט מיר זשין זיין פאהל פארקויפט פאר
 אגקעכט זאג זיינע פלענות פאר גאט . זעה וועקען וועט גאט גירעכט מאכין אזן וועקען וועט ער געשינעדיגען .
 גשטייאזיף אזן זעה נאר דעם רחמנות ווי זיין פאטער ווי זיין הארץ איז צוגיקאכט פון וועקען וועט ער געשינעדיגען . אזן ער
 האט נאך געזיניגט אזן גירעט אזן געשיניגען פון ער איז מיר גינארין פון געשיניגען אזן וויינען אזן איז שטיי גינארין
 אזן איז גינעקן אויף דעם גיקר . האט יוסף גינעקט אשטוקקע פון אונסער דו גירד . די שטוקקע איז גינעקן

משלי חכמים
 זיין גיקארין ווערן דער מלך הקשית . וואס האט נעם אפאל
 און אליקספונקט פאר די זיין אזן פאר די זיין וועט ער
 נעם זעכער מיאום גישארין ווערן . ער איז גינעקן ביי מיר וואס
 ער האט געשיניגט זיא איז אזוקה זיין אפח איז דאס גינעקן
 אפצוקה אויף צו שפעלין אפצוקען אויף זיינע זיין גיקר ער
 אזן אזן איז נאכדעם האט ער גענומם מורה זיין פאר אלע
 מענטשן אז דאס חקנות ווערן זיינע אזן ער האט דאס
 איר גינעקן ער זאל איר אפשיקען אפצוקעלע פאר דעם מנה
 זיין . אזוי ווי ער האט גישארין אזוי האט גיקרול גירד הוא
 פים אים גישארין

כדי השלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפסרה :

י ואמר אנה אשלח נדיא
בר עין מן גנא ואמרת
אם תתן משכונא עד
דתשלח : יי ואמר מה
משכונא די אתן קר
ואמרת עוקתך ושושיפך
והוטרה די בידך ויתב
לה ועאל לתת ועדיאת
ליה : יי וקמת ואזלת
ואעדיאת עיפה מנה
וד בישת לבושי

י ויאמר אנכי אשלח נדיא
הצאן ותיאמר אסתתן ערבון עד
שליחה : יי ויאמר מה הערבון אשר
אתן לך ותיאמר חתמך ופתי לך
ומטך אשר בידך ויתן לך ויבא
אליה ויתר לו : יי ותקם ותלך
ותסר צעיפה מעליה ותלבש בגדי

בעל הטורים

(יז) ופתיך . פתיך . כפולות הפסוק . ומתן . כ' כתיב סוף
וזיך ומתן וזיך ארבע כתיב בו את הוי"ו . מלמד שזה הפסוק שנתן
צדק הוא כמטה עסקה בו את הוי"ו ונעשו בו כל הפסוקים
סבעתך : פתיך . אזור . ומטך . שלשה כלים
רש"י

שפתי חכמים

א דקל למה מתרגם התרגום על חומתך עוקתך דהיינו הטבעת
וסף חותם כתיב ויז"ש טבעת שלמה חותם כה ומה שמתרגם נמי
על פתיך שמוסף דהיינו שמתוך וסוף פתיך כתיב ויז"ש ושמלתך
שלמה מתכסה בה כ"ל בני פתיך דכתיב בני לויית כתיב כיה
לשר חכמה וז"ל ה"נ כסותך שלמה ונתכסה וכו' : ב פ' דקל
למה כתיב ויתר לו כוונתו כמו לדקס ממני ופירש"י ממני
דעת וקנים מבעלי החוסמות

(יז) ערבון . משכון : (יח) חתמך ופתיך . עוקתך
ובזיך טבעת שלמה חותם כה ומלתך א שלמה ומתכסה
כה : ויתר לו . גבורים כיוצא בו ב לדיקוס כיוצא בו :

למה כתיב ויתר לו הו"ל מננו כמו לדקס ממני ופירש"י ממני

(יח) והאמר את תתן נרבון . י"ם שבא עליה בקידושין וכן
מפרש מה תתן לי כי תבוא אלי כוומר במה תקדשני
ויאמר אנכי אשלח בדי עדים וכו' . והאמר את תתן ערבון
וני' ויאמר וני' והאמר חתמך ופתיך וני' . פ' סבעתך
שאלה חותם בה וקדשה בטבעת . ותיאמר ש"ה משה וכו' מה
הועיל הקידושין והרי צריכים עדים ואפי' לרוב מורים
כדאי' בסמ' קדושין . וי"ז דמסתמא אדם חשוב כהוודה לא

היה יוצא לדרך כלא שנים רעוה ואחר זמן כמו הלמד
הכם וקדשה בגניהם . וא"ת ואכתי היתך הועילו הקדושין
והלא לא סור לה הפסעת והלא כבודת משכון ואמרינן
בקדושין קדשה בפרושה והניח משכון עליה אינה
מקודשת . וי"ז שהקנה לה הפסעת באתוה שזעז לבשר
אסמך לאחר כסף כה תתן עמה שאם שלוח נדי עיז שחחודר
לו הפסעת כנ"ל :

פירוש לתורת אלהים
קובען צו מיר : (יח) ויאמר אנכי אשלח נדיא דיר שיקען
איין ציקעלע פון דיא שאף ויאמר אם אויב דו
וועסט מיר געבין איין משכון ביז דו וועסט מיר
שיקען : (יח) ויאמר האם ער גיזאנט נואם פאר איין
משכון ווילסטו איה זאל דיר געבין ותיאמר האם
זיא גיזאנט חתמך דיין חתומה אונ דיין קלייד

משלי חכמים

(יח) ויאמר מה הערבון אשר אתן לך וני' . קטר האם גיזאנט
צו יתרה דו זאלסט מיר געבין אפישכון ביז דו
וועסט מיר שיקען דאס ציקעלע . האם ויתר דו גיזאנט קען
זיין דער משכון וואס איה זאל דיר געבין . האם תטר גיזאנט
צו יתרה גיב מיר דיין שיקען אונ דיין חתומה אונ דיין פלית .
למשל איינער אהרן האם פארבארנט געלט צו איינעם
ושלמה אונ שלמה האם געזאדאפט געבין צו אהרן אפישכון .
נעמן רא צווייטעלי פשקנות . אדער שלמה אונ אהרן אפישכון צו
אהרן וואס דער משכון איז סעך ווערן ווי דאס געלט וואס ער
האט גיזאנט . אדער דער פשקון איז גאר גיט ווערן . גאר שלמה קען גיט זיין זאך . ער מה די זאך האבין . ועם
ער מיין צוזאמנען צו אהרן דעם חוב ואל אים צוריק געבן דעם פשקון . דער אונשעשיר פון דיא בידע קרלייא
פשקנות איז אזוי . אויב שלמה האם קיין געלט צו צוזאמנען דעם חוב . אונ אהרן כוהן די פשקנות פארקויפט . אויב ער
פשקון זיין סעך ווערן וויא דער חוב . פארקויפט אהרן דעם פשקון אונ געסט אפ זיין געלט . אונ די רעשט פשקון גיט ער
אזעק

ספר הישר
מיט געוויין אונ גיבעט . מיין זעהן . מיין זעהן . יוסף מיין
זעהן . איה האב גייערש ביין שרייגן אונ ביין וויינען . איה
האב גייערש ביינע פטרין . איה האב גיט מורא . האם
צו גאט מיין זעהן . אונ האב גיט מורא . גאט איז מיט
דיר . ער וועט דיר רעכטן פון ביינע אלע צרות . שטייא
אויף מיין זעהן אונ גייא מיט די וישמעאליים אין מצרים .
אונ זאלסט גאר גיט מורא האבין . ווי יוסף האט גייערש
די ביד האט ער זיך געוואונדערט אונ האט גאך געוויינט .

האט גיזאנט . אדער דער פשקון איז גאר גיט ווערן . גאר שלמה קען גיט זיין זאך . ער מה די זאך האבין . ועם
ער מיין צוזאמנען צו אהרן דעם חוב ואל אים צוריק געבן דעם פשקון . דער אונשעשיר פון דיא בידע קרלייא
פשקנות איז אזוי . אויב שלמה האם קיין געלט צו צוזאמנען דעם חוב . אונ אהרן כוהן די פשקנות פארקויפט . אויב ער
פשקון זיין סעך ווערן וויא דער חוב . פארקויפט אהרן דעם פשקון אונ געסט אפ זיין געלט . אונ די רעשט פשקון גיט ער
אזעק

אֶלְמְנוֹתֶיהָ : כ וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־
 גְּדֵי הָעֵזִים בְּיַד רַעְהוּ הַעֲדֹלָמִי
 לְקַחַת הָעֶרְבוֹן מִיַּד הָאִשָּׁה וְלֹא
 מִצָּאֵהָ : כא וַיִּשְׁאַל אֶת־אֲנָשֵׁי מְקוֹמָהּ
 לֵאמֹר אֵיךָ הַקְדָּשָׁה הוּא בְּעֵינֵינוּ
 עַל־הַדָּרֶךְ וַיֹּאמְרוּ לֹא־הִיְתָה בָּזָה
 קְדָשָׁה : כב וַיֵּשֶׁב אֶל־יְהוּדָה וַיֹּאמֶר
 לֹא מִצָּאֵתֶיךָ וְגַם אֲנָשֵׁי הַמְּקוֹם
 אָמְרוּ לֹא־הִיְתָה בָּזָה קְדָשָׁה :
 כג וַיֹּאמֶר יְהוּדָה תִּקְחֶלֶךָ מִן־נְהִיָּה
 לְבוֹז הַגֵּיהָ שְׁלַחְתִּי הַגְּדִי הַזֶּה וְאֶתֶּךָ

אֶרְמְלוֹתֶיהָ : כ וַיִּשְׁרַר יְהוָה
 ית נדיא בר עזי פיך
 בחמיה עד למאה למיסב
 משכונא מידא דאתתא
 ולא אשכחיה : כא ושאל
 ית אנשי אתרה למיסר
 אן מקדשתא דהיא
 בענין על אורחא ואמרו
 לית הבא מקדשתא :
 כב ותב לנת יהודה ואמר
 לא אשכחיתה ואף אנשי
 אתרא אמרו לית הבא
 מקדשתא : כג ואמר
 יהודה תסב לה דילמא
 נהי לחוקה דא שרבת
 נדיא קדיו ואף לא

תולדות אהרן

וישגת יסודת את גדי כעיים . מולין ק : א

רשבים

(כא) הקדשה . מיעודת ומיומנת לכל ביאה כרכובת
 ונגם קדש היה בארץ . ולא תהיה קרשה מבנות ישראל :
 (כג) תקח לה . מה שבידה . כי לא אשלה עוד אליה
 מן נהייה לבוז לחזור אחר הקרשות :

שפתי חכמים

מנין הנכורים ולדקיום י"ל דמי מעיטו מספק : ג דק"ל דהא כבר
 מן לה ולמה כתיב תקח לה וע"פ יוסף שלם : ד ולא כשכיל
 שנית לה הערכו יוסף וס כוון להם : ה רלונו לפרש מה שכתוב
 סנס שלחתי מה טעם הוא שלחמטלה ומפרש דה"ק א"ת שפרו

בעל המורים

(כ) מלאה . כ' במס' הכל ואודק ואם כפרה מנחה לומר כשכיל
 שכפרה מלאה חתלה ועתה תורה לזיחה ע"כ לא מלאה : (כג) לכוז .
 כ' במס' . מן נהיה לכוז . ועטו לכ יוסף לכוז . כשכיל שפית לז
 אכיו לומר הכר לא שכתונת כנך היא הוה לכוז שפיתם לו הכר לא

רש"י

(כא) הקדשה . מקודשת ומיומנת לזנות :
 (כג) תקח לה . ג יוסף שלם מה שבידה : מן נהייה לבוז .
 חס חקשנה עוד ד יחפרסם הדבר ויהיה נגלי כי מה עלי
 לעשות עוד ה לאמת דכרי : הנה שלחתי הגדי הזה . הוה .
 לפי שמה יסודת את אכיו בגדי עוים שהטביל כמות יוסף כדמו רמזו גס אורו כגדי עוים (כ"ד) :

פירוש לתורת אלהים

שלייער פון איר ומלבש אונ זיא האם אן גיקלייד
 ריא אלמנה קליידער : (כ) וישגה האם יהודה
 געשיקט דאס ציקעלע גיר הורה ויין חקר פון
 עדולם קפח ער זאל אפ געמען דאס משכונ פון
 דער אשה ולא מציאה האם ער זיא גיט גיפונען :
 (כא) וישאל אשה ער גיפרעגט דיא מענקשלין פון
 איר אשה האבר צו זאגן איה ווא אזי דיא קדשה
 ריא ונהי היא וואס זיא אזי גינעסין איה דעם ארם

ספר הישר

דערנוייה האם איינער פון די ישמעאליים גינען ווי יוסף
 ליגט אויף רי ער אונ וויינט האם ער אים אונעק געט-
 ריען פון דעם קבר אונ האם אים נישלאגין אונ געסלובט ,
 האם יוסף גיזאגט צו די ישמעאליים איה געט איה פירט
 סיה צו מיין אפטער וועט ער איה רינה סאבין . האבין
 די ישמעאליים גיזאגט צו יוסף רי גינט ראך אנקעבט ווא
 האסטו אפטער . אז די וואלסט געוואס ארייבין אפטער וואלט
 אנקעבט פאר אזוי ווייניג געלט , זענען דיא ישמעאליים גיין גינארלין אונ האבין אים גאך פער גישלאגין אונ

משלי חכמים

אנעק שלמחין . אבער אז אנהן האם גאר אזוי אפשונו וואס
 שלמה דארף אים גייסיג , אונ דער משלוב אליין אזי גאר גיט
 ווערט , האבין ביידע שארין אנהן קען דאס גיט פארקויפן מייל
 דאס אזי פאר איין אנדערין אויסער שלמה גאר גיט ווערט , אונ
 שלמה האם שארין ער דארף די וואך אונ קען זיא גיט אפיגען .

קען ראך איה גיט פארקויפט צוויי קאהל פאר
 אונקעבט פאר אזוי ווייניג געלט , זענען דיא ישמעאליים גיין גינארלין אונ האבין אים גאך פער גישלאגין אונ
 יוסף

לא מצאתה : כד ויהי | במשלש
חדשים ויגד ליהודה לאמר ונתה
תמר בלתיך וגם הנה הרה לזנונים
ויאמר יהודה הוציאנה ונתשרף :

אשכנזיה : כד ויהי
בלתיך ויהי ואתחנא
ליהודה למימר וציאת
תמר בלתיך ואתה הו
מעדיא מעונתא ואמר
יהודה אפקינא ותשרף :

בעל המורים

למי החותמת : (נד) ויאמר יהודה הוציאנה ותשרף . הוא ר"ת שם
כן ארכש מלמד ספקיה וימן לה הסימנין שנאכדו ממנו : הוילוכס
והשרף . פירש"י לפי שנתו של שם סיבה זכת בהן ענינתם כשריפת .
והקטש סומכין דמה שכתב בה בהן עונתם כשריפת כיוון ארוסה או
נשואה אבל שומרת יום אפי' ככתב אינם אלא בלא וכו' מפני שסייב
שאלו יבוס טעם ככני נח כלל . ופי' דלג מיתה כאלמורס בכני כח אינם אלא סייק ועוד מה שפאר דקס ממני כ"ס שסייב
לפ' להחייבו ופי' הוא כשכיל עסיב קצין ומשול בהן וכולם אשר חונה פליו אינם נידונית כמחשק אשר נשים חונות
אל' כמכוס את המלכות וע"כ אמר הוילוכס ושרף כי כאל' לגידי לעשות לה את כל אשר ילפס וכו' חייב חותם מיתה למעלה
המלכות . וע"ז שפסע עסיב המחשק אשר חונה חתם חותם שמוכרים חותם לעולה וכו' דן חותם לחייס או' למות כולו :

רש"י

רש"י (נד) ונתה תמר בלתיך . ואפי' מי יודע אם אמת
שוונתה תרע שהרי גם הרה היא כבר : והשרף .
לפי הפשט כך היה מנהגם כאשר שוקקה ליבם :

שפתי חכמים
מוכרת אפי' נלך שפתי אמרתי שאלו לה נדי עוים כי מס עלי
וכו' סנה שלחתי וכו' וכוונתה לכוסיף כי מה עלי למעלה קודם
הנה שלחתי מפני שכולתה עס חין טעם דביקות סמלמח . חקק לס'
למאמר הנה שלחתי וק"ל : ו' אש"פ שכולל אינו ניכר אלא ע"כ ג'
הדשים הווא שנים של ימי עכו"ס כ"ט סיכא דיהודא לפ' חכל
חמר ילדה כמו ג' הדשים מדכתיב ויפי' בעת לרתה ולא כתיב וימלאו
ימיה כמו ג' הדשים מדכתיב ויפי' חולדות . לך סיס כולל
ניכר קודם ג' הדשים : ו' ואלה מנין לנשי' דלמא אישכא כהאלון
וסכני שלם וסמחורן לא סיס כלל או סראשון לא סיס שלם וסכני
וסכניסו סיו סלמיס . וי"ל דל"כ לא סייב רק ג' הדשים וסכניס
של חרש וזה אינו נקרא חרש כיון שהוא מעורב של חרש וקרא
ואתמעי שלם ורוב שלמיס כ"ג הדשים סלמיס . והר"ס פ' דלפטר שאלו סענדרי ניכר כשלים ימי מעורב רק סענדרי סענדרי
ילדה כן וסכא לא סייך למימר כפי שכול לטון סמיר דמי ואמר להם סייח סענדריס לטיות סרה ל"פ סכוא שס דכר : ע"ז ל"ד
כמו דלמ' עס ככר מת כשסיב יעקב ג' סנה ועסה הוא סמיר מן ק"י סנה אלא ממעטתו . י' ואלה למס חייכס כשריפט

דעת זקנים מבעלי התוספות
ישראל דודו פרץ היה לך חייבות כדי לעשות כיון תתורח
כדאמרינן בסנהדרין פרק גמבו הרין תניא ר' ארי' ב"י אמר
ב"ד סכין ועושין שלא מן הדיון וכו' וכן ירושלמי שומרין ככר
וססיק סמלמח דלא עשה בה מעשה אלא כדי לרדות ישראל .
וסי'ו קשיא כיון דבתו של שם היתה אי"כ סאי תמי דכותיב
פעיל שבי אלמנה בית אבד' ותרי בשתחשב שנתחי של שם

(נד) ונתה תמר בלתיך . רמה חרודי לומר כן וגם הנה
הרה לזנונים ושמה י"ל שלא היו דנין באותה פרק בנות
כלא הרין : ר"א שלא היו דנין אלא כשנתה לשני בני אדם :
הביאה וחרפה . אמר אמרס מקשהא תמר בתו של שם
והנה שדיה כתיב ובה כהן שזינתה הוא בשרפה . חיימא
שלא היו עדים והתראה בדיבר . ותירץ הר"י חקק פארץ

לקומים על התורה
(נד) ויאמר יהודה וכו' היא מצאתה וק"ל ויהי ויהי . דער
ילקומס ראובני שרייבט ודעו קען האט געעניגט די דריי
תקר קען ק"ל ויא סארברענגען האט ויא געזוכט די דריי
משפלות האט ויהודה האט איר געעניגט . אונ ויא האט זיי
גיס געעניגט געעניגען . האט ויא אויפגעוויקן איבע אויבן
צום היפעל אונ האט גיזאנגט איה קעט בייא ריד האט דו
ואלקט אויף מיר בתפלות האבין אונ דו ואלקט מיר אויגס
געעניגט אונ ואלקט סאכין לייקשין סייעט אויבן איה אונ
געעניגענדי רביי ערות ופשגות וועל איה ריר אויפשוטעלין
פון סוין בויה רביי דייליע קעקערע וואס זיי וועלן הייליגען
רביי גאקען אונ זיי וועלן אריין גיין אין דעם ברעענערניגען
לייקטי געמאכט די אויבן פון תקר אונ ויא האט געעניגט די דריי משפלות אונ האט זייא געגעניגען אונ האט זייא

פירוש לתורה אלהים
שאנר אז דו וועקסט ויא נאך וזקען וועם
ספוקסם ווערין ויא וואך : (נד) ויהי אונ עם
איו גינען אין דרייא חדשים ארום ויגד ליהודה
איו קארין גיזאנגט צו יהודה לאמר צו זאגין
גינה ריין שאניר תקר האט קאנה גינען וגם
הנה הרה ויא איו סראנין גיזאנין פון ונות ויאמר
יהודה האט ויהודה גיזאנגט הוציאה צימ ויא
ארים ויתשרף אונ לאז ויא ווערין סארברענגט :

ספר דוידר
תקר האט שפארק געוויקט . האט האט נאך אקאמול
גינען ווי חקק ווערען געעניגט . האט האט געשלאגן
האט איה גיס ב"י מיר . האט תקר גיזאנגט גיב מיר זיין נתיקת כים זיין שפעקן . אפילו זיי זענען ביי מיר גיס ווערען ווי פיל
אזיקעלע

בישלי חכמים
פי' יהודה טיט תקר איו אויך אוי גינען . יהודה האט צו
גיזאנגט צו געבן תקר אפקעלע . ער האט אפער ביי זיך קיון
אפקעלע גיזאנגט . האט תקר גיזאנגט יהודה זאל איר געבן
אפישפון ביז ער וועם שיקען האט אפקעלע . האט יהודה גיזאנגט אוי אפישפון וואס זאל ווערען זיין ווי פיל אזיקעלע איו ווערען
האט איה גיס ב"י מיר . האט תקר גיזאנגט גיב מיר זיין נתיקת כים זיין שפעקן . אפילו זיי זענען ביי מיר גיס ווערען ווי פיל
אזיקעלע

כה הוא מוצאת והיא שלחה אל-
 חמיה לאמר לאיש אשר-אלה לו
 אנכי הרה ותאמר הכרנא למי
 החתנת והפתילים והמטה האלה:

כה היא מיתפקא והיא
 שלחת לות חכיהא
 למימר לגבר די אלין
 דיליה פניה אנא מעדיא
 נאמרת אשתמודע קען
 דמן עוקתא ושושיפא
 וחופרא האלין :

הוא הוא מוצאת. כמותה מן הכמות. מן מוסר י מניח נט : והיא שלחה אל המי. מוסר : כס : סכר נא : כס :

רשבים

(כה) הוא מוצאת. לאחר שהוציאה שלחה הערכון ועדין לא רצתה לגלות אלא לאיש אשר אלה

ולא היה זונה לא עשו לה דבר. עוד מקשים על מ"ס יהודה ושד כדני נכסות מחתנין אל לא דלגל המה אשת החרוס וי"ל ובמדרש שם נעלמו דנא ו"א. הלוי כשתדקק כחשכון שנות דור ודור מתאם שמת כבר ומ"ס כתי' פני כנא על הפניה בית דינו של סם גורו משום מעשה דמהר לא שהיה קיים אלא כל בית דינו אחריו נקראו על שמו : (כה) הוא מוצאת. קרי חסר אף-לומר כך שחמרה אפי' אם ילמנו כה את האור לא תודה : הכר נא למי החתמת. ס"ת חירא שחמרה לו חירא את הסם וחודס :

שפתי חכמים

כא לאו נכוסה היה ונס לא מורסה היה וכת כהן איה כסריס אלא ככוסה נכוסה או חרוסה ומה שהיה זקוקה לנכס לאו כה מיה היה אלא לאו דלגל תהיה אשת המה חרוסה וי"ל דלכך דלגל כמיהה כדי לאיים על הכריות שלא יפירו הכור ויקלוקו וכיון דלגל כמיהה דלגל כסריס דהא מניט ככאר מקום דכת כהן דינכ כסריס וזה ג"כ דעת רש"י שפי' לפיכך דלגל כסריס וכמו שפי' הר"ם. ומרשב"ל כהן זקוקה והלא פניה היה וי"ל דמורסה יכס היה : ב ו"ת מנלן דלגל מה שמתר לא היה מודה מעום דעדין לא הפילה להם ולא היה אש פ' סוכס מדמתיכ היה מוצת חסר א' שהוא מנשון וילת אש כליון

בעל הטורים

והנה חמר היה מיועדת לשלה כנו והיא לכה כ"א בנימוסיס. וכו' החסר פי' לא דן אותה יהודה לנסיסה אלא שסרסו לה רושם כין. פניה לסימן שהיא זונה וכאשר ידע יהודה שהיה ממנו הולדות ותסרף והלא יהודה מנך היה ומנך לא דן ולא דנון אותו ונכסו ונחלתם שילקח ויעקב ויהודה דנוס והתחילו יהודה מן הסד - דינו של סם גורו משום מעשה דמהר לא שהיה קיים אלא כל בית דינו אחריו נקראו על שמו : (כה) הוא מוצאת. קרי חסר אף-לומר כך שחמרה אפי' אם ילמנו כה את האור לא תודה : הכר נא למי החתמת. ס"ת חירא שחמרה לו חירא את הסם וחודס :

רש"י

(כה) הוא מוצאת. להסרף : והיא שלחה אל חמיה. לא רצתה להלכין פניו ולומר מתך אני מעוברת אלא לאיש אשר אלה לו חמרה אם יהודה מעלמו וידה ואם לאו ירשפוני ואל אלהין פניו. מכאן אמרו כוה לו לאדם ב שיעלוהו לככסון האש ואל ילכין פני חכירו כרבים : הכר נא. אין נא אלא לשון בקשה הכר נא בוראך ואל כוער אכל אם היה האש כוער היה מודה וי"ל דמי' ר"ת חסום ח"כ ש"מ שהאש היה כוער ואפי' לא היה מודה לכך פי' מכאן דעת וקנים מבעלי התוספות

תמצא שכבר כתב. והתם כמס' סוטה שמעם הכי דמסיק דאמרה לו יתוסף אני פניה אני. ונ"ל בבית אביה קרי נמי לאחר כיתת אביה :

לקוטים על התורה

גינוארפין ועבין די פיס פון די רינים אונ האמ גינואגט צו פי דער קענקש וואס די ריי משקבות וענען ויגע פון דעם קענקש בין איה קענקרת, און אפילו איה וועל פארברענגט דערען וועל איה גיט זאגן יונער רער קענקש אין, מידין גאט וועט עבין דעם קענקש אין הארצין אונ דער קענקש וועט אללין דערקענען אז די משקבות וענען ויגע אונ ער אללין וועט מיה דעקשין פון דעם גרויסקען משקש, וויא יעודה האט גיזען די משקבות האט ער זיא דערקענעט, האט ער געקראכט אין הארצין עם איה מיר געקער איה זאל פארשעקט ווערין אויף די וועלט, וואס פון די וועלט'ס מוח קען אונגען גיין, אונ איה נאל גיט פארשעקט ווערין פאר מינע אלטערין די צירקים אויף עולם תבא, עם איה מיר געקער איה זאל דערקען אויף. וויא וועלט'ס איה אזוי אפייער וואס ווערט פארלאשין, אונ איה זאל גיט דערקען

פירוש לתורת אלהים

(כה) הוא יא איו גינוארפין אויס גיזינין קען נאל זיא פאר דערקען וויא אונ זיא האט גישיקט צד איר שווער זאמר צו זאגן זאיש צו דעם קענקש וואס דיא זאקען זענען זיין אנכי הרה בין איה קראען, ורשי שרייבט זיא האט אים גיט גינוארפם מבייש זיין אונ זאגן פון דיר בין איה קענקרת נאר זיא האט גינואגט פון דעם קענקש בין איה קענקרת וואס די זאקען זענען זיין ווארום זיא האט זיה גיקראכט וועט ער אללין מוכה זיין אזי גיט אונ אויב גיט זאל קען מיה דעקער פאר דערקען אונ איה וועל אים גיט מבייש זיין פאל דאנען האבין דיא חקמים גינואגט אקענקש זאל זיך קאנען אריין ווארפען אין קאלעך אויבין אונ זאל גיט מבייש זיין זיין חקר פאר פיר לייזו זאמר האט זיא גינואגט איה קעט דיה דער קאן זפי צו וועקטן גיעהר די חתימה אונ דאם קלייד

ספר הישר

די יאקעאלים ער האט פינגסטער געמאכט אויף זיי דעם חקר אונ עם איו גינוארפין גרויסק דרייען אונ גרויסק דרענען אונ די ערר האט געצופערט פון די רונערין אונ עם איו גינוארפין אשאראקער ווינט, די יאקעאלים זענען דערלאנגן גינוארפין אונ האבין גיט געוואקס ווא צו גיין, אונ די קהבות מיט אלע קעקלען זענען געברענגען אפיין, קען האט זיי גישיאנגן אונ האבין גיט גינוארפן זיין וויא האבין זיך געלייגט אויף דיא ערר, די יאקעאלים האבין גינואגט זייערע צום אנדערין וואס האט גאט גישיאקטן מיט אונז, וואס האבין מיר געזינדעט צו גאט וואס אונז האט אועלכעק

משלי חכמים

אצקלע, נאר ווייל איה ווייס די דארקסט דאס וועקטו דאם זיי מיר געוויס גיט זאזן נאר די וועקט מיר שיקען אצקלע אונ וועקט דאס אפגעסטן פון מיר, דרייער אז ויעדה האט געשיקט די אצקלע דורך חירה, אונ חירה האט גיט גיטראקן חקר, איו ויעדה'ן זייען אשאד צוויי זאכן, ערשטונס ער האט פארלארן די חתימה אונ שפעקן אונ פלית, אונ חקר וועט אויך פון די משקבות גיט האבין ווייל דאס איו פארקיינעט גיט וועקט :

כי ויבך יהודה ויאמר צדקה מפני
 פיעל כן לא נתתיה לשלה בני
 ולא יסף עוד לדעתה: כי ויהי בעת
 לדתה והנה תאומים בבטנה:

כי ואשתמודע יהודה
 ואמר זכאה מני מעדיא
 ארי על כן לא יתבתה
 לשלה בני ולא אוסיף
 עוד למידעה: כי ותה
 בעיון מילדה והא
 הריא ויבך יהודה: עס דף ז מסוק כג:
 ולא יסף עוד לדעתה: סטתה :

רשבים

לו: (כו) צדקה ממני. יותר ממני שאני ציוחיה
 לשבת בית אביה עד ויבך שלה היא השלימה הנאי
 שצויתה אבל אני לא השלמתי לה הנאי שהתניתי לה
 רשבי

שפתי חכמים

אמר לו: כי היא לא הייתה יודעת שני נפשות היו אלה רש"י
 נקט זה לפי האמת שהיו ג' אלה היא לא אמרה רק שתי נפשות.
 ופי' מהרס"ל דלכונת רש"י הוא מדכחיב הכר גל וכו' ולמה כתב
 גל כלמנוע ל"ל לנכח או בתחלה או בסוף ולכן מדקדק רש"י
 מחתלה אמרה הכר שאני הכרה שמה שזכר ועוד אמרה לא כלומר ועוד
 נקטה אמרה שלא תחבד הנפש היחידה ועוד נקטה אמרה שלא
 תחבד על נפש עבלי: מ' דק"ל לדקה ממני משמע שהיא
 הייתה נדקה יותר ממנו ומי"ח בזה כלן אם היא יותר נדקה או
 לא (מ"ח) נדקה בדברים ולא נדקה כמעשה הנותן דשא קרם
 אמר ולא ידע כי כלתו היא משמע ה' אם ידע לא היה כח
 עליה ומחבר שהיא ידעה ליד שהיה עומד על ואשטיי דחיקי
 לא סמכין מ"ח נדקה בדברים שמה מביר סממנייה סס ע"י
 ומחמתה ממני היא משוכרת כמו שחמרו לא הייתה כח קדש
 וכן השתבין כמלל מדשים מוכית מהי אמרה שמה גם אמרים
 בזה עליה ובתפורה מהי זה היה ספק ובסממנייה סס ע"י:
 וכן שקיים לא כל עליה עוד. ומ"ד לא פסק כיון שראה יודוס שמתחלה
 להוליד בנים ממנו וביה כוונתה לנש' לכך לא פסק

תחבד ל על נפשות: (כו) צדקה. מ דכבריה: ממני.
 היא משוכרת ור"ל רשעו שאלה צת קול וחמרה ממני
 ומלתי יאלו הדברים לפי שהיתה נטועה בזית חמיה נזרתי
 שאלו ממנה מלכוס וטעם יהודה נזרתי להעמיד מלכוס
 בירשאל: כי על כן נ' נתיחיה: כי כיון שעתה
 על אשר לא נ' נתיחיה לשלה בני: ולא יסף עוד. יא
 אמרים לא הוסיף וגם אמורים לא ס פסק (ומכירו
 בני אלתד ומידה ולא יספו ומתרגמין ולא מסקו):
 (כז) בעל בריתה. וכברכה הוא אומר וימלאו ימיה
 ללדת להלן למלאים וכאלן לסמרים: והנה תאומים.
 מלא וכלהן תומים חסר לפי שהחבר רשע אבל אלו שניהם

ג רבי על כן ל"ל כחך בני: ס ה"פ מ"ד לא הוסיף סבר דעמו על
 וכיון שקיים לא כל עליה עוד. ומ"ד לא פסק כיון שראה יודוס שמתחלה
 להוליד בנים ממנו וביה כוונתה לנש' לכך לא פסק

דעת יקנים סבעלי התופחות

וד בתוכם. וזו כשברכם משה רבינו ע"ה שאין תפסקה
 ביניהם שנא' וזו ראובן ימות וכו' וזאת יתורה ויאמר
 שמה הרי לא עבר זו צדקה ממני. פי' כתרוממו
 שכן היה והי' אדרבא נזות גדול הוא לנות מחסיה'
 וי"ל שמה הרי דרכן כי כאשר לא היה אחיה למת היה הקרוב
 יותר מייבם הח"ק צדקה ממני כי על כן לא נתיח לשלה בני

(כו) ויאמר צדקה ממני. לא כמדת הקרוב ברך הוא מרת
 בשר דם אדם בא לפני הדיין אם הוא מורה בפשעו
 הורגו אבל הקב"ה וסודה ויחב ירוחם. וידי שראה ראובן
 שיתורה הורה עמו הוא והורה על גבולו יצוע אביו. והו
 שאמר אימיו לאיוב אשר חכמים יגידו ולא כחדו מאבותם
 אלו יהודה וראובן ופי' כך לתת נתיח הארץ ולא עבר

פירוש פסוקים אלהים

אויף יענע וועלסט אין אזוי אפייער וואס פארברענגט פיייער.
 גאט האט מיט מיר גיטאקען אזוי וויא איך האב גיטאקען צו
 פיינ פאפער. אזוי ווי איך האב גיטאקען צו פיינ פאפער
 זשקב דערקען דאס העמדיל אויב ויא איז פון ביין ווען
 אזוי כמו איך איצט הערין ווי די בייעים פערעין צו וועסען
 גיהערט און דריי נאכין. דיא חתומה אינג דאס קלייד ודיא
 פערדים אונ דער שפעקען. האט יהודה געקענטשן הקר אז
 גיערעכט פון מיר איז ויא מערנעך, אונ אשטויכמע איז
 גיהערט גיטארין פון היקעל אונ האט גיטאקען פון מיר איז
 געגען גיערעכטש גיטארין פון דעם פיייער:

אונ דער שפעקען: (כו) ויבך האם יהודה דער
 קאנט ויאמר אונ האט גיטאקען ויא איז גיערעכט
 מפני פון מיר איז ויא פראגען וייער איך האב ויא
 גיט גיערעכט צו מיין ווען שלף ויא אונ ער האט
 שוין גיט גיערעכט אדער גיט אויף גיערעכט צו
 זיין בייא איר: (כו) ויהי אונ עם איז גיקועקען דיא
 ציים פון איר גיטארין והנה אונ האומים בבטנה איז
 דיא נאך גיטארין. אונ יהודה מיט ספר

ספר הישר

זך אויפגעהויבן פון די ערד. אונ דיא יאשקעאיים זענען
 ווייטער געגאנגען וייער וועג. איצט האבין די יאשקעאיים
 געוואקט או דאס ארץ איז גיווען וועגין יוסף. איצט
 האבין די יאשקעאיים גיטאקען איינער צום אנדערן צו וואס
 זאלין מיר האלטיין מיט אזוי אפענקשן וואס מען קען
 וועגין אים גישקאקען ווערין. מיר וועלין פראכטן אצעה
 וואס מען זאל מיט אים שטארק. האט איינער גיטאקען ער
 געט דאך ביי אונז מיר זאלין אים פירען צו זיין פאפער.
 מיר וועלין אזוי שטארק. אונ מיר וועלין ביי זיין פאפער
 אפענקען אונדער געלט וואס מיר האבין פאר אים גיערעכט
 אונ מיר וועלין זיין אונזער וועג. האט דער אנדערער
 יאשקעאל גיטאקען עם וואלט גוט גיווען זיין עצה גאר מיר
 זענען

אזעלעכעס גיטארין. האט איין יאשקעאל גיטאקען שטארק
 שפראקט אונז גאט וייער מיר האבין געפייניגט דעם
 קעקעט. מיר וועלין אים בעטן ער זאל אונז מוחר זיין.
 אונ אויב גאט וועט אונז אונז דעקנות האבין אונ דאס
 אלץ וועט אויפקערין וועלן מיר וועגין אז וועגין דעם
 קעקעט זענען מיר גישפראקט גיטארין. דיא יאשקעאיים
 האבין שטארק גיערעכט ביי יוסף ער זאל זיי מוחר זיין אונ
 זאל בעטן ביי גאט דיא דויערין מיט די גלייטצען זאלן
 אויפקערין. יוסף האט גיטאקען ווי זיי האבין אים גיערעכט.
 אונ ער האט גיערעכט ביי גאט האט בארר דיא יאשקעאיים
 צו דויערין אונ צו גלייטצען אונ עם איז גיקועקען גיטארין
 אונ דער וויינט איז יאשקעאל גיטארין אונ די בהמות האבין

כֹּה וַיְהִי בַּדְרֹתָהּ וַיִּתְקַדֵּד וַתִּקַּח
הַמִּלֵּדֶת וַתִּקְשֶׁר עַל־יְדֵי שְׁנֵי
לְאִמֶּר זֶה יֵצֵא רֵאשֶׁנָּה : כֵּס וַיְהִי
כַּמְשִׁיב יָדוֹ וְהִנֵּה יֵצֵא אָחִיו וַתֹּאמֶר
מִה־פִּרְצָתָ עַל־יָד פֶּרִיץ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ
פֶּרִיץ : ל וַאֲחֵר יֵצֵא אָחִיו אֲשֶׁר עַל־
יָדוֹ הַשְּׁנַי וַיִּקְרָא שְׁמוֹ זָרַח : ס חמישי

תִּיזְמִין בְּמִיעָהָ : כה וְהָיָא
בְּמִילָדָה וַיִּהֵב יָדָא
וַנְּסִיבֵת תִּיתָא וַקְּפֹרֵת
עַל יָדֵיהּ ! הוֹרִיתָא
? מִימָר דִּין נִפְק בְּדַמָּתָה :
כס וְהָיָה כִּד אֲתִיב יָדֵיהּ
וְהָא נִפְק אַחוּהִי וַאֲמַרֵת
מִה תִּקְוֶה סְנֵי עַלְדָּה
? מִתְקַוָּה וַקְּרָא שְׁמִיהּ
פֶּרִיץ : ל וְכֹתֵר כֵּן נִפְק
אַחוּהִי דִי עַל־יְדֵי וְהוֹרִיתָא
וַקְּרָא שְׁמִיהּ זָרַח :

בעל המורים

(כט) מה פרט. כמו שהמך פורץ נדר נעשות לו דרך ואין ממחין כידו. פרץ כלת כ"ס עולה י"ד וסוף בנימי' דוד : וזרח לשון ארומיות הוא כבתיב וזרחה במוצחו וכן כל זריחת שמש בבקר וכערכ ארומ הוא וכתיב ויהי בבקר והשמש זרחה על המים ויראו מואב כנגד את המים ארומים כדם. וכן כבבא כתרוא

רשבים

מפרשו ולא פסק היה לו לבחוב ולא יסף (נ"א יסף) עור לדעתה : (ל) זרח. כשבילו השני שהוא ארומ. וזרח לשון ארומיות הוא כבתיב וזרחה במוצחו וכן כל זריחת שמש בבקר וכערכ ארומ הוא וכתיב ויהי בבקר והשמש זרחה על המים ויראו מואב כנגד את המים ארומים כדם. וכן כבבא כתרוא

שפתי חכמים

מלדעה : ע מלת ויתן יד משמע שהמכיר כיון לתת לה יד לך אמר הולא ומפני שלא היה מן המקרא מן נתן יד ולא אמר המולא או הנותן לך אמר האחד שפירושו האחד משנייה. ומפני שלא יתכן לומר כתיב ידו אל"כ שחזירה לכן הוסיף ולאמר שקשרה וכו' : פ ל דברים שקט עכן ומס כן אדרת שגבר אחד וכו' חתיכות כסף של ד' שקלים כפי ג' ולשון זכס סעו ד'. (נמ"י) הולא הקסא דכספדרין ד' מ"ג חולא מ"ד שמעל כ"ג חרמיס וחילא מ"ד שמעל כ"ד ד' כימי משא וכו' כימי יהושע אלמא כין למ"ד ובין למ"ד חין ד' ותי' התיא דכ"ר לא קמיידי חלל כחותן ד' סעו כימי עשה ע"כ ולא נהירא דהא ככ"ר קחשיב סל' חרמיס חרמו של עמלק חרמו של סיוחן ועונ וחרמו של יריחו וחרמו של מדין ע"כ וח"כ קחשיב ג' כימי משא וכו' כימי יהושע וע"ס התי' כחריכות וכעל פירושי אנדוה הניס עס כנמאל ל' יוחנן אמר ל' חרמות וכו' : צ דומיא דסס פתח סהיס משוס

רש"י

לדקים : (כח) ויתן יד. הולא האחד ידו לחון ולאחר שקשרה ע על ידו השני החזירה. (כט) פצרת. חוקת עליון חזק : (ל) אשר על ידו השני. ארבע ידות כחובות כחן כנגד ארבע חרמיס שמעל עכן הולא ממנו. ויס אומרים כנגד ל' דברים שקלס פ אדרת שגבר ושני חתיכות כסף של מלחמיס שקלים ולשון זכס (כ"ר) : ויקרא שמו זרח. ע"ס זריחת צ מלחית השני :

ועל היה ליבם שלא ראיתי שיעשה שלה חיבוס ובשעה שאמר יהודה דרקה ממני אמר לו הקב"ה אתה הצלת ארבע נפשתי ג' משא ואחר מן הבור הייך שאציל בניך אחד מן הבור ושלישה מן האש שנא' ויהיו שם מבני יהודה הנזאל חנניה מישאל ועזריה מבני חזקיה לא נאמר אלא מבני יהודה הנזאל מן הבור חנניה מישאל ועזריה מן האש. ד"א דרקה ממני מבני הרה ובקירושיה בתי עזריה כדבריה לעיני ולא בנות. וקשה להרב שמה הרי אין קירושין ותוספין בכלתו ולפי מאי דמסיק במס' סוטה יתומה אני ניהא וגם

דעת זקנים מבעלי התוספות

שם פירש"י יתומה אני וקדושי בניך אינן קדושין בי אפי' שמאנת בו עתה ונמצא שלא היתה כלתו. ולוא ניהא נבי דברי המפרשים ולא יסף עוד לדעתה לא פסק מלבא עליה ונ"ל דהך שיטה אתיא כמאן דאמר אפי' בנה מוכרב על כתפה יכולה למאן. ד"א דרקה ממני אפילו אם היתה מעוברת לא נתחייבה כרין בת כהן רבית דינו של שם גורו דוקא על עכ"ס הבא על בת ישראל ולא על ישראל הבא על בת ישראל. וכן איתמר בעל"ז פרק אין מעשרין גזא בית דינו של שם גורו וכו' :

פירוש לתורת אלהים

גִּינוּעַן אִינן צְוִיילִינג אין איר בויה; (כה) וַיְהִי אֹנֶן
אֶז עִם אִינן גִּינוּעַן אִינן אִיר קִטְאֵהוּ גִּיפֶארִין וַיְהִי יָד
הָאֵם אִינן קִינֵד אִינן הָאֵם אַרְוִיס גִּישְׁמַרְקֶקֶט
וַתִּקַּח הָאֵם גִּינוּעַן דִּיא הֵייבִין אֹנֶן הָאֵם אֶן
גִּיקְנִיפֶט אוֹיף זִינן הָאֵם אַרְוִיסִין פֶּאָדְעֶס : אַמֶּר
זִיא הָאֵם גִּינוּעַן זֶה דָּעַר אִיז צוֹם עַרְשֶׁטֶן אַרְוִיס
גִּינוּעַנְעֵן : (כס) וַיְהִי אֹנֶן עִם אִיז גִּינוּעַן כְּמִשִּׁיב יָדוֹ

ספר הישר

נְעַנְעֵן צו ווייט פון זיין פֶּאָטֶער. נֶאָר מִיין עֵצָה אִיז מִיר
וְעֵלְיִן הֵיינט קוֹמֶען אִינן מְכִיבִים וְעֵלְיִן מִיר אִים אִינן מְכִיבִים
פֶּאָקִיפִין. דִּי עֵצָה אִיז וַיִּיא גִּישְׁעֵלִין זִי נְעַנְעֵן גְּעֵנֶאָנְעֵן
מִיש זִיפֶט אִינן מְכִיבִים :
דִּיא קִינֵדֶער פון זִיפֶט פֶּאלֶד נֶאָה וַיִּיעַר פֶּאָקִיפִין יוֹסֶפִין
הָאֵבִין נִי הֶרְטָה גְּעֵהָט אֹנֶן הָאֵבִין אִים גִּינוּעַלֶט

לֹא יִוֹסֵף הַיּוֹדֵד מִצְרֵימָה וַיִּקְלְהוּ
 פּוֹטְמִיפֶר סָרִיס פִּרְעֹה עַל הַמִּבְחָיִם
 אִישׁ מִצְרַיִם מִיַּד הַיִּשְׁמַעֲאֵלִים אֲשֶׁר
 הִוָּדְתוּ שָׁמָּה : בַּיְהוּ יִהְיֶה אֶת־
 יִוֹסֵף וַיְהִי אִישׁ מִצְרַיִם וַיְהִי בְּבֵית

א יוֹסֵף אֵימְתַח לְמִצְרַיִם
 חֲפְנִיָה פּוֹטְמִיפֶר רַבָּא
 דְּפִרְעָה רַב קְטוֹלָיָא
 נְבִרָא מִצְרָאָה מִיַּד
 דְּעִבְרָאֵי דִי אֲחִתְהוּ
 פִּסְמִי : ב וְהָיָה מִיִּמְרָא
 דִּי בְּסַעֲרֵיהּ דִּיִּוֹסֵף וַיְהוּ
 נְבִר מִצְרָח וַיְהוּ בְּבֵית
 תוֹרָא יוֹסֵף כּוֹלֵד : סוֹסֵט י :

בעל הטורים

(א) סוד כ' ננס' : יוסף סוד : סוד סוד לומר סקול
 כנולד כנגד ינינס : ס' סורידסו : כ' כמסורס סורידוס סנס
 ברא בשביל מאור היום הגדול : (א) שר הטבחים : על יד גידונו הנרצחים והאסורים בבית הסוהר שלו :
 רש"י

שפתי חכמים

מעטס ססיס : ק (ג'א) דלניס סרי ככר כתיב והמדיס מחר
 אושו אלס ספסיק ובי' : ר ויהי סרי זכ סקסס לטל
 נמי כחלס ספרסו לטס ספסיק כפרסו סל וסוד ול ס' סס
 אלס ססורידוס גנדולס ול ס' ועוד כדי לסמוך ובי' ויז' לנפיל
 ס'א חלניס לחמר סיהס כוונס לטס ססיס אל עכסי ססוכסי
 רס"ו מן ספסוק דקס ממי סכוונס סיהס לטס לכ ס' סס
 סטס : (קל"ט) דלי מעסס רלסון סיהס לחור ס'ל לספסיק אלס
 על ויכרי ססיס סזוס מעסס אחר וסס סיהס לו לססילס עניס סל
 סל לסחיל ויכרי ססיס ותמס ובי' אסס יסודס ובי' ולמס
 סל סמיכוס ויכר למכריס ככס ססוס עסמל לחור אלס כל
 הוצלח יוסף בבית אדונו המצרי

(א) יוסף הורד : סודר לענין ראשון אלס ספסיק כו
 כדי לסמוך ק ירדלו סל יהודס למכירוס סל יוסף לומר
 לך כסכנילו סורידוס גנדולס : ועוד כדי לסמוך מעסס
 אסוס סל פוסיפר למעסס חמר ר לומר לך סוס ז' לסס
 ססיס אף זו לס"ס סרלחס כלסטרולוגוס סלס סעחידס
 להסמיד כניס ממנו וסיהס יודעס אס ממנס אס מכתס :
 יוסף ותי' כדי לסמוך מעסס אסוס כ' : ולי סקסס על
 כס ססורידוס לך סל סלל כל לנין ססס אלס
 דעת זקניס מבעלי הנוספוס

(ב) ויהי ה' את יוסף ובי' : כל על ממסכותיו סל יוסף סז
 לכוקיס כ' : ויוס וליסל ה' חוכס מחסכות כסניס כ' וסס
 ויהי אסס מלניס : ר"ל מלניס חסריס : וממחס סלדוני ס' וסס

(א) יוסף הורד מצרימה : וקודם ירדלו סל יוסף ירד
 יהודס לתקניס נוכל אחרון זס סלך מסיס סיצא
 ספרק סנאמר ירד יהודס ובי' : הורד ירד לא נאמר אלא
 הורד לקיס גורס סקסס לנגנל דורב הורדר אכתינו
 לסצריס מלל סרס סרצ' וסל חכניסו לטקולין ולא רצחס סל
 ונכנסס אחריו כך כסוורד יוסף נכנסו אחריו לקיס גורס
 סלך : (ב) ויהי ה' את יוסף : סררש לא כסרס חקניס סרס בי' סרס בי' כל זמן סאוורס גנדולס וסל מצרו אלסו חמד
 ירד גנדולס וסל מליכו אחר גו : והכ"ה אינו כן כי היה כמו גנדולס וזכירולו בבית המצרי היה עמו
 ובשניה ראש ומשנה למלך גם הם היה עמו שנאמר ויהי ה' את יוסף וכן בבית הסוהר ויהי ה' את יוסף רם אליו חמד :
 וכמו כן סרס יוסף אנו כסאר בני אדם שחרו ארס עני ירא את אלהים אבל העשיר אינו ירא אבל יוסף בבית
 אדונוס אמר ואיך אעסס ררעס גנדולס ובי' וכסחיה סלך אמר את האלהים אני ירא : ד"ל ויהי ה' את יוסף משל לאדם
 פירוש לתורה אלהים

פון מצררים האם אים גיקויפט פון די ישמעאלים
 אשר וואס וייא האבין אים גימאכט גידערין אזוין :
 (ב) ויהי אונג נאם איז גינען מיס יוסף ויהי אונג ער
 איז גינען אין רעם הויז פון זיין סאר רעם מצרי :

האם ער גירופען זיין נאמען ורח : (א) יוסף אונ
 יוסף איז גינארין גינדערס אין מצרים גיקניו
 אונ פוסיפר רער ערצשער גדינער פון פרעה שר
 דער ערצשער שעקס מיינאכט איש סגרי אסאן

הישר
 איינער צום אנדערין קען זאל גיט זאגן צום פאסער רעם
 אקט וואס קען האט שיקאן מיט יוסף אונג רעד גס וועט
 זאגן ויא פון יוסף צו אונזער פאסער אקט צו
 אפרעמדין סעקנש אדער ער וועט פון מול ארויס רידן
 זאל קען אים געזען מיט אשקערד : פון די צייט אונג ווייסע
 האבן אלע ברדיער מורא געהאט איינער פאר רעם
 אנדערין און עס האט בייגע זיין ווארס גיט גייעס פון
 יוסף : נאכדעם האבן זיי אייגעוויסן שראכטן וואס קען
 זאל זאגן צום פאסער : האט וישלך גיזאמס די עצה קען
 זאל די עסקריל פון יוסף צו שפעבן אין עסקריל ארשער
 אונ קען זאל שעקטן זעיצ אונג קען זאל די העמילי איין
 שונקען אין די בלינס פון רעם ציג : אונ קען זאל די העמילי
 שלקען צום פאסער : וועט ער געוויס זאגן אז איתך האט
 אים צוריקען : די ברדיער האבן אזוי גימאכט אונג האבן
 דיא העסקריל געשליקט צום פאסער רדך גפסלי : גפסלי
 האט געבריינגט די העמילי צום פאסער אונג האט גיזאמט

צעוויס איז יוסף גישטארבן אין גרוב פאר הונגער אדער
 פאר שבעק דער אשכאנך האט אים אביס גימאכט אונג
 האט אים געטרנקט : ראובן איז אראפגעאנגען אין גרוב
 אונג האט געזען יוסף אונג האט אים געפונען : ראובן
 איז ארויס געגאנגען פון גרוב אונג האט געזען זיינע
 געלידער אונג האט גיזאמט דאס קינד יוסף איז גיטא וואס
 וועל איד זאגן מיין פאסער : ראובן איז געגאנגען צו די
 ברדיער אונג האט גישטארבן זיי זענען שראקעריג וועגן
 יוסף אונג זיי שראכטן וועגן אעצה וואס זיי זאגיקען עסקריל
 זיינער פאסער וועגן יוסף : ראובן האט גיזאמט צו דיא
 ברדיער איד גין גינען אין גרוב אונג יוסף איז גיטא : אונג
 אונזער פאסער וואס ווען יוסף זיין האבין גימאכט מיט
 האבן דערצוילט צו ראובן וואס זיין האבין גימאכט מיט
 יוסף אונג זיין האבין חרקה פאר וואס זיי האבן מיט
 גימאכט : אונג זיי שראכטן אעצה וואס זיי זאגין זאגין זיינער
 פאסער : דאס ערשטע האבן אלע ברדיער גישטארבן

רבוניה מצרָאָה: ג וְחָזָא
 רבוניה ארי מימרא דיי
 בפסעדיה וכל די הוא
 עבד יי מצרָח פּידיה:
 ו ואשפּח יוסף רחמין
 בעיניהו ושמש יתיה
 ומניה על פּידיה וכל
 דאית ליה מסר פּידיה:

אֲדָנָיו הַמִּצְרִי: ג וַיֵּרָא אֲדָנָיו כִּי
 יְהוָה אִתּוֹ וְכֹל אֲשֶׁר-הוּא עֹשֶׂה
 יְהוָה מַעֲלִיתָ בְּיָדוֹ: ד וַיִּמְצֵא יוֹסֵף
 חֵן בְּעֵינָיו וַיִּשְׂרֵת אֹתוֹ וַיַּפְקְדֵהוּ
 עַל-בֵּיתוֹ וְכָל-יִשְׁשָׁלוֹ נָתַן בְּיָדוֹ:

בעל הטורים

הורידוהו אלי נכי כנימין כשכני שגנס יהודה יוסף שהורידוהו עמה למלכים הולך גם הוא להוריד כנימין עמה: (ד) וכל יש

רש"י

(ג) כי ה' אתו. עם שמים שגור כפיו (ב"ר): (ד) וכל יש לו. הרי לשון קצר חסר אשר:

הצלחת יוסף בבית אדוניו המצרי
 כי מיום כל יוסף אל כיתו עלה הללחתו מעלה מעלה. ע"כ לא טוב אל יוסף להיות עובד אל כל עבדיו הטובים כבודותיו וכבודיו וכלתו רק הכילו ליתו. טעמו עבודה קלה מעט. או נאמר שיש כ' מיני הלחות בטובים. הלחות טעמית והלח' נסית. הלח' טעמית הוא שזולו מכין לפניו וסולח לידו כל טעם טוב ומוטיל. ומרויח לו ממלא שטקס ה' ענין קודם שכל לידו וכל טעם רק מרחוק ממנו. ע"כ ויטער ע"פ טעם. והלחה נסית היא שמרויח כל טעם שכל לידו. אף אם יקח כירו איזה טעם ש"פ טעם ויסקיד הכל הק"ה מספר סכות שגם מזה ירויח. ממלא שטקס פ"ה

פירוש ל' צלחתו אלהים
 (ג) וַיֵּרָא הָאֵם זַיִן הָאֵר גִּינְעָהָן אִז גָּאֵם אִיז מִיט אִים וְכֹל אֲשֶׁר הָיָא עֵינֵיה אֹנְג אֲלֶרְדִּינְג וְאֹם עֵר שׁוּמַם יי מצרָח בְּלָרִיקָט גָּאֵם אִין וַיִּנְעֵה הַעֲנָם: (ד) וַיִּמְצֵא הָאֵם יוֹסֵף גִּיפּוֹנְעָן לִיב שֶׁאֲמַט אִין וַיִּנְעֵה אֹיגִין וַיַּפְקִידֵהוּ אֹנְג עֵר הָאֵם אִים גִּימֶאֲמַט פֶּאֵר אִיין עֲלִצְשָׁעֵן אִיבְעֵר זַיִן הָוִין וְכִי יֵשׁ יוֹ אֹנְג אֲרִין וְאֹם עֵם אִיז גִּינְעוֹן צוֹ אִים נָתַן בְּיָדוֹ הָאֵם עֵר גִּינְעָפִין כְּבֹד רַדוֹ וְאֲלִקְטָט גֶּעֲאֲמַקְטָט וְעֵרִין בִּי בִיין הַעֲרָן דְּרִיבְעֵר וְעֵרִין אִיז עֵם שְׁמִיט אִין פֶּסֶק יוֹן הַעֲרָר הָאֵם גִּינְעָהָן אִז מִיט אִים:

ספר הישר

צו אים מיר ונענען גענאנגען מיט דיא שעפסין איין דער כדבר האבין מיר געפונען דאס העמדי'ל און אויג דויכט זיך אז דאס איז די העמדי'ל פון יוסף, ועקב האט גיזאגט אמת דאס איז די העמדי'ל פון מיין ווהן יוסף און איז גיפאלין אויף די ערד און האט שטארק געוויינט, פארין גאט ונענען די ברידער געקומען אהיים און האבין צו זייערען זייערע קליידער און האבין געזייגט ערד אויף זייערע קעפ, און האבין גיטראפין דער פאטער שבייט און וויינט, דאס איז די העמר פון מיין ווהן יוסף, אשעלעכטע טיה ה' האט אים אויפגעווען, יוסף איז געברענגט גינארין, איך האב אים היינט געשיקט צו אייך ער זאל זעהן אויב איר זענט געוונד און אויב עס איז קיין שארין ביי די שעפסין און ער זאל כיר בריינגען אנטווארט, און איך האב געמיינט אגאנגען שטאן ער איז ביי אייך, די ברידער האבין געזעפערט מיר האבין אים גיט געזעהן פון דעם פלאג וואס מיר זענען פון דיר אנטעק געגאנגען ער איז ביי אונז גיט גינען היינט, ועקב האט אנגעהויבן שטארקער צו וויינען און האט גיזאגט מיין ווהן יוסף איך בין שטרייב און ביי מוים וואס איך האב ער איז ביי אייך, ווי ער פריט מיר גינען צו בייין לעבין, און וויא ביטער איז מיר בייין שטארקין שווערען

ה וְהָיָה מַעֲדוֹן דְּמַנִּי
 יְהִיָּה בְּבִיתָהּ וְעַל כָּל
 דִּי אִית לָהּ וּבְרִידָהּ יִי אֵת
 בֵּית מַצְרָאָה כְּדִיל יוֹסֵף
 וְהָיָה כְּרַתָּא דִּי בְּכַל
 דִּי אִית לָהּ בְּבִיתָהּ
 וּבְחַקְלָא: ו יוֹשֵׁבֵךְ כָּד דִּי
 לָהּ כְּדִיל יוֹסֵף וְלֹא
 יִדַע עִמָּיה מַדְעָם אֲלֵהוֹן
 לְחַמָּא דִּי הוּא אֲכִיל

ה וְיָהִי מֵאֵז הַפְּקִיד אֹתוֹ בְּבֵיתוֹ וְעַל
 כָּל־אֲשֶׁר יִשְׁלֹו וַיִּבְרַךְ יְהוָה אֶת־
 בֵּית הַמִּצְרִי בְּגִלְל יוֹסֵף וַיְהִי בְרַכְּתָהּ
 יְהוָה בְּכָל־אֲשֶׁר יִשְׁלֹו בְּבֵית
 וּבִשְׂדֵהָ: ו יוֹשֵׁבֵי כָל־אֲשֶׁר־לֹו בְּיַד
 יוֹסֵף וְלֹא־יָדַע אֹתוֹ מֵאֻמָּה כִּי אִם־
 הִלָּחֵם אֲשֶׁר־הוּא אוֹכֵל וַיְהִי יוֹסֵף

תולדות אהרן

ויצחק ט' טז. כרכום מכ סטודיון נט :

בעל המורים

(1) כי אם הלחם אשר הוא אוכל. כני הוא חסות:
 יהוא אוכל. לא היה מעיין ובכית כלל בכל
 השלחן ואוכלו. כל מינו מאכל קורא אותו
 רשעיו

רשבים
 (1) ולא ידע אתו מאומה. בבית. כי אם הלחם אשר
 יצרכו ביתו מהיכן בא לו עד שעה שרואה את מאכלו על
 לחם כדכתיב עמד לחם רב. וכן כי לפני לחמי אמתו

שפתי חכמים

כל ליתן טעם על הטפסקות כולן לכי' כי הטעמים: יש ולי'ם
 ש' חלל' סדכר כלסון נקיה: ויהי יוסף

(1) ולא ידע אתו מאומה. שלא היה נותן
 לבו לכלום. כי אם הלחם. הוא חסותו
 דעת זקנים מבעלי התוספות

הצלחת יוסף בבית אדונו המצרי
 כלמת רע אבל כפלא לידו נעשה טוב. וספר הכתוב סלל יוסף
 סיו סטי מיני פללותו חלה. ויהי ס' לח יוסף. ס'יא סללח
 סטעטי. ויהי ס' סללח. ס'יא סללח למעלה סטעט. ס'סיו
 יוסף סללח את הפסק חף אל הפסק ס' כלמת רע. ס'כ לל

(1) כי אם הלחם אשר הוא אוכל וכו'. בפרשת ויהי סקף
 כי לא יוכלו המצרים לאכול וכו' ולקמן כשאמר ולא חשך ממני מאומה כי אם אותך וכו' לא חשש להזכיר ולהחם:

פירוש לתורת אלהים

אתו מאומה און ער האט ניש גוויסט בייא אים
 קיין שום זאך נ' אים גיינערט דאס בריוט וואס ער
 האט גינעסן פלאמר דאס טייב ויהי יוסף און יוסף
 איז גינען אשיין גישטאלט און שיינ פון צו זעהן.
 ורשוי שרייבט ווייר יוסף האט גינען אז ער איז
 איין מושל האט ער אן גיהויבין ניש עסין און
 ניש טרונקען און האט זיך גיקרייניקט דיא האר
 האט נאט גיזאנט דיין פאטער טרויערט און דו
 קרייניקסט דיר דיא האר איה ווער אן כייצען
 אויף דיר אפער דאס טייב פון פוטיפר אזוי וויא

אין ויין האנט: (ה) ויהי און עם אין גינען פון
 דענקסטאקל וואס ער האט אים געמאכט פאר
 אעלעקטין אפער ויין הויו און אפער אלע זאכען
 וואס עם איז גינען צו אים גינען האט נאט
 גיבענשט דאס הויו פון דעם מצדי פון וועגן
 יוסף ויהי ברב' וי און עם איז גינען נאטס ברב'ה
 אין אלע זאכען וואס עם איז גינען צו אים בבית
 אין שטוב ובשרה און אין פעלד: (ו) ויעיב כל אשר
 לו ביד יוסף און ער האט פאר לאזט ארץ וואס איז
 גינען צו אים אין דער האנט פון יוסף ולא ידע

ש'וערדין און איינע פיל-אונ-בויגן און גייט אין פעלד
 און ויכט פאטער וועט איר געפונען דעם קעפער פון מיין
 זעהן ואלט איר מיר אים בריינגען ווער איה אים ב'ראבין,
 און די ערשטע טיה וואס איר וועט טרעפן ואלט איר ויא
 בריינגען לעבעדיג צו מיר. פאטער וועט איר טרעפן דיא
 טיה וואס האט אויפגינעסן מיין זעהן. דיא קינדער פון
 זעלב האבן אזוי גיטאן זיי זענען אויפגעשטאנען זאנץ
 פריה און האבן גענויען וייערע ש'וערדין און פיל-אונ-
 בויגן און זענען געגאנגען אין פעלד פאנגען טיה. דיא
 ערשטע טיה איז פאר זיי געקומען אונאליף. זיי האבן אים
 געשאפט און האבן אים געבריינגט צו ויער פאטער און
 האבן גיזאנט די טיה האבן מיר געפונען די ערשטע און
 דעם קעפער פון דיין זעהן האבן מיר ניש געפונען. זעלב

האט געוויינט און האט גיזאנט צו דיא טיה פאר וואס
 האסטו אויפגינעסן מיין זעהן. וועלכע שלעכטס האט מיין
 זעהן דיר גיטאן וואס דו האסט אים אויפגינעסן. וועלכע
 שלעכטס האט איה דיר גיטאן וואס דו האסט געבריינגט
 אויף מיר אזוי אפער. נאט האט געפינט די מויד פון דעם
 ווארף און ער האט גיזאנט צו זעלב איה ש'וער אזוי ויא
 נאט לעבט וואס ער האט מיר אויף דער וועלט בשאפן
 איה האט ביין זעהן גישט גינען און האט אים גישט
 געהרג'ט. איה קען דיר זאגן אזוי ווי דיר האט גיטראפן
 מיט ביין זעהן אזוי האט מיר גיטראפן מיט מיין זעהן. איה
 בין פון אונזישע לאנד און איצט עטליכע טעג אז איה בין
 אהער געקומען אין דעם לאנד זענען מיין זעהן וואס איז
 פון מיר פארלארן גיזארן. און איה ווייס נישט אויב ער
 לעבט

יִפְהַתְאֵר וַיִּפֶּה מְרֵאָה׃ שְׁשִׁי ז וַיְהִי
 אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתֵּשֶׂא אִשְׁתִּי
 אֲדֹנָי אֶת־עֵינֶיהָ אֶל־יוֹסֵף וַתֹּאמֶר
 שִׁכְבָּה עִמִּי׃ ה וַיִּמָּאן וַיֹּאמֶר אֶל־
 אִשְׁתִּי אֲדֹנָי הֵן אֲדֹנִי לֹא־יַדַּע אֵתִי
 מִהַדְּבָרִית וְכֹל אֲשֶׁר־יֵשְׁלוּ נַתֵּן
 בְּיָדִי׃ ט אֵינְנִי גְדוֹל בְּבֵית הַזֶּה מִמֶּנִּי
 וְלֹא־חֲשׂךְ מִמֶּנִּי מְאוּמָה כִּי אִם־

ותה יוסף שפיר פריא
 ויא פחוא: ז ותה
 פתר פתמא האין
 וזקפת אתת רפניה ית
 לעינא ביוסף ואמרת
 שכוב עמי: ח וסריב
 ואמר לאיתת רפניה הא
 רפוני לא ידע עמי מה
 פביתא וכל די אית ליה
 מסר בידי: ט לית רב
 פביתא הדיו מני ולא
 מצע מני מדעם אלהין

תרא ופסא חש. ניר כנ סריוס: י אינס
 172. פקידה ספר 23

רשבים

תבוא. מאכלי. לא ידע אתו מכל צרכי ביתו לא היה רואה רק בשעת אכילה: (ט) ולא חשך ממני. מלהיות

שפתי חכמים

רש"י

לנחם להם ממנו הוא וי'ל דרש"י דייק מדכתיב דכרבו של יוסף ולא חשך ממני מלוחה כי אם חוץ משמך דכל דבר הפקיד בידו חוץ מהשנו לך ז'ל דלנחם הוא אשתו: ו'ל דל'כ מה ענין זה לכן. (נח"י) ק"ל דכלל מקום ויהי פירושו שנתחבה עשאו לא קודם לכן ויוסף משעת לידתו היה יפה חזק ומסתמא גם יפה מראה וע"פ ח"י כיון שראה עלמו מושל ולא עשה זה קודם לכן: א' מדכתיב לעיל חיה רעה אכלתו וסויתו דקא"ל על אשתו של פוטופרט כדפרש"י לעיל לך קרי לה ב'ל חיה. ומס פכניה לוחם כשם דוב כי מה הדוב הזה אין לו מנוחה כי תמיד מנענע את עלמו כך אשת פוטופרט לא היה לה מנוחה כי היתה הצלחת יוסף בבית אדונו החצרי

פארר לוח. רק מלליה. הוא פועל וולא. סביה מלליה את פסק. ועל ההלחה העבדית לא ה' מחסול דרבי כי ראה כמה אשכיס כחזרים שהיו מלליים פ"פ עע. אבל ראה והסגית על הלחה סביה שלא ראה מעולם. וכל אשר הוא עושה. פסילו הענין לא טוב הוא. אבל ה' מלליה כידו. כשכא הדבר לידו נעשה כזה הלחה. ע"כ נתן ביד יוסף כל אשר לו:

(n) וימאן ויאמר אז אשת אדוני ונ'. ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת ודמתי לאחיהם. וקשה החתול לדבר מטובת אדוני. ויסיים כאלהים. ה' לו לסיים ומתחיל ללדוני. ואם ה' רוצה להתרחק מעבדיו וזו מחמת יראת אלהים יהיה לו לקר ולומר לך אעשה הרעה הגדולה הזאת ומתחיל ללדוני. ומס שיכרת ים טובות אדוני המלכי ליראת אלהים. ונוכל לומר שהכל פירוש לתורה אלהים

ווייטער נועם שטיין: (ז) גיהי אחר הדברים האלה
 אונ עם איז גיווען גאך דיא רייד וישא האט אויף
 גיהויבן דאס נוייב פון זיין האר איהרע אויגין
 צו יוסף ויאמר שקבה עמי אונ זיא האט גיואגט
 ליון מיט מיר: (ח) ויפאן האט יוסף גיט גיוואלט
 ויאמר אל אשת אדוני אונ האט גיואגט צו זיין

ספר הישר
 גיואגט צו דיא קננים מיר האבין צו פארקויפן אקעקט
 קויפט אים ביי אוניו. דיא קננים האבין גייערן יוסף אז
 וייער ציין האבין זיי אים געקויפט פון די יאקעמאליים, אונ
 זענען אלע צוריק געגאנגען אין מצרים. די קננים האבין
 גיואגט איינער צום אנדערן מיר האבין גיהערט אז פוטיפר
 וזכט אז איידעלען קעקט מיר וועלן דעם קעקט אים פאר
 קויפן, די קננים זענען געגאנגען צו פוטיפר אונ האבין
 גיואגט צו אים מיר האבין גיהערט אז דו וזכסט אז איידעלען
 קעקט צו קויפן מיר האבין איצט איידעלען קעקט צו
 פארקויפן, האט פוטיפר גייערן גייערן דעם קעקט צו
 מיר איה וועל אים זען, זען האט געקרייגט יוספין
 פאר פוטיפר, יוסף איז אים שטארק גיעלען, אונ פוטיפר
 האט גיקרעקט דיא קננים וויא פיל זיא ווילען פאר דעם
 קננים גייען ארויס פון מצרים, האבין דיא יאקעמאליים

יָסַף בְּדִיל דִּי אֵת אֲתִיבָה
 וְאִיכְדוּן אֲעִבִיד בִּישְׁמָא
 רַבְתָּא דְרָא וְאִיחֻב מְדֻם
 יי: וְתָנָה בְּד מַלְיָת
 עִם יוֹסֵף יוֹם יוֹם וְרָא
 קַבֵּל מִנָּה לְמַשְׁכַּב לְוִתָּה
 דְּמִדְּוֵי עִמָּה: יא וְהוּא
 כִּיּוֹסֵף הָדִין וְעָאֵל
 לְבִיתָא לְמַבְדֵּק בְּבִתְּוֵי

תרא ואין אפסס . מרבו טו : וחסחלי
 לאלהים : מנהדרין קס : ולא טעם
 אלס לכב אלס . יוסף לה טוטס נ ט"א

אוֹתָךְ בְּאִשְׁר אֶת־אִשְׁתּוֹ וְאִיךְ
 אֲעֲשֶׂה הַרְעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת
 וְחַמְסָתִי לְאֱלֹהִים: וַיְהִי כַּדְבָרָה
 אֶל־יוֹסֵף יוֹם יוֹם וְלֹא־שָׁמַע אֵלָיָה
 לְשֹׁכֵב אֶצְלָהּ לְהַיּוֹת עִמָּה: יי וַיְהִי
 כַּהַיּוֹם הַזֶּה וַיָּבֵא הַבֵּיתָה לַעֲשׂוֹת

רשבים
 שליש על הכל כי אם אורח: (י) להיות עמה . נזחר
 היה אפילו להתיחר עמה עד שאירע מעשה שנשארו
 ואירע באותו יום שלא נזחר איש בבית ומדרש אגדה
 שפתי חכמים
 מחזרת אחר יוסף להטב לו : ב דלח"כ למס לא חתיב לשכב
 עמה כמחזר שכנס עמי (נח"י) קשה דלס לשכב אלס טפי' בלא
 כלומר ויהי כאשר הניח יום חמשה (מחומה) יום לחוק
 להיות עמה . לעו"כ: (יא) ויהי כדיום הזה . כלומר יום
 יום חזר עליהם כולם כולם לנית ע"א חמרה חין לי יום הגון
 להזקק ליוסף כהיום הזה חמרה להם חולה חני
 הצלחת יוסף בבית אודניו המצוי

בעל המורים
 (י) להיות עמה . כני לחוק גינסס:
 יהודי בעל כרחו לעשות מלאכה צורכי הבות כדרכו
 רש"י
 אחר סמוך: (ט) וחמסתי לאלהים . בני נח נלטו על
 הפריות: (י) לשכב אצלה . חטילו בו בלא השמים:
 להיות עמה . לעו"כ: (יא) ויהי כדיום הזה . כלומר יום
 יום חזר עליהם כולם כולם לנית ע"א חמרה חין לי יום הגון
 להזקק ליוסף כהיום הזה חמרה להם חולה חני
 הצלחת יוסף בבית אודניו המצוי

ענין אחד וסוכב וסולן על סוף הפסוק וחסחלי לאלהים: רק
 יוסף הסתיר לאשה פוסיפר כטוב עסק ודעת עניני יריחת אלהים .
 זכר טו' . דכרוו אלוס . הן אלדני מגדלו וסריס חותי עד אשר לא
 רע אחי מס בבית . וכל אשר יס לו נתן כדיל . אינט גדול בבית
 קס עמני . ר"ל אודניו אינט גדול בבית הזה ממני . רק עניט

פירוש לתורת אלהים
 חולטים כהוה בבית . ולא חסך ממני מאומה . כי אם אורח מנט
 ממני . ומדוע מנט אורח ממני . כלשר אח אחתי . ועשה עמך
 כרית שולס לא יכרת . ט"כ ירא כלשר חותי פוסיפר . ואיך חספה
 סרעה כדגולס חולת וחסחלי לאלהים כלשר כריתו אח ט' אשר
 חיים וחסך עושה עמי ככל עת וכל עשה :

מִימֵינוּ פִּן מִיר קִיּוּן זֶאך גֵּאָר דִּיך בְּאִשְׁר אֶת אֲשֶׁמֶת
 וַיִּיטֵל דוּ בִּיּוֹם זִיּוּן חִיּוּב וַיְחִיד אֹנוּ וַיֵּאֵל אֵיךְ
 אֲזוּוֹ אֲגִרְוִיסַע שְׁלַעֲרַבְתֵּם וְאִךְ סִתְּאֵן חַמְסָתִי לְאֱלֹהִים
 אֹנוּ וְעַל שׁוֹלְדִינְעֵן צוּ גֵאָם: (י) וַיְהִי אֹנוּ עִם אִיזו
 גִּיּוֹעֵן אֹזוּ וַיֵּאֵל הָאֵם גִּירַעַם צוּ יוֹסֵף סִתְּאֵן אִוִּיך
 סִתְּאֵן וְלֹא שְׁמַע אֵלָיָה אֹנוּ עַר הָאֵם זִיֵּא גִיֵּם צוּ
 גִּיְהִיעֵרְתֵּם לְשֹׁכֵב אֶצְלָהּ צוּ לִינְיֵן בִּיּוֹא אִיר הַיּוֹת עִמָּה
 עַר וְאֵל מִיֵּם אִיר זִיּוּן לְעוֹלָם הָבָא: (יא) וַיְהִי כַּהַיּוֹם

ספר הישר
 קִנְעָנִים . הָאֵבִיּוֹן דִּיא מְכַרִּים גִּיּוֹאֵם מִיר וַיִּלְעֵן צְוִתְּאֲנִיצִיב
 סִתְּאֵלְעַר . הָאֵם פּוֹסִיפֵר גִּיּוֹאֵם צוּ דִּיא מְכַרִּים אִיךְ וַיְעַל
 אִיךְ גְּעִבִּין צְוִתְּאֲנִיצִיב סִתְּאֵלְעַר . גֵּאָר בְּרִיּוֹנָם מִיר דִּיא
 סִעֲקִישְׁוִין וְחָם אִיר הָאֵם בִּיּוֹא וַיִּי רַעַם קִנְעָנִים נַעֲקִישְׁוִים
 סִתְּאֵלְעַר אִי עַר גְּעִבְרָה גִּיּוֹאֵרִין פּוֹן וַיִּנְעַ אִיִּשְׁעֵרִין
 וַיִּאֲרִים דַּעַר מְכַנְשֵׁן אִיזוּ קִיּוּן גִּיּוֹאֵרְעֵנְעַר קִנְעָנִים אֹנוּ אִיזו
 קִיּוּן סִתְּאֵר . קִיּוּן קִנְעָנִים גִּיּוֹעֵן אֹנוּ וַיִּנְעַ אִיִּשְׁעֵרִין וַעֲבֵן
 אִוִּיך . קִיּוּן קִנְעָנִים גִּיּוֹעֵן . דִּי מְכַרִּים הָאֵבִיּוֹן גְּעִבְרִיּוֹנָם דִּיא
 לִשְׁמַעֲאִלִים צוּ פּוֹסִיפֵר אֹנוּ דִּי לִשְׁמַעֲאִלִים הָאֵבִיּוֹן גִּיּוֹאֵם צוּ
 פּוֹסִיפֵר מִיר הָאֵבִיּוֹן דַּעַם מְכַנְשֵׁן נַעֲקִישְׁוִים פִּתְּרֵן אֲקִנְעָנִים
 אֹנוּ מִיר הָאֵבִיּוֹן אִיִּם פִּתְּרִקִישְׁוִים צוּ דִּי מְכַרִּים . פּוֹסִיפֵר הָאֵם
 זִי גִיְעֵבִין דִּי צְוִתְּאֲנִיצִיב סִתְּאֵלְעַר אֹנוּ יוֹסֵף אִיזו גְּעִבְרִיּוֹנָם
 בִּי פּוֹסִיפֵר . יוֹסֵף הָאֵם גְּעִבְרָעֵן חֵן בִּי פּוֹסִיפֵר אֹנוּ עַר
 הָאֵם אִיִּם גְּעִבְרִיּוֹנָם אֹנוּ הָאֵם זִיּוּן נִאָנְיֵן פִּתְּרִקִישְׁוִין גִּיְעֵבִין
 צוּ יוֹסֵף אִיזו דִּי רַעַם . אֹנוּ גֵאָם הָאֵם גִּיְעֵבְרָעֵן דִּי שְׁטוּב
 פּוֹן פּוֹסִיפֵר אֹנוּ דָאֵם גִּאָנְעַע פִּתְּרִקִישְׁוִין פּוֹן פּוֹסִיפֵר אִיזו

מלאכתו ואין איש מאנשי הבית
 שם בבית: י ותתפשהו בבגדו
 לאמר שכבה עמי ויעזב בגדו
 בידה ויגם ויצא החוצה: י ויהי
 פראותה פריעזב בגדו בידה ויגם
 החוצה: י ותקרא לאנשי ביתה
 ותאמר להם לאמר ראו הביא
 לנו איש עברי לצחק בנו בא אלי

חושבניה ולית אנש
 מאנשי ביתא תמן
 בביתא: י ותתפשהו
 בבגדו למימר שכוב
 עמי ושכניה ללבושיה
 בידה וערקו ונפק לשורא:
 י ותהו פד חות ארי
 שבקיה ללבושיה בידה
 וערק לשוקא: י ותקרת
 לאנשי ביתה ותאמרת
 להון למימר חוו אחתי
 הנה גברא עברא
 לחייבא בנא עאל לחתי
 תרא : יעצקו : חוסס ס :

רשבים

שהלכו לראות נילוס נהר מצרים שעלה על כל גרותיו:

בעלי המורים

כ' כמגלו. (יב) כמס' עיין כפ' משפטס:

רש"י

ואינו יכולה ללכת: לעשות מלאכתו. רב ושמואל חד
 אמר מלאכתו ממס' ח"ל לעשות זרכו עמה ג חלל שרלית
 לו דמות דיוקנו ד של אביו וכו' כדלוי' במס' סוטה (דף לו):
 (יד) ראו הביא לנו. ה"ל ל' קלה הכיול לנו ולא פירש
 מי הכיול ועל כעלה אומרת כן: עברי. (כ"ח) מעבר
 הנהר ה מעני עבר ס"ל מעבר הנהר):
 מעבר ה מעני כניו של עבר י"ל כיון שאברהם עלמו בא משם
 מעבר הנהר חילעיקו עניסס וכן כמה שסס מעני עבר לא די

שפתי חכמים

תפסיס מלי וס דקאמר להיות עמה לעוה"ב על מה יעשו. ואמסר
 דה"ק ולא שמת חלילה לכבד חלילה חס"י כלל תפסיס שסיה מחירא
 שסח יתגבר יכרו עליו נשמת עמה וירד כניססס: ג פ"י שס
 בתוספות מדכתיב ויבא הכיתה ססול מ' כילס דסל"ל ויסי כסויס
 ואין איס וגו': ד חוספות כסס רכי משס הדקסן מדכתיב ואין
 חיס מלנשי הכית סס כניס ססמט חלוש מלנש הכית לא היס
 כתיב חלל איס חסר היס כניס וע"כ לרין לומר דיעקב היס
 כדמשמט כסרסס ויסי כפירס"י וק"ל: ד (ג"ל) ח"ע"ג דלשיל פ'
 לך לך כספסו ויגד ללכרס כעברי פירס"י שסח מעבר הנהר לכד
 די לו כמה שסח מעבר הנהר חלל כורסו לא די וס שסס לא כלו

דעת זקנים טבעלי התוספות

רגלו ברזל כהא נפשו אמרה לו למה אין אתה שומע לי ולא
 אשת איש ואין איש יורע בנו אמר לה אפילו הפניות
 שלכם אמורות לנו נשואות לא כל שכן משל לעכו"ם שאמר
 לישראל בא אכול עמי ואני מאכילך יפת בשר חזיר שמן
 אמר לו ריקה אפילו בשר שחומה שלכם אמר לנו בשר
 חזיר לא כ"ש כיון שראתה כך אמרה לו אם אינך שומע לי
 הריני חובשך בבית האמורים אמר לה ה' חסיר אמורים
 הריני מסרת עיניך אמר לה ה' פוקח עורים הריני כורתה

דעת זקנים טבעלי התוספות

(יב) ותתפשהו בבגדו. מדרש אלמלא שכתוב באשה לבה
 אמורים ירה היתה תופשת ארס בשוק שהרי בצנעות
 שבאמות כתוב כאן ותתפשהו בבגדו לאמר שכבה עמי
 ושנים עשר הורש היתה מתגרה בו שנאמר ויהי כדברת אל
 יוסף יום יום ואין יום יום אלא שנים עשר תרש שנאמר
 מיים ייום ומורשש לחרש שנים עשר. וכשתיא באה לרבר
 ויה מסרין רשעס וכושב פניו בקרקע והיא עשתה לו מעשה
 של ברזל תחת זקנו שלא יוכל להרכין שנאמר ענו בכבל

פירוש לתורת אלהים

ארויס גינאנגען אויף דער גאס: (י) ויהי אונג עם
 איז גינעוין כראותה אז ויא האמט גינעוין אז ער האמט
 פארלאזן זיין קלייד אין אירע הענט ויגם היוצה
 אונג ער איז אנגלאפין גינארין אויף דער גאס:
 (יד) ותקרא האמט זיא אירע שמוב לייט גירופען
 ויא האמט צו זייא גינאגמט לאמר אזוי צו זאגין ראי
 הביא לנו זעהם מיין מאן האמט אונג גיבראכט איש
 איינן מענטש עברי איינן יהודי לצחק בנו ער זאל פון
 אונג גישפעט מאכין בא אלי ער איז גיקומען צו

ער איז גיקומען מיט איר דיא עברי'ש טאהן
 גאר עם האמט זיה צו אים באווייזן דאס גישטאלט
 פון זיין פאטער האמט ער זיה אפ גישירד זאין איש
 אונג עם איז זיט גיווען איינן מענטש פון די שמוב
 לייט דארטען אין שמוב: (יב) ותתפשהו בבגדו האמט
 זיא אים בגרופען אין זיין קלייד לאמר צו זאגין
 שכבה עמי ליג מיט מיר ויעזוב בגדו בידה ויגם האמט
 ער פארלאזן זיין קלייד אין אירע הענט אונג ער
 איז אנגלאפין גינארין ויצא היוצה אונג ער איז

הישר

ביינע האר, האמט יוסף גינאגמט צו זליכה נואס טויג ריד
 די אלע הייר נואס רד דעקסט צו מיר גיי בעסער זעהן נואס
 רד האמט צו טאהן אין שמוב. האמט זליכה גינאגמט צו יוסף
 איך האב אין שמוב גאר גיט נואס צו טאהן, אלץ נואס
 אין שמוב ווערט גאר גיטאהן דורך ריד, אונג ווען יוסף
 פלעגט קומען אין שמוב טאהן זיין ארבעט פלעגט קומען
 זליכה

ספר
 וזי ניס זענען ביינע רייד געם דעם פירול אונג אביסול
 זעלין מיר הערין ביינע רייד אונג נואס רד וועקט זינגען,
 האמט יוסף גינאגמט ווי זיס אונג ווי זשיין וואלטיס גינען ביינע
 רייד ווען איך וואלפ'ט מיט זיי געלויבט צו הקב"ה, זליכה
 האמט גינאגמט צו: יוסף ווי זשיין זענען ביינע האר, געם
 דעם גארדענען קאם נואס זליגט אין שמוב אונג פאקעס

לְשֹׁבֵב עִמִּי וְאֶקְרָא בְּקוֹל גְּדוֹלִי׃
 מו וַיְהִי כְשָׁמְעוֹ בְּיַד הַרְיֹמְתִי קוֹלִי
 וְאֶקְרָא וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ אֶצְלִי וַיֵּנֶס וַיֵּצֵא
 הַחוּצָה׃ מו וַתִּנַּח בְּגָדוֹ אֶצְלָהּ עַד
 בּוֹא אֲדֹנָיו אֶל־בֵּיתוֹ׃ י וַתְּדַבֵּר
 אֵלָיו כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר בָּא
 אֵלַי הָעֶבֶד הָעֵבֶרִי אֲשֶׁר־הִבֵּאתָ
 לָנוּ לְצַחֵק בֵּי׃ י וַיְהִי כַּתְּרִימִי קוֹלִי
 וְאֶקְרָא וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ אֶצְלִי וַיֵּנֶס
 הַחוּצָה׃ יט וַיְהִי כְשָׁמְעַע אֲדֹנָיו אֶת־

ד' משבב עמי וקרית
 בקול גדול ויהי
 כשמע ארי ארימת
 קולי וקרית ושבקיה
 לבושיה לתי ועבך
 ונפק לשוקא
 ואתחיתה לבושיה
 לתה עד דעאל רבניה
 לביתיה י ומלילת עמיה
 כפתמיה האין פמטר
 עאל לתי עבדא עבריה
 די איתיהא קנא לתיהא
 בי י ויהי כד ארימת
 קולי וקרית ושבקיה
 לבושיה לתי ועבך
 לשוקא י ויהי כד שמע

בעל המורים

(טו) הרימותי. ט' כמס' סין כפ' נך לך: (יד) ואקרא בקול גדול. לפי שאתם רחוקים מסני שאילו לא הרימותי קולי היה שוכב עמי בעל כרחי:

רש"י

(מ) אדניו. של יוסף: (י) בא אלי. ללמך כי העבד העברי ו אשר הכאת לנו: (ט) ויהי כשמעו אדוניו דעת זקנים מבעלי התוספות

קומתך אמר לה ה' וקפ' כפיסם הריני משניאך לכל חבריך ה' אהב צדיקים הריני מוכר אותך בארץ רחוקה ה' שומר את גרים כיון שראתה כך אמרה לחבשו בבית האסורין אלמלא הכוסרין שדעוהו לוכת כמו שאמרש בפ' ויגש בעניה היו רגין אותו בכל אלו: (טו) וינס ויצא החוצה אמר לו הקב"ה בזכות יונס. בחיך שחיים יונס ספני ארון שלך זהו שאמר הכתוב חיים ראה יונס מה ראה ארונו של יוסף:

פירוש לתורת אלהים

סיר ער זאל מיט מיר ליגען וַאֲקָרָא בְּקוֹל גְּדוֹלִי הָאֵם איה גירופען מיט איין גרויס קול איה האב אן גיהויבין שריגען: (סח) ויהי כשמעו אונ עם איז גינרען ויזא ער האם גיהעקם בי גרימתי קולי אז איה האב אויף גיהויבין מיין קול וַאֲקָרָא אונ איה האב גישריגען ויעזב האם ער גיקאום ביזא מיר ויגיגע קליידער אונ אזי אונקלאפין גינאררין ויצא החוצה אונ אזי ארונים גינאנגען אויף דער גאם: (סח) ותנח בגדו אצלה אונ ויזא האם גילייגם ויין קלייד ביזא איר עד בא אדוניו ביו ויין האר איז גיקומען צו ויין

ספר הישר

ליקדה אונ האם זך גינעקט פאר אים אונ האם אים אגן גידעם ער זאל מיט איר קונת ויין. אונ יוסף האם גיט גינאמלם אטילו קונקט אוף איר אונ האם גיט גינאמלם דערין אירע רייר. ווי עליה האם גינעקט אז יוסף קענט גיט ויין פנים צו איר. האם ויז גינאמט צו יוסף אויב דו נעקסט גיט פארן וואס איה פערלינג פון דיר וועל איה אויף דיר גינאנגען אמשקט מען זאל דיר נדגגן. האם יוסף גינאמט צו איר דער גאם וואס האם סיה פשאמין ער וויסען

דברי אשתו אשר דברה אליו
 לאמר כדברים האלה עשה לי
 עבדה ויחר אפו: כ ויקח אלני יוסף
 אתו ויתנהו אל בית הסתר מקום
 אשר אסורי המלך אסורים ויהי
 שם בבית הסתר: כא ויהי יהוה
 את יוסף ויש אליו חסד ויהן חנו
 בעיניו שר בית הסתר: כב ויהן שר

רבוניהות פתגמי אפתיה
 די מליית עמיה למימר
 כפתגמא האליו עבד
 לי עבדה ותיקוף רונניה:
 כ ודבר רבוניה דיוסף
 תיה ונהביה בבית
 אסורי אתרא די אסורי
 דמלכא אסירין ויהוה חסד
 בבית אסירי: כא ויהוה
 מימרא דני בפסעדיה
 דיוסף ונגד ליה חסדא
 ונהביה דרחמין פעני
 רב בית אסירי: כב ויהב

בעל המורים

אסירי קרי

(כ) אשר אסורי המלך אסורים. אסורי כתיב ואסירי כ' שנים על שומר לשר המשקים כי אם נחמתי: אסורים. כ' כ' ממלך כ' שנים היה אסור על שהולא דכח על י אחיו ועוד

שפתי חכמים

כדכתיב אינו מיושב דהוא לא הכיח אותו כדי לנחק כה: וגו'. כשעת תשמים אמרה לו כן וזהו שאמרה כדברים האלה עשה לי עבדך בעיני תשמים כאלה: (כא) ויח אלו חסד. שהיה מקובל לכל דרושו ל' כלה נאה וחסודה שנמשכה:

דעת זקנים מבעלי התוספות

שעוסק בעניני השמיש. ועוד י"ג שלא נסתרו לגמרי אך כשהיה רוצה להורקק עם יוסף היה מסתיר. ור' אברהם פ"י כי יש שני מיני סירוס סירוס חמה וסירוס צנה סירוס צנה צריך חימום גדול ואינו יכול להורקק זכר כי אם לנקיבה שחיא חמה יותר ופושטר סירוס צנה היה:

(נע) כדברים האלה וגו'. פירש"י כשעת השמיש אמר לו כן. והיטח הרוב משה רבם"י וסוטה פירך כתיב פושטר וכתוב פושטר בתהלה נקרא פושטר ובשקנה יוסף קנהו למשכב זכור ונסתרו ונקרא פושטרע אלמא לא היה משמש מסתו. וי"ג כשעת השמיש לאו דוקא אלא כשעת

דקומים על התורה

פירוש לתורת אלהים
 אז ויין האר האם גיהעקט דיא רייד פון זיין נוייב
 אשר נואם ניא האט צו אים גיערעט זאמר צו זאגין
 בדברים אזוי וויא דיא זאכין זיא האט גימינט דיא
 זינד עשה האט מיר דיין קענעקט גימאדן ויחר האט
 גינרוקט זיין צארין: (כ) ויחא אונ דער האר פון
 יוסף האט אים גינוקען ויגנהי אונ ער האט
 גינעבין אים אי בית אין דעם הויז פון דעם
 גיפענגעניש מקום אויף דעם ארץ וויא דיא
 גיפאנגענע פון דעם קלה זענען גיפאנגען ויהי
 שם אונ ער איז דארטען גיווען גבית אין דעם
 גיפאנגען הויז: (כא) ויהי אונ גאט איז גיווען מיט
 יוסף ויש אונ ער האט גיגיינט צו אים גינאר
 כדוקר ער איז אן גינוקען גיווען צו אלע
 מענטשין וואס דארטען זענען גיווען ויחא אונ ער
 האט גינעבין חנו זיין ליבשאפט בעיני אין דיא אויגין פון דער תפיסה: (כב) ויחא

(כ) ויקח ארזני יוסף אותו וגו'. פושטר האט געגריינגט יוסף פאר פרעה קען זאל אים משפטין, איז געקומען דער מלך נבטיאל אונ האט זיך פארשטעלט ווי איינער פון די שרים אונ האט גיזאגט איך וועל געבין זענען ווי אזוי קען זאל וויסען דעם זאקט, דער מלך זאל הייסן זענען דיא קליידער פון יוסף, אויב זיי זענען זאגן זאגט פושטרעט נויב זאקט, אונ אויב די קליידער פון יוסף זענען צוריסען נויב זאקט, האט קען גיזעקן אז דיא קליידער פון יוסף זענען צוריסען, דריבער האט קען אים גיט געמשפט צום הרגן, פון דעקטונגען האט קען גיט פרייא געמאקט יוסף פון געפיינגעניש אונ קען האט גיזאגט עס איז זאקט אז יוסף איז שרדיג, ווייל קען האט גיט גיוואלט פארשעקען פושטרעט נויב אז זיא האט געגייט יוסף, דעם רון האבין געמאקט די בלגים (די פריקטער) פון מצרים, דריבער האט יוסף גיט געקויפט זייער ארד ווען עס איז גיווען דער הינגער אין מצרים:

ספר הישר

האט זיך שיינ אנגעקליידט אונ איז געקומען פאר זייא, וויא דיא נויבער האבין דער זענען יוסף'ן האבין זייא גיט געקענט אונען זעקען זייערע אויגין פון אים, אונ נוייל זיי האבין געהאלטן אין דיא הענט די פעקערס מיט דיא אחרונים אונ זענען גיווען פארטראכט קעגענדיג אויף יוסף האבין זיי צו שניטען די הענט מיט די פעקערס אונ

בית הסתר ביד יוסף את כל
 האסורים אשר בבית הסתר ואת
 כל אשר עשים שם הוא היה עשה:
 אין אשר בית הסתר ראה את
 כל מאומה בידו באשר יהוה אתו
 ואשר הוא עשה יהוה מצליח: פ
 שביעי מ ׀ יהי אחר הדברים האלה
 חטאו משקה מלך מצרים והאפה
 לאדניהם למלך מצרים: ז ויקצף

כב בית אסירי ביד
 יוסף ית כל אסירי די
 בבית אסירי ות כל די
 עבדיו תמן במימריה
 תה מתעבדי: כג בית
 כב בית אסירי חזיית כל
 סדרון בדיה בדימרא
 די במערה די היא
 עבד י מצלח: * ותה
 בטר שתמטא האמן
 קדו שקא סקא
 דמצרים ונתחומא
 לרבני הון למקא
 דמצרים: כ ורגו פרעה

בעל המורים

זכרו כמו למטה סיה כבית חרונים ותחטק ככל חרונים:
 (ח) לאדניהם. כ' כח' לאדניהם למלך מצרים. האומרות
 לאדניהם הכיאה וכחמה מה לבין על סמקי סחיה חף כחן על

שפתי חכמים

ז ר"ל סיה לו עבדים תחזיו וסוף סיה חומר לכס שיטעו וסיונו
 כמיתריה סוף מתעבדי לא סיה עושא מס ססיו סס לריכין
 לעשות דא"כ סיה משרת סלכס ומלי ויתן חטו כעני ער בית
 הסופר: ח שלא יתכן ל' סבית כחמשו די חרזו כתיב ואשר
 הוא עושא ס' מלחיה בידו ספירזו וכל אשר סוף עושא ס' מלחיה
 לא סיס מין סס' חטו ויס מין סקין ס' חטו: ט ספילי סוס
 כסין תרנס וחל"כ פי מלת ספילי כל יון סוס ספירדי:
 י ואל' דלחא ארעאל סיה י"ל דעל כחך י"ל דכך סיה סמטס
 דלי ארעאל סיה סמטס א"כ סוס קסא לסח נתלס ס' וס לא
 נתלס כגלחא וי נתלס לש' סמטס וזכר חתי ספיר דלא נתלס
 סחלס חכל לאוסה סמחל לרור כנלוסקין סלו סוסע סוס דסיה

לו אשטו סל סוסטר חני חוסכך כבית סלסורס חמר לס ס' מתיר
 אסורים: (כג) ואשר הוא עושא ס' מלח. ולא כתיב מלחיה
 בידו כמו למטה לפי שנכחן סיה כבית סלסורס ולא סיל סקן
 רש"י

(כז) הוא היה עושה. כתרנונו כמיתריה ז הוה
 מתעבדי: (כח) באשר ה' אתו. כשכיל ח סה' חטו:
 (כ) אחר הדברים האלה. לפי שהרגילה חותה חרירה
 חת הלדיק כפי כילס לכבר כו הביא להס הקב"ה סורחנס
 סל חלו שיטעו חליהס ולא חליו ועוד סתבוו סרווחס ללדיק
 על ידיהס: חטאו. זה מנאל זכוכ כפילי ספירדי
 פ סלו וס חמל לרור י כנלוסקין סלו: והאופה. חת

לפטס הוא דלחיו יוכל לסמור חת עלמו מוזכר סנטל לטס

פירוש לתורת אלהים

גיוני'ג'ג'ג' דער שענק מיינקסער פון דעם סקף
 מצרים ותאספה אונ דער בעקער לאדניהם צו ניער
 האר וסלג מצרים צו דעם סקף פון מצרים. ורשי
 שרייבט בייא דעם שענק מיינקסער אונ גיפונען
 גינארין אפליג אין זיין גינארנק אונ בייא דעם
 בעקער און גיפונען גינארין אשטיק ערד אין
 דעם ברוימו: (כ) ונקצף אונ פרעה האמ יצערינט

אונ דער האר פון דעם תפיסה הויו האם גינעבין
 אין דיא הענטס פון יוסף את כי אלע גיפונענע
 אשר ונאם זענען און דעם תפיסה הויו ואת אונ
 אלץ ונאם עם און דארטען גיטאק גינארין הא
 היה האם ער דאם גיטאק פלוטר אלץ איו
 גיטאק גינארין דורך דיא ביידי פון יוסף: (א) נהי
 אונ עם איו גינען נאך דיא ביידי חטאי האם

ספר הישר

נעמען איינע אונגן פון אים. אונ איד זענט שוין אין
 אים פארליבט. אז איד בין מיט אים אין שטוב שפעניג
 אונ נעה אים אלע סאג זאל איד גיט בראנק נעדין. קען
 דאס זיין? דיא ווייבער האבן גיאנגט צו איד די ביש
 גינעכט ווער קען דאס זעהן אזוי אשינעם קענסשין בייא
 ויד אין שטוב אונ מען זאל גיט גיפונען צו אים. נאך ער
 איז דאך ביינן קענעם קענסטו דאך מיט אים ביינן אלץ
 ונאם ביינן הארן גיפונען. פאר ונאם זאלקס בראנק נעדין
 נענין אים. האם וליבה גיאנגט איד האב שוין מיט אים
 פיל גינעם אונ האב אים שוין פיל בוסס צו גיאנגט אונ ער
 קענעשן מיר נאך גיט. אונ וליבה איז אשטיק גינארין

די אחרונים זענען געפלעקט גינארין מיט בלוט. אונ די
 ווייבער האבן דאס נאך גיט געפעקט. די האבן נאך
 געקוקט אויף יוסף. ווי וליבה האם גינען דיא אחרונים
 זיינען זענען געפלעקט מיט בלוט אונ ווי ווייטן נאך
 גישט. האם וליבה גיאנגט צו זיי איד האב דאך איד
 גינעבין אחרונים. נעהם נאך ווי איינע אחרונים זענען
 געפלעקט מיט בלוט. די ווייבער האבן גינען עם איו
 אקט האבן זיי גיאנגט צו וליבה ונען דעם קענעם איו
 דאס אלץ גינארין. ווייל מיר קענען גיט אונען געמען
 אונזערע אונגן פון אים. האם וליבה גיאנגט צו די ווייבער
 איו האם אים נאך איו סאחל גינען קענט איד גיט אונען

פַּרְעָה עַל שְׁנֵי סָרִיסֵי עַל עַר
 הַמִּשְׁקִים וְעַל עַר הָאוֹפִים: ג וַיִּתֵּן
 אֹתָם בְּמִשְׁמַר בַּיִת עַר הַטְּבָחִים
 אֶל־בַּיִת הַסֹּהַר מְקוֹם אֲשֶׁר יוֹסֵף
 אָסַר שָׁם: ד וַיִּפְקֹד עַר הַטְּבָחִים
 אֶת־יוֹסֵף אֹתָם וַיֵּשֶׁרֶת אֹתָם וַיְהִיו
 יָמִים בְּמִשְׁמַר: ה וַיַּחְלְמוּ חֲלוֹם
 שְׁנֵיהֶם אִישׁ חֲלָמוֹ בְּלַיְלָה אֶחָד
 אִישׁ בְּפִתְרוֹן חֲלָמוֹ הַמִּשְׁקָה

עַל תַּרְוִן בְּרַבְרָנוּהִי עַל
 רַב שְׁקִי וְעַל רַב נַחְתוּמִי:
 ג וַיִּתֵּב יַתְרוֹן בְּמִטְרַת
 בַּיִת רַב קְמוּלָיָא בְּבֵית
 אֲסִירֵי אַתְרָא דִּי יוֹסֵף
 אֲסִיר פִּתְוֹן: ד וּמַנִּי רַב
 קְמוּלָיָא יַת יוֹסֵף עֲמַחוֹן
 וְשִׁמְיֵשׁ יַתְרוֹן נְהוּוּ יוֹמִין
 בְּמִטְרָא: ה וַיַּחְלְמוּ חֲלָמָא
 תַּרְוִיחוֹן גְּבַר חַלְמִיָּה
 בְּלַיְלָא חַד גְּבַר כְּפִשְׁרוֹן

חלמיה

רש"י

גאולתו. וכן ימים או עשור: (ה) איש חלום. חלום
 הראוי לפתרון הנראה שהוא עיקר ולא חלום של הכלים:

רש"י

פת המלך ואין ל' אפייה אלא כפת ובלע"ז סיטוטר:
 (ד) ויפקד ער הטבחים ויורה את חלומם ויורה את
 חלום שניהם. ויחלמו שניהם חלום זה פשוטו. ומדרשו
 כ"א חלם חלום שניהם נ שחלם את חלמו ופתרון חכירו.
 וזכו שנאמר ויורה ער האופים כי עוב פתר: איש
 כפתרון חלמו. כל אחד חלם חלום הדומה לפתרון

פתרון חלום חכירו ואל' נגיל דקאי אפתרון דלמא כמשמעו: דכל
 פירושו לתורת אלהים

ורש"י שרייבט אייפליבען האט זיך גהקלמט זיין
 חלום אונ דער בעשירידונג פון דעם חלום פון
 זיין חבך אונ דרום שטייט ווייטער אין פסיק
 נרא שר דאס איז מיישש דער שר האופים האט
 גיזעהן אז יוסף האט גוט בעשיריט צו דעם שר
 (המשקים) איש היטי אייפליבען האט זיך זיין חלום
 גהקלמט בליה אין איין נאכט בלאר דיא חלומות
 האט זיך צו זיין ביידע גהקלמט אין איין נאכט
 איש אייפליבען האט זיך גהקלמט אחרום וואס
 איז גלייך צו דעם בעשירידונג וואס איז אן

חלום הישר
 שייך לילום הייבט זיך אויף אונ פארקלייט די קלעידער
 וואס אין מצרים, וואסאלס גייען אלע מצרים צו דעם
 שייך דאס זעהן, דער קלף מיט זיינע שרים גייען אויך צו
 דעם שייך אונ מוזיק שפלייט, אונ דער טאג איז אראויסער
 יום טוב ביי די מצרים, זענען אלע מענטשן פון ארץ
 אויך געגאנגען צום שייך לילום, נאר וליבה איז געבליבען
 אין שטוב ווייל זיא האט גיזיגט זיא איז קראנק, זיא האט
 זיך אנגיטאקו שיינע קליידער מיט שיינע צירונג אונ
 ברייאנטן אונ זיך געשמירט מיט שיינע בוימאיי אונ
 גערייבערט

(ד) ויפקד ער הטבחים. מינהו על כל צרכי האסורים
 שם: ויהיו ימים. שנה שלימה כרכיב ימים היתה

שפתי חכמים

לו לכד התורן יפה שלא ישר בו זרור: ב ר"ל דמקרא משמע
 ויפקד ער הטבחים את יוסף אחס שיהי ממנה אוחז על דבר
 ואי הוב כחיו בתחלה שיהי נמנה ער המשקים ושר הא"ש על
 דבר היה נוטל עליו ויפקד ער הטבחים את יוסף אחס אל
 השמא שחיו בו נוטל אחס לכן פי' להיות אחס וכו': ג ר"ל דיוק
 מדכתיב כ"י כהר ימים שהיה גאולתו ימים ימים לנ"ט ואין
 לומר דלמא שני ימים נמש ס"ז כמשמר וכלל שני חלמו החלום
 איך למה ליה יוסף לומר כבוד שגשג ימים לא הול' רק אחר
 שלשה ימים: ד פי' של א' משנים ראה חלום ולא של אחד
 דלא חלום של שניהם דהיינו חלמו וחלום חכירו: ג חלום של
 שניהם אך במקום שיהי להם לומר שחלם חלום חכירו אמרו

אויף זיינע צוויי באדיקערס צי שר אויף דעם האר
 פון דיא גיטראנגקען ועל שר אונ אויף דעם האר
 פון דעם גיבעקקטם: (ג) ויפן אונ ער האט זיין
 גינעבין אין דער תפיסה בית אין דעם הווי פון
 דעם שעקט מיינקסטער מקום אין דעם ארץ ווא
 יוסף איז דארטען גיפאנגען: (ד) ויפקד אונ דער
 שר הטבחים האט צו זיין גינעבין זיין קנעקט
 יוסף וישרת אונ ער האט זיין באדינט ויהיו אונ
 זיין זענען גינוען אנהאר אין דער תפיסה:
 (ה) ויחלמו אונ עם האט זיך ביידע גהקלמט אחרום.

ספר
 פון איר ליבשאפט וואס זיא האט געהאט צו יוסף, אונ
 אינע אלע שטוב מענטשן אונ איר מאן האבין גיט
 געוואקט וועגן וואס זיא איז קראנק, זיא האט זי דאס
 גיט געקענט זאגן, נאר דיא ווייבער וואס זענען גינוען
 אירע גוטע פריינד זיי האבין געוואקט פון וואס זיא איז
 קראנק, וליבה האט זיך געשטראקט אויף יוסף אלע טאג
 מיט מערערע רייד, אונ יוסף האט איר גאר גיט גינאקט
 הערן אונ ער האט איר גינעקערט וויא עס שטייט אין
 פסוק ח'ט, דערזוייל איז געקומען דער טאג וואס דער

והאפה אשר למלך מצרים אשר
 אסורים בבית הסהר: ויבא אליהם
 יוסף בבקר וירא אתם והנם זעפים:
 וישאל את סריסי פרעה אשר אתו
 במשמר בית אדניו לאמר מדוע
 פניכם רעים היום: ויאמרו אליו
 חלום הלמנו ופתר אין אתו ויאמר
 אלהם יוסף הלוא לאלהים פתרנים
 ספרו ונא לי: ויספר שר המשקים
 את חלמו ליוסף ויאמר לו בחלומי

חלמיה שקינא ונתחומא
 די למלכא דמצרים די
 אסירין בבית אסירי:
 ו נאתא לתחון יוסף
 בצפרא ונחא לתחון והא
 אנון נסיסין: וישאל
 ית בגרבי פרעה די
 צמיה במסרת בית
 רבונה למימר מה דין
 אפיכון בישין יוסף דין:
 ויאמרו ליה חלמא
 חלמנא ופשר לית ליה
 ונאמר לתחון יוסף הלוא מן
 קדם יי פשרן חלמנא
 אשפינו כען לי: ויאשתעי
 רב שקינת חלמיה ליוסף
 ונאמר ליה בחלמי והא

רשבים

בצל הטורים
 עסקי סתים כמו שד"ל שמתא זכוכ כוסם שלו: (ו) וועפוס . כ' (ח) ופותר אין אותו . כמו ואין פותר אותו . וכן ביוחוקאי
 כחם' הכל וחדק ומה יראה את פניכם וועפוס מה החם על
 עסקי חלום כשכיל' שלח רצו לחלול היו פניכם וועפוס אף הכל וועפוס פניהם על עסקי חלום כספרו כגויס כבוד יוסף שסכחוהו לפני פרעם
 ג' כחם' הכל וחדק כגויס את כבודו חד כחלום וחד כד"ה על הספור שספרו כגויס כבוד יוסף שסכחוהו לפני פרעם

שפתי חכמים

המתיר לבה עליהם: (ו) זעפים . טלבים כמו (מ"א כ)
 אחר חם חלום שלו וחלום חכירו . י"ל מדכתיב בתמים חם
 חלומי בלילה אחד ולשיל כתיב חלום ענינים עשני חלומות חלמו
 לפס איכ ספרי קראו סכדי טלבי' ז"ל חלום שלו ופתרון חכירו וזהו שכתב חם חלומי כפתרון חלום חכירו . פי' חלום הדומה

פירוש לתורת אלהים

גיבויים צו קוסען אויף וייא המשקה דעם טרונק
 מייספער והאופה אונ דעם בעקער וואס זענען
 צו דעם מלך מצרים אשר וייא זענען
 גיפאנגען אין גיפעקעגניש: (ו) ונבא אונ יוסף אין
 צו וייא ניקוסען אין דער פריה וירא אויפם אונ ער
 האט וייא גינעהן והם אונ וייא זענען טרויריג:
 (ו) וישאל אונ ער האט גיפרענט דיא באדינערס
 פון פרעה וואס וייא זענען מיט אים אין דער
 תפיסה בית אין דעם הויז פון ויין האר נאמר צו

ספר

געעייקערט די שטוב מיט שפעקיריגע בשמים אונ זיא
 האט זיך גינעצט ביי די מיר וואס יוסף זארג דארט דורך
 גיי יוסף זאל זיא זעהן מיט איר שיינקייט, אונ יוסף
 האט זיך ניש גינעקט צו איר שיינקייט נאר ער האט זיך
 גינעצט שאהן ויין אנגעט, איז זליכה געקוסען צו יוסף
 אונ האט גינאכט צו אים אויב די וועלט ניש שוין פאהן
 מיין וועלען וועקסן היינט שטארבין, אונ זיא האט ארויס
 געקוסען אשונערד פון אונטער אירע קליידער אונ האט
 געלייגט דעם שונערד אויף די הארץ פון יוסף, אונ האט
 גינאכט צו אים קום מיט מיר שוין אונ אויב ניש הרגה איר
 דוך מיט דעם שונערד, יוסף האט פאר איר מורא געהאט
 אונ איז אויפגעשטאנען צו אנגיפסין האט זליכה אים
 גינאלט

והנהגפן לפני: ובגפן שלשה שריגם והוא כפרחת עלתה גצה הבשילו אשכלתיה ענבים: וכוס פרעה בידי ואקה את הענבים ואשחט אתם אל כוס פרעה ואתן את הכוס על לב פרעה: ויאמר לו יוסף זה פתרו שלשת השרגים שלשת ימים הם: בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשו

ונפנא קדמי: ובגופנא תלתא שבשין והיא כד אפרחת אפיקת דבלבין נאניצת גין בשירו אתבלהא תו ענבין: וכסא דפרעה בידי ונסיבת ית ענביא ועצרת יתוון דכסא דפרעה ויהבית ית כסא על ידא דפרעה: ויאמר ליה יוסף דין פושדניה תלתא שבשין תלתא יומין אינון: יג בסוף תלתא יומין ידפרינה פרעה ויתיבינה על

ה"א ונפנא שלשה שריגם . חולין כ"ג פ' הוטר פרעה ויהי ופרחת דברים : והוא כפרחת . חולין ע"ג : וזוט פרעה בידי ואקה . סוטה ט חולין כ"ג : בעל הטורים רשבים

ועושים אינם אותם : (י) כפרחת עלתה גצה . שכן (י) שריגם . כתיב חסר בגי' אבות העולם דליכא מ"ד חלו האבות הכנהג ויצן ציץ ויגמול שקדים : (יא) ואשחט . כתרגמו : (יג) ישא פרעה את ראשו . כמו שא את ראש כל ערת וגו' רש"י

שפתי חכמים

לדבר העמיד לבל עליהם ולא כפי המון שגם הפתרון ראה כהיום א"כ מה פתר יוסף: כ פ"י כ"ף של כפרחת הוא כ"ף הדמיון ולא כ"ף כאשר כי לא תנאל כ"ף כזאת כי חס על המקור ולא על הפעול . וסי' וסי' כמשיב ידו כדמות משיב ידו וסי' כשלא ט"ל כוונת כוס רק מפני שהולא ידו ואח"כ קשרו כחוט השני והכניסו מיד ונראה כלו היה זה ככוונה כינה הולא חיד כסם תנינה והכסם כסם השנס והתרגום שתרנס כד אפרחת שתרנס ולא המלות והראיה שתרנס פורחת כיווני אפרחת שחור גשון פועל עבר . עכ"ל הרא"ם : ע' כלומר שגראה לו כחלומה שהיה פורחת ממם כפרחת הנפן כלי שום שיעור ודמיון : פ' כלומר ולא שראה הכל כיוח כמונב מן הכחוש דלון מלאך לו לאדם פיל דקאי בקופת דמחטא : צ' לא סהס עלמס שלשת

סר ועסף (מיכה ז) ועף ה' אשא : (י) שריגם . ומורת ארוכות שקור : וידל"ן : והיא כפרחת . דומה לפורחת פ והיא כפרחת נדמה לי כחלומי כלאו היא פורחת ע ואחר הפרח עלתה נלה פ וכטא סמדר אשכ"י בלעז (אויסקהו) אדער אויפשלעסען אוינער בלומה) ואחר כך הכשילו . והיא כד אפרחת אפיקת לכלבין ע"כ תרגום של פורחת כן גדול מפרח כדכתיב (ישעיה יח) וכושר גומל יהיה נלה וכתיב (במדבר יז) ויולא פרח והלך ויצן לין : (יא) ואשחט . כתרגמו ועלרית והרכה יש בלשון משנה : (יב) שלשת ימים הם . סימן הס' צ' כלשנת ימים .

ועם מדרשי אגדה הרבה (חולין נב) : (יג) ישא פרעה את ראשו . פירוש לתורת אלהים

גחלקמה ויחב אונ גפן אנויין שטמא איז פאר מיר : (י) ויגפן אונ אין דעם וויין שטמא זענען גיווען שרשה דרייא צווייגען והיא אונ ער איז גלייה אזוי וויא אבליאוונג פלוקר עם האם זיה מיר גיראקט גלייה וויא דער וויין שטמא האט גיבליט גלייה אונ עם איז אויף גינאנגען גצה אשפראצונג אונ דער נאך הכשיו וענען גיווארין צווייטעג אשכילתיה אירע הענגלעך ענבים וויין טרויבין : (יא) וכוס אונ דער פום פון פרעה איז אין מיון האנט ויקה אונ איה האב גינוקען דיא וויין טרויבן וואשט אונ

איה האב אים גינוקט וואס בייא אים אין שטוב האט גיטראסין מיט יוסף . ווי פוטיפר איז געקומען אהיים האט איה געשריגען אויף אים פאר וואס ער האט געבריינגט אין שטוב דעם עבר'ישען קנעקט אונ ויא האט אים דער צווייטע אזוי וויא ויא האט דערצווייטע פאר אירע שטוב קענטשין . האט פוטיפר געהייסן קען זאך שלאגן יוספן . אונ

ספר גינואלט מיט מיר מנהג זיין . אונ ווי איה האב אנגעוויבין שריינען האט ער מוצא געהאט אונ איז אנטראסין . אונ ווייז איה האב אנגענומען זיין קלייד אונ האב אים גיט גינואלט לאזן אנטרויבין . האט זיה דאס קלייד צווייטע אונ אשטיק קלייד איז געבריינגען ביי מיר אין האנט . די שטוב קענטשין האבין גאר גיט גירקט גאר זיי זענען גיטראסין צו פוטיפר

אונ האבין אים גינוקט וואס בייא אים אין שטוב האט גיטראסין מיט יוסף . ווי פוטיפר איז געקומען אהיים האט איה געשריגען אויף אים פאר וואס ער האט געבריינגט אין שטוב דעם עבר'ישען קנעקט אונ ויא האט אים דער צווייטע אזוי וויא ויא האט דערצווייטע פאר אירע שטוב קענטשין . האט פוטיפר געהייסן קען זאך שלאגן יוספן . אונ

והשיבך על פניך ונתת כוסי פרעה
 בידו כמשפט הראשון אשר היית
 משקהו: כי אם זכרתני אתך
 באשר ייטב לך ועשית נא עמדי
 חסד ורחמים אל פרעה והוויאתני
 מן התבות הזה: מן פניגב וננבתי

אשמו ששך ותמן פסא
 דפרעה בידיה כהלקתא
 קדמאה די היתא משקי
 ליה: י אלהין תדפרינני
 עמך פד יושב לך ותעביד
 פגע עמי מיכו ותדפר
 עלי קדם פרעה ותפקיני
 מן בית אסירי הדין:
 נ ארי מנבב נניבנא

רשבים

בענין פרעה שאם הזכרנו וגו' רדעתי כי תוכל להוציאני
 מן הבית הזה שהרי לא פשעתי כאן כלום כשאר
 אסירים. וגם לא מן הדין אני עבד כי גונבתי וגו'
 וגם פה לא עשיתי מאומה וגו' ואינו חייב לא עבודה

ובמה אותך פרעה הותך עבדו: והשיבך כדי להשיבך על
 בך. וכן כתוב וישא את ראש שר המשקים בתוך עבדיו.
 אבל תשיבך ה' מצרים פירושו וישוב אותך: (יד) כי
 אם זכרתני אתך. כלומר כל כך אני במוח שהשא חן
 רש"י

ימים נמוכן מן הקרא: ש ר"ל שפרעה ישא את ראשך וסיית כל
 כך חסוב עד אשר אם זכרתני תוכל אתה לסולאמי ויסיית מלת
 שפתיי החכמים

בסודה ומנה אותך עמהם: בנך. בזים שלך ומוסכך:
 (יד) כי אם זכרתני אתך. אשר אם זכרתני אתך
 ק מחסר שייכך לך כפתרונ: ועשית נא עמדי חסד.
 דעת זקנים מבעלי התפלות

מנבבתי וננבתי: שפתיי החכמים
 (יד) כי אם זכרתני אתך כשאר יושב דגו'. לפיכך שפתי
 זכרונות שלמר יוסף לשר המשקים. וזכרתני אתך ולא חסר
 לפני מי יזכור אותו. והיכת אתך לכאורה מיותר. ונכראה כי
 יוסף רלס כבר המשקים שזכירנו לפני פרעה. וזכירנו כזו לפני
 מלך לא כלל וימא זכרתי אתך לא כלל שעה כ"ל למתיים פרטים
 יזכרו לו לשר המשקים בימים עד שיוכל להזכירו לפני פרעה וזכור
 פרעה. לא זכירנו עוד כתיבתו כבר נכתב מלכו. לואת
 כד יבכחו ויזכירו מלכו. ולא גם כשזכרנו עת הראוי להזכירו לפני
 סייה מלת יוסף לשר המשקים לאחר לו הלא התייר ענין לזכרתני
 שתייב לומר הלא זה כל כי מחסדי יוסף אשר פתר לו חלומי לטובת.
 ומלוא סוף כבר סייתי נעדר מלכות פתענוים. וע"י שהזכירנו תמיד
 חסד כי אם זכרתני אתך כלשני ייעך קל כלומר כתיבתי. וע"י יסאכב
 סכר וזכרתני אל פרעה כפת המופקר לזו חסד שרשיתו הכתוב את
 כעס לו. וע"י וישמחו לפת הראוי להזכירו. ולא היינו
 על שכחה בלתי על מה שלא שמת לפתל יוסף [אס"י]:

(יד) כי אם זכרתני אתך וגו' והזכרתני. שפתיי שפי מודי
 אבי תהיה כי אם זכרתני אתה בעצמך והזכרתני עלי
 שפתי והיינו דכתיב בסוף הפרשה ולא זכר שר המשקים הוא
 עצמו לא הזכירו וישכחוהו אף עלי שפתי:

לקוברים על התורה

(סח) פ"י גזוב גנבתי סאקין העקרים וגו'. דער סדרש
 נאמן ועל ראובן האם גינאמט אז די פרידע זיי
 גאלן אריין אריין יוסף אין גרוב. האם גר זיי געווען
 אגרוב וואס איינזייניג איז גיווען גרד אוי שפטיקלדיק.
 יוסף האם אין דעם גרוב קיין שאדין גיקענט האבין, גאר
 וויא ראובן איז אנועק געגאנגען האבין דיא פרידער אים
 אריינגענוקען פון די גרוב אוי האבין אים אריין גינאקסין
 אין איין אנדער גרוב וואס דארט זענען גיווען שלאנגען
 אוי געבעסין, דריבער האם יוסף גינאקס איה פון זיני

פירוש לתורת אלהים
 דיה אוף. ציילין צווישען וינא ותישיבך אוי גר
 זעמם דיה וידער גערין על אויף דיין פום דאם
 הייבם אויף דיין גרשמען דינקט ונתת אוי די
 וועקט געבין דעם פום פון פרעה אין זיין האנט
 במשפט הראשון אזוי וויא די פלענקט צו אים אין
 דיא הענט געבין אשך אז די פיום גיווען זיין
 שטענקער: (יד) פו די וועקט סיה גברא נידענקען
 פייא דיר פאשר טייל עס וועמ דיר גום זיין קעמ
 איה דיה ותישיבך די זאלקט מיט מיר מוהן חסד
 גווצאמני וועקטו קאנין סיה אוס ציהן פון דער תפיסה: (סח) פו גנב דען גינבכת גינאקסין גנבתי

הזכרתני אתך וזאלקט סיה דער סאקען צו פרעה
 דער סדרש

ספר הישר
 און יוסף האם גענויינט און האם געשריבען צו גאט די
 וויקט דאך אז איה פון דיין פון די וינד פאר וואס זאלקטו
 גאנון קען זאל סיה שלאמני, פיי פוטיפר אין שמוב איז
 גיערע אקניד וואס איז אלט גיווען גלף תרשים, דאם
 קניד פון פוטיפר, דאם גאט גיעפנט דאם מילר פון דעם
 קניד, און גר האם גינאמט צו די קענקשין וואס האבין
 גישלאמנין יוסף שלאמט אים גום, פיון מוסער זאמט גליגען
 איה וועל איה אלץ דערציילן, און דערמאן די האם דער
 צייען פאר פוטיפר, און ותישיבך און אלע געקעסשין וואס
 זענען דארט גיווען אלץ וואס הייבך האם געהאט צו

מֵאַרְצֵי הָעֵבְרִים וְגַם־פֹּה לֹא־עֲשִׂיתִי
 מֵאֲנִיָּה כִּי־שָׁמוּ אֹתִי בְּבוֹר׃ מִן־יִרְא
 שַׁר־הָאֲפִים כִּי־טוֹב פָּתַר וַיֹּאמֶר
 אֶל־יֹסֵף אֶת־אֲנִי בַחֲלוֹמֵי וְהִנֵּה
 שְׁלֵשָׁה סִלֵּי חֲרִי עַל־רֹאשִׁי׃ יוֹבְסֵל
 הָעֲלִיזוֹן מִכֹּל מֵאֵכֶל פָּרְעָה מַעֲשֵׂה
 אִפֶּה וְהָעוֹף אֵכֶל אֲתֶם מִן־הַסֵּל
 מֵעַל רֹאשִׁי׃ יח וַיַּעַן יֹסֵף וַיֹּאמֶר זֶה

מֵאַרְע עֵבְרָאֵי וַאֲפֵי הַבָּא
 לָא עֵבְדִית מִדְּעַם אֲרִי
 מִנִּיאֵי יְתִי בְּבֵית אֲסִירֵי׃
 מִן וְחֹזֵא רַב נְחֻמֵי אֲרִי
 יֵאוֹת פֶּשֶׁר וַאֲמַר לְיוֹסֵף
 אֲפֵי אֲנִי בַחֲלֹמֵי וְהֵא
 תִּלְתָּא סִלִּין חֲרִירוֹ עַל
 רִישִׁי׃ יו וְבִסְלָא עֲלָאָה
 מִכֹּל מֵיכְלָא דְפָרְעָה
 עוֹבֵד נְחֻתוֹם וְעוֹפָא אֵכִיל
 יְתֻחוֹז מִן סְלָא מַעֲשֵׂי
 רִישִׁי׃ יח וַאֲתֵיב יֹסֵף
 וַאֲמַר לִין פּוֹשְׁרֵיהֵי תִלְתָּא
 תִּרְא יִירָא עַד הַלּוֹסִים י . כַּמֵּת טַעַם

רשבים

חורי עמר וכפים . ואורנים חורי לפיכך יכול היה העוף
 לאכול דרך נקבי אריגת הסל :

ולא בית האסורים להיות אסור כאן : (טו) כי טוב
 פתח . ניכרון דבריו אמת : סלי חורי . מנוקבים . כמו
 בשפתי חכמים

רש"י

(טו) סלי חורי . סלים של נזרים קלופים חורין חורין
 וכמומו ים הרבה ולדך מוכרי פת כסנין שקרון וכו'ל"ט
 פירוש לתורת אלהים

כי כמקום כאשר תמוס דכי משמש נד' לטות והלמד מהס אם
 וסל אסר והוסף הכי מלמד שיעט לך מפני שאין מדרך
 לקומים על התורה

איה בין גנגבת גינוראין פארן פון דעם יודישען
 לאנד נגם אונג אויה דא האב איה גאר נים
 גיטוהען בי דאס ויאי האבין מיה גיטוהען אין
 דעם גרוב : (טו) ויך אונג דער האר פון דעם

סאה" גענגבת גינוראין איין סאה" גיו איה גענגבת
 גינוראין פון איין גרוב אין די אנדערע , נאכדעם בין איה
 גענגבת גינוראין ווען קען האט מיה פארקויפט צו דיא
 ישקעאלים (י"ב) :

גיבעקסס האט גיזעהן אז ער האט אים גוט
 קעשיידט ויאמר האט ער גינאגט צו יוסף אף איה
 האב אויה גיזעהן אין מיין חלום והנה שלשה דרייא
 גילעכירטי קערב אויף מיין קאפ : (יז) ובס' אונג
 אין דער אויבערשטי קארב איז גינען פון אלערלייא
 עסין ווארג משה ווערג אויפה פון
 גיבעקסס והעוף אונג דער פויגלעל האט גינעסין
 ויאי פון דעם קארב וואס עס איז אויף מיין
 קאפ : (יח) ויען האט יוסף גינעקערט ויאמר
 אונג האט גינאגט זי פתוטו דאס איז ויין
 כשיידונג

גיבעקסס האט גיזעהן אז ער האט אים גוט
 קעשיידט ויאמר האט ער גינאגט צו יוסף אף איה
 האב אויה גיזעהן אין מיין חלום והנה שלשה דרייא
 גילעכירטי קערב אויף מיין קאפ : (יז) ובס' אונג
 אין דער אויבערשטי קארב איז גינען פון אלערלייא
 עסין ווארג משה ווערג אויפה פון
 גיבעקסס והעוף אונג דער פויגלעל האט גינעסין
 ויאי פון דעם קארב וואס עס איז אויף מיין
 קאפ : (יח) ויען האט יוסף גינעקערט ויאמר
 אונג האט גינאגט זי פתוטו דאס איז ויין
 כשיידונג

ספר הישר

איר מונה זיין אונג יוסף איז אונקלאפין פון איר . קען האט
 געקרינגט האט גלייב אונג קען האט גינען עס איז אפ
 געריסען פון סארונט , האבין די שוסטים גינאגט הרגון
 יוספ'ן קוקט נים גאר נוייל דרף אים איז ארויס געמאנגען
 אשליכטער נאקען אויף דיין נוייב זא"ע ער ויצען אין תפיסה
 וזעפיינקעניס . ס"ה מאה" איז נ"כה געמאנגען אין תפיסה
 צו יוסף אים איבער ברידין ער זא"ע מיט איר מונה זיין וועט
 זיא אים פון תפיסה ארויס געקען , אז זיא האט גינען
 איבער בייד וועלדין גיט העלפין , האט זיא אויפגיהערט גיין
 אז אים אונג יוסף איז געבליבען ויצען אין תפיסה :
 יעקב מיט זיינע קינדער האבין געשרייערט אויף יוסף אונג
 האבין גאר נים אויפגיהערט , אין דעם זעלביגען
 נאך האט ראובן גענומען אנויב , אונג שמוען האט
 גענומען זיין שוועסטער דינה פאר אנויב , אונג ער האט
 גענומען גאר יוסף ויז האט געהייסן בונה וואס ער
 האט איר געמאנגען פון שקם , דודנה האט גענומען אנויב
 פון ער"ים , ל"ו אונג יששכר האבין גענומען צוויי שוועסטער
 די שטקער פון יובב בן גשון . גד אונג נפתלי האבין אויף
 גענומען צוויי שוועסטער , אשר האט גענאמט סיר ויהן

איר מונה זיין אונג יוסף איז אונקלאפין פון איר . קען האט
 געקרינגט האט גלייב אונג קען האט גינען עס איז אפ
 געריסען פון סארונט , האבין די שוסטים גינאגט הרגון
 יוספ'ן קוקט נים גאר נוייל דרף אים איז ארויס געמאנגען
 אשליכטער נאקען אויף דיין נוייב זא"ע ער ויצען אין תפיסה
 וזעפיינקעניס . ס"ה מאה" איז נ"כה געמאנגען אין תפיסה
 צו יוסף אים איבער ברידין ער זא"ע מיט איר מונה זיין וועט
 זיא אים פון תפיסה ארויס געקען , אז זיא האט גינען
 איבער בייד וועלדין גיט העלפין , האט זיא אויפגיהערט גיין
 אז אים אונג יוסף איז געבליבען ויצען אין תפיסה :
 יעקב מיט זיינע קינדער האבין געשרייערט אויף יוסף אונג
 האבין גאר נים אויפגיהערט , אין דעם זעלביגען
 נאך האט ראובן גענומען אנויב , אונג שמוען האט
 גענומען זיין שוועסטער דינה פאר אנויב , אונג ער האט
 גענומען גאר יוסף ויז האט געהייסן בונה וואס ער
 האט איר געמאנגען פון שקם , דודנה האט גענומען אנויב
 פון ער"ים , ל"ו אונג יששכר האבין גענומען צוויי שוועסטער
 די שטקער פון יובב בן גשון . גד אונג נפתלי האבין אויף
 גענומען צוויי שוועסטער , אשר האט גענאמט סיר ויהן

פתרנו שלשת הסלים שלשת ימים
 הם: ים בעוד שלשת ימים ישא
 פרעה את ראשו מעליה ותלה
 אותה על עין ואכל העוף את
 בשרה מעליה: מפסוד ב ויהי ביום
 השלישי יום הולדת את פרעה
 ויעש משתה לכל עבדיו וישא
 את ראשו אשר המשקים ואת ראש
 ער האפים בתוך עבדיו: כא וישב
 את ער המשקים על משקלו
 ויתן הכוס על כף פרעה: כב ואת
 ער האפים תלה פאשר פתר להם יוסף:

סלין תלתא יומין אינון:
 ים בסוף תלתא יומין
 יעדי פרעה ית בישא
 מנה ויגלוב יתה על
 צליבא ויכול עופא ית
 בשרה מנה: ב ויהי
 ביומא תליתאה יום
 ביות ולדא דפרעה ועבד
 משתיא לכל עבדוהי
 ואדבר ית ביש רב שקי
 ונת ביש רב נחתומי בנן
 עבדוהי: כא ואתיב ית
 רב שקי על שקויתיה
 ויתב בסא על ידא
 דפרעה: כב וית רב
 נחתומי צלב בסא די

רשבים

(ים) ישא פרעה את ראשו . כמש מעליה . זה אינו נשיאות של השבון אלא של תוספת הלייה :

שפתי חכמים

רש"י

(היסטורן קובעו) נתת כמות סלים: (כ) יום הולדת
 את פרעה . יום לידתו וקרוי לו יום נטיסא ר ולשון
 הולדת לפי שאין הולד נולד אלא על ידי אחרים שהיה מולדת את האשה ועל כן החיה נקראת מולדת וכן (וחוקה)
 (סז) ומולדותיו כיום הולדת אוחך וכן (ויקרא יג) אחרי כהכנס את הנגע שכיטו על ידי אחרים: וישא את
 ראש וגו' . מנאס עם שאר עבדיו שהיה מונה המשרתים שישרתו לו כסעודתו וזכר את אלו כהכנס כמו סלו את

פירוש לתורת אלהים

שלשת הסלים דיא דרייא קערב שרשח ימים הם ויניא
 פסייטען אויף דרייא טענ: (ים) בעוד שלשת ימים
 נאך אין דרייא טענ ארום ישא ונעט פרעה אויף
 הייבין דיין קאפ פון דיר ותלה אונ ער ונעט דיה
 אויף הענגען אויף דער תלילה האני אונ דיא
 פיינעל ונעלין עסין דיין פלייש פון דיר: (כ) ויהי
 אונ אז עם איז גינען ביום השלישי אין דעם דריטען
 טאג יום דער גיבארונס טאג פון פרעה וישא האמ

ספר הישר

האמ גינעדיגט וינע בקבות איז ער גישטארבין . בעקב
 אונ עשו ונענע גיפאלין אויף דעם פנים פון וייער פאמער
 אונ האבין גענויגט . נאכדעם האבין ווי אים גיטראבין
 אז די מערת המכפלה . אלע קלבים פון לאנד בנען ונענען
 געקויפען אז די לילה אונ האבין גינעבין גרויס גבאר אז
 יצחק . דיא קינדער פון בעקב מיט עשו ונענען געמאנגען
 גיבארונס ארום די מסה . אונ מען האמ אז י' גיטראבין
 יצחק אין די מערת המכפלה מיט גרויס גבאר ווי ער ונאלט
 גינען אפילו . אונ בעקב מיט וינע קינדער אונ עשו מיט
 וינע קינדער אונ אלע קלבים פון בנען האבין געמאכט
 אגרויסין הספר אויף יצחק . אונ אלאנע מיט האבין אלע
 גיטראבט אויף יצחק . ווי אזוי בעקב מיט עשו האבין
 זיך געפיליקט מיט די רויש פון יצחק שפייט אין פריק
 ררא פ' וישראל:

בג ולא יזכר שר המושקים את- יוסף וישבחהו: פ פ פ

פֶּשֶׁר לְהוֹן יוֹסֵף: בּג וְיָזָא דְכִיד רַב שְׁקִי יַת יוֹסֵף וְאַנְשֵׁיהּ: פ פ פ

קיי"ב יכ"ק סימן. ומטעמין כתיבי עשר בעמוס סימן ב' כה אמר ה' : רשבים

בעל המורים

(כג) ולא זכר ג' נחם' הכל וחידיך ולא זכר יוסף המלך את המסד. ולא זכר הדום רגליו. עשר המשקים היה כפוי עובד ולא זכר הטובה שעשה לו יוסף וכן היה יואל כפוי טובה ולא זכר הטובה שעשה לו היודע הכן והרג לזכרה כט ועל זס נהרצו כמה נפשות מישראל שהיה דמו חוסס עד שנחרכ הבית וחסו ולא זכר הדום רגליו כיו' אסו:

(כג) ולא זכר שר המשקים את יוסף. מיר בצאתו כמו שביקש ממנו יוסף כי אם וכתבני אתך: וישבחהו. זמן מרובה אחרי בן. עד שעה שהקב"ה עשה ליוסף נסים והוצרך להזכירו:

שפתי חכמים

ש ק"מ דל"כ מל"מ דכתיב ולא זכר. אם כל לומר שלא עשה עמו חסד זה נכתב ככר ויהי מקן שנים הלל לומר סכנה היחה מלח הש"י שלא הזכירו על אחר שמי שנים מפני שנה בטחונו כשר המשקים (נח"י) מנובל הוא כש"ר פ"ו אהה מואל שלא היה יוסף רחוי להיות כבית המשקים אלא עשר שנים מפני שהולל דכפ על פשרת לחיו וכו' שאמר גשר המשקים וכו': חסלת פרשת וישב

רש"י

ראש ל' מנין: (כג) ולא זכר שר המשקים. בו כיום: וישבחהו. לאחר מלכו מפני שנהל בו יוסף לזכרו ש הווקק להיות אכור שמי שנים שנאמר (תהלים מ) אשרי הנבר אשר עם ה' מנעמו ולא קנה אל רהבים ולא בטח על מלרים הקרוים רב: חסלת פרשת וישב

פירוש לתורת אלהים

יוסף האמ אן גיהאנגען זיין בָּחוּן אויף דעם שר המשקים ער זאל אים דער מאנגען פאר פרעה האמ אים קאמ גישטרראפט אז ער האמ נאך גימוזט זיין צוויי נאהר אין דער תפיסה:

הוא יוסף האמ ויני באשייד: (כג) ולא זכר אונ דער שר המשקים האמ גימ גידענקט יוסף אין דעם דאזינגען טאג וישבחהו אונ ער האמ פאר געסין אים נאך דער צייט. ורש"י שרייבט נוייל

משלי חכמים

הפטרת וישב בעמוס סימ' ב'

כזה אמר ה' וגר וישבאת בנידריים יין תו'. למשל אקניר האמ אקאהל געדאוינט משעה ב'אב אין אשהל צווישען פראקסע טעגמשין האמ ער גינעהן נוען בען האמ ג'אגמ קינות איז גינען אקרויסע שקחת אונ איינער האמ גינארטין דעם אקדעצין מיט די שטעקעדיגע צווייליך וואס וואקסן אין וואלד. דאס קניר האמ געמינט אז משעה ב'אב דארף קען אזוי שאקן אונ קס איז אמצוה. אונ נוער קס העלפט צו דער וואך. העלפט

א פה אמר יהוה על-שלושה פשעי ישראל ועל- ארבעה לא אשיבנו על-מכרם בפקף צדיק ואביון בעבור נעלים: ב השאפים על-עפר-ארץ בראש דלים ודרך ענוים יהו ואיש ואביו ילכו אל-הנערה למען חלל את-שם קדשי: ג ועל- בנדים חבלים יהו אצל פל-מופת זיין ענושים ישתו בית אלהיהם: ד ואנכי השמדת את-

פירוש ע"מ

ארוקע לייט ויני ג'קן אונ דיא גוטע לייט מווען אנוקע גייגין פון דעם גלייכען נועג נוייל ויני האבין פאר ויני מורא אונ אמאן מיט זיין פאקער גייען מונה זיין מיט אנגעהר נואס זיא איז מקודש גינארין צו אמאן דרום ויני זאלין מאכין פאר שוועבין מיין הייליגען נאמען: (ג) זע ג'דים אונ אויף גימשפגתי קליידער פון דיא ארוקע לייט מוהען ויני זיה גייגין אונ אן שפארין סחמת ויני מאכין פון ויני אפארשפרייטונג בייא דעם עסין בייא אימליעבן מוזהן זיין ענישים אונ גישטרראפטין נויין פלוקר נואס ויני געקען בייא דיא ארוקע לייט קנס מוהען ויני שרוקגען אין דיא הייער פון וייערע געצין: (ד) ואנכי השמדת אונ איך האב פאר ויני אפארטייליגט דעם אמורי נואס זיין הייה

(א) כה אמר יי אזוי נאגמ נאמ אויף דריי זינד נואס די ישראל האבין געווינדקט האב איך זיי מוחל גינען אונ אויף די פערדע זינד נועל איך זיני גימ מוחל זיין אויף דעם נואס זיי פארקויפין פאר געלט דעם גירעכטין פון נועגין דעם נואס די דיניקס געקען שוחד אונ זיי גייגין דעם משפט פון דעם אביון פון נועגין פאר שליסונג אז איין אביון האמ אפער צווישען דיא פעלדער פון די דיניקס גייגין ויני אנוקע זיין משפט אז ער קוקט זיה פאר זיי דארין פדי ער זאל מווען פארקויפין זיין פעלד דעם דיין פדי דער דיין זאל קענען פארשיקען ויניגע פעלדער: (ב) השאפים וואס זיי מוהען גרוקמען אז ויני גייגין אויף דער ערד גראש זיגיס פראקטין ויני אויף דיא קעפ פון דיא

האמרי מפניהם אשר כנבה אחים נבחו וחסן
 הוא כאלונים ואשמיד פרוץ מפעל ושרשו מתחת:
 ואנכי העליתי אתכם מארץ מצרים ואילך
 אתכם במדבר ארבעים שנה לרשת את ארץ
 האמרי: ואקים מפניהם לנובאים ומבחרים
 לנורים האף אין זאת בני ישראל נאם יהוה:
 ותשקו את הנזורים יין ועל הנבואים צויתם
 לאמר לא תנבאו: הנה אנכי מעיק תחתכם
 כאשר תעיק העגלה המלאה לה עמר: ואבד
 מנוס מקל וחוק לא יאמץ פתו ונבור לא יסמל
 נפשו: ותפש הקשת לא יעמד וקל ברגלו
 לא ימלט ורכב הפוס לא ימלט נפשו:
 ואמץ לבו בנבורים ערום ינוס ביום ההוא
 נאם יהוה: כי שמעו את דבר הוה אשר דבר
 יהוה עליכם בני ישראל על כל המשפחה אשר
 העליתי מארץ מצרים לאמר: רק אתכם
 ידעתי מכל משפחת האדמה על-כן אמרתי
 עליכם את פל-עונותיכם: די הילכו שנים יחד
 בלתי אמ-נועה: מי הישא ארצה ביער וסוף
 אין לו היתן כפיר קילו ממענתו בלתי אם-לכר:
 מי התפול צפור על-פח הארץ ומוקש אין לה
 היעלה פח מן האדמה ולכר לא ילכוד: י אמר

אז הן סתמן משפחה, זה עם אין
 נשקטתן איבער איהר ערב תשעה
 נאב, אין דאס קינד גענאנגען אין
 ווארד מיט מענט און האט אנגעלייגט
 אפגען וואס מיט די שטעקערדיגע און
 דאס גענעבן דעם וואס אויף דאס
 פלייצעס צו סטאנען אין שטאט, ווייל
 אים אין גייען שווער צו סטאנען דעם
 וואס און עס אין גייען ווייל דאס
 דף גייען פון אים דער שוויים, דער
 ווייל דאס אים גענוגט דער קאפער
 ווי ער קראנט זאגט אויף די פלייצעס
 און דער שוויים ריגט פון אים, דאס
 אים דער קאפער גייעטעט וואס ער
 קראנט, וואס דאס קינד אויף קראנט
 שטעקערדיגע אויף תשעה נאב, זאגט
 דער קאפער צום קינד פאר וואס ריגט
 פון די דער שוויים, דאס דאס קינד
 גייעט ווייל אויף האב פיל געטעטען
 דאס שטעקערדיגע עס זאל זיין גענוג
 צום ווארען, וועט פון פיר דאנקען,
 דער קאפער דאס זיך שטארק
 געבייעטע אויף דעם קינד, דאס
 שטייען אום תשעה נאב וואס דער
 פאן אין אפרייערדיגע פאן אין
 אויך געזען נאם און סטעטשן, און
 די וואלסט נאך העלפן צו די זיך,
 און וואס מער שטעקערדיגע די האסט
 געבריינגט, פארניקטערט האסט די
 דער קאפער דאס זיך שטארק
 שטארק באשטייגט, דאס זאגט דער
 גיבוי, פון זאל סטראנגען פיל זיין
 דאס גילוי און ארויסגע צינד, דאס
 איר נאך פארניקטערט די עבריה און
 דאס געזען סטראנגען די גייערס זיין,
 איר דאס געטייגט אז דאס זיין
 סטראנגען אין משפחה דרייער דאס

פירוש עם

דערפילט מיט גארפין און עס וועט ווערין פאר-
 זיירין דאס אנפרינגט פון דעם גרינגען און דער
 שטארקער טעט גיט שטארקען זיין פח צו
 אנפרינגען זיין לייב און דער וואס האלט אפרינג
 וועט גיט קענען באשטיין און דער וואס אין
 גרינג אויף זייען פיס וועט גיט קענען אנפרינגען
 און דער וואס רייט אויף פערד וועט גיט
 קענען אנפרינגען זיין לייב: (יא) תפיח און דער
 וואס שטארקט זיין הארץ צווישען ריא גבורים
 וועט ער נאקוט אנפלויסן אין דעם ועלדיגען
 פאן דאס זענען דאס רייד פון גאם: (ב) שפס
 הערש צו דאס דאזיגע וואך וואס גאם דאס
 אויף אויף גירעט איר קינדער ישראל אויף
 גאר דער משפחה וואס אויף דאס זיין אויף
 גיבראקט פון לאנד מצרים נאם צו זאגן:
 (ג) אם אויב עס ווערט גיבלאזן מיט אשוטר אין
 שקאט און דאס פאלק זאל דף גיט דער שרעקן

אין וויא קענען ביימער און שטארק וויא דאס
 ביימער וואס הייסן אילון און אויף האב פאר-
 סילינג זייען פירות פון הויבין און זייען
 ווארצלען פון אונטען: (ה) ואנכי העליתי און אויף
 האב אויף גיבראקט פון מצרים און אויף
 האב אויף געפירט אין דער מדבר פערציג יאהר
 צו ירשון דאס לאנד פון אמורי: (ו) ואקים און אויף
 האב אויף גישטעקלט פון אייערע וזהו צו גביאים
 פון אייערע יונגען צו נזירים: צו קענען וורה
 זאגן אין דאס אויף גיט צווישען דאס ישראל וויא
 קענט איר דאס לייקענען נאם: אזוי זאגט נאם:
 (ז) ותשקי און איר דאס גיטאכט אן סטראנגען דאס
 נזירים טיין פדי זיין זאלן גיט פאריין פסקנן און
 אויף דאס גביאים דאס איר גיטאכט צו זאגן איר
 זאלט גיט קיין גביאות וואס: (ח) הנה אנכי און
 אויף וועל אויף געצווינגען אויף אייערע גרשער
 אזוי וויא עס ווערט געצווינגען אונטען וואס אין

יִתְקַע שׁוֹפָר בְּעִיר וְעַם לֹא יִחַרְדוּ אִם-תְּהִיָּה רֵעָה
 בְּעִיר וַיְהִיָּה לֹא עֲשֵׂה: ה' כִּי לֹא יַעֲשֶׂה אֶדְנִי יְהוָה
 דְּבַר כִּי אִם-נִלְחָה סוּרֹו אֶל-עַבְדֵי הַנְּבִיאִים:
 יִם אֶרְיָה שְׂאֵג מִי לֹא יִירָא אֶדְנִי יְהוָה דְּבַר מִי
 לֹא יִנְבֵּא:

איר גיואלס פארקעטערין דיא מןות
 אינ געבין דיא גרויס אויך ניוין אז
 סרינקען, דריבער זאגס דער גביא
 אין דעם גאטען פון גאס אויך וועל
 אויך צו דרינקען אזוי ווי אונאנין איז
 גוס אז ער איז גרויס אונ גרויס מען
 קען אין אים אריין לייגן פיל תבואת
 איז אבער אפעלער, אז דער וואנין
 איז שווער בעלאדין שניידין איין דיא
 קענער אין די ערד אונ די פערך קענען גיס ציעקען דעם וואנין, אזוי וועל אויך אויך
 וואס איר נועם פיינען דאס איז פאר אויך אסובה, אונ דאס נועם וויין די גרעסעטע שלעכטיגקייט פאר אויך, וויא דער גביא
 זאגט ווייטער אין דעם קפיטול:

פירוש ע"מ

אם אויב עם נועם ויין איין בייז אין שטאט אונ
 גאט זאל דיא זאך גיט טוהען: (יח) כי ווארום
 דער שטארקער גאט טוהט גיט קיין זאך גייערמ
 ער טוהט אנטפלעקען דעם זעקלינען סוד צו
 זייע קנעכט צו דיא גביאים: (יט) אריה אזיב
 שרייט נוער פארקט זיך דען גיט: אהים אז דער
 שטארקער גאט טוהט היידין צו דיא גביאים
 נוער זאל דען גיט גביאות זאנין:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה ומומור ה' מלך גאות רבש או מומור שיר
 ליום השבת וה' מלך יל"ח דכרו משנה והלכה מסדר מהרות שהא נגד היסוד כמינת היום:

ברטנורא

משנה מקואות פרק ט

עיקר תוי"ט

פרק ט א אלו חוציצין חומי צמר וחומי פשתן והרצועות שהכנות מקלטות בהן שער שכתאס והך
 מהדוקות כשער שכתאס ומונעות המים מליכנס בשער: של צמר ושל שער אין חוציצין. ואין
 הלכה כר' יהודה בכל זמר אבל חוטין של שער מודים לו חכמים לפי שהמים נכנסים בהן ודוקא חוטים שכתאס
 חוטין אבל של זואר אין חוטין שאין אשה חונקת את עצמה (ה): ב קלקי הלב. שער שכתאס כנגד הלב
 שכתאס ונעשה כעין שטרות
 וכן נמאסות מן היטעה:
 ובית הסתרים באשה.
 מפני שהשער נחשו ומסתך
 כזאתו מקום מוחמת היטעה
 והטנוף והלכלוך ודוקא באשה
 כזאתה שמקפדת על עצמה
 שלא תתגנה על בעלה הוא דבית הסתרים הוא חליצה אבל כפטייה דלינה תקפדת לה הוא בית הסתרים חליצה:
 לפלוף. זואת העין: גריר. ריב היולא מן המכה שמתייבש ונעשה גליל: ושרף היבש. אם היה על צהרה

פרק ט א אלו חוציצין גאדס דיא זאכין פארשטעלין
 בייא אקענמטש דיא וואקער פון
 מקנה זאל דארט גיט אריין קוקען חויפ צטר פעדים
 פון וואל חויפ פשקן אונ פעדים פון פלאקס
 והרצועות אונ דיא גענדלאך שבראשי הינות וואס
 זענען איין גיפלאקטין אין דיא האר פון קאפ פון
 דיא גקבות. טייל דאס ציהט זיך גוט צו זאמען
 קען גיט אריין קוקען דיא וואקער צווישען דיא
 האר רבי יהודה אויפ שי צטר ושל שער אינס חוציצין
 רבי יהודה זאגט שנירלאך פון וואר אדער
 שנירלאך פון האר אז זייא זענען איין גיפלאקטין
 אין דיא האר פון קאפ פון אאשה. פארשטעלין
 זייא גיט פאר דיא וואקער מפני שהמים באים בהם
 טייל די וואקער פון מקנה קוקען אריין צווישען
 דיא האר. טייל דיא האר איז גיט גוט צו זאמען

גיציגין: ב גלמי מלב דיא האר וואס אויף דיא
 גרוקט פון קענמטשין גענין הארץ. אויב זיי זענען
 צו זאמען געקלעבט גינוארין פון שטויים ותקו די
 גארד וואס דיא האר איז צו זאמען געקלעבט
 ובית הסתרים באשה אונ דיא האר וואס אויף דיא
 ערוה בייא אאשה. אויב זייא זענען צו זאמען
 געקלעבט פלייף שחוי גענו די מאטעריע זאייטערן
 וואס גייט ארויס פון אויג אונ עם איז פאר-
 טריקונט אונ ליגט בייא דעם אויג גר שחוי מכה
 דיא זייטער וואס ריגט ארויס פון אקבה אונ
 נוערט פארטריקונט בייא דיא מכה והרפיה שעליה
 אונ דער פלאקטער וואס אויף דיא מכה. אויב
 איינס פון דיא אלע זאכין זענען דיא ביי אקענמטש
 וואס איז טמא אונ ער האט זיך מוכר גינוען
 איז ער געבריינען טמא ושרף תיבש אויב עם איז

וחלקם חונקת וחוללת: (ב) במאי דמספר בשל יוצרין ועמיהו ט: [ג] לא יטבול כו'. ואם עבד אינו חוזק הרי"ט והי"ט ללא כללו עבדיו בני דרישא וכתב ה"ר"ט ס"כ"ט בחו'. והר"ט ס"כ"ט חו"ט ס"ו דבגלו מלאים אנן וטבול במקום שיש בו ת"ס טמא. טמאף או שפסטינו בחמין טמור: [ג] השחי'. ככלל בית הספרים הוא שחמורין דרי"ט דוקא בית הכנסת זכית הסרוס שמינו כהנה מפני הסכור אבל שמינו לא נקרא בית הספרים קמלי ואי לא חמי חלה שמינו ה"ל דרי"ט לא. מפני חלה

מן הסרף העוסף המהוללות או הפירות ונתיבם ט"ט: גלרי צואה שעל בשרו. שתיכסה ונעשית גלד: והמלמולין. כשידיו של אדם מלוכלכות כטיט על כבדק או כזיפה ומולל ידו אחת על הכרתה נעשה על ידו

כמין גרנורים של שעורים: בשל מריקה. טעם הסרוי כולונו כזיה עשוי לתקן בו הכלים שנסדקו שאין המים ממחין אותו. מריקה ל' חמורקי נשים ואין הלכה כר' יוסי (ג): יתדות דרבים. טעם שמחמק ע"י הלך בני אדם שמלכים עליו וכשהיא לא נקרא גן וינו וכשהיא יבש

נקרא יתד הדרכים עשה להלך עליהן יונתה כמלהך ע"ג יתדות: שאין טובלין בהן. אם היה במקוה טעם כזה! ולא מביבלין אותו. אם היה על גשרו ויש מפרסים ולא מטבילין אותו אם נטמאו מימיו ללא סלקא העקה במקום הטעם: הקומקום. כלו נחשת שמחממים בו הימים ומחמת העשן והשלהבת שטולה על גבו נעשה סביביו פחמין: א"ב שפשא. הסחמין טע"ג: ג ובית הספרים באיש.

קמא וגם יוני אינו יתדות הדרבים גן ונוי היי"ט ד"א ליים וואס ליגט אויף דעם וועג וואו קענקשאין גייען אונ פארעטין דרויף, אונ ווען דיא ליים איז פייקט היי"ט דאס גן ונוי, אונ ווען זיא ווערש פארקריקונט אונ די ליים ווערט אויף דעם וועג אזוי וויא פלעקער, היי"ט דאס יתדות הדרבים, דיא פלעקער וואס אויף דעם וועג שאין סביבין דאס אויב דיא פייקטע ליים ליגט אין אמקנה קאר קען זיך גיט טובל זיין אין דיא סקנה וואו סביבין אויך אויב דיא ליים איז אונגעקלעבט אויף דיא לייב פון אפענקשט וואס איז קמא און ער איז זיך טובל מיט דיא אונגעקלעבטע ליים אויף זיין אונגעקלעבטע ליים אויף זיין לייב, איז דיא מברכה נאר גיט אונ ער גלייבט קמא וישאר פי היי"ט אונ אלע אנדערע ליים וואס איז אונגעקלעבט אויף דיא לייב פון דעם קמא סביבין בו כשהוא לח אויב דיא ליים איז פייקט קען זיך טובל זיין מיט טובל זיין מיט די באקט שני רגלי ער נאל זיך גיט טובל זיין מיט די שמויב וואס אויף זיינע פים לא יטבול את הקימקומוס דפחמין קימקומוס איז אקופערנע גלי וואס קען ווארעקט אין איר וואסער אויף דעם פיינער, אונ פון דעם רויף ווערט אויף דיא גלי סאנע. זאנט די משנה אויב דער קימקומוס איז קמא גינארין קאר קען גיט טובל זיין דעם קימקומוס אזוי ווי ער איז מיט דיא סאנע אלא אם כן שפשא סיריין פריער זאל ער אפ ריינען דיא סאנע. נאכדעם טובל זיין: ג אלו שאין חויצין די וואכן פארשטעלין גיט בייא דיא א סביבה קמרי האאס ובית השחי דיא צו זאמען געקלעבטע האר פון קאפ. אדער דיא צו זאמען געקלעבטע האר וואס אונשער דעם ארעם ובית הספרים באיש אדער דיא צו זאמען געקלעבטע האר פון דיא ערוה בייא אונר וואס איז קמא אונ ער האט זיך טובל גינען איז ער

כמשמעו. רבני יומי משהר בשל יוצרין וממא בשל מריקה. וגן יוני אלו יתדות הדרבים שאין טובלין בהם ולא מטבילין אותן ושאר כל הטיט מטבילין בו כשהוא לח. [ג] ולא יטבול באבק שעל רגליו. לא יטבול את הקומקום בפחמין אלא אם כן שפשא: ג אלו שאין חויצין. קלקי הראש. ובית [ג] השחי ובית הספרים באיש.

גינען אויף דעם לייב פון דעם קמא זאמט פון אבנים אדער פון פירות אונ ווי זענען פארקריקונט גינארין אויף דעם לייב וגינען צואה שעל גשו אונ פארקריקונטע צואה וואס איז אויף די לייב פון דעם קמא וצק שפחה דפחין אונ די פייג אדער בקלעטע וואס איז אונשער דעם נאגיל פון דעם קמא והפחמין אונ וואס ער האט אג געריבען אויף די הענט. או אפענקשט רייבט איין האנט אויף דיא אנדערע ווערט אויף דיא הענט שטארקע אונ לאנגע אזוי וויא ער, אויב דאס איז צו געקלעבט גינארין צו דיא הענט פון דעם קמא וישם הנו אויב עם איז אונגעקלעבט מיט הנו אויף דיא לייב פון דעם קמא וישם היצרים אדער עם איז אונגעקלעבט אויף דיא לייב פון דעם קמא ליים פון אפענער וגם יוני אדער עם איז אג געקלעבט אויף זיין לייב גן ונוי איהו פים הנו וואס היקט מיט הנו זה פים הבורות דאס איז דיא ליים פון אלייקען גרוב שואמר אזוי וויא דער פסוק זאנט ויגלני מבור שאין פמים הנו ער האט סוף אויף גינדאכט פון דעם פינקטערין גרוב אונ פון דיא שטיימינע ליים פים היצרים גמשמעו פים היצרים אזוי וויא דער שייקש איז, ליים וואס קען מאכט פון זייא טעפ. בייא דיא אלע זאכן אויב ער האט זיך טובל גינען העלפט גיט דיא סביבה אונ ער איז געבליבען קמא רבי יוסי פסחרי בשל יצרים רבי יוסי זאמט אויב עם איז אג געקלעבט אויף זיין לייב ליים פון אפענער, אונ ער האט זיך טובל גינען מיט דיא אג געקלעבטע ליים. איז ער סהור וימסא בשל מקה אויב עם איז אונגעקלעבט אויף זיין לייב ליים וואס עם איז גינאייקט גינארין אין אנוייסול פון א איי, אונ ער איז גינען קמא אונ האט זיך טובל גינען מיט דיא אונגעקלעבטע ליים. איז ער געבליבען

כזה קמ"ל מהר"ם: [ד] כי המקפיד כו'. אחת לכ"ע וק' דה"ל למחני כתר כולו וי"ל נמי לדברי ר"א הוא של' האיש כו' מלהו בקפיד ומש"ל לא חניו על הכלל. בני מוה"ר ליוואי וי"ו והר"ם נראה שגם ליה כדל"א וכן גרם נמי זה הכלל כו'. ואולי ש"ס נמי גי' כ"ס וכו"ר: (ג) שנתון הפע' דממ' מלמחחו ואינה מיתחתו ליהו"ט יבש. ונראה לבלתי נוסח' ונראה שחתח השטרין (מי דוקא בלח' כו'. חו': (ד) והיינו שמתחיל ליקר. נגד: (ה) כמות כו'. ואמנם וכו' ז"ל הדבר בהו' אף על פי שיש מכוונת הפתילה לפי שזכר' ממסעי קומי התכורה כחליה.

ואש' אשה חין מקפדת חלף נשואה כדפרישית: שאינו מקפיד עליו אינו חוצץ. והוא שלא יהיה על רוב נטו. וספק ההלכה לענין חליצה רובו ומקפיד עליו חוצץ דבר תורה מיעוטו כלומר אם הגוף חלף על פי שמקפיד עליו אינו חוצץ מן התורה אבל חכמים הוצי' על רוב שאינו מקפיד משום רובו המקפיד ועל משעו המקפיד ממי משום רובו המקפיד ולא גזרו על משעו שאינו מקפיד אטו משעו המקפיד דהיא גופה גזירה ואנן ניקוד הגזר גזירה לגזירה: [ה] לפ"ז שבעין. בלה אינו חוצץ

(ג) כיבש (ד) חוצץ וסחוף לפי' דלעיל בין בלה בין כיבש חוצץ וטעמא הוי דחוי' לעין אדם מקפיד בין בלה בין כיבש כתיב הנין כיבש מקפיד בלה אינו מקפיד: בשות של קפן. כמין שער נולד בכשר הקמים כמין השער שגולד כקשואין שקורין פלוק"ם כערכי ואתון שער קרוי בלשון משנה כמות של קישות כך שער לא קטן הדומה לו קרוי כמות כל קטן והגשים קרוי אטו: לא שמה. אם נגע עומחה בלחותו שער לא נטמא ונראה שהקטן: ולא שמה. אם היה הקטן עמל כחמת מלכות העומחות ונגע אדם בלחותו שער ולא נגע בכשרו לא נטמא הנוגע ללא הכוב שער זה יד להכניס עומחה ולהוליא: ה' והמור. מוסקו בלע"ז יום ספרים גורסים וחמר: דרגש. משה קטנה מרגום וישבה על מטה כבודה דרגשין: על הנקיים חוצצין. משום דקפדי עליהן: בלוסין. מלוכלכים ודומה לו

רבי אליעזר אומר אחד האיש וא' האשה [ד] כל המקפיד עליו חוצץ. שאין מקפיד עליו אינו חוצץ: ד' לפלוף שבעין ונלך שעל המכה. ושפרץ הלח. ולכלובי צואה שעל בשרו. וצואה שקחתה הצפורין. וצפורין המדולדלת. [ה] בשות של קפן לא טמא ולא מטמא קרום שעל המכה ומהמ' (ס"א וחמר) בבלי וכו'ית. בין מבפנים בין מבחוץ. על השלחן. ועל המכילה. ועל הרגש. על הנקיים חוצצין. על הבלוסין אינן חוצצין. על ממות בעל הבית חוצץ. ועל של עני

קדור רבי אליעזר אומר אחד האיש ואחד האשה רבי אליעזר זאנאם סאיי אוקר אונ סאיי אנקבה זענען גלייהו קי' המקפיד עליו דער קמא וואס קען נים ליידין וואס דיא האר איז צו זאמען געקלעבט. אדער וואס אויף זיין לייב איז געפעס אנגעקלעבט חוצץ פארשטעלט דאס בייא דיא מבילה אז ער האט זיך טובל גינען איז מבילה גאר נים אונ ער בלייבט קמא ושאין מקפיד עליו אונ אז אים ארט נים וואס דיא האר איז צו זאמען געקלעבט. אדער וואס עם איז געפעס אנגעקלעבט אויף זיין לייב איז חוצץ פארשטעלט דאס נים בייא דיא מבילה. איז דיא מבילה אגוטע מבילה אונ ער ווערט קדור: ד' גמיה שבעין דיא פייקטע איימער וואס אין אויג פון דעם קמא ויגד שעי הפכה אונ דיא פייקטע איימער וואס אויף דיא מכה פון דעם קמא ישרף החי אונ זאפט פון אבוים אדער פון פירות וואס איז אנגעקלעבט אויף דיא לייב פון דעם קמא. אונ זייא זענען פייבט וקייבוי צואה שעי גשוו' אונ אז דאס לייב פון דעם קמא איז באפעקט מיט צואה וצואה שחתח התפורן אונ דיא צואה וואס אונקער דעם זאגיל פון דעם קמא תפורן המדולדת אנאגיל וואס איז איינגעקסען אונ איינגט בייא דעם קמא. בייא דיא אלע זאכין אז דער קמא האט זיך טובל גינען איז ער קדור וועיין תוימו' ופשות של קפן דיא וויילדע האר וואס וואקסט בייא אקינד לא קמא אויב אטומקאה האט אנגעעריקט דיא האר ווערט נים קמא דאס קינד זיא קמא אויב דאס קינד איז גינען קמא אונ אקענקשט האט אנגעעריקט דיא וויילדע האר פון דעם קינד ווערט ער נים קמא קרום שעי הפכה די

הויט וואס איז פארצויגן אויף אקבה קמא אויב אטומקאה רירט אן דיא הויט ווערט דער קענקשט קמא ויפסמא אונ אויב דער קענקשט וואס האט די מכה איז קמא. אונ איינער רירט אן דיא הויט פון דיא מכה. ווערט ער קמא: ה' איז היצין גפלים דיא זאכין פארשטעלן ביי דיא מבילה פון גלים תופת פעה וחסר דאס איז אועלעקע ערד וואס קלעקט וויא פעה גפלי' וכו'ית אויב די פעה אדער דיא חמר איז אנגעקלעבט אויף אנגעלוערנע פלי בן מבפנים בן מבחוץ סאיי פון איינזייניג אונ סאיי פון אויסקווייניג. אונ דיא גלענעןע פלי איז קמא אונ קען האט איר טובל גינען פארהאלט דאס דיא מבילה בלייבט זיא קמא על השתן אויב דיא פעה אדער דיא חמר איז אנגעקלעבט אויף אמיש זעי הפכה אדער אויף אקבעט זעי מרגש אדער אויף אקליינע קעט על הנקיים אויף אריינעם מיט אונ אויף אריינע קרעט אונ אויף אריינע קעט אונ זייא זענען קמא אונ קען האט זייא טובל גינען חוצצין פארהאלטין זייא דיא מבילה אונ זייא גלייבין קמא על הקייסין אונ אויב דיא פעה אדער דיא חמר איז אנגעקלעבט אויף אמיש געריקטען מיט אונ אויף אמיין געריקטע קרעט אונ אויף אמיין געריקטע קעט וואס זענען קמא אונ קען האט זיי טובל גינען איז חוצצין פארהאלטען זיי נים דיא מבילה גאר ער ווערט קדור על מסות צעי הציא אויב דיא פעה איז אויף אקעט פון אבעל הבית אונ דיא קעט איז קמא אונ קען האט זיא טובל גינען חוצץ פארהאלט דאס דיא מבילה גלייבט דיא קעט קמא על של זעי אדער אז דיא פעה איז אויף אקעט פון אארום טאן אונ דיא

קדור רבי אליעזר אומר אחד האיש ואחד האשה רבי אליעזר זאנאם סאיי אוקר אונ סאיי אנקבה זענען גלייהו קי' המקפיד עליו דער קמא וואס קען נים ליידין וואס דיא האר איז צו זאמען געקלעבט. אדער וואס אויף זיין לייב איז געפעס אנגעקלעבט חוצץ פארשטעלט דאס בייא דיא מבילה אז ער האט זיך טובל גינען איז מבילה גאר נים אונ ער בלייבט קמא ושאין מקפיד עליו אונ אז אים ארט נים וואס דיא האר איז צו זאמען געקלעבט. אדער וואס עם איז געפעס אנגעקלעבט אויף זיין לייב איז חוצץ פארשטעלט דאס נים בייא דיא מבילה. איז דיא מבילה אגוטע מבילה אונ ער ווערט קדור: ד' גמיה שבעין דיא פייקטע איימער וואס אין אויג פון דעם קמא ויגד שעי הפכה אונ דיא פייקטע איימער וואס אויף דיא מכה פון דעם קמא ישרף החי אונ זאפט פון אבוים אדער פון פירות וואס איז אנגעקלעבט אויף דיא לייב פון דעם קמא. אונ זייא זענען פייבט וקייבוי צואה שעי גשוו' אונ אז דאס לייב פון דעם קמא איז באפעקט מיט צואה וצואה שחתח התפורן אונ דיא צואה וואס אונקער דעם זאגיל פון דעם קמא תפורן המדולדת אנאגיל וואס איז איינגעקסען אונ איינגט בייא דעם קמא. בייא דיא אלע זאכין אז דער קמא האט זיך טובל גינען איז ער קדור וועיין תוימו' ופשות של קפן דיא וויילדע האר וואס וואקסט בייא אקינד לא קמא אויב אטומקאה האט אנגעעריקט דיא האר ווערט נים קמא דאס קינד זיא קמא אויב דאס קינד איז גינען קמא אונ אקענקשט האט אנגעעריקט דיא וויילדע האר פון דעם קינד ווערט ער נים קמא קרום שעי הפכה די

כרמא: [ו] רשב"ג קאי על המדרש. הר"מ: (ה) לא דק
 דהו"ל משקלו ד' כו' וכו' כר"מ: (ו) ופרש"י שוין וחלב:
 (ז) וכן התיב הזה נהי' שח"ח יקפידו על לכו"ל כנדיהם ופסי'
 תד' א': הר"מ: ונ"ל דתרי' אשמעינן לל"ד רבב דה"ס כל
 לכו"ל וה"ס ל' כנדרו דחוב מיהא חינו אלא על כגד עליון
 כ' ד' ח' א' ח' כנמרא. וסטסס
 דמחויבין ע"פ ונאקפידין ע"י
 אלא יבואו לזי' חוב מיהא:
 (ח) ומתי' ח' וכל ע"ה נעסס
 כמו נור ללא קפיד עד מיהא
 תנ' נדדי' [ו] זה חבלי
 למע"ל דאחין (כולי עמא תני
 כנלא דאדם כנלא רבלי' וק"ל

בנמרא: פ' כלל גדול (דע"ו) עיסה כלוסה: אינן
 חוציצין. ללא קפדי עליהן והיינו עממא דמסות כטל
 הכית ועני: אכופ. כמו אכופ והוא של עור שמשמית'
 על התמור כשטסה המסא: זקקים. נושאי הנאדות של
 עור לשון זיקא בין מלאה
 בין נמרה שיא' במסכת
 ע"ו: אינו חוצץ. שאין
 מקפידין על הלכוד: עד
 כאמר האמלקי. שהוא
 רבב (ה) כל' גרירי שטורה
 חוץ פחות מכאן איט חוץ
 וח"ק לא ייבז ביה שיטורה
 אלא חפי' פחות מכאמר
 חוץ והלכה כח"ק: א' משני
 צדדים. שעיבר מחני עברי
 כנבדו כנבדוהס דל"ר יוקא כל ח"מ שנמלא
 רבב (ו) על כנדרו חייב מיהא (ז): ושל בור. גרוס מעס הארץ (ח) ולא קפיד על לכו"ל כנבדו ח"מ
 חוץ מעבר לעבר ומדרש דאמרן לעיל דחוץ הייט שטור משני לדרין ללא חתא מדרש תשובה מכנדי אל עס
 הארץ והלכה כרבי יוסי: [ו] זפתין. וזפתו חכיות ח"מ עובי חוסת: מפסלי אילנות. שטטלים הפסולה
 מן האילנות פ"א כורתי האילנות לשון פסל לך שכורת העטפי' מן האילן כדי שיחטבה ויגדיל גופו של חילן:
 של קייצין. השוטחים לתמה ליכס פירות של קין. פ"א מלקטי קולין וכל הני לא קפדי אלכו"ל המטפחות

הכנז: של בנאים. ת"ח שמוסקים כננינו של עולס וקפדו על רבב כנבדוהס דל"ר יוקא כל ח"מ שנמלא
 רבב (ו) על כנדרו חייב מיהא (ז): ושל בור. גרוס מעס הארץ (ח) ולא קפיד על לכו"ל כנבדו ח"מ
 חוץ מעבר לעבר ומדרש דאמרן לעיל דחוץ הייט שטור משני לדרין ללא חתא מדרש תשובה מכנדי אל עס
 הארץ והלכה כרבי יוסי: [ו] זפתין. וזפתו חכיות ח"מ עובי חוסת: מפסלי אילנות. שטטלים הפסולה
 מן האילנות פ"א כורתי האילנות לשון פסל לך שכורת העטפי' מן האילן כדי שיחטבה ויגדיל גופו של חילן:
 של קייצין. השוטחים לתמה ליכס פירות של קין. פ"א מלקטי קולין וכל הני לא קפדי אלכו"ל המטפחות

בגמא איז קמא אונ קען איז ויא טובל איט חוצץ
 פארקאלט דאס גיט דיא מבילה נאר דיא קעמ
 ווערמ שיהור זי אייבא של ציל. הכית אויב דיא פעה
 איז אויף דעם קענען פארשפרייטונג וואס
 אויף דעם אייניל פון אבעל הבית וואס ער איז
 קמא אונ קען האט אים טובל גינען חיצ פאר-
 האלט דאס דיא מבילה גלייבט דער איבונף קמא
 זי של זקקין אויב דיא פעה איז אויף דעם פאר-
 שפרייטונג וואס אויף דיא לאנגלען אונ עם איז
 קמא אונ קען האט אים טובל גינען איט חוצץ
 פארקאלט גיט דיא מבילה אונ עם ווערמ שיהור
 רבן שבען זון גלייבא אויב ער באיטר האפטיק רבן שמעון
 זון נמליאל זאגט אויב דיא פעה וואס איז אג-
 נעקלעקט אויף דעם קמא איז גרויס וויא אאייטר
 פון אפליא. פארקאלט יא דיא מבילה אונ קען
 גלייבט קמא. אונ אויב דיא פעה איז קלענער
 וויא אאייטר פארקאלט יא גיט די מבילה אונ קען
 ווערמ שיהור וואאיקר איז אזוי אטמבע אין
 אפליא: ז' זי מבני' אויב עם איז דיא אפלקע
 אויף אקלייד אונ קען דארף איר טובל זיין מצד
 אייז אויב דער פלעק איז פון איין זייט איט חוצץ
 פארקאלט דאס גיט דיא מבילה איז קען איר
 טובל אונ יא ווערמ שיהור משני צדדין אויב דער
 פלעק איז פון ביידע זייטן חוצץ פארקאלט דאס
 דיא מבילה. אפילו קען איז איר טובל גלייבט
 דיא קמא רבי יהודה אומר משום רבי ישמעאל רבי
 יהודה זאגט פון רבי ישמעאלים וועגן אף מצד אייז
 אפילו דער פלעק איז נאר פון איין זייט פאר-
 האלט דאס אויף דיא מבילה אונ עם גלייבט
 קמא רבי יוסי אומר של בגמים רבי יוסי זאגט דער

בגמא איז קמא אונ קען איז ויא טובל איט חוצץ
 פארקאלט דאס גיט דיא מבילה נאר דיא קעמ
 ווערמ שיהור זי אייבא של ציל. הכית אויב דיא פעה
 איז אויף דעם קענען פארשפרייטונג וואס
 אויף דעם אייניל פון אבעל הבית וואס ער איז
 קמא אונ קען האט אים טובל גינען חיצ פאר-
 האלט דאס דיא מבילה גלייבט דער איבונף קמא
 זי של זקקין אויב דיא פעה איז אויף דעם פאר-
 שפרייטונג וואס אויף דיא לאנגלען אונ עם איז
 קמא אונ קען האט אים טובל גינען איט חוצץ
 פארקאלט גיט דיא מבילה אונ עם ווערמ שיהור
 רבן שבען זון גלייבא אויב ער באיטר האפטיק רבן שמעון
 זון נמליאל זאגט אויב דיא פעה וואס איז אג-
 נעקלעקט אויף דעם קמא איז גרויס וויא אאייטר
 פון אפליא. פארקאלט יא דיא מבילה אונ קען
 גלייבט קמא. אונ אויב דיא פעה איז קלענער
 וויא אאייטר פארקאלט יא גיט די מבילה אונ קען
 ווערמ שיהור וואאיקר איז אזוי אטמבע אין
 אפליא: ז' זי מבני' אויב עם איז דיא אפלקע
 אויף אקלייד אונ קען דארף איר טובל זיין מצד
 אייז אויב דער פלעק איז פון איין זייט איט חוצץ
 פארקאלט דאס גיט דיא מבילה איז קען איר
 טובל אונ יא ווערמ שיהור משני צדדין אויב דער
 פלעק איז פון ביידע זייטן חוצץ פארקאלט דאס
 דיא מבילה. אפילו קען איז איר טובל גלייבט
 דיא קמא רבי יהודה אומר משום רבי ישמעאל רבי
 יהודה זאגט פון רבי ישמעאלים וועגן אף מצד אייז
 אפילו דער פלעק איז נאר פון איין זייט פאר-
 האלט דאס אויף דיא מבילה אונ עם גלייבט
 קמא רבי יוסי אומר של בגמים רבי יוסי זאגט דער

סלקו ואין הלכה כר"י : ושאינו מקפיד עליו אינו חוצץ : דלא חני הכס זכ סכלל :

פארהאלט דאס דיא טבילה אפילו מען איז איז איין געריקט אינו חוצץ פארהאלט דאס טובר גלייבט מען טמא ושאינו מקפיד עליו אונג איז דיא טבילה , או מען איז טובר נוערט אז אים ארט גאר גיט דיא פלעקין וואס עס מען טהור :

תוספות

גמרא גרה דף י"ג ע"ב

רש"י

רוכבי גמלים אסורין לאכול בתרומה . ואף ע"ג דאמר שמואל כפרק יולא דופן [דף מג] כל שכנת זרע שאין כל גופו מרגיש אינו מתמא הכל דלמא מרגיש כל גופו ולא אדעתיה : רוכבי גמלים כולם רשעים החמרים מהן רשעי מהן לדיקים . ואל"ת דלמירין כפי עשרה ויחסי [דף קד סג] גמלים לוכין כשרים חמרים רוכבן ליסטיין וי"ל דהכא מיירי ברוכבי ומשום הרהור והתם לא מיירי ברוכבים אלא בעתהוין מחורה על הגמלים וסע סוללים כרגל רחוק במקום שכנה וחמרין [סעס ליסטיין] משום דכשעה שקונים עושין רמאות כמשה וכמתן :

אמר אביי רוכבי גמלים אסורין לאכול בתרומה תניא נמי הכי רוכבי גמלים כולם רשעים הספנים כולם צדיקים החמרים מהן רשעים מהן צדיקים איבא דאמרי הא דמכף הא דלא מכף איבא דאמרי הא דמטרטין הא דלא מטרטין :

וכן כאלה: מטרטין . ל' מאלוים כלאמר במנחות וכי טורטני יכניס :

אמר אביי רוכבי גמלים אסורין לאכול בתרומה אפיו ואגמ דיא מענקשין וואס רייטין אויף געקלען טארין גיט עסין תרומה תניי גמי הכי מיד האבין אויף אזוי געלערונגט רוכבי גמלים פילן רשעים דיא מענקשין וואס רייטין אויף געקלען זענען אלע רשעים . ויירי וייא דערטארעקען דעם גליד אויף דעם קעמיס גייט ארויס פון וייא זרע . דריבער זענען וייא רשעים אונג זענען טמא צו עסין תרומה מספנים פילס צדיקים דיא מענקשין וואס פארין שטענדיג אויף שפען . זענען אלע צדיקים . ויירי וייא זענען שטענדיג אין אפגכה . דריבער זענען וייא פרום בחמרים דיא מענקשין וואס רייטין אויף אייזלען פיהו רשעים פיהו צדיקים אנדערע זענען רשעים אונג אנדערע זענען צדיקים

זוהר בשלה דף כ"ו ע"ב וקראת לשבת מאי וקראת ליומין ליה כד"א מקרא קדש כלומר ומינין כמה דמומין אושפיזיא לביתיא . וע"ד וקראת לשבת עונג דיומין ליה כמה דמומין אושפיזיא כפתורא מתתקנא כתיבא מתתקנא כדקא יאות כמיכלא וכמשתיה כדקא יאות יתיר על שאר יומין . וקראת לשבת מכבוד יום לקדוש ה' מכבוד דא יום כטורים תרי דליגון חד . וכבדו משעות דרכיך כמה דלוקומנא . ממילא חפנך ודבר דבר והא חתמר בנין דהואו מלה סלקא וחתער מלה דחול לטילא מאן דמומין אושפיזיא ביה כעי לאשתדלא ולא כחמרא :

מוכר

יוסף לחק

הלכה פסוקה

הרמב"ם הל' שבת פ"ה

מספר חרדים דף כ"ו ע"ב

כתיב אליך נשאתי את עיני וכתיב אליך ה' נפשי אשא (א) הרלקת נר בשבת אינה רשות אם רצה מדליק ואם רצה אינו מדליק ולא מצוה שאינו רשוי לרדוף אחריה עד שיעשנה כגון עירובי חצרות או נש"י לאכילה

כתיב אליך נשאתי את עיני עם שמיית אין פסוק דוד הסקלך האם גינאגט צו נאט צו דיר רצה אינו מדליק אלא מצוה שאינו רשוי לרדוף אחריה עד שיעשנה כגון עירובי חצרות או נש"י לאכילה

כתיב אליך נשאתי את עיני עם שמיית אין פסוק דוד הסקלך האם גינאגט צו נאט צו דיר רצה אינו מדליק אלא מצוה שאינו רשוי לרדוף אחריה עד שיעשנה כגון עירובי חצרות או נש"י לאכילה

כתיב אליך נשאתי את עיני עם שמיית אין פסוק דוד הסקלך האם גינאגט צו נאט צו דיר רצה אינו מדליק אלא מצוה שאינו רשוי לרדוף אחריה עד שיעשנה כגון עירובי חצרות או נש"י לאכילה

כתיב אליך נשאתי את עיני עם שמיית אין פסוק דוד הסקלך האם גינאגט צו נאט צו דיר רצה אינו מדליק אלא מצוה שאינו רשוי לרדוף אחריה עד שיעשנה כגון עירובי חצרות או נש"י לאכילה

אלא זה חובה ואחר אנשים ואחר חייבין להיות בבתיהן גר רלוף בשבת אפי' אין לו מה יאכל שואל על הפתחים ולקח שמן ופדליק הנר שזה בכלל עונג שבת. וחייב לברך קודם הדלקה באי"ה אמ"ה אשר קדשנו במצוותיו וצונו להדליק גר של שבת כדרך שמברך על כל הדברים שהוא חייב בהם מברכי מופרים: (ג) מותר להשתמש בגר של שבת והוא שלא יהא הדבר צריך עון הרבה אבל דבר שצריך לדקדק החממה ונשים מצוות על דבר זה יותר מן האנשים (ג) הסדליק צריך להדליק מבעוד יום קודם שקיעת

וכתיב נשא ונכנו אל כפים ורחום חמון יחיים אל הכפים נשא ויש כפיך כי תחבל לכן כן אלם פרוש כפיך אל כ' ויעיד כשואל לו ומשך ונכנך ומתוך על כפיך כתי שמקריב ודיון תלכו. כדלית כן תלוש ממי ספיש אברי נשואו על תפוס וסוף פונע כלנשים וסוף לנס ברחמים אל חני וכרי הצולה יתברך נשא עולם ואלה מן אלם מה לך עם העולם אל תחבול כדאיתן כי אל ויעילך ולא יוסיף אלל לרע כדולך טעמך וכרוס.

האם ניואגמ צו דיר נאמ גיב איה מיין גלשקה ומיין לעקיין וקתיב נשא וקבני אל כפים נאך שמיים אין פסוק דער נביא וקריהו האם ניואגמ מיר וועלן פראגין אונזער הארץ צו דיא הענט, וואס מיניגט מען דיא הארץ צו דיא הענט ויניח הקסון יתיים אל הכפים דאס געלט פארדינקט ווערט גערעכונגט צו דיא הענט, ווייל מיט דיא הענט ווערט פארדינקט דאס געלט שאגמר וויא עם שמיים אין פסוק ויש כפיך כי תחבל אזו דו וועסט עסין וואס דיינע הענט האבין געארבעט גיבן דו אדם פרוש כפיך אל ה' ויעיד נשואו לו דריבער דו מענטש פארשפרייט דיינע הענט צו נאם און דיינע אויגין זאלין ויין אויפגעהויבין צו איב ונפשו ילכדו וסמך על כפיך כמו שמקריב דרוין געלט דיינ גלשקה און דיינ הארץ און דיינ געלט זאלין ויין אויף דיינ פלך הרהיט גון פביש אויב דו האסט אמתנה צו ויין סתם הרהיט גון פביש אויב דו האסט אמתנה גיזעקן וויא אשלקעכטער וזהן איז פ

שקת אבני נישואו על כפתי והוא פונע באגליש אמתנו האם אמתהל געמראגין ויין וזהן אויף ויין אקסיר און דער וזהן האם פגעניגט מענטשין גייענדין ושאל להם הרהיט את אבי אונ ער פגענט ביין ויין אמתער האם איר גיזעקן מיין פאטער יחי הבורא יתברך נושא עולם הקדוש ברוך הוא וואס עו האם דיא וועלט בשאפין פראגמט ער דיא וועלן ואתה גון אדם מה דך עם העולם און דו מענטש ווא האסטו מיט דיא וועלט לא תחבלי בראייה כי יו יעידה ויא יסיד ואלקט דיה גיט פון דערעקין ווי דו וועסט זעהן אז דיא זאכן פון דער וועלן העלפין דיר גיט און מאכט דיר גיין שארין אז רצון בוראך הנושא עולם ואלקט נאר געדייגקן דעם ווילען פון דיינ בשעפער וואס ער פראג

מען זאל מענין שבת פראגין אין הויף, איז אמצוה, פון דעסקווענין אויב ער וויל גיט פקנים ויין דיא מצוה, ער וויל גיט מאכין אצירוב, און וויל גיט פראגין שבת אין הויף, איז אויך רעכט, אדער עם איז אמצוה מען זאל וואשין די הענט איידער מען עסט, פון דעקס-וועגין אז ער וויל גיט פקנים און וויל גיט עסין, וויל גיט וואשין דיא הענט און וויל גיט עסין, איז אויך רעכט, אז ער וויל פראגין שבת אין הויף איז אמצוה צו מאכין אצירוב, אדער אז ער וויל עסין איז אמצוה צו וואשין דיא הענט, אבער דיא מצוה פון ליכט צינדען איז גיט וויא דיא מצוה פון אצירוב, און פון וואשין דיא הענט זאל זה חובה נאר דאס איז אמוז אחד אנשים ואחד נשים תיבין להיות נכסיהן גר רלוף בשבת מיי אין דיא שטוב וואהנען נאר סיינשלייט און סיי עם וואהנען נאר ווייבער, מוז ויין בייא ויין אין שטוב אונגעזונדענע ליכט אום שבת, וואס מען האט געצינדען ערב שבת פארין נאכט אויף שבתן, אפי' אין יו מה יאכי אפילו ער איז אזוי ארעם אז ער האט גיט צו עסין ושאל על הפתחים וקח שמן ופדליק הנר זאל ער צעמין בייא דיא שטרען און נאם קויפין פון מאייר (אדער אליכט) און צינדט דיא אן אויף שבת שיה בכלל עונג שבת דאס איז אויך אפגערגעניגען אום שבת אז עם איז ליכטיג אין שטוב ותיב גרוד קודם הדלקה פאר דעם צינדען דיא ליכט דארף מען זאגין אברכה וברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו להדליק גר של שבת גרוד שמברך על כל הדברים שהוא חייב בהם ספרים אזוי וויא מען מאכט אברכה אויף אלע אנדערע זאכן וואס די רבנן האבין גיפאטין צו מאהן די מצות: (ג) מותר להשתמש בגר של שבת מען גיזעקן בייא

דיא ליכט וואס מען האט אונגעזונדן אויף שבת והוא שלא יבא תיבין עיני הברכה נאר דאס זאל ויין אזוי אזאך וואס מען זאל גיט דארפין שטארק קומען אויף דעם זאך דבר שצריך להקביל בראייה אבער אזוי אזאך וואס מען דארף שטארק קומען אויף דעם אסור להקבילו לאור הבר שטאר מען כי פראגין דיא נאך בייא דיא ליכטיגקייט פון דיא שבת ליכט בורה שטא ישה ווייל מיר האבין מונן מאכען וועט ער איינבייגין דעם לאסט אדער ער וועט ליכטיגקייט מאכין דיא ליכט עם זא ויין ליכטיגקייט ער זאל קענען בעסער זעהן וואס דיא זאך איז: (ג) הפדליק צריך להדליק מבעוד יום סף שקיעת החמה די ליכט דארף מען צינדען פרייטאג פארין נאכט ווען עם איז נאך סאן איידער די ווען גייט אונטער ונשים מצוות על דבר זה יותר מן האנשים אויף דיא ליכט צינדען וענען ווייבין מען

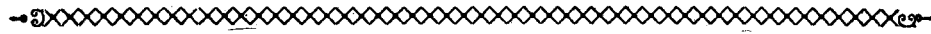
לא תפרידו ממחשבתך חמיר. עיקר מנון השכינה כלל ישראל שנ' ושכנתי בחוכם וכן פירש הרשב"י בפסוק כי ה' אלהיך מחסלך בקרב מחנך. קרב הוא הלכ שהוא נחמזע מחנך שפס רמ"ח איברך וסיפיה דקרא ולא יראה כך פרוש דבר וסוד מאחריך. הלך כשלא קדם אכריו אפי' כמותר להם כחמשה ודכור ומעשה נחלה מחריב המקדש ואלוי מחריב מקדשו של מלך ככל יום:

לפי שהן מצויות בבתיהם והן עסוקים במלאכת הבית ואע"פ כן צריך האיש להזהיר ולברוק אותן על כך ולומר להן ולאנשי ביתו ע"ש קודם שתחשך הדליקו את הנר. ספק חשיכה ונכנסה שבת ספק לא נכנס אין מדליקין:

דיה לא תפרידו ממחשבתך חמיר אייביג זאלקסטו אים גיט אפשיידן פון דיינע געדאנקען. זאלקסטו אייביג טראכטן ווענין גאט וויא אזוי צו דינען אים און צו טאהן זיין ווילען עיקר מנון השכינה כלל ישראל דער עיקר וואהנונג פון דיא שכינה איז אין דיא הארץ פון דיא יודן שנאמר ושכנתי בתוכם ווארום עם שמיים אין פסוק איה ועל רהען אין וויא. אין דיא יודין וכן פירש רבי שמעון בן יוחאי בפסוק כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחנך און אזוי האט רבי שמעון בן יוחאי געמיינט דעם פסוק ווארום גאט גייט בקרב מחנך קרב הוא הלב שהוא נאמצע מתנה שהם דמ"ח אברים קרב מיען דאם הארץ. וואס זיא איז אין מיטען דיין מחנה. דאס זענען די צוויי הונדערט אקט און פערציג גלידער פון דעם מענטש. אין דיין הארץ איז דא דיא שכינה. דריבער דארף זיין דיא הארץ פון מענטש הייליג ה'פך בשיא קבל אברו אפילו בסימך דהם דריבער אויב ער האט גיט געהייליגט וניין הארץ אונז נייע גלידער אפילו אין דיא זאכן וואס מען מעג פחשבה דכיר ופגשה אין טראכטן און ריידן און טאהן נפלא פחריב המקדש מאכט ער דאך חרוב דעם בית המקדש וניין הארץ איז דאך דער בית המקדש פון גאט וואו פחריב מקדשו שי' מנה כלי יום און וויא צו דעם מענטש וואס ער מאכט חרוב אלע טאג דעם מקדש פון קלף. פון הקדוש ברוך הוא:

קער גיקאמין וויא מאנקל'יט ג'י שחן מצויות בבתי וויי' וויא זענען אין שטוב ויהן עסקות במלאכת הבית און וויא זענען בשעפטיגט מיט שטוב ארבעט ואף על פי כן צריך האיש להזהיר וליברוק אותן על כך פון דעסקטוענין דארף דער מאן וויא אגזאנין וויא זאלין צינדען דיא ליקט צו דער צייט. און דארף גאך קוקען אויב וויא טוהען אזוי וליבר דהו זאנשי ביתו ערב שבת קודם שתחשך הדליקו את הנר און דער מאן דארף זאגן צו זיין ווייב און צו זיינע שטוב מענטשין ערב שבת איידער דיא זוגן גייט אונטער. צינדט אן ליקט אויף שבת פסק חשכה ונגמרה שבת פסק יא נכנס אויב עם אין אפסק צו עם איז שוין פינגסטער און עם איז שוין געווארן שבת. אדער עם איז. גאך גיט שבת ודהיינו עם איז אונזאלקענדיגער טאגן איז פגלימו טאר מען גיט צינדען ליקט. דיא ליקט טוה מען צינדען ווען עם איז געוויס טאג:

וואס וואס מען מעג פחשבה דכיר ופגשה אין טראכטן און ריידן און טאהן נפלא פחריב המקדש מאכט ער דאך חרוב דעם בית המקדש וניין הארץ איז דאך דער בית המקדש פון גאט וואו פחריב מקדשו שי' מנה כלי יום און וויא צו דעם מענטש וואס ער מאכט חרוב אלע טאג דעם מקדש פון קלף. פון הקדוש ברוך הוא:

תפלה לאומרה קודם לימוד הלכה

לשם יחד קוב"ה ושכינתיה ברחילו ורחימו ליהרא שם י"ה כו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל ולאקבא שכינתא מעפרא הריני לומד הלכה שהוא אותיות ה' כל"ה לקשם שם ארני שהיא הכלה העליונה בעשרים וארבע קשופי כלה כדי להברה בבעלה (וכשהוא לומד הלכה בסדר זרעים יאמר כך) והריני קורא בסדר זרעים שהוא כחמד דנוקבא דזעיר אנפין שבו שם א"ל במלואו א"ל"ף למ"ד (וכשהוא לומד הלכה בסדר מועד יאמר) והריני קורא בסדר מועד שהיא בגבורה דנוקבא דזעיר אנפין שבו שם אכרמ"ם (וכשהוא לומד הלכה בסדר נשים יאמר כך) והריני בסדר נשים דנוקבא דזעיר אנפין שבו שם ב"ם (וכשהוא לומד הלכ' בסדר נויקין יאמר כך) והריני בסדר נויקין שהוא בנצח דנוקבא דזעיר אנפין שבו שם ש' ש"ד שר"י (וכשהוא לומד הלכה בסדר פהרות יאמר כך) והריני בסדר פהרות שהוא ביסוד דנוקבא דזעיר אנפין שבו שם כמובין להעשות לה מרכבה. ויהי רצון מלפניך יי אלהי אבותי שתוכך את דוחי ונפשי שיהיו ראויין לעורר מיין התאין ע"י קריאת הלכה הזאת ואל יעכב שום חסא ועון והרהור רע את לימוד הלכה הזאת. ויהי נועם ארני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו.

ברוך יי לעולם אמן ואמן :

תפלה על הנפטר אחר הלימוד

אנא יי מלא רחמים אשר בידך נפש כל חי ורוח כל בשר איש. יהיו גא לרצון לפניך חורחנו ותמלטנו. בעבור נשמת (פלוגי) (פלוגית) וממול גא עמו (עמה) מחסורך הגדול לפתוח לו (לת) שערי רחמים וחמד ושערי גן עדן והקבל אותו (אוהבה) באהבה ובחבה ושלה לו (לת) מלאכיך הקדושים ותהתרום להוליכו (להולוכה) ולהושיבו (ולהושבה) תחת עץ החיים אצל נשמות הצדיקים והצדקניות חסידים וחסידות ליהנות מזיו שכינהך להשביעו (להשביעה) כמובך הצפון לצדיקים והגוף ינוח בקבר במנוחה כנונה בחרות ובשפחה ושלום, בדכתיב ויא שלום ינוחו על מש: בוחם הולך נכונו, וכתיב יעלו חסידים בבבד ירגנו על משכבותם, וכתיב אם תשכב לא תפחד ושכבת וערבת שנתך. ותשמור אותו (אוהבה) מחבוס הקבר ומרסח ותולעה ותמלח והמהול לו על כל פשעו (לנקבה, לה על כל פשעה) כי אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יתמא, וזכור לו זכויותיו וצדקותיו אשר עשה. (לנקבה, לה זכויותיה וצדקותיה אשר עשתה) ותשפיע לו כנשמתו לרשן עצמותיו (לנקבה, לה מנשמתה לרשן עצמותיה) בקבר מרב טוב הצפון לצדיקים, כדכתיב מה רב שובך אשר צפנת ליראיך, וכתיב שומר כל עצמותיו אחת מהנה לא נשברה, וישען (לנקבה, ותשכין) בטח ברד ושאון פפת רעה, ואל יראה (תראה) פני גיהנם, ונשמתו (ונשמתה) תהא צרורה בצרור החיים, ולגלוותו (ולגלוותה) בתחתית הכתים עם כל מתי עמך ישראל ברחמים. אמן :

משפט הקריאה

זה יהיה משפט הקריאה לעולם כשתקרא פסוקי תורה בין ביום בין בלילה תקרא הפסוק שני פעמים מקרא ופעם אחת הרגום אבל כשתקרא נביאים וכתובים א"צ לקרות אלא פעם אחת מקרא ופעם אחת הרגום ואם שכח או נאנס יום אחד ולא קרא הסדר של אותו יום אין לו השלומים ביום שלאחריו אלא יקרא הקריאה של אותו יום שהוא עומד בו ר"ל שאינו מתקן בקריאה של יום השני מה שהיה לו לתקן ביום שעבר שזה אין לו תקנה אבל לעולם כדי לתקן מה שצריך לתקן ביום ב' צריך לקרא הקריאה של יום שעבר תחלה ואחר כך יקרא הקריאה של אותו יום ואם לא יעשה כן נמצא מעוות כל אותו השבוע וה' יכפר בעדו. וכן אם אירע שבוע אחד של שני פרשיות מחוברות א"צ לקרות באותו שבוע הסדר של שני הפרשיות אלא יקרא הסדר של הפרשה הראשונה שבהם. אבל אם אירע שפרשה אחת נקראת בשני שבועות כגון שחל בה י"ם או בשלושה שבועות כגון שחל יום ראשון של פסח ביום שבת לבני חוצה לארץ שנמצאת הפרשה של אותו שבוע נקראת בשלוש יבועות או צריך לקרות בכל שבוע ושבוע מאותם השבועות הקריאה של אותה הפרשה שלא נקראת עדיין בשבת כצבור :